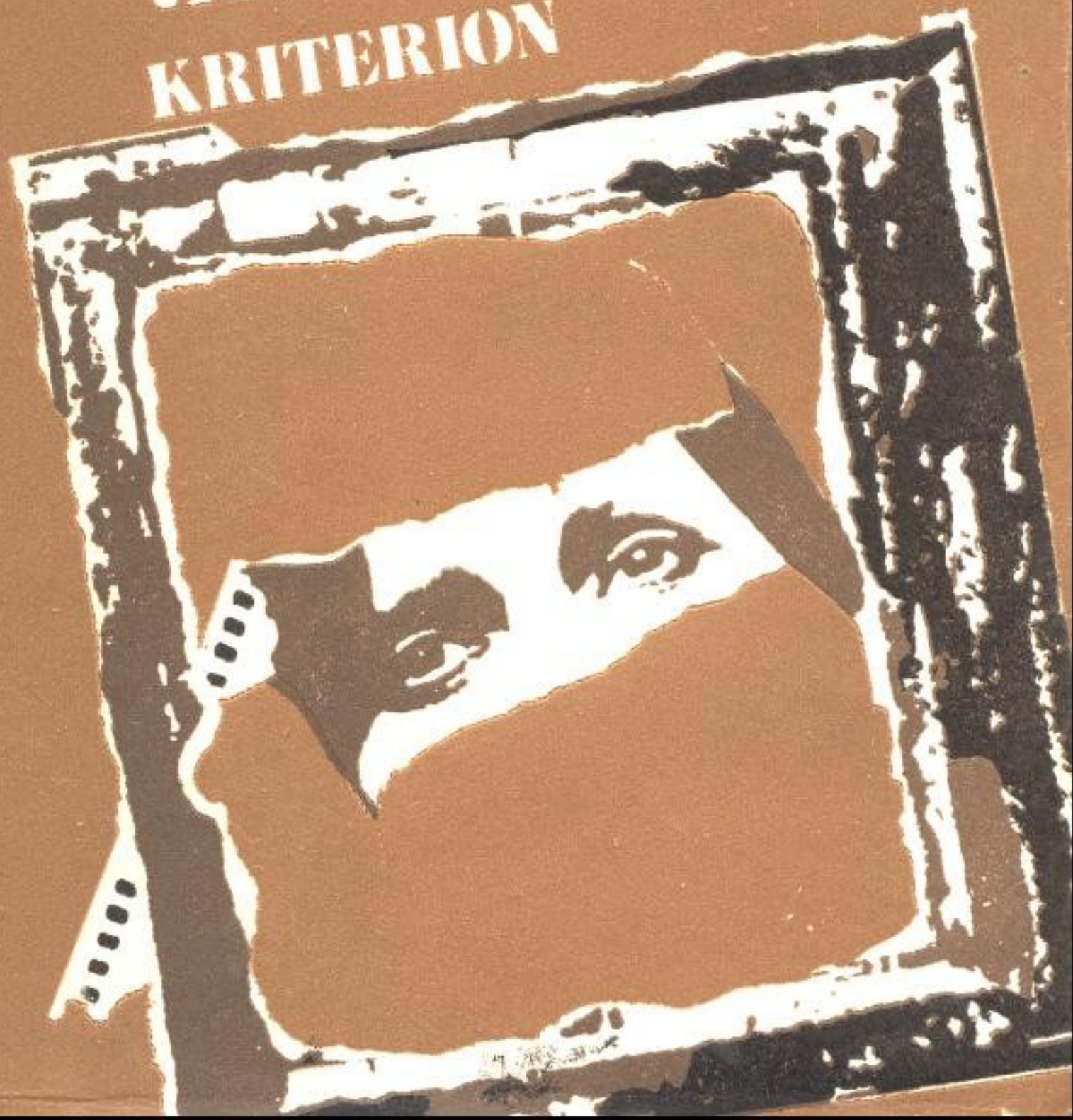

CSEKE GÁBOR BÁRMELY RENDELÉST VÁLLALOK

CSEKE GÁBOR

BÁRMELY RENDELÉST VÁLLALOK

KRITERION

Cseke Gábor

Bármely rendelést vállalok

Regény

A fedőlap Damó István munkája

Vándorfényképész vagyok, hosszú évek óta. Eddigi életemben különben - a harminchármat taposom, ha érdekel valakit - voltam már bérelszámoló, rakodómunkás, végrehajtó és katona; majd idénypincérnek szegődtem el egy éjjeli népvendéglőbe, s hogy ott miket láttam, éltem meg, ajajaj, ma is lúdbőrözik a hátam, ha rágondolok; árukezelőnek is fölvettek pár hónapra, voltam éjjeliőr, aztán tejet árultam, fene érti, mi ütött belém egyik reggel, elaludtam a kihordási időt, s máris nézhettem egyéb munka után.

Vasárnaponta ki-kijártam az ószerre. Ami fölösleges kacatom volt az odúmban, rendre pénzzé tettem, ott esett meg a szívem ezen a gépen is, no lám, vak tyúk is talál szemet, halvány gőzöm se volt még, hogy ezzel későbbi foglalkozásom - kenyérem - alapját rakom le, vagy hogy szokt ezt mondani, de hogyan is lett volna, mikor ez a kisfilmes vacak tök porosan bámult maga elé egy kövér öregúr füre terített lebernyegén, két pakli zsuga között, amikről még az árcédulát se kapirgatták le.

Aki bekíváncsiskodta magát oda a sorba, még csak rá se hederített a masinára, de miért is tette volna, egyedül az én szemem akadt meg rajta unalmamban, mert a tengerésztrikós, nadrág-tartós öregúr rendszerint ott rámolt ki a szemközti soron, ha jól csalódom, egyetlen vevővel sem akadt szerencséje, bár itt mindenfélét adtak s vettek az emberek, legnagyobb húzása az ócska ruhának, cipőnek, pipereszajrénak meg a rádióbizgentyűknek volt. Néha megfűjtak ugyan egy-egy biciklit is, de hát ügyelni kellett volna rájuk, gondolom én, mert bicajjal életemben nem foglalkoztam.

Vesszek meg, ha tudom, mire kellett nekem ez a gép akkor. Talán azért dőltem be neki, mert mindenki kutyába vette, vasárnapokon át hányódott velem átellenben, azt hiszem, hozzá szoktam a látványához, az öregúrhoz szintűgy, otthonosak voltak számomra, mint bal kezemen a (szintén ószeri eredetű) Doxa-óra.

Fülledt júliusi délelőtt volt, amikor váratlanul megindult feléje a lábam, lefűjtam a tokról a port, jól belebámultam a lencsébe, s aztán már nálam maradt, mert az öreg cérnahangon rimánkodott, szabadítsam már meg tőle, egy százas az egész, tiszta ingyért van, tán még az unokám is fotografálhat véle, ha lesz egyáltalán, nehogy visszategyem, gondoljak a szerencséjére, előkapartam a kékhasút, ő megpökdöste, s hálálkodva a farzsebébe süllyesztette... Színét se láttam többé.

Később egy könyvet is kerítettem a fényképezésről. Ha már így fejest ugrottam a vásárba, tudjam is, mire jó az a skatulya. Minden olyan szimplának tűnt, a gép se volt agyonbonyolítva, mint a mostani szupertákolmányok. Szerettem elbabrálni rajta. Még nem tudtam, mihez kezdek vele valójában, de egyre inkább kedveltem, s egyszer csak kiderült, hogy nem tudok nélküle élni. Pontosan, mint egy csajjal ahogy van az ember.

Volt egy haverom, valamelyik korábbi munkahelyemről, éppen akkor kapott valami jutalmat, hogy miért, a fene tudná megmondani, mert erőst lusta fickó volt ám, mindenesetre feltépett akkor vagy nyolc-kilenc lepedőt, a nyolcadik szomszédban lakott, neki is gusztusa támadt, nógatott, ugorjunk be ketten, felesben egy pompás üzletbe, ő jön a tőkével, én szállítom a tudást vagy mi a fenét, ha egyáltalán van nekem ilyesmi, és ezen röhögött, mert örökké ilyen viccesen társalgott, és akkor megvettünk minden szükséges ramatyot, elkerítettem egy lópokróccal (a ló én volnék) a konyha sarkát, sötétnek ott volt a kuckó, nevezzük hát kamrának. Tudom, eljárásnak primitív, nekünk éppen megfelelt. Akkor aztán nyakamba vettem a gépet, keccintgetni kezdtem, próba szerencsére, hadd lássam, érdemes volt-e fejest ugrani a buliba. Ide-oda ögylegtem a városban, minden elképzelhető marhaságot lefényképeztem, guberáló

asszonyokat a telepen, kutyakölyköket, kerítést, folyópartot, erdei tisztást, angyalkás szökőkutat, neonreklámot, virágárusokat, játszóteret, még a napot is lekaptam, állítgattam a blendét, az időket, közben távolságot saccoltam, ugyanbiza mi sül ki belőle, végül nyakára hágtam a filmnek, s a vallatásnál kiderült, egy nagy vaksz az egész, csak a nap pofáját sikerült valahogy kihozni, ám mihez kezdjünk vele. A haveromnak megrengett a bizalma, azt remélte az állat, nyerő lóra tesz - de hát mondta-e neki valaki? Egy fenét!... Mindegy, undokul visszatapsolta a dohányt, ezzel aztán úgy lebunkózott, hogy össze is mentünk abban a helyben. Falusi származásomat emlegette, persze mindig az anyám felől közelítve, önző parasztnak és egyebeknek titulált. Így szoktak ezek a városi stricik, emlékszem, a randa háziasszonyom ijedten kocogott át az udvaron, mert a konyha, amiben laktam, különálló kéjlak volt a családi vityillóval átellenben, szóval a házicsaj bedugta az ajtón földsüket fülét, miközben oly pokolian ostoba pofát vágott, hogy a látványtól helyben fölnyerítettem. No persze, ő is, meg a haver is azt képzelték, személyesen nekik szántam a csúfságot, de meg is lett az eredménye, mert Janót jól faron billentettem, a csaj meg napokon át célozgatott a lakbérre, amit különben szörnyen korrektül fizettem, ilyen szempontból élő példakép is lehetnék; amivel tartoztam a világnak, örökké megadtam, sosem maradtam senki adósa. Janóval azért tettem kivételt, mert ő volt az, aki a fejemet tömte, hogy így meg úgy, s mikor észlelte, hogy bonyolultabb az ábra, pizszokul le akart lépni. Azt hiszem, eléggé durva voltam hozzá, de mit tehettem volna...

Az is az igazsághoz tartozik, hogy Janó végül visszakapta a tőkét. Nem a farbarúgást akartam ezzel letudni, hisz utolsó gazemberként viselkedett velem, de egyáltalán... Kellott a fenének az ő rohadt pénze! Hogy honnan vettem a dohányt? Akár hiszik, akár nem, a fényképezőgéppel hajtottam fel.

De ez olyan történet, ami külön nekifutást érdemel.

Néhány éve történt, nyáron. Érettségi találkozáskor volt. És még csak nem is tudtam róla! Pedig, ha jól utánaszámolok, magam is rájövök minden felszólítás nélkül, de ha valaki egyik napról a másikra él, s abban sántikál, miként hajtsa fel azt az átkozott pénzt, nem szívesen emlékszik hajdani diákkorára, hát még ha kevéske tudományával éppenséggel semmire se vitte az életben...

Ez voltam én.

Jött a tavasz, majd a nyár, napjában egyszer tankoltam, s ha arra sem jutott, hát kigyomláltam a vénasszony zöldségését, adott érte egy-egy bögre tejeskávét tippanós, fahéjillatú kaláccsal. Jobb volt a semminél. Fura egy szerzet a házicsaj. Annak idején magához vett a konyhába, de arról már hallani se akart, hogy hatóságilag bejelentsen. Úgy reszketett a pöcsétes papirostól, mint farkas a tűztől. Ő tudja, milyen szándék vezette, talán a nyavalyás kéglijét féltette, nehogy elravaszkodjam tőle, s ha már hivatalosan is benne van a lábam, hát kiebrudaltam onnét. Tételezem, hogy nem volt neki egyebe a penészes viskónál, hát természetes, hogy úgy védelmezte, ahogy tudta. Mit szaporítsam a szót? Magam se hatódtam volna meg egy olyan ágrólszakadt teremtménytől, amilyen én voltam, annyi szent!... Úgyhogy éveken át éldelgéltem rangrejtve nála, anélkül, hogy a hatóságnál ennek valamilyen nyoma lett volna. Így eshetett meg, hogy a pajtások, akik a találkozót szervezték, nem találtak rám kellő időben. Pedig az osztály jó része ugyanebben a városban élt és melózott. Hiába, közben úgy elrepült tíz év, mint egy, de senkivel sem futottam össze közülük ezalatt, ami azért meggondolandó. Jó, jó, tudom, én, más-más versenypályákra tévedtünk, az egyik magasabbra hágott, a másik alulnézetből pislogott a világra, s közülük is én maradtam leginkább a béka ízénél, ezt abból sejthetem, hogy a harminckét meglelt paslagból egyedül engem írtak be hiányzónak...

Most, utólag, talán örvendenem kellene, hogy megúsztam a kétségtelenül rohadt osztályfőnöki órát. Mit is nyököghettem volna én ott az eddigi életemről? Bárhogy kínozzom azóta is a dinnyémet, semmilyen felemelő gondolat nem zavarja. A többiek, mérget vehetek rá, szerencsésebben jártak... - Könyvelő lettem, jön a második gyerek. - Elvégeztem az egyetemet és házakat tervezek. - Autóm van, szép feleségem, jól keresek. - Falun tanítok, aligazgató vagyok, hogy tudjátok. - Mester lettem egy bányavállalatnál... - Sötöbő... Az ilyen dumákhoz én hozzá se szagolhattam: úgy kilógtam volna a tablóból, mint kolbászostálból a sült szalonna, és nincs rohadtabb érzés, mint egy frankó társaságban foltnak lenni a szép fekete frakkon.

Varga, a nyomozóügyész volt az első pasi, akivel végre, július fene tudja hányadikán összefutottam a hajdani XII. B-ből. Persze, én akkor még nem tudtam, hogy Varga nem egyszerűen csak Varga a napló végéről, hanem ott van neki az a piszok mestersége is. Hát... azzal kezdődött a nagy randevú, hogy én nem ismertem föl. Jókor, holdvilágképű tag lett belőle, de akire én emlékeztem, az egykori Vargának riadt gyerekpofája, széllelbélelt teste volt, így maradt meg bennem elválásunk óta, s ki tudja, mily kerékvágásba döccen az életem, ha ő ez alkalommal nem deríti ki a személyazonosságomat. Mi történt ugyanis? Éppen csak benéztem a munkaelosztóhoz, ez már a napi programomhoz tartozott akkoriban. Valami pehelysúlyú melóra vadásztam... Aztán meg, remek fickókkal fut össze ott az ember, s rendre az ő fizimiskáját is kiismerik azok, akik az üvegkalickában ülnek, végtére úgy is vehetjük ezt az irodát, mint egy munkahelyet, ahová rendszeresen bejár az ember; egy-két vadonatúj széltolót leszámítva, átlagban alaptagok üldögélnek a lócákon, s ha éppen kifogyott a füstöltnivalóm, megtisztelnék, máskor meg én lököm az orruk alá a cigarettát. Dumál az egyik, dumál a másik, ugyanazt fújják, még a vadonatúj sztori is a könyökömön jön ki, hisz lényegében az

élet is futószalagon kínlódik velünk, de a panaszt illik végighallgatni, ez a betyármorálhoz tartozik, másként úgy kirittyyentenek a társaságból, hogy...

Nos, itt esett meg ama nevezetes találkozás.

Mentem befelé, csikk a szájam sarkában, kéz a zsebben. Erről sose tudtam leszokni, örökké rejtegetem a kezem, talán röstellem, hogy olyan marhanagy lapát, és mégis talonban hordom, efölött még nem tűnődtem el, de tessenek csak megfigyelni a magamfajta földönfutókat, lehet a dologban valami!... Na, és akkor ott trónol a Varga, akiről nem tudtam, hogy Varga, a lóca szélén, föltúrt gallérú viharkabátban, valahogy azonnal kiugrott nekem a képből, a szimatom megsúgta, hogy ez a pofa nem állásból kifolyólag ücsörög a koszlott hodályban, alkalmi sintérek, lecsúszott fuvarosok és egyéb hasonló igényes szerzet kompániájában. Egy difi volt: hogy nem ismertem meg.

Alaposan elhúzódtam tőle a padon, közöttünk, mint egy torony, borjúbőr táskája terpeszkedett. Na, ez is betévedt ide, vontam le a következtetést, ő meg engem szemrevételezett. Mintha csak kirakat lettem volna. Odabiccantettem a srácoknak, majd oldalt sandítottam: vajon mit akarhat?

- Ilyen még nem volt, te Tunyogi! - szólított a nevemen váratlanul. - Remélem, nem tévedek?!... Tudod-e, mennyit kerestünk a múlt hónapban?

Szörnyen ostobán vehettem a lapot, mert azonnal feltalálta magát, és előhozakodott a nevével. Tiszta szerencse! Mert akkor aztán már én is tudtam, kivel állok szemben. Vagyis, ülök... Ő volt az, mese nélkül, sikerrel azonosítottam a mosolyát, ugyanígy vigyorgott annak idején az osztályban, ha egy-egy jobb jegyet kapott. Szörnyen bírtam akkoriban az ilyen srácokat, akik nem utaztak mindenáron jelesre. Haver, igaz, nem került ki számomra az osztályból, s ez néha jó volt, de inkább rossz, mert így nem tartoztam sehova. Fene nagy idegenség volt körülöttem, egy felhőkarcoló biztosan eltörpülne mellette. Hazamenni a falumba csak sátoros ünnepekkor tudtam, ott meg a hosszú távollét miatt nem passzolt a szó az öregekkel, ismerősökkel, pajtásokkal. Felkurblizott jámbor együgyűségük, primitív rátartiságuk, s az, hogy jöttányit nem engedtek volna a szokásokból, amik ma is úgy ülnek néhol a nyakukon, mint ökörén a járom... Szóval, az élet túl korán faron billentett engem, kóbor kuvasz lettem, az vagyok ma is. A szabadságot, na látják, azt imádom az egészben! Senkinek nem tartozom számadással, élem a magam világát, nincs bajom főnökkel és hasonló lehetetlen fickókkal.

Szóval, Vargával ültem szemben... Meglapogatta a vállam, szűrös bagót nyomott a számba, majd ledarálta, hogyan kutattak utánam mindenfelé. Odáig voltam ennyi ragaszkodás hallatán, mintha az önérzetemet kenegették volna valami szuperfinom bakakenőccsel, szóval ültem ott, mint egy hálás babafenék, s nagyokat bólogatva fogtam a számat. Rendületlenül fújtam a füstöt az orra alá, mert olyan orrcimpái voltak, mint a vadászkutyának, beszéd közben alig észrevehetően remegtek; nohát, mondtam magamban, ez az ember éppenhogy szimatolásra termett, hát eresztettem, legyen mit szívnia... Rablómeséjéből a magamfajta érdeklődő megtudhatta, hogy az osztálytársak veszettül számítottak rám, csupa babonás tag, alig kóstoltak bele az élet keményebbik felébe, máris irtóztak a csonka találkozótól, ami, valljuk be, valahogy szép dolog volt a részükről. Legalábbis ami engem illet... Már-már feladták a reményt, amikor eszükbe jutott, hogy a Varga megpróbálhatná hivatalossá tenni a nyomozást, tekintve, hogy oly szoros kapcsolatban áll a milíciával - eggyel több vagy kevesebb körözüvény, mi az nekik? A tányérsapkások menten fölesküdték az ügyre, mégiscsak egy főnök kéréséről volt szó. Anyáméknál is jártak, azok úgy bejiedtek, csak hallgattak, mint a csuka... Addig-addig szorongatták őket, hogy csak elköpték, dolgozik ám valahol a lelkem, világéletében becsületes ember volt, a légynek se ártott, de hát messzire szólította a kötelesség, ki tudná megmondani, éppen most hová vetette a sors, nekik már az is ünnep, ha esztendőben egyszer-kétszer hazalátogatok... Szóval, anyám ugyancsak értett ahhoz, hogyan kell a hivata-

los személyeket szép szóval kifizetni. Azok meg, hogy nem égett éppen a ház miattam, szolgálatkészen bedobták a törülközőt.

- Ennél többet én se tehettem - mentegetőzött Varga -, bele kellett törödnünk a helyzetbe, s megtartottuk a bulit... Hiányoztál nekünk, pajtikám!

Váratlan fordulattal afelől firtatott, miként tengetem napjaimat. S lám, nagy hetykén kiszaladt a számon, hogy fényképész vagyok, pedig épp akkoriban történt az az eset Janóval, mikor a nap pofáján kívül mindenik felvételem gajdeszre ment; zsebemben egy-két, apró gombóccá gyúrt bankó lapult, szóval, kemény kis gondjaim voltak, mégis felültem a magas lóra. Varga mosolyogva tágította-szűkítette az orrcimpáit, persze, tudom, hogy ez csak úgy rájött, mint lóra a fíngás, de azért furcsa volt, hogy ilyen nekibuzdulva fogadja a mondókámat, s ráadásul a másik bombát is bedobta akkor; hogy mit keresek itt? Mármost, ha semmi keresnivalóm ehelyt... Na, ez aztán robbant, csak úgy égett a pofám, hogy mégsem kellett volna ilyen ócskán hantáznom, s ettől teljesen begorombultam. Kinek mi köze hozzá, kérem tisztelettel? És ha az osztálytársam méltóztatott lenni? Az valami új kiváltság? Olyan kutyaszorítóban voltam, hogy kínomban odadöftem:

- Mi ez, csak nem kihallgatás?

Most aztán rajta volt a sor, feszengve mosakodott, bocsássak meg neki, ezt hívják náluk szakmai betegségnek, borítsunk fátlyat az egészre, futó eső volt, záporosó, zivatar, ahogy az időjárásjelentés mondja, legjobb lenne, ha ekkora ijedtségre mindjárt innánk is egyet a többiekkel, megpróbál minél több srácot fölhajtani... Mindezt olyan szépen, szívhez szólóan mondotta akkor, hogy a lelkem végleg megpuhult, s újólag bizakodva néztem a világra.

Így váltunk el, ki-ki fülig érő szájjal.

Hanem én onnan már iszkolhattam is, örökre. Hát tudhatom, mit neszeltek meg szóváltásunkból a jelenlévő lesipuskások? Csak az hiányzott volna, hogy kiutáljanak maguk közül! Pedig igazuk lett volna, hát nem? Aki egy ilyen alakkal szóba elegyedik, s még csak le se adja idejében a drótot?!

Hadd el, Varga, ezért még megfizetsz, csikorgattam a fogaimat, de akkor ezzel maradtam.

A következő stáció, természetesen, az esti ivászat volt. Kábé egy hét múlva randevúztunk egy városszéli kertvendéglőben, ahol a vidám kurjongatásokat csupán a környék kutyái kísérik abszolút figyelemmel. Jött tehát a Varga, aztán Péter Iván, aki újságíró a helybéli lapnál, Tokaji Bandi, azt mondják, valami fej az atomkutatóknál, majd Kocsis Jóska, a nyomdász-mester, és még egypár civilebb tag, no meg én, természetesen. Szó, ami szó, kicsíptem magam, amennyire a körülményeim engedték, vagyis a gardróbom, vállamra akasztottam a fényképezőgépet, s állé, pásszé! - ahogy megboldogult franciatanárunk mondotta, valahányszor kirúgott valakit az osztályból... Épp jókor parkoltam le, kevesen se voltak, de sokan se. Összevissza hárman. Beültem negyediknek. Szervusztok, szervusztok. Ez eddig rendben, bár kissé feszengtem a sorra előadott pompás titulusok miatt, idegesen matarásztam a gép bőrtokján, hátha felébred tőle az önbizalmam. Mihelyst legurítottunk valamit, már nem is volt velem semmi baj, széles taglejtésekkel hencegni kezdtem, egyikükön se látszott, hogy rossz néven veszik, sorban elkérték a gépet, buzeralták előlről is, hátulról is, dicsérgették, milyen pompás kis masina, strapabíró, öreg, de állja az idők viharát, mire elkonferenciáztam nekik, hogy egy maszek nem dolgozhat akármilyen géppel, fő a megbízhatóság, de ha már így együtt vagyunk, s mindenki egyetért, mert miért ne értene, hát csinálhatok néhány prima felvételt a díszes társaságról, külön specialitásom a közönséges lámpafénynél készült kép, ehhez persze igen érzékeny film szükséges, ilyet pedig roppant nehéz faszolni, de ez nem probléma nálam, az üzleti kapcsolatokat ugye ápolni kell, másként az embernek könnyen felkopna az álla, az az

igazság és az egy való, hogy akkor és olyan filmtekercset szerzek, amikor és amilyent éppen akarok...

Szent Habakuk, hogy nyelték a sódert! Nem is tudom, mire vittem volna a könyv nélkül, milyen jó, hogy mégis elherdáltam rája a pénzt, a srácok tolongva fészkelődtek a gép lencséje elé, én meg egyvégtében ráncoltam a homlokom, és csak piszkálgattam a bizgentyűket, teljesen bezsongtam, egy pillanatig se érdekelt, lesz-e valami az egészből, düb-düb, csak úgy kattogott a kettéállt fülem a számtalan pohár itókától, na most, kecc, még egy pillanat, ismétlünk, kecc, kecc, úgy, most másként, egyikőtök húzza be a farát, mert kilóg a képből, ez az kecc, valósággal szárnyaim nőttek, mintha évek óta egyebet sem csinálnék, milyen drága fiúk is vagytok, tisztára ellágyultam, aranyos gyerekek, milyen sokra vittétek, csak én maradtam nyamvadt csóró, de a fényképet mégis én csinálom rólatok, mit szóltok hozzá, ugye nem hisztek a szemeteknek, hát higgyetek, úgy-úgy, csak engedelmesen, figyeljetek rám, az osztály szégyenére, ha tudnátok, no de mit tudtok ti, csak vigyorgni meg pöffeszkedni, no még egy utolsót, egészen beleizzadtam, hát ennyi lett volna, fiúk!

Sokat ittunk, de nem hagytak fizetni.

Varga, aki a bal oldalamon posztolt, röhögve hátba veregetett, majd két falat rostonsült máj között diszkréten megeresztett néhány kérdést a munkaelosztóval kapcsolatosan, vagyis hogy én mennyire ismerem azokat az ürgéket, akik napjában ott fészket raknak, mire büszkén kivágtam, hogy hát az isten lovába, én ne ismerném őket, mikor az egy jólmenő klub, mármint a munkaelosztó, s akkor egy nevet is bedobott, hogy példának okáért azzal mi van; különben tőle hallottam először azt az ismeretlen nevet, rögtön el is felejtettem, ott mi inkább pofáról tudjuk egymást, abban hiba nincsen, de az osztálykönyv minket nem érdekel, hehehe...

És akkor egy csapásra kijózanodtam.

- Spicelkedünk? - sziszegtem, mint egy becsületes kígyó. - Hát még most is abban sántikálsz?

Már készen álltam, hogy istenesen belétegyerem, s meg is tettem volna, ha nincsenek ott a többiek, így csak annyit gügyögtem, de jó hangosan ám, hogy tessék nyomban begombolkozni, mert nem az állatódobában nőttem fel...

Mondhatom, szépen befutott nekem arra az estére! Meg se nyikkantam többé, viszont ittam, mint a kefekötő. Amúgy keményen. Aztán megszakadt a film. Kecc. Nem emlékszem, hogyan ért véget a buli, talán Kocsis Jóska cepelt haza, mert másnap a házicsaj bizalmasan a fülembé vartyogta, hogy valami fuvaros járt itt, engem keresett, fényképügyben, meg akart várni, de oly sokáig elmaradtam, hogy végül beleunt a parkolásba. Na, akkor aztán bennem is megtörtént a napfelkelte, a ködben távoli, gyöngye fény derengett, lomhán beúszott az elmúlt este, majd a felvételek, de azért meglehetősen zavaros volt még a fejem, s hogy kitisztuljon, nekiálltam előhívni a filmet. Mennyire be voltam gazolva, az nem kifejezés arra, amit akkor éreztem, kétszer is belekönyököltem a vegyszeres bilibe, remegett a kezem s egyéb marhaságok, de aztán valahogy csak eltelt az idő, akaszthattam száradni a lucskos tekercset, s a konyhába szűrődő alkonyi fényben, amiből nem volt sok, nehogy elvakítsa az embert, nos, hát a fényárban úgy tűnt, hogy a felvételekkel ezúttal nem lesz hézag. Mi történhetett? Nem találtam rá okos magyarázatot, de a váratlan siker felkurblizta a biztonságomat. Alig szállt le az este, már előttem heverték a nedves pozitívok is, fekete-fehérben, úgy bámultam őket, mintha életemben először látnék fényképet. A lányokat gusztálja így a magamfajta csávó, ha a szerencsés véletlen elébe sodor egy-két lelkesítőbb példányt a moziban, a restiben vagy éppen az utcán. Minduntalan beléjük botlik a tekintet, kíváncsian felleltározza, majd gondolatban becserkészzi őket, és egyre biztosabb, hogy amit lát, az nem fantáziálás, de verité a javából... Igenis, simogattam a képeket, amiken a kertvendéglő vadszőlős lugasa sötétlett a titokzatos

homályban, s abban a szent helyben mérget vettem volna rá, hogy mindez csak azáltal létezik a világon, merthogy én akkor elkeccentettem a gépet, nem is egyszer, és hogy a gép, a vegyszerek, no meg a találékonyságom - a hozzáértésem?! - hívták életre, ahogy valamelyik újságban olvastam valami hasonló fennkölt lelkizést; igenis, hívták életre a képen látható legapróbb részleteket is. Csak az a pincér, azzal az elmosódó vaddisznó-pofájával a bal sarokban, sehogy se passzolt a műbe. Észrevehette a balfék, hogy fényképezek, be is tolakodott a lencse elé, hatalmas flekkenhordozó tálcájával a karján; máskor jobban résen kell lennem, mi látszik a keresőben, igaz is, írja a könyvben valahol, hogy le kell kontrollálni ezt a problémát, vagy hogy a túróba mondjam, mert sok géppel előfordul ám, hogy egyet mutat a kereső, s mást a lencse. Ha legalább kioperálhatnám nagyítás közben, de úgy odabújt a lelkem, hogy ha letakarom, vele együtt hárman is kívül rekednek a képen, s akkor adtunk az izének egy pofont... Egye fene, most már ott kell hogy állingáljon jó ég tudja meddig, tán az örökkévalóságig, ha létezik egyáltalán ilyesmi; egyesek azt mondják, van, csak hogy az ember szempontjából fabatkát se ér az egész, mi azért pont olyan előírásosan megkrepiálunk, ahogy az a nagykönyvben benne van... Na és, ha rajta van a képen? Szé lá vi, mondja erre a japán. Végül is, abba az estébe egy ilyen tag is bőven belefér, ő is csak ember, akárcsak a felfújt képű Varga, aki diadalmas pofát vág, úgy karolja át Tokaji Bandit, kezükben magasra tartott pohár. Né, és a Péter Iván mily méltóságosan, a mellén összefont karokkal dől hátra a nádszéken, Kocsis meg feléje fordulva, az asztalra téhenkedve magyaráz valamit neki; hát persze, ezek összeműködnek, az egyik teleizéli marhaságokkal a papírt, a másik meg kinyomtatja neki, mi pedig esszük a laskát; az arca viszont smafu lett, szinte semmi se látszik belőle, szabadon maradt kezével valahová a távolba mutat, a többiek, akár egy hivatalos vacsorán, pislancsukat a lencsére mereszti. Mire gondolhattak előtte és utána? Mert abban a pillanatban az ábrázaton nyoma sincs a gondolatnak, akárha töklámpások sorjáznának vigyorgásra faragva, odahaza, a kerítésen. Semmi jele annak, ami velünk történt, biza, arról ostobán hallgatnak a képek. Vagy nem is volt közöttünk semmi? Képzelnédnek csupán? A sok pia lett volna az oka? Az egyszer evidens, hogy még most is abroncs feszül a fejemen, de nem tesz semmit, a másolás rutinmunka, ha egyszer be van élesítve a kép. Elő a papírt, rá a fényt, húszat-huszonötöt számolok magamban, kioltom a lámpát, csak a vörös fény dereng sápadtan tovább, be a papírt az előhívóba, löcsögtetem egy-két percig, amíg a papíron felsejlenek az első fekete foltok, meresztem a szemem, nehogy elpasszintsam a megfelelő tónusokat, gyorsan be a fixálóba, de előbb leöblíteni ecetes vízben; ezt annyiszor kihagytam az elején, átkozhatott is a kliens, amiért két-három hónap múlva csöndesen sárgulni kezdett a papír, mint ősszel a falevél... S míg ez ütemesen folyik, újra elő a papírt, rá a fényt, addig, amíg kivan a tucat vagy még több, attól függ, mennyi az érdeklődő. Hát én abból a lugasosból egyelőre annyit eresztettem, ahányan ráfagytak a filmre, feltehetően mindannyian harapnak majd egy-egy példányra. Csak ügyesen, fiam, csipkedtem magamat - mert ebben a kutya egyedüllétben ki más viselte volna gondom? Csak ügyesen, mondogattam, mert most ugrik a majom a vízbe, most dől el, hogy amit nagy bölcsen s cenzúra nélkül szófostál a gyülekezet előtt, több-e a festett firmánál vagy sem. Sajnos, még nagyon zöldfülű voltam a témában, meg se fordult a fejemben, hogy tán a pincér is megörülne egy-két fényképnek. Pedig csak rá kell nézni arra a semmitmondó, sürgölődéstől fényes pofára... Vigyázat, megint kihagytam az ecetes vizet, ott egye meg a fene...

Másnap újra beállított a Kocsis, aki aztán kötélnek állt, és lebonyolította az ügyletet, majd zsebemben a pénzzel, amire - hangsúlyozom - óriási szükségem volt, azon spekuláltam, hogy most már mi is legyen ezután.

Nem tudom, mondtam-e már, hogy Tunyoginak hívnak, sajnos... Nehezen viselem ezt az örökös náthára emlékeztető, nyammogó nevet, amelyet bamba őseim, valahol a sor végén szerezhettek, és zokszó nélkül elfogadták, egy pillanatra se gondolva arra, hogy esetleg jobbat is kaphatnának. Aki a neveket osztogatta, biztosan megsajnálta szánalmas koldusalázatukat, s odavetette nekik kegyesen ezt a név-maradékot, - nesze neked is, Tunyogi! -, az ősök meg mohón és tökkelütötten vigyorogva, hálálkodva hajoltak le érte a porba, mintha csengő-bongó aranypénz heverne az orruk előtt. Azóta fényesítgetjük, évszázadokon át.

Kész röhej voltam az iskolában ezzel a névvel, s ma már szégyenkezve gondolok vissza, hány kölyökkel ment össze a tej csak azért, mert az aranytalléromat rozsdás vaspiculának látta. A többiek bőrében magam is szívesen álltam volna be a hecc-kórusba, hogy csúfot üzhessenek a más nyomorúságából, de nem tehettem, mert rólam volt szó, örökké csak rólam, ilyen baromi neve senkinek sem akadt abban a suliban, mely ott trónolt a régi város gyomrában, egy dermesztően rideg, templom-nagy kő-épületben. Rajtam kívül ugyan még előfordult Csép Laci, aki két évvel járt alattam, de őt sehogy se sikerült igazából villára venni, mert mindenki csak Pécsnek szólította, amire láthatóan maga is állatian büszke volt. Maradtam hát egyedül céltáblának, tehetetlenül lengő bádoggégérnek, s minél nagyobb kővel dobta felém, annál nagyobbat kondult az önérzetem, de örökre a vaskampó foglya maradtam. „Tunyogi, Tunyogi, koszos lábú falusi!” - ezzel dobáltak agyba-főbe, ez csinált belőlem soha meg nem álló hintát, csak lengtem előre-hátra, méltósággal és tehetetlenül, mint a számár füttyköse, valahányszor odahaza paszulykaróval hergeltük a kerítéshez kötött állatot, s dőltünk el a kacagástól, mikor már láthatóan is sikerült felbizgerálnunk a jámbor bibliai járművet. Mert remélem, kitalálták, hogy nem számárcancáról beszéltem... Most visszakaptad, mondogatom néha magamnak, valahányszor felsajog bennem az emlék, s olyan megveszekedett gyűlölettel tudok magamra acsarogni, mintha legalábbis két példányban forgalmaztak volna a földön, s az egyik örökké rekcumozná a másikat, az ábra szerint teljesen hiába... Tunyogi, te trehány Tunyogi, eltrafáltad az életedet, akár egy szép beadást a kapu előtt! Könyékig vájkálsz a vegyszerekben, befogod magadnak a napot, lesed a fényét, hogy kispórold a blitz költségeit, s a fénnel együtt a melegét is odafagyaszta sok-sok szürke képre. Éppen azt sinkófalod el, ami a legtöbbet ér belőle, ami pótolhatatlan... Na, és amikor ilyen zengzetes dumák gomolyognak bennem nagy-nagy felháborodásomra, akkor a másik csak üvölt egyet, hogy kuss, és akkor tényleg kuss mindenkinek...

Szóval, fényképész lettem. Került hát elfoglaltságom, s vele együtt bíbelődés is elég. A munkával nem volt hézag, mert a szomszédok jóvoltából egykettő elment a híre, hogy fotografálok. A város e fertályán nem akadt senki, aki hivatalból röptette volna a kismadarat, szóval hét határban hiányzott ott a mesterember. Aki meg szükségét érezte, hogy a gép elé álljon, kapta magát s bekutyagolt a központba, mert a piros bogárként vánszorgó autóbust akkor még félóránként indították a téglagyár mögötti végállomásról. Tehát nuku konkurrencia, amelyik a lompos, olajos bőrű csajok és a pomádés hajú suhancok torz vigyorát szakszerűen megörökíthette volna.

Derék gyerekek ám ezek a hetyke, utcán csatangoló külvárosi srácok! Ez a se falu, se város fertály a pocsék esti világításban, a ritkásan ültetett és több helyütt leparittyázott villanykörték imbolygó derengésében engemet ásító, bagó pácolta böhömnagy szájra emlékeztet, amelynek odvában látszólag gondtalanul, félig állati módon él, hancúrozik és reménykedik egy emberfajta. Ünnepekkor rikítóan kiöltözködik, nyakló nélkül vedeli az italt, azzal a jelszóval, hogy „mindegy, mit, csak sok legyen”, vagyis, hogy ne kerülgessem a forró kását, bizony, az orvosi

szesz - ritkábban a sósorszesz - különösen nagy becsben áll errefelé, de hát árulják és olcsó... Aztán a néhány atmoszféra nyomáson a düledező kerítések nyirkos homályában maga alá gyömösözi a nőstényeit, ám ez a durva kényszer is inkább a hódítás tartozéka, mert a tizennégy-tizenöt éves, nagy csecsű lányok itt úgy gondolnak a közösülésre, mint életük egyik legnagyobb öröme. Azt hiszem, a trágárság itt az oxigén mellett kötelezően benne kell hogy legyen a levegőben, nélküle csak fulladoznának a téglagyár lomha füstjétől és a közeli disznó-hizlalda csípős, savanyú hűgyszagától. Olyan parfüm ez, hogy sem egyik, sem másik nem hiányozhat belőle. Ezért úzi a vasárnap leálló téglagyár füstjének hiánya a fertály emberét a város más részeibe, az elorzott illatok keresésére indulva. Magam is bármerre járok azóta, a füst és istállószag elegye azonnal a külvárost juttatja eszembe, diákkorom kitörölhetetlen emlékeivel együtt.

Képzeld el a következő szitot: jóformán ki se kellett mozdulnom a konyhából, s napok alatt szállingózni, majd özönlenni kezdtek a környező sikátorok mindenikéből a látásból már ismert fertályiak.

A klienseim!

Legelsőre a közeli kistemplom mindenesének lánya nyitotta rám az ajtót. Jól megtermett, csinemaszkóp-csípejű manci volt, minőségi, kemény izmú combján rakott tergálszoknya ringott, itt-ott olajpecsétekkel tarkítottan az állandó hurbolástól. Két elálló, duzzadt tögye lelkesen integetett a műanyag blúz alól, amelynek széle hátul minduntalan kitűrődött a szoknya szoros korcából. Összevissza hajában sok-sok apró, sütővassal kimókolt bárányhullám göndörödött, egyszóval gyapjas volt az istenadta. Ajkát végzetesen kipingálta holmi ríktó, vérpiros festékkel, s amikor elkottyintotta magát, elővillant szájából néhány nyálmázás ezüstfog is. Ettől menten oly rusnya ábrája lett, hogy ha történetesen nem ismerem, azt mondom, ez maga a vasorrú bába leánya...

Szerencsére tudtam, kicsoda ez a Juli, hiszen a fertályban nem lakott ember, aki ne ismerte volna. Együgyű, félkótya lány, nehézkes agyjárása gyerekkori nyavalyából maradt rá. Csoda, hogy nem patkolt el annak idején, hiszen - erre is mindenki emlékezett a környéken - az anyja lelécelt a családtól, alighogy Julit a világra pottyantotta, s összeállt egy csebres móccal, aki szekereivel s illatos faedényeivel akkortájt a környéken házalt. Magas, szalmakalapos, derék mokánylegény volt az ipse, bozontos hajjal vadon benőtt üstökén hollófekete fürtök kunyorodtak mindenfelé, s ilyen volt mélyen lecsüngő, lompos bajsza is. Tetőtől talpig mocsokkal vastagon átitatott s így vízhatlanná vált vászonruha borította testét. Harsogó, árut cégérező hangja süvítve hatolt át bármely ablakon és falon, ennyi volt minden, amit emberi hangon szólott, többet egy kukkot se lehetett kihúzni belőle, csak miután esténként legurított néhány deci seprópálinkát a templommal átelleni kocsmakertben. Három napon át csellengett a környéken, hol itt, hol ott tűnt föl nyikorgó szekere s az eléje fogott apró hegyilovacska, amely ugyanolyan szőrmók volt, akár a szénászsákon trónoló gazdája. A harmadik nap, úgy déltájban, miután aznapi adagját jókor este előtt szokatlan módon bedobta, váltott néhány szót az álmélkodó csapossal, ami annyiból állt, hogy a csapos mondókájára néhányszor rábólintott, s bajsza alól mindenre rámondta, hogy „fáin”, fizetségképpen letett a söntéspultra egy hófehér fakanalat, s kifordult az ajtón. Azóta nem jelentkezett.

A templomszolga akkor fedezte föl asszonya szökését, amikor sötétedéskor a kisdud templom-ajtót bezárván, meghallotta házából az éktelen gyerekrívást. Három kisebb-nagyobb prunkuj fetrengett odabent a piszkában, torkaszakadtából visított az éhségtől és a félelemtől a padlóra terített lópokrócon... Hogyan nőttek fel a későbbiekben? Ki tudhatja? A templomszolgától hiába is érdeklődne valaki; az eset után inkább már csak szivornyázott, s ha véletlenül ki is józanodott néhanapján, azt se tudta, melyik világon harangozik. A pap - személyesen így magyarázta mentegetőzve a szomszédbelieknek - szíves-öröme kiadta volna az útját, ám

hűségesebb, dolgozabb, igénytelenebb emberfiát nehezen talált volna a fertályban, no meg arra is gondolt hosszú tépelődés után, hogy bár szemet huny a tengernyi vétek fölött, amiért megérdemelné ugyan a szigorú penitenciát, de mégiscsak az égi tanítások sugallatára teszi, hiszen az árvákat szintén istápolnia kell valakinek. Arról már nem tehet, hogy a templompénzből leszámolt csekélyke fizetség távolról sem a porontyok bendőjébe vándorol, hanem szolgálja nyeldeklőjén csurog le, fűrge hegyipatakként...

A purdékkel inkább a szomszédok bajlódtak. Napközben beállított valaki hozzájuk, vittek egy-két falatot is magukkal, némely érzőbb lelkű asszonyok olykor még a házat is kivakarta a koszból. Hogy, hogy nem, az árvák lassanként iskoláskorba cseperedtek, s kénytelen-kelletlen ráadták fejüket a tanulásra, az egy Julit kivéve, mert ő még tízig sem tudott elszámolni, dűnnyögve motyogott, akár egy mamlasz, s amikor odáig tőgyesedett, biza bárkinek lefeküdt minden teketória nélkül, ha az illető kellőképpen megcsicsereszte. Különben vajszívű, szelíd leányzó volt a lelkem, senkinek se ártott, habogó makogása csak az olyan embert rémisztette, aki nem tudta róla, ki fia borja. Ránézve vicsorgó kutya jutott mindig az eszembe; ha valaki megbosszantotta, mérgesen felvonta a felső ajkát, fogát csattogtatta, és torkából hörgő-morgó hangokat hallatott. Ám ha ilyenkor váratlanul megsimogatták, úgy ömlött szét arcán az öröm, mint vihar utáni réten a napfény. Ahányszor kilépett az utcára, örökké akadt, aki csúfot úzzön belőle. A kakasodó srácoknak ő volt az első lecke, az elemi iskola a csajból. Úgy bántak vele, mint egy hűséges szalmazsákkal, amelyen mindenki helyet talál, aki éppen megszorul.

Minek szépíteném a dolgokat? Magam is összeakaszkodtam vele annak rendje-módja szerint. Persze, ez inkább amolyan játék volt még, fogdosósdi, ilyesmi, mert akkor még csirke volt maga is, én meg kiéhezett, magányos kamasz, aki úgy érezte magát, mint az az Ádám nevezetű polgár, amikor kitették a paradicsomból. Keserű gondolatok rotyogtak akkoriban a fazekamban, nehezen tudtam beletörődni, hogy anyámék eltaszajtottak maguktól - mert mi más történt, ha nem ez? Félszáz mérföldnyire kellett elkéjutznom otthonról, az idegenségbe, hadd boldoguljak a magam erejéből, szüleim örömeire és büszkeségére. Emlékszem, miként indítottak útnak: anyám rítt ugyan, de könnyei mögött elégedettség bujkált, hogy az egyetlen Tunyogi-sarjból tanult ember, úrféle lesz - hát ne viduljon az anyai szív?! Apám nem sokat kertelt, elmész, punktum, s fölpackolt a vonatra, mintha egy zsák krumpli lettem volna, épp csak a cédulát nem akasztotta rám, hogy el ne keveredjek a nagy sokadalomban. Akkoriban sűrűn hazagondoltam, s apám szűrös tekintetét látva magam előtt, féltem megtenni a visszautat. Senkim nem volt ebben a városban. A suliban se verődött mellém fia lélek sem. Na, de ne nyavalyogjunk, mert a Julinak és másnak sem volt fenékig tejfő az élete.

Visszatérve a játszadozásra, amely a szennycsatornák förtelmes vizét hömpölyögtető patakocska martján esett meg egy őszi alkonyon, még most is mélységes szégyenérzés tölt el. Nem azért, mintha valami szentéletű pacák lennék, és nagyképűen megvetném a földi örömeiket, de hát így, utólag visszagondolva, túlságosan könnyű győzelem volt ez, mintha egy állattal üzekedett volna az ember, szavamra, bár azt még nem próbáltam, csak néha elképzelem, hogy milyen lehetne, hát azt hiszem, épp olyan, mint a Julival, mert csak nézett rám bambán, talán nem is érdekelte, vagy föl se tudta fogni, ki a soros a vámolásnál. Persze, az nem áll, hogy érzéketlen lett volna, mert mozgolódott meg lihegett, ahogy kellett, és nem hinném, hogy megjátszotta volna, az ilyesmi nem járhatta meg a kobakját; szóval, élvezte, mint a vöcsök, és ez tévesztette meg az embert, de másnapra biztosan kiszállt a fejéből, kinek adta oda magát teljesen ingyért, a legkisebb ellenállás nélkül. Csak ment, slattyogott az utcán, mosolyra fittyent ajakkal, s úgy haladt el, bambán, maga elé révedve az ipse mellett, aki pár órája még valamelyik bokorban sokat tapasztalt csecsébe fúrta a fejét, vagy az izgalom hevületében roppant combjait szorongatta markos tenyerében, szóval, úgy húzott el az ilyen pofák mellett, mint kutya a tízparancsolat előtt...

Mondom, beállított hozzám a Juli, egy tizenöt éves forma suhancsal a hóna alatt, de pontosan így, ahogy hallják. A cingár legényke úgy fogta át a lány derekát, mintha jól megtermett, kedves paripát ölelne, arcán az elégedettség tompa visszfényével, amitől eltaknyulnak az izmok, s valahogy olyan békaszerű lesz a tekintet. Csak a fiú kelepelt, a szavakat keresgélve, ahogy az aprót szoktuk összekaparni kiürült zsebünk mélyéről, kettejükről kívánt egy képet, de arra vigyázzak, hogy éppen így csináljam, ahogy egymásnak támaszkodnak nagy-nagy szeretettel, szögezte le a surmó, és Juli mozdulatlan, terebélyes teste ott súlyosodott a kívánság fölött; émelgyetem egy kissé a látványtól, de rögtön a masinámért nyúltam, betöltöttem, arcomon egyre följebb kúsztak a szégyen lángjai, pedig ökörség így mellre szívni a dolgot, lelkesítettem magam, a lány régen túl van már a mesén, semmire se emlékezhet abból, ami közöttünk történt, mint ahogy biztosan azt se tartotta számon, mikor és hol vett valamikor lélegzetet.

Az ifjú pár sóbálvánnyá dermedve szobrozott előttem, a fiú felszegte hegyes állú, boglyára emlékeztető fejét, s tekintetét merészen összeakasztotta a lencsémel. Nem is fordította el addig, míg azt nem mondtam, hogy na, ez megvolna, két nap múlva jöhetnek az eredményért.

Pénzt a fiú számolt elő foszladozó szélű zsebéből. Gyűrött papírbankók voltak, apró tételekben, s míg az üzleti formaságokat intéztük, vagyis kisimítottuk s kétszer-háromszor átnyálaztuk az összeget, a lány bárgyún álldogált a szűk konyha közepén, vaskos kezével a zsíros asztallapra tehénkedett, és valami primitív melódiát dúdolt, amelynek a végét minduntalan elkanyarította rekedtes fahangján...

Hideglelés állt belém ettől a képtől. A bárgyú pincérmosoly miatti bosszúságom kismiska volt ahhoz képest, amit ekkor éreztem. Tán csak a kígyóktól rettegtem ennyire, bár egy szál árva példánynál többet nem láttam életemben, az is kölyökkoromban esett meg, a szomszéd falu határában emelkedő Kányahegyen, ahol annyi a szikla, a kő, hogy ha valaki azt mind behordaná egy helyre, folyót rekeszthetne vele. A vénemberek mifelénk rossz helynek tartották a távoli omladékot, amelyen átok ül, s bár messzire esett mindenfajta úttól, kacskaringós ösvények vezettek mindkét falu irányából a szívósan kapaszkodó vézna kőkénybokrok közé. Hét határban nem akadt kő azon az agyagban fulladozó, szikes és süppedékes vidéken, csak itt, a Kányahegy meredélyein. Úthoz, fundamentumhoz válogatás nélkül innen szállították időtlen időktől fogva, de mintha sehogy se akart volna elfogyni... Egyszer mi is becserkészünk magunkat a bandával egy nyári napon, madártojást kerestünk, s addig-addig kutyaoltunk, míg egyszer csak kőország aljánál találtuk magunkat. Apámtól hallottam, hogy a kövek alatt odafent kígyók tanyáznak, de sehogy sem értettem, mi a túró félnek úgy az emberek egy disznóbélnyi, hosszúra nyúlott giliszféleségtől, feltéve, ha a kígyó valóban úgy mutatkozik meg, ahogy azt a természetrajzkönyvben lerajzolva, kipingálva láthattuk. Nem beszéltünk ugyan össze, de nyakamat tenném rá ma is, hogy a srácokban valami hasonló kíváncsiság dolgozott, amikor egyik a másik nyomába hágva, óvatosan kapaszkodni kezdtünk a meredélyen. Valahol a sor közepe táján lihegtem, s szabályosan kilógott a nyelvem, amikor egy nagyobbacska, elmozduló kő tövében nedvesen fénylő, jó formájú botocskán akadt meg a szemem. Megcsodáltam finom rajzú kergét, tökéletes simaságát, s már-már megérintettem, hogy kézbe vegyem, mikor a bot közelebbik vége megelevenedett, s láthattam, hogy kerek, guvadt szemű bunkócskában végződik. Táncos mozdulatokkal lendült felém. Abban a helyben úgy meggyöngültem, mintha az egész vérem hirtelen elszivárgott volna. Forgott velem a világ, s csak az ingó fejű szörnyeteg táncára emlékszem. Felvisítottam. A bandabeliek egykettőre szétspriccoltak, ki merre látott, én meg ólomsúlyú, engedetlen lábaimat emelgetve nehézkesen hátraarcot csináltam, és ma sem tudom, hogy sikerült levánszorognom a nyaktörő hegyoldalon. A bokrok között izgatottan remegve vártak rám a többiek, s biza reszketett a gatyájuk! Elvágódtam előttük, akár egy fatuskó. Hazáig kellett támogatniuk, mert az erőmből a legkisebb mozdulatra se futotta. Odahaza senkinek se szóltunk a kalandról, mély titoktartást

fogadtunk egymásnak, de anyám szeme pokolian észre tudott venni mindent, most is látta, hogy csak lézengek erre-arra, akár az őszi légy. Rá is kapcsolt a sopánkodásra, biztosan megrontott valaki, valljam be neki azonnal, kikkel találkoztam a faluban, majd ő a végére jár ennek a históriának... Hogy minek járt utána, s minek nem, azt csak ő tudja, de a félelem alaposan belém költözött, s azóta messze kerülöm a sziklás, köves vidékeket. No de miért rettegettem viszont a Juliékról készített felvételtől? Hát elképzelheti-e épeszű ember, hogy a filmre rögződött alakok hirtelen megelevenedjenek? Ép ész ide meg oda, kígyó-hangulatban szenvedtem, de nem álltam meg, hogy ne nyúljak a filmhez. Élnem kellett, viszolygásokat és lelki nyavalyákat félretéve. Bosszantott, hogy ekkora felhajtást csinállok minden apróságból, akár egy ábrándos szüzeány, s szívből irigyeltem azokat, akik magabiztosan gázolnak át mindenben, s még csak a szemük se rebben közben.

Meg kell mondanom, undok egy kép lett nagyon. Legförtelmesebb éppen a mozdulatlansága volt. Hogy semmit nem lehetett változtatni rajta. Hallottam ugyan, hogy komolyabb fényképészek, a kliensek kedvében járva, ki-kihúznak egy-egy hétköznapi szemöldököt, aránytalan ajkat, ferde orrot, holmi retusáló ecsettel és ceruzával - de hol tartottam én ettől? Özönvíz előtti technikámmal nem művelhettem rögtön csodákat, meg aztán, tegyük föl, hogy kiretusállok Julin vagy a párján ezt-azt - de hát a lényeg az nem változik, igaz? Amit elkeccintett egyszer az ember, az már csak kendőzhető, de meg nem másítható. Akár az anyajegy.

Megrémültem a kilátásoktól; ha kitartok elképzelésem mellett, vagyis lehorgonyzok a fotográfianál, egyre-másra futnak majd be a hasonló rendelések. Akkor viszont én egész egyszerűen becsavarodok, hacsak valami csoda folytán sutba nem vágom az egész lelkizést. Méghozzá sürgősen! Á, józanítottam ki magam egy képzeletbeli pofonnal, az nem lehet, hogy ezután minden alkalommal rám törjön a kígyókaland kísérteties emléke! Juli kivétel, ővele más az ábra, a feje fölött mindig ott lebeg majd az az árokperti délután. Akik viszont ismeretlenül tévednek a lencsém elé, azoknak számomra se múltjuk, se jövőjük, csak pénzük van, feltehetőleg, mert ezen volna a hangsúly.

Végtére is erősnek bizonyultam, kérem, s erre rendkívül büszke vagyok. Tisztára szerencse, hogy az elején nem tojtam össze magamat, és ijedtemben nem húztam le a redőnyt. Sose bocsájtottam volna meg magamnak ekkora baromságot! E néhány hónap férfiaságom vizsgálja volt, s nyugodt lélekkel elmondhatom, hogy szerencsésen benőtt a fejem lágya.

Gusztustalanul nyalakodó, darabos párok adták egymásnak a kilincset, voltak közöttük fiatalok, és voltak meglelt, hozomra összeállt vadházasok is. Jöttek és mentek. Csupán egy pillanatig tartott, amíg eligazgattam őket, majd amíg tejeltek. Mire a kész képért kopogtattak, részemről már le is voltak írva. Aztán, hogy kijusson nekem a vastagjából, le kellett kapnom a háziasszonyomat is, mert egyre hevesebben témáztatott arról, hogy hajlandó lenne elnézni egyhavi lakbéremet, ha a Kanadába kivándorolt lányától „ajándékba” kapott rózsás selyempingyolában filmre vinném. Nem sokat gatyáztam, ebbe a kútba is beleugrottam, hiszen ez akkoriban jókora falatnak ígérkezett. A vénasszony valósággal mézet csurgatott örömeiben, s hosszas előkészületek után készen állt a szertartáshoz. Izgatottan áthívta magához a szomszéd sofőr klimaxos feleségét, s megkérte, csavarná be neki a haját úgy, ahogy a mai lányok körében dívik: bretonnal és kétoldalt lelógó, kunkori loknikkal. Erre aztán befuccsolt az egész délelőttjük, s közben irtó sok haja elhullott az öreglánynak, de zokszót se ejtett. Pedig a feje tetején, jókora folton, már jócskán kivillant a sajtszínű, korpás fejbőr. Kopaszodott, hogy nevéen nevezzem a dolgokat. Brrrr!... De ez mind semmi, mert utána kiszidolozta magát mindenfajta kenőccsel és olajjal, egy órán át pancsolt az ütött-kopott bádognakdban, amit egy cigány kalapálhatott össze még időszámításunk előtt. Szóval, eléggé öreg jószág volt, s a varratok mentén sötétlő réseket mindegyre kenyérbéllel kellett eltömdönsni. Amíg a vegyszereimmel kínlódtam, a nyitott ablakon át csúnyán föl-pofátlankodott a házból kiszüremelő

halk és rettentően fals dúdolás. „Elment a rózsám, Amerikába...” - vonította hosszan, apró sikkantásoktól s a bádoggal öblös kongásától kísérvé, majd az addigi zajok hirtelen elültek, átható csend terpeszkedett szét az udvaron; ha végignyújtóztam volna az ágyon, biztosan abban a helyben elnyom az álom, estébe hajlott már az idő, de ha szavamat adtam, nem illett visszatáncolni, úgy kellett figuráznom, ahogy az érdekem diktálta, azért a rohadt ötvenesért, ami tegnap is pénz volt, ma is az, de még holnap is az lesz.

Végre felhangzott a macskamotoszkálásra emlékeztető, félénk kopogtatás. Olyan lelkendezőre sikerült a harsány „tessék bebújni!”, mintha szívrepesve spóroltam volna e látogatásra. A nyekeregve megnyíló ajtóban szállásadónőm állingózott: össze kellett esni a röhögéstől! Kanadainak mondott pongyolája kivirított az örökös konyhai homályból, merész dekoltázsra fölött az elformátlanodott, csonttá aszott fejből alig látszott valami a csapzott loknikba merevített frizura folytán. Mélyen ülő szemei zavarosan, furcsán tüzeltek, lábát csupán az ormótlan nemezipapucsok képviselték, amikkel karácsonyonként rendszeresen meglepi saját magát; egy év alatt ugye a topánok cefetül lerongyolódnak. Egy év, egy topán - ez volt nála az időszámítás, hisz azzal járt a budiba meg udvart seperi, de még a közeli kenyérüzletig is abban csoszogott el nap nap után, le nem vetette volna semmi pénzért, tán még szunyálásra menendő is sajnálkozott, hogy olyankor meg kell válnia a zsibbadt meleget produkáló nyúl cipőtől. A környékeliek ismerték már ezt a szokását, hisz maguk sem voltak jobbak a Deákné vásznánál; volt, aki a melóból hazaérve egyenesen fejest ugrott a koszlott pizsamájába, s abban flangált egész estig az udvaron, de még az utcán is, ha meg kellett igazítania, teszem azt, a kerítést, vagy a gyöpöt kívánta sürgősen kigyomlálni a macskakövek közül. Azt akarom mondani, hogy ez a divat nem kimondottan az én asszonyságomat jellemezte, hanem a fertály életmódjához tartozott, amit én sohasem tudtam lenyelni, és most már biztos, hogy nem is fogom... Szó ami szó, a nyamvadt kis cipőboltunk hajlott hátú, karvalyarcú eladója esztendő végére minden alkalommal félretette neki a „legkényelmesebb párat”, legalábbis így mondta a csajnak, valahányszor az papucsvásár esetén beállított nevezett butikba. Én azt mondom, ravasz átverés volt az egész, amolyan kereskedői firka, amivel manapság egyre kevesebben élnek; no de most már erősen esedékesnek látszott, hogy beköszöntsön az idei karácsony: a szétfoszlott papucs posztóbozontjából mindenütt kikandikáltak a vénasszony ormótlan bütykei, s amerre járt, a talpból levált szőrcafátokat hagyott maga után.

- Hová üljek, fiacskám? - nyekergette turbékoló hangját, és kacéran félrebillentette a fejét. Kopott, rizegő lábú hokkedlit toltam eléje: ha ő ezzel etet, én se kínálhatom egyébbel; elégedetten kuncogtam a fura helyzeten, hogy itt, a saját vackában ezúttal ő a vendég, én meg a házigazda, aki figyelmességgel tartozom a becses látogatónak. Ezért, mielőtt eltehenkedett volna lötytyedt farával a millió szálkát termő ülökén, szálal parasztyapjából kötött szvetterem ujjával könnyedén végigsimítottam a széket.

- És most tessék nyugodtan maradni - adtam ki a napiparancsot, majd villanyt gyújtottam, amelynek égőjét időközben kétszázásra cseréltem. A csaj, mondhatom, kísérteties látványt nyújtott. Ezért inkább a gép keresőjén át néztem rá, mert abban sokszorosan eltörpül a célpont, s a kicsinyítéssel elvesznek a részletek, élesebbek lesznek a kontúrok, töményebbek a színek, s ezáltal bármely rondaság esztétikailag emészthetővé szelídül. Gomolyogva és zavarosan, mint az őszi köd, de azért megjárta már az eszemet: vajon nem ez az apró varázssablak szédíti-e meg a fotografálót, s ringatja abba a tévhitbe, hogy amit lencsevégre kap, az válogatás nélkül tetszetős, formás, maga a művészi tökély? Így, ahogy elnéztem, a randa sárkány egyszerű nénivé változott, egy szálal kisimultak a ráncai, a kopaszsága sem volt már annyira feltűnő, de azért nem dőltem be a csalóka látszatnak, tudtam, hogy mekkorát suppanok majd, ha a filmről készített másolat körvonalai felderengenek az előhívótepsiben! Hol maradnak a színek, a formák, a kontrasztok? Mindent belep a szürkeség, a laposság, a kényszeredettség, szóval egy óriási csalódás az egész buli... Olyan ez, mintha a házicsaj

vadonatúj topogója holmi varázslat folytán másnap reggelre trapára menne; kifakulna, csatjai letöredeznének, pedig tudja az ember, hogy csak egy éjszakán múlt az egész, mégis erőlteti ám a döblecét, mi az isten történhetett pár óra leforgása alatt. Micsoda erők képesek ilyen pofátlanul beleköpni a levesünkbe? Hát miért kell nekem minduntalan keserűen konstatálnom, hogy bár hitem szerint a lehető legjobbat akarom, ebből viszont semmit sem tudok később felmutatni, mert az eredmény egyszerűen nulla-nulla-nulla...

Mindenesetre, amiken itt időnként elproblémáztatok, azt senki se tekintse velem született bölcsességnek, mert csak egy olyan ember gondolatai - figyeljék csak, Tunyogi és a gondolatok! -, aki a saját hülyesége miatt esett kútba, s amikor rájött, hogy menthetetlenül csücsül ott a fenekén, s valószínű, ekként is fog kinyiffanni, egy csapásra tisztán látja, hol rontotta el az ábrát, mit kellett volna másként csinálnia. Hogyha, hogyha... Milyen ostoba sóhaj!

Csakhogy, most még velem szemben a vénasszony, én meg a keresőben látható kép okán lelkendezem, beleadok apait-anyait, hogy ne mondjak csütörtököt, ráeresztem az egész filmet, csak egyetlen használható kockát tudnék összehozni, nekilendülök, az öreglány meg kínlódik az erőlködéstől, majd lefordul a székről. Végre beintek, hogy vége a komédiának, alig hallható köszönetet hagy hátra, s mint egy forrázott patkány oldallog ki az ajtón, hogy a vackába bújjon. Sívító szelepen vesz tőlem búcsút a visszafojtott idegesség, mindegyre megveszekedett sorsomon tűnődöm, amelynek kemény kis gondjai közül a lakását immáron kipipáltam. Igaz, csak egy hónap erejéig, de addig annyi minden megeshet, hogy igazán nem éri meg a további fejtörést.

Az egészből az volt különben a legfrankóbb, hogy nem kellett naponta bezsonganom, mit eszelhetnék még ki, hogy pénz álljon a házhoz. Hajdanán, városra jöve telem előtt, sehogy sem tudtam megérteni anyámat, miért sopánkodik örökké, hogy az ebédfőzés átka nem maga a kotyvasztás, hanem azt kieszelni, mi kerüljön harangszókor az asztalra. Valahányszor megkérdeződött, apám hallgatott egy sort, majd odamordult, hogy jó lesz akármilyen, csak étel legyen, s tömjé a bendőt. „Majd főzöl ott né, valamit”, ez volt a szavajárása, s amint dolgavégezetten kifordult ilyenkor az ajtón, szeppenten meredtem asztalra boruló, könnyeit eleresztő anyámra: vajon most miért itatja az egereket? „Nem érted te ezt”, sóhajtozott bánatos hangon, s kényszeredetten nekilátott, hogy összeüssön valamit ebédre. Igaz, ami igaz, rendszerint megnyaltuk utána mind a tíz ujjunkat, de most már tudom, hogy milyen áron. Mennyivel könnyebb lett volna a sorsa, ha kosztosai közül valamelyikünk, apám vagy én, megsegélyezzük a gondolkozásban, elmondjuk, mégis milyen ételre vágyunk, s akkor ő már elindulhat e csapáson könnyű szívvel, no meg azzal a tudattal, hogy nincs más dolga, mint mindent megtenni, hogy kívánságunkat teljesíthesse... Örökké eszembe jutottak ezek az otthoni, reggeli zsörtölődések, valahányszor úgy pattant fel a szemem a rideg konyhácskában, hogy egy árva lej se ficánkolt ám a zsebemben, s ha a fene fenét eszik is, fel kell hajtanom valahonnan legalább annyit, hogy gyomrom korgását csillapíthassam.

Hogy mit ki nem találtam ilyenkor!

Beleözölök, valahányszor felidézem. A gyomlálás, no meg az őszer éppen csak annyiba került, mint anyámnak a paszulylevelet kieszelni. Csakhogy az én kertemben nem termett örökké paszuly! S akkor jött az alkalmi hordárkodás a piaci kofáknak, az állomástól befelé, mikor már beütött a korán érő, Várad környéki gyümölcsök szezonja. Pucoltam budit a környéken, és csilléztem téglát is, napszámba. Aztán sasfáknak való gödröket is ástam a fertálybeli iskolának, s mikor azzal végeztem, kigyomláltam az iskolakertet, és megkapáltam benne a néhány ár krumplit, hogy ne menjen veszendőbe, mert a tanároknak nem volt rá idejük, a gyerekek meg csöppségek voltak hozzá... Még kutyát is idomítottam egy tagnak, akivel az őszeren akadtam össze, három hétig vacakoltam az elkényeztetett, úrikosztoson hizlalt döggel, amíg sikerült felmutatnom valami sovány eredményt, viszont úgy összementem a háziasszonyommal, a rühes macskájából kifolyólag, mert a nyavalyás eb, ha csak tehetett, örökké meghajkurászta a ház körül, s akkora ugatást meg vernyákolást csaptak ketten, hogy bele lehetett betegedni... Ne is beszéljünk erről, tiszta szerencse, hogy véget ért.

Most viszont akkora lett a nyüzsgés nálam, mint egy frissiben föltárt bánya környékén; azt se tudta az ember, hová markoljon, melyik nyúl után fusson hamarjában. Képzeljék, még ki is öltöztem!... Tunyogi kiöltözött! Vásároltam magamnak néhány olcsó rongyot, két csukát, nyakkendőket, ingeket, alsóneműt, nem beszélve az olyan fittyfenékről, mint zsebkendő, zokni, esernyő és még egy rakás vegyeszöldség... Ha tudnák, mily dédelgetett álomom teljesült ezáltal! Nevetséges? Meghiszem azt; jelenlegi bölcsességem nekem is ezt suttozja, no de akkor nem tudtam összefércelni a számat a boldogságtól.

Ha emlékezetem nem csal, örökké csak az a ruhám volt, amit éppen viseltem. Nem voltam ám úrigyerek, s a nadrágjaim a szokásos otthoni szürke posztóból készültek, úgy nevezik, hogy parasztposztó, a harmadik szomszédunkban tajkoltatta őket össze egy özvegyasszony, aki lánykorában valami patikuscsaládnál szolgált huzamosabb időn át, s a háziasszony hálából egy varrógéppel erisztette haza. Nagy szó volt akkoriban az ilyesmi nálunkfelé, s hosszú időn át csodájára járt az egész falu. Sári néni azóta varrogat falustársainak, szépecskén meg is él belőle. Senkitől nem tanulta a szabás-varrás tudományát, úgy leste el innen-onnan, mikor még

városon cselédeskedett, aztán maga is megpróbálta, s ami a falusi embernek kellett - egy ing, egy gatyá, nadrág, ujjas, szoknya, mellény, gyerekköntös -, azt egykettőre, minden teketória nélkül úgy összeütötte, hogy abban senki sem talált kivetnivalót. Nála készültek az én érdes öltönyeim, amiket iskola végeztéig sikerült is végérvényesen megutálnom. Nem volt elég nekem a tunyogizás, ráadásul még prosztó külsőmre is rászálltak, s éppen úgy közröhej tárgya volt a vasspicces fekete bakancsom, amely veszettül kopogott a cementfolyosón, valahányszor végigmasíroztam rajta, mint egy kisebb fajta téglabontó kalapács. Akadtak, akik órák alatt azzal szórakoztak, hogy a padok mélyén a lábamig kúszva, észrevétlenül kioldották méteres hosszúságú, többszörösén a bokámra tekert cipőmadzagomat, s ha szünetre vagy felelésre indulva megiramodtam a padból, úgy belegabalyodtam a fűzőmbe, hogy kis híján elhasaltam a gázolajos deszkákon. Ilyenkor aztán lelkesen harsant föl hátam mögött társaim röhögőkórusa. Hiába fogadtam meg, hogy következő alkalommal szemfülesebb leszek, a srácok fondorlatosabbnak bizonyultak nálam, s oly mesteri tökélyre emelték a tanári figyelem kijátszását, valamint az észrevétlen bogozás művészetét, hogy ha nem a bőrömről megy ki a játék, magam is csodálattal bámultam volna rájuk... Ha mostanában parasztposztót látok, vagy ne adj isten, a bőrömhöz ér, mélységes undor fog el, s a ruhával együtt ilyenkor azt is megutálom, aki viseli. Ha csak tehetem, messzire elkerülöm ezt a nyomorúság és igénytelenség diktálta, ormótlan divatot, s biza még a szüléimet is képes voltam megszólalni, miért idegenkednek a praktikus városi holmiktól. Pedig valamikor magam is nyakig benne voltam az életükben, de annyiszor verték bele az orromat, akár a házba piszkoló kutyakölyökét, hogy a reflexeim ma még álmomban is remekül működnek... De minek magyarázzam itt a bizonyítványomat? Torkig laktam a múltammal, nem kérek belőle többé!

A kiöltözködéssel egyidőben további üzleti befektetésekre is szükség mutatkozott. Ugye, a virág se nő, ha nem öntözik, vagy ha nem trágyázzák a földjét. Váltig mondogatta ezt apám, a nagytatám s még isten tudja hányan, felfelé menet a családfán... Ez volt a végső konklúzió, ha előkerült a pohár, ez, ha szerelembe estek, esetleg a földdel kínlódtak, vagy ha kupeckedtek... Így epekedtek, ha a kanapé mélyén fia vasuk sem akadt, mindenre és mindenkor igaznak látszott, olyan volt, akár egy díszes iga, amely alá bátran odatehettük a nyakunkat, nem dörzsölte éppen véresre, egyszerűen ballagni kellett vele előre, megadóan, ficáncolás nélkül. És így is volt! Minden elköltött lejem szépen megfiadzott a későbbiekben, virágzott az üzlet, szabad utat jártam, mint őseim egykoron a gyapjas juhaikkal, adó sem volt rajtam: majd hülye leszek bejelenteni magam, hogy hét bőrt nyúzzanak le rólam! No persze, volt ebben nem kevés kockázat, s citeráztam is eleget, nem köp-e be valaki merő jóindulatból, s nem lepődtem volna meg, ha egyszer szépen be is következik egy ilyen váratlan fordulat, viszont haverség ide, haverség oda, Varga ügyész barátom ki nem húzna ám a csávából, az egyszer fix, s ha lecsapnának a butikomra, máris bemondhatom az unalmast. Örökké szimat után megyek, ha számítani készülök valakire. Hallgatom, gusztálgtatom a beszédjít, csak figyelem az ipsét egy darabig, aztán ha látom, hogy magán kívül se istene, se hazája, akkor már tudom, hogy Tunyogi Pista, itt össze kell ám pakolni a bőröndöt, mert beszart neked a halott, s nyomás tovább egy házzal!... Hát a Vargából, a hülye vigyorgásán kívül, egyéb jót nemigen olvashattam ki. Bár azt mondják, s igaz lehet, hogy a látszat néha csal...

Így volt jó: a saját kontómra úszni az árral. Se csónak, se mentőöv nem szükségeltetik hozzá. Úgy kell megtanulni s begyakorolni a mozdulatokat, hogy az ember széles ívben elkerülhesse az örvényeket és egyéb szédítő mélységeket. Tudom, nem szimpatikus, hogy érett fejjel így szövegelek az életről, de kérdem én: az éveken át tartó megaláztatásokon kívül mit segített rajtam a sulis? Süket duma volt az egész, amivel ott etettek engem. Bújtam a könyvet muszájból, s ha netán eltrehánykodom a dolgot, ágyó, ösztöndíj, s gud báj, iskola, meg gud báj, Tunyogi-álmok! Még csak annyi hiányzott volna, hogy dolgomvégezetlen, félig járt sulival beállítsak az öregekhez... Aztán összeizzadtam valahogy a diplomát, végtére ennyit vártak el

tőlem. De azt, hogy e cicomás mesterlevéllel az égvilágon semmire se viszem a mai világban, ki hinné el nekem odahaza? Nincs olyan ember a Katlanban, aki benyelne ezt a laskát, pedig tévedés, ez nem laska, kérem, hiszen mihez kezdtem volna érettségi után, kamaszfővel? Senki se akadt, hogy a hónom alá nyúljon. Egyetemre menni? Mire fel? És mivel? Ki tartott volna még éveken át, s futotta-e volna a kényszerű szorgalomból ily hosszú időre, ha a sulira alig-alig sikerült összekuporgatnom valamicskét? Hiába osztottam-szoroztam a jövőmet néhány borongós hónap erejéig, miközben azt fontolgattam, maradjak-e, avagy lehajtott fejjel bár, de térjek meg az enyéimhez. Nemcsak azért döntöttem a maradásnál, mert így volt a kényelme-sebb, s nem kellett a Katlannak számot adnom elpuskázott életemről. Akadt egy komolyabb bökkenő is, amit szégyellek ugyan kiteregetni, viszont ha megtartom magamnak, akkor meredeken elkanyarodnék az igazmondástól. Erre viszont semmi szükség, s pláne az elején, amikor épp hogy bemelegedtem a vallomásba. Szóval, az történt, hogy kézen-közön, míg ide-fent tengettem tanulástól megkeseredett napjaimat, repültem volna ám haza, mintha kerget-nének. Mikor pedig szabad volt az út a falu felé, éreztem, hogy azt nem nekem találták ki, kicsi lett már számomra az otthoni világ, még a gondolattól is fázott a lelkem, hogy ismét magamra húzzam a prosztóságot, mintha csak vendégségben jártam volna valahol, s mihelyst véget ért a dínomdánom, újra a megveszekedett sárral nézzek farkasszemet. Ott álltam hát megfürödvé, otthon nélkül. S hiába reméltem, hogy cserében befogad majd a nagylelkű város. Láthatóan pazarul nélkülözte az én tudásomat, s megtűrt ugyan magában, de rám hagyta, hogy úgy intézzem a sorsomat, ahogy tőlem telik.

Ez volt, nem egészen mostanig. Amíg azt nem mondtam, hogy ácsi! Mint tudják, a masinám-nak köszönhetően. Gusztálhattam is az eredményt, kiéhezetten és lelkesülten. Sehogy se tudtam betelni vele. Sokszor csak üldögéltem, s elég volt átgondolni ezt az egész kálváriát, mert nem találok rá jobb kifejezést, s már nem is éreztem vesztesnek magamat. Hiszen most én szabtam a feltételeket, teli tüdővel és kedvem szerint, a város hirtelen leborult a lábaim elé, császár voltam hát, s ami nekem pusztán a betevő falatot jelentette, az az emberek szemében nagyon is szükséges, életbevágóan fontos szolgálatnak bizonyult. Ki tudna ezen eligazodni? Én nem, az egyszer szent. Csak annyit mondhatok, hogy nem találkoztam ürgével, aki nehezményezte volna a tarifáimat, ám ne felejtsem el, hogy jóval a megszokott díjszabások alatt ügyködtem. Arra gondoltam, hogy emiatt senkivel sem érdemes összerúgnom a patkót, és senki szemében ne lehessen szálla. A megrendelőket illetően mindez zseniális húzásnak bizonyult. Az ég derűs volt fölöttem, amerre elláttam, ragyogott a napfény, szóval amolyan igazi, fényes jövő várt rám. Ahogy az újságok szövegeltek annak idején.

Az egyhangú, ám csöppet sem megerőltető munka során jöttem rá arra, milyen egyszerű átvérni az embereket, s mennyi pénzt hoz a házhoz a hiúságuk. Ha az őszeri fordulat előtt valaki azt mondja nekem: Tunyogi pajtás, ha jót akarsz magadnak és felebarátaidnak, szállj magadba és csapj föl vándorfényképésznek, nos, akkor én jól lehülyéztem volna magamban, s megesküdtem volna rá, hogy szegénynek nincs ki minden kereke... Persze, erre se előtte, se utána nem került sor. De megáll az ész, hogy az emberi lélek sok-sok sötét mélysége mennyi lehetőséget kínál a megélhetésre! Hallottam például egy szakmámbéliről, kórházi ápolónő különben, aki potom áron fényképet készít odabent az anyákról, egy-két napos csecsemő-jükkel a karjukon. Hiszen ez egy zseni, fogott el a sárga irigység, amikor csíptem a témát, mert ismervén az újdonsült apákat, melyikük ne adná oda az ingét is, csak azért, hogy mi-hamarabb fűnek-fának elbölcsködhessen a kölykivel, s időnap előtt szemrevételezze a lurkót, akiért ha másként nem, lélekben minden bizonnal megdolgozott. A kórházi szabályok, ugye, szigorúan tiltják a szülészeti viziteket, legfőbb az anyáig tekergőzik egy-egy óvatosan kitaposott, titkos ösvény, amit kellőképpen karbantartani szintén hoz valamicskét a konyhára, mármint az ajtónállóknak, no de ez a csaj ennél sokkal jövedelmezőbb kikaput talált, s az apáknak egyenesen házhoz szállítja a csemetét, akit különben nagyon helyesen, egészségügyi

okokból tartanak vesztegzárban... Őszinte elismerésem az ismeretlen asszonynak, aki univerzális kulcsot talált a szülői szívekhez, s bár az üzlet az üzlet, és én sem nevezhetem másként, viszont senkinek sem árt, sőt mindenkinek inkább csak a hasznára van. Mert aki ad, az kap is ugyanakkor valamit, s ez a cserebere sosem jár azzal a rizikóval, hogy a vevő, hazaérve, átlásson a szitán, s telekürtölje a világot a meglopottak szívfájdalmával. Azt is mondhatnám, hogy a csaj gesztusa felmérhetetlen szolgálatot tett a szülő-társadalomnak. Egyszerű, mint a kétszerkettő, de hány nagyokosnak mégsem járta meg az eszét!

Aztán érkezett egy távirat.

Hát, az ilyesmihez nem voltam szokva.

A házicsaj vette át, amíg a városban csatangoltam, s pusztult bele, olyan kíváncsi volt, mi állhat benne, de nem merte megcenzúrázni, mert azért ami igaz, az igaz, tudta ám az etikettet. Ott várt a küszöbön, amikor este hazavetődtem, meresztette rám azt a két nyavalyás pislan-csát, s szó nélkül kezembe nyomta a háromrét tűrt papírost. Hát, egy kicsit, nem mondom, magam is begazoltam, mert otthonról jött: ugyan mit írhatnak benne, hisz örökké levelet, ritkábban csomagot küldtek, de azért hirtelen feltéptem, elolvastam, s vártam, hogy a vén-asszony lekopjon onnan - nem rá tartozott az egész, de ő mindegyre a kendője csücskét igyekezett előráncigálni, hogy arca barázdáin szétmángálhassa az undokul lecsurgó nyirkosságot. A szűzmáriáját, épp olyan volt, mint az anyám! Jött, hogy elzavarjam, de valami bogot akasztott a torkomon, hogy vinné el az ördög ezt a vén kullancsot, összegyűrtem a papírost, majd a szennyvizes vödörbe hajítottam, és az orra előtt jól becsaptam az ajtót. Hogy értsen belőle.

Másnap nyugodtan kiírhattam volna az ajtóra: „Ne zavarj, töprengék!”

Mintha csak pattba léptem volna.

Gyerekkori pajtásom, Bálint Misi adta be váratlanul a kulcsot.

De egy szó se arról, hogy hazahívnának.

„MISI MEGHALT - HOLNAPUTÁN TEMETIK - ANYÁD”

Ha akarok, értek a szóból. Ha nem, a lelkem rajta... Ravaszul ki volt ez mókolva, mondhatom!

Szabad voltam: azt tehettem, amit jónak láttam.

De honnan a fészkes fenéből tudhatnám, melyik választásommal nem lövök mellé?

Mafla gyerek volt Misi, örökké csodabogárnak tartottuk. Úgy odavolt a természetért, az állatokért, mintha fizették volna ezért. Igazából senki sem tudott vele közösködni, de mintha nem is tartott volna rá igényt. Hogy egy példát is mondjak, hát... órákon át legeltette a szemét egy fészket rakó fecskepár ügyködésén, s hiába bosszantottuk, próbáltuk elterelni minden elképzelhető marhasággal a figyelmét, mintha ott se lettünk volna. Bezzeg a csóró madarakat meglátta, minket viszont levegőnek nézett, hát az ilyesmit bizony mellre szívtuk... Majd elkönyveltük, hogy valami hézag lehet a sráccal, s hátat fordítottunk neki. De azért valahogy mégiscsak a bandához tartozott, hisz mi, legények, oly kevesen voltunk egyívásúak, a két kezünkön megszámolhattuk magunkat. Az ám, ha egyszer mifelénk is hirtelen kiment divatból a bő gyermekáldás! Apámék példának okáért, még heten óbégattak az asztal körül, mert ahogy ő regélte, örökké éhesek voltak, az isten kajája se lett volna elég annyi bendőnek, hát még hogy ráadásul szűkölködtek is szerencsétlen nagytatámék! Anyámék majdnem dettó, annyi különbséggel, hogy ők ötven cseperedtek fel... Hát ezek az emberek fabrikáltak engem, ahogy látom, magnak. Igaz, született még egy öcsém, amikor első évemből a másodikba fordultam volna, de még időnap előtt kinyiffant. Hat hetet élt. Kár, hogy nem ismertem... Szóval, mindenkinek megvolt odahaza a maga nyűgje-baja, a fittyfenéje, amiért is nemigen akaródzott jóba lenni a gólyamadárral. Misi is egyedül nőtt fel a családban, most aztán sirathatja a két öreg, van mit!

Egyetlen porcikám se kívánta a viszontlátást. Hát még egy olyan felhajtást, mint amilyen nálunkfelé egy temetés. Összegyűl ott mindenki, boldog-boldogtalan, hiszen szegről-végre valamifajta rokonságban áll egyik a másikkal, még ha nem is tartja számon, mert már nem érdemes; kicsi, köpetnyi falu a miénk, a kisebb térképeken rajta sincs, a sok fontosabb város meg község miatt nem is jut hely neki a papiroson... Szabályos hideglelés fogott el, amikor elképzeltem, hogy én ott megjelenek a gyülekezetben, s akarva-akaratlan számot kell adnom viselt dolgaimról.

Az üzlet is ekkor volt fellendülőben, ami egy komoly érvnek tűnt, tiszta kár e pár napot holmi gyászba ölni.

De ez még hagyján... Attól tartottam a leginkább, hogy a pajtásokkal majd sehogy sem talál a szó. Mióta nem mulattam velük, amúgy istenigazából? Törtem a fejem, de nagy volt odabent a köd. Tavalyelőtt? Még azelőtt? Tudom, valamelyik karácsonytájt megszállt az ihlet, azt mondtam magamnak, mégse járja, isten tudja, mióta nem volt részem egy becsületes István-napban. Hogy egészen őszinte legyek, egyszerűen gusztusom támadt az anyám főztjére. Éreztem, belepusztulok, ha nem kajolhatok egy kis tyúkpaprikást, becsületes puliszkával. Tisztára, mint valami betegség. Feldobtam egy piculát, s nyomás az állomásra! Egy hetet

töltöttem otthon, aztán úgy rémlik, még napokig kóvályogtam utána, míg teljesen összeszedtem magamat. Erőltetett menet volt, kérem szépen... Misit akkor nem láttam a társasággal. Azt mondták, lekopott. Valami betegsége volt, nemigen ment az emberek közé, épp csak a munkáját végezte el... Szóval, én már a színét se láttam. Igaz, emiatt nem kaptam éppen szívrohamot, de azért fölkereshettem volna. Persze, utólag az ember mindig okosabb... De mennyivel jobb, ha most dugom oda az orrom, amikor már siratni kell?!

Viszont ha nem megyek el, vajon nem égetek-e föl magam mögött minden hidat? És mit szólnának a srácok? Nohát, nekik roppant egyszerű, ők otthon vannak. Már szinte láttam, amint fejüket csóválva engem szapultak... Hát a szüleim, no meg az egész Mohostanya? Tudniillik ez az én falum hivatalos neve, bár kézen-közön mi már csak Katlannak emlegetjük, merthogy olyan, dombok közé szorult, mélyben rejtező kicsi rakás, pár száz kulipintyó, s még azt mondják rá, községközpont... Á, milyen központ az, ami egy szikrával se előlőbb a hozzátartozó falvaknál?

No és ha azt mondom, nem jött semmiféle távirat? Azaz jött, de későn... Ez jó húzás lett volna. De egyáltalán, elhiszik-e? Én vajon bedölnék egy ilyen mesének? Fogas kérdés... Ráadásul a vénasszonyom aláírt a postásnak, a távirat miatt, hogy mely napon, órában vette át. Könnyű ellenőrizni, ha valaki nagyon akarja.

Szóval, ez volt a helyzet a pattal.

Szabályosan benne voltam a pácban. Ha nem megyek, azt mondják, teszek a falura. Meg hogy nagyra látok. Ha viszont odautazom, hát bizonyítanom kell. „Mire jutottál, Tunyogi Pista?” Az emberek kíváncsiak annyi év után...

Egye fene, anyámék előtt valahogy mindig megjátszottam a grandot. Ők még a bér-elszámolásnál tartanak, közben ilyen-olyan tanfolyamokat emlegettem, hogy: nemsokára, majd, kilátásba helyezték... De ki győzi ezt a hazudozást egy életen át? Tíz éve etetem őket...

Menni kellett, na... Majd csak kialakul valahogy, bátorítottam a legényt, s egy merész húzással magammal vittem a fényképezőgépet. Bizonyítéknak. Ha Vargáéknak sikerült beadnom a mesét, tán otthon se vallok vele szégyent. Figyelem, érkezik Tunyogi, a fényképész!... Egyáltalán, él-e valahol még egy ilyen szerzet a mohostanyaiak közül? Mert jócskán szétszpriccolódtak ám az országban az utóbbi harminc évben! Aki csak tehette, pucolt a föld mellől, vagy űzte a kölykit, el, csak el a Katlanból, próba szerencse, ne ütközzék, valahányszor kilép egy ajtón, ama dombokkal lezárt, nyomasztó láthatárba, hiszen ha valaki egy éjszaka folyamán történetesen összebüttykölné egy óriási üvegfedőt, s azt ráborítaná a völgyre, egytől egyig ott rotyognának a saját levükben, rakáson, de sajnos, ehhez nem kell üvegfedő, megteszi a mostani vacak égbolt is, az eredmény tök ugyanaz... Szóval, került ki már innen bányász, kőműves, katonatiszt, milicista, gyári munkás, tanító; de hogy fényképész... Azt nekem is tudnom kellene, mert ilyen szempontból anyám két lábon járó lexikon, mindent hall, mindent tud, neki mindent elpanaszolnak, ő is mondja a magáét másoknak, örökké restelltem is, hogy az én szülém ilyesminek hódol, de nem ez a lényeg, hanem hogy tudomásom szerint magam lennék az első mohostanyai fotográfus...

Már induláskor pityergésre állt az idő, de mikor Sóváron üggyel-bajjal lekecmeregtem a zsúfolt ingázóvonatról, oly keservesen rázendített, mintha direkt filmezéshez produkálták volna az esőt. Vagy tán a katlanbeliek rendelték a soros gyászhoz illő időjárást, hogy az elbúcsúztatott ne sajnálja annyira a bús földi létet, amelytől megválni kényszerül? E stílszerű siratás viszont engem percek alatt takonnyá áztatott, s bár piszok szerencsém volt, mert az állomási sorompónál, kevés veszteglés után, méltóztatott felvenni egy négykerekű szerelőműhellyé alakított, rozoga teherautó, legalábbis ez állt az oldalán megkopott, öles betűkkel, de én nem láthattam, mi van hátul a skatulyában, mert a cigányképű sofőr maga mellé tessékelt

az ülésre, s nem sokáig eszmecserélhettünk a semmiről, hamarosan érkezésem volt a hídi malomnál, ahonnan kátyús, traktor barázdálta bekötőút tért el Mohostanya felé.

Tönkreázott hát mindenem; szerencsére a gépem vastag tokban lapult, reméltem, nem ártott meg neki a zuhany, viszont a drága szerelésem csak úgy gőzölgött az alkonyatban, mint csapzott ló hátán a pokróc. De sebaj, két jó lábam még megvolt, s erisztettem az esti homályban, hogy még sötétedésig hazaérjek a kertek alatt.

Útközben a *Füstbe ment tervet* ismételtettem magamban, vajon fel tudom-e mondani könyv nélkül, de már első nekifutásra befuccsoltam, míg végül kiokoskodtam valahogy a hibádzó szavakat, sorokat. Aki ismeri a verset, annak el se mondom, mivégre kapartam elő a memóriámból. Milyen rég is volt, amikor először hallottam! Mert Petőfi, bár könyv nálunk nemigen tanyázott, főhelyen állt a házban, a zsoltároskönyv mellé lapítva, s anyám oly szorgalommal olvasott föl belőle hajdanán, mintha imádságot fűjna... Úgyhogy mondhatom, már az anyatejjel magamba szívtam a költszetet, különösképpen ezt a verset, s valahányszor a szünidőben, avagy az utóbbi években, tékozló fiúi mivoltomban a Katlanba tartottam, rendszerint szavalással ütöttem agyon az időt, mert a vers sorait az utolsó szóig igaznak véltem, mintha egyenesen nekem találták volna ki, szóval bárki bármit is mondjon, a valóságban én örökké átéltem ezt a verset, vagyis a hazavezető útjaimról Petőfi minden érdemlegeset megírt abban a néhány sorban... A röhejes az, hogy a nagy, gyalogos szavalások után, odahaza mindig jött a keserű pofáraesés, most is.

Hogy az igazat mondjam, anyám oda se bagózott a kertajtó nyikorgására, egy kissé félrehallott már az utóbbi időben, a tűzhely előtt leptem meg, pirított hagymát kotyvasztott egy lábosban. No jó, az ölelés történetesen nem maradt el, de ami utána következett, azt ugye, Petőfi sem láthatta előre, ő csak a saját anyját ismerte. Elég az hozzá, hogy az enyém úgy leteremtett a viszontlátás örömeiben, ahogy a golyószóró köpködi a lövedékeket a jobb filmekben: tá-tá-tá-tá-tá-táá! - szóval, egyből le voltam löve... Hogy nem resteltem ilyen későn érkezni, mikor már az utolsó virrasztó is elkezdődött? Ha tudta volna, hogy ilyen fatuskó vagyok, bizony, kétszer is meggondolja, világra hozzon-e... (És mi lett volna akkor, te jó ég, ha ide se dugom az orrom!) Elmondott világtekergőjének, mindennek, ami abban a pillanatban az eszébe jutott, ám a kavargatást se hagyta abba, mintha egyenesen a piruló hagymát istenelte volna. Nem kínált helyet, mint máskor, de azért magamtól is megültem a kanapé sarkában, a viaszosvászonnal borított, rozoga asztalra könyökölve, kereszthuzatot csináltam a fülemben, de majd felrobbantam a méregtől: az ember ugye végigkínlódja azt az istenverte utat, és senki se mondja, érezzem itthon magam, még egy csupor vizet se tesz elém az asztalra (merítettem hát én, a veder ott állt a lábam mellett); eljárás-e ez egy anyától?

Na, mindegy, elmúlt, anyám is ellötte valahogy a puskaporát, végül csak megkínált egy kis rántottával, pálinkával, ahogy dukált, de az biztos, hogy soha többé nem ülök fel a verseknek, akár Petőfi írja, akár más...

Mire aztán nagy dübögve-dobogva beállított apám is az istállókból, mert ő vigyázza ott a gazdaság disznait, s behozta magával azt a förtelmes bűzt, amit a gúnyája egész nap magába szívott a sok trágya miatt, én már nagyjából kiengesztelődtem. Az öreg annyit kérdezett, míg bicegve a mosdótálhoz állt mosakodni, hogy - Na, megjöttél? - Hát nem látja? - füstölögtem én, s ezzel aztán tényleg helyben voltam.

Nem sokáig üldögélhettem velük a kályhamelegben: a tök sötét sikátoron át elindultunk Bálint Jani bátyámékhoz a virrasztóba, vagyis Misiékhez. Tudtam, hogy hiányzik valami a délutáni gyaloglástól agyonnyomorgatott lábaimnak, csak abban nem voltam biztos, hogy micsoda. Nahát, most azt is megtudhattam... Jani bátyámék ugyanis a domboldalon laktak, a temető közelében, útközben meg-megcsúsztam a síkos agyagon, s ha nincsen ott apám, aki

időnként felfogjon, olyanokat esem, mint egy nagykabát, de még így is jócskán beletenyereztem egy-egy fröccsenő sarú kátyúba.

Ráadásul anyám nekilátott, hogy végigsuttogja a Misi szomorú históriáját, ha már a viszontlátás hevében megfeledkezett arról, hogy nekem idehaza minden vicc új...

Ostoba, süket kis történet az egész, de ha már belekezdtem... Szóval, a Misi itthon maradt (ezt tudtam), miután Kati néném a reumájával ágynak esett (erről is hallottam annak idején), akit úgy kellett örökké felpolcolni, ide-oda forgatni, mert magára nem bírta volna a fájdalomtól. Misi akkor a helyébe lépett a munkában, nem volt szíve a városba menni, pedig már ő is csomagolta-forma a batyuját (jó-jó, de hogy jutunk így a végére?!), aztán beléállt valami kórság az utóbbi időben (ja, a nyavalyatörése?), ha jöttek a rohamok, csak összeroskadt, mint egy zsák, tegnapelőtt megint úgy lett, valahol a hegyen, arccal egy tócsába esett (az istenit, majdnem én is elhasaltam!), s attól megfulladt, úgy mondta a doktor, ez nagyon árt ilyenkor... Pedig éve már, hogy vele tartott a két lány (milyen lányok?), Mari meg Krisztina mindenüvé kísérték, ne legyen magára, ha baleset történik (ugyan, Misi és a lányok?!), most valamiért elmaradtak, és lám...

Nahát, ez így eldarálva annyi, mintha autóbuszon vagy vonaton hallották volna, se eleje, se teteje, de anyám csak így tudta elmondani, ne vessenek rá követ emiatt, inkább kipótolom magam a hézagokat.

Misi afféle (második? harmadik?) unokatestvérem. Ezt mi soha nem emlegettük egymás között, a szüleink viszont ragaszkodtak hozzá, ebbe nem szólhatok bele. Csak hát odahaza örökké meg kellett hallgatnom, mi van az egyik rokonnal meg a másikkal, ha akartam, ha nem, anyám jól kibélelte a fejemet mindenféle névvel, figurával és eseménnyel, ez ezt csinálta, az azt vette el, ez így keres, az úgy megjárta, itt vannak példának okáért ezek a lányok is, Deák Mari meg Sós Krisztina, tutti, hogy ők is valami rokonfélék, talán csak hetedízigen, de mégis... Ki tudja, mi szállta meg őket, hogy hirtelen beálltak őrangyalnak Misi mellé, s egyáltalán, mi a francot kerestek idehaza, hiszen minden valamire való fiatal pucolt a Katlanból, amerre látott? És ha már beálltak, miért nem ügyeltek jobban Misire?... No, de ez már nem az én dolgom, rágódjanak rajta mások, a lényeg az, hogy Bálint pajtás beadta a kulcsot.

Igazán őszintén sajnálom...

De mégis, hogy a túróba tűrt meg maga mellett egyszerre két csajt is, hiszen örökké menekült a lányok közeléből?! Ha egy pinkó csak véletlenül is ránézett, akkorát pirult, mint egy paradicsombokor. Sose tartott velünk az erdőszélre, ahol kölyökkorunkban a lányok anatómiájával igyekeztünk közelebbi ismeretségbe kerülni; igaz, ócska hancúrozás volt az egész, de mégis, ugye mi nem voltunk fából, meg a pisisek is kíváncsiak voltak, ez érthető, így hát pompásan elmulattuk az időt, volt ott visibálás, kergetőzés, csipdesés, hétpróba, még most is felbizsergek, ha eszembe jut... Misi ezeket szépen mind ránk hagyta. Akkor! Mert tudhattam volna, hogy alamuszi fajta, titkon ő is rá jár a mézre.

De hogy egyszerre mindjárt kettővel!...

Az volt a baj, hogy nagy óvatlanul ki is kottyintottam mindezt, mire anyám ismét reám szállt, s Jani bátyáméig volt mit hallgatnom istentelenségeimről s a pokolrajutás bizonyosságáról. Persze, az öregeknek igazuk van, a holtakat nem illik gyalázni, épp elegen vannak az élők ahhoz, hogy rajtuk köszörüljük a nyelvünket, úgyhogy kussoltam is becsülettel, abban reménykedve, majd csak megtanulok újra viselkedni, ha már idehaza vagyok, mert így csak magam alatt fűrészelem el az ágat.

A virrasztóban ugyanis, ha nem is teljes létszámban, nagyjából összecsődült az egész Katlan. Ez még engem is meglepett, bár tudtam, hogy ha itt valaki égnek rúgja a lábát, mindenki összeszalad, ilyenkor nincs se ellenség, se rossz szomszéd, se adós, se kiválasztott, kevés itt a nép, félti a tyúkszaros sorsát, azt siratja minden alkalommal. Egy kicsit el is szorult a szívem: ha teszem azt, velem történik meg az, ami Misivel megesett, vajon ugyanígy megtisztelnének a falustársak?

Mit is válaszolhatnék erre hirtelenében...

Misi nyitott koporsóban feküdt a halottas házban, vagyis a tiszta szobában, amely a konyhából nyílt. Életemben először láttam kiterített halottat ilyen közélről. Pedig ahogy felmondtam az önéletrajzomat, abba több is beleférne bátran. És mégis... Sajtszíne volt, és meglehetősen büzlött. Nem tudom, mások hogyan állhatták ezt a szagot meg a látványt, de ahogy az egymás után érkezők a ravatal mellé nyomultak, azt látni kellett volna, némelyik még a testére is ráborult brünnyögve, nem beszélve Jani bátyámról, akit végül erőnek erejével kellett apámnak elvonszolnia a halott mellől; könnyes, cuppanós csókokat nyomott a Misi ajkára, borzongva fordult fel a gyomrom, siettem is ki az ajtón, nehogy eldobjam a rókabőrt.

A belső házban, ahol a virrasztás folyt, az első ember, akit a sokadalomból akaratlanul kiszűrtam magamnak, az öreg Dániel volt, az egykori tanítóm. Amilyen seggdugónyi emberke, a kurta hófehér kefefrizurájával meg a pulykataraj veresére emlékeztető busa fejével bármekkora seregletből kirítt volna. Itt ráadásul a főhelyen trónolt, az ulticsata kellős közepén, s fél szemmel mindegyre az ajtón belépőket káderezte; volt, akit megszólított, más megúsza egy-egy kegyes biccentésével, de mikor feltűntem az ajtókeretben, zajosan lecsapta a koszlott zsugákat, s szaporán tipegve keresztülcörtetett az összetolt asztalok között.

- Tunyogi fiam! - bömbölte, ahogy a torkán kifért, s ettől mindjárt az iskolában éreztem magam, amint nyikorgó padom mélyén kushadok előtt. Vesszek meg, ha nem így csinált, valahányszor felszólított valakit! Úgy nekirontott a katedráról, hogy attól féltünk, menten keresztülgázol rajta.

- Gyere ide, hadd lásson a te öreg tanítód! - fröccsent arcomba rossz szagú nyála, amikor végre közelemben kecmeregte magát, és minden oldalról meglapogatott, pedig az államig se ért. - Úgy eltűntél, mint számár a ködben, mi meg itt...

Minden szem felénk fordult. Jó kis felhajtást csinált a vén szarkeverő, még azok is kíváncsian guvasztották a lesőjüket, akik addig mit sem törődtek a köröttük zajló zsidvásárral.

Szabályosan ki lettem állítva a placra.

Mekegtem-makogtam, összehordtam hetet-havat, leakasztottam a vállamról a fényképezőgépet, hadonásztam vele, hogy mindenki láthassa, az arcok összefolytak a szemem előtt, majd hirtelen megpillantottam Kati nénémet, a hátsó sarokban feküdt, magasra tornyozott ágyon, ő lett a mentsváram, odasompolyogtam hozzá, ágya szélére ültem, s egyszerűen hátat fordítottam a Katlannak.

- Ugye, mekkora szerencsétlenség? - zendített rá a csont-bőr öregasszony, és csak bólogattam hozzá nagy szomorúan, mert hirtelen bennem rekedt minden tudományom.

Pedig tudtam, hogyan kellett volna viselkedni a Katlan íratlan törvényei szerint. Beszélni, beszélni, harmadszor is beszélni, bármit és bármiről, egyetérteni és melegen érdeklődni, nyomni a sódert és sóhajtozni, körbe parolázni az öregekkel, illedelmesen szót váltani az asszonyokkal, beülni a székeken kuporgók közé, a pállott testek melegébe, szóval - elvegyülni! Én meg csak hallgattam, ostobán reménykedve, majd csak kiderül az ég a fejem fölött...

Hát egy frászt!

Dániel bácsi nem nyughatott:

- Mi van, Pista, hát így viselkedik egy legény, aki kijárta a líceumot?

Felemelt poharán át spektálgatott csúfondárosan, amitől az egyik szeme akkorára nőtt az átlátszó pálinkán keresztül, hogy egy ló elbújhatott volna mellette.

- Rossz zsuga járhatja magának - szedtem össze én is magamat -, azért foglalkozik annyit velem...

És odaültem az ultizók közé.

Végül is ez döntötte el a sorsom.

- Hallottátok, hogy megfelelt?! - nézett körül diadalmasan az öreg. - A vér nem válik vízzé... Erre iszunk egyet!

Felém nyújtottak egy poharat, mire a hátam mögött termett egy dundi csaj, literes üveggel a két kezében, némán töltött a poharakba, de olyan spórolósan, mintha a magából csurgatná, s ahogy egy kissé behajolt az asztal fölé, a súlyos csecsével éppen a vállamra tehénkedett.

Hátrafordultam, hogy felleltározzam magamnak.

Teremtőm, ez Krisztina lenne?

Bizony hogy ő volt; az orra alatti anyajegyéről ismertem rá.

Ha az utcán találkozunk, biztosan elhúzom mellette a csíkot, úgy kifeslett az istenadta!

És az a másik ott, aki éppen belépett az ajtón...

Helyben voltunk: csörömpölve esett le a tantusz.

Azon az emlékezetes karácsonyon, hogy itthon jártam, s amelyről oly zavaros emlékeket őrzök, még gyerekpinkók, kis senkik voltak... A fiúkkal erre-arra jártuk a bálakat, de a töltögetést se bíztuk másra, s harmadnapján talán (?), hogy Katona Károlynál összejöttünk, aki a községi pálinkafőzdet kezelte, merthogy valami tanfolyamot végzett, és neki örökké csurrant-cseppent, tehát volt mit innunk rogyásig, be is nyalintottunk szorgalmasan mind egy szálíg. Ebből kifolyólag pedig reggelfelé már egyikünk se értette, mit szövegel a másik, a veszett nótázástól halálosan berekedtünk, mire egyhangú döntés született: ácsi, ki-ki hazafelé veszi az irányt, hogy délután, de legkésőbb este újult erővel folytathassuk a döntögetni valókat. Ámde míg odabent, a csikókályha melegében becsületesen alá-alányúltunk a pohárnak, jött egy pokoli fagy, s ami este még lucsok és latyak volt, reggelre síkos tükörré változott. Irigyeltük ám Károlyt, aki a tornácról dadogott búcsút nekünk, viszont a Katlan népi birkózóbajnokaként tisztelt Szekeres Gerő, egy elnyűhetetlen, igazi gumigyerek, s egyben az állatorvos jobb keze, azonnal szenzációs indítvánnyal állt - vagyis szédelt - elő: akinek vér van a gatyarúdjában, mondta, csak valamivel póriasabban, sorakozzék mögéje, mert óriási demonstráció van kilátásban, tekintettel a rendkívüli időjárási viszonyokra, valamint abból kifolyólag, hogy a Katlannak látnia kell, ez itt távolról sem egy beteg csürhe, hanem biztos léptű, kemény legényszet, hukk!... Ez a végszó aztán többször is elhangzott, nagy röhögések kíséretében, miközben a megdermedt úton fel kellett derítenünk minden egyes befagyott tócsát, kátyút, gubbenőt, majd kötelezően végigsikolándani rajtuk. Ezzel úgy ahogy meg is birkóztunk, hiszen élünkön egy népi birkózóbajnok állt, ámde nemcsak a tócsák tükre csúszott, ahogy mi gondoltuk, hanem az egész út. S amilyen pompás korcsolyaversenyt rendeztünk a kátyúk síkos jegén, olyan átkozottul el-elhasaltunk a köztük lévő útszakaszokon, minek következtében az árokparti fagyos fűben araszoló bámész kölykök nagyszerűen mulattak a földön minduntalan összegabalyodó legénycsapaton. Vagyis rajtunk... Dőlt rólunk a verejték, sajgott az alfelünk, a hátunk, egyik-másik a sípkáját is elhullajtotta igyekezetében, hajunk a szemünkbe csapzott, veszett módra gyömöszöltük egymást, rúgtunk és haraptunk... A falu közepére érve, ahol a sikátorok és az utcák jókora bogban szaladnak össze, a falusi bolt előtt, négy-öt bámész csitri vihogott sikítózó fejhangon, alig kerülhetett még vatta a lábuk közé; hát ott álldigált a drágalátos Krisztina, az ő Mari barátnőjével... Emlékszem Krisztina anyajegyére, meg a vörös orrukra, nyálasan csillogó egérfogaikra, alamuszi gombszemükre, amivel lefigyeltek minket, rázkódó, csenevész felsőtestükre, kétrét görnyedtek a ki-kirobbanó kacagástól. Gerő barátunk, a csúfondáros bugyisoktól begerjedve, azonnal álljt vezényelt, mire a csapat egy emberként felhengerikázott díjbirkózónk előre-hátra lengedező, makacsul földbe gyökerezett habtestében. Ámde ő füttyült az egészre, nagylelkűen ránk hagyta, hogy ki-ki a saját tudása szerint szedegesse össze kezét-lábát, mellére csukló fejét; mutatójával az ajkán, erőteljes liba-sziszegést préselt ki magából, s hanyatt-homlok a lányok felé iramodott, akik visítózva, nyakukba boruló szoknyával szaladtak szét legalább tízfelé. Gerő hősiesen tartotta volna az iramot, de mint mondám, a tócsák közötti legénykedés nem a mi esetünk volt, s ahogy bakancsa egy jeges sárszigetecskére tévedt, barátunk olyan becsúszó szerelésre emlékeztető hasraesést produkált, hogy ötméteres lendülete csakis azért akadt el már három méter után, mert a hülye fejével egyenesen az üzlet betongrádicsának vágódott. Ettől aztán még ott helyben kijózanodtunk, csak Gerő ájult el...

Szóval, a vihogó pisisek!... De hogy a francba tudtak néhány év alatt ennyire elanyásodni? Igaz, ha gondolatban egymás mellé állítottam őket, menten kitetszett, hogy küllem dolgában Mari viszi a prímet; nem volt annyira bögyös, mint a barátnője, arcát se feszítette az a nálunk-felé kedvelt, kicsattanó egészség, mely olyan, mintha hájjal mángálnák be az illető pofáját. Szóval, finomabb lény volt, ez nem vitás, és habozás nélkül mellette szavazok, ha valaki kíváncsi a véleményemre. No persze, a Krisztina lágy csicsének melegét éppolyan hűségesen őrizte a vállam, és illetlenség ide vagy oda, akkor s visszamenőleg is hirtelen féltékeny lettem Misire.

- A halott emlékére, és arra, hogy mi békességben éljünk! - rikkantotta el magát velem átellenben Kánya Miklós, a kovács, s vaskos, izmos tokáján végigsimította a pár napos, hersenő borostát.

Szó nélkül egyetértettünk. Fenéig!

Nem tudom, mikor és hogyan oldalgott mellém apám, de már csak akkor ocsúdtam fel, mikor a fényképezőgépet a tenyerében tartotta, és érdes ujjával a megkopott bőrtokon matarászott.

- Luksz, vagy mi ez? - emelte a petróleumlámpa fuldokló fénye felé, mire a körülöttünk ülők kíváncsian nyújtogatták a nyakukat.

- Mi történt? Mi az? Mi van a kezében? - gyűrűzött végig a pusmogás a házon.

- A masina, a Tunyogi Pistái - húzta közelebb székét az öreg Dániel, ezzel is jelezve, hogy ki nem adná kezéből a főszerepet.

- Mutassa meg! Lássuk! - hangzott fel innen is, onnan is, s hiába szabódtam, hogy egyszer már felmutattam az imént, mert igazság szerint az csak amolyan tessék-lássék produkció volt, ki se bontottam a tokot, csak rögtönzött szövegemet daráltam el, most meg tessék, kiderül, a Katlan ennél jóval többre kíváncsi...

Kikaptam apám kezéből a gépet, és felálltam.

Az öreg, békebeli jószág az első mozdulatra szétnyitotta hosszú harmonikáját, kékes üveg-szeme hűvösen villant a virrasztókra. Elismerő mormogásuk lelkes magyarázatra készítetett a működési elvekről, az alkatrészekről, szóval egyenes adásban győződhetek meg arról, hogy szó sincs átverésről; mert az lehet ám, kérem szépen, hogy Katlan milicista őrmestere, nevezett Sabău Petre, aki ott meresztette a szemét az ultizók között, rendszerint szalonnát s hagymát rejteget a revolvertokjában, s ha fegyverhasználatra kerülne a sor, előbb az őrsre kellene szaladnia, hogy az íróasztal egyik fiókjából előkerüljön a vacak mordálya is, de hogy ebben a tokban mindig ott a csőre töltött masina, az olyan igaz, mint hogy Tunyogi István a nevem!

- Kézbe szabad venni? - jött oda Mari a hosszú, ringatózó lábán, és bár féltettem a gépet, nem volt szívem nemet mondani. Csakhogy a masina meg se melegedhetett nála, közkívánatra kézről kézre járt, az öreg Dánieltől Harkó Pistához, a fiatal tanítóhoz, onnan a kovácshoz, majd az őrmesterhez, aztán a boltos Imre Ábris következett, majd Gál Kálmán bácsi, a határ-pásztor, akinek szüntelenül remegett a feje, és azt tartotta magáról, ő szervezte meg a pártot a Katlanban, rögtön a háború után, csak hát ma már senki se tud visszaemlékezni erre, majd Krisztina, anyám, és még egy sor ember és asszony következett a sorban, s ahogy féltve követtem a gép vándorlását az ügyetlen kezek között, attól rettegve, nehogy valamelyikük bunkó módra a földhöz aprítsa, rájöttem, hogy a hajdani legénypajtások közül bizony senki sincs jelen a virrasztón. Ez egy kissé lehűtötte a lelkesedésemet. Mégiscsak látniuk kellett volna...

Ennek ellenére, az eredmény miatt nem panaszkodhattam: Jani bátyám citerázó, sírós hangon megkért, lennék szíves a másnapi temetésen néhány fotográfiát... hogy valami emlékféle...

Meg volt értve! Nem kellett kétszer mondani...

El lesz boronálva!

Jókora vizespohárral ittunk rá.

A tornácról lábdobogás, kiabálás harsant.

Mari, mintha csalánra guggolt volna, egyből az ajtóig szökött. Elkésett: Katona Karcsiék tódultak be csapzottan, sáros gúnyában a virrasztók közé.

Így jár az ember, ha farkast emleget, még ha gondolatban is...

- Eriszd el a kezem, engem te ne vezényelj! - keringőzött be a küszöbről a gumicsizmás Bandi Laci, a tejcsarnokos, de buzgalmához, amellyel majd felborított egy asztalt, semmi köze sem volt a tejnek. Karcsi utánakapott ugyan, de nem érte el, s utat engedett a háta mögött tornyosuló Szekeres Gerőnek, aki hunyorogva legeltette szemét a társaságon.

- Hol voltatok? - kárpált asszonyosan, pattogva Mari. A legények nagy hangon, meg-megbicakló nyelvvvel, egymás szavába vágva bizonygatták, hogy a pap meg a harangozó... és a muzsikásokat is meg kellett fogadni...

- A sírt mért nem mondd? - lógatta a fejét szomorúan László. - Még azt hiszik, hogy csak... Pedig odaki is... De az eső... az eső... A föld... csupa szar... Na, egészségünkre!

Pillanatok alatt meghúzta az első, keze ügyébe álló üveget.

Dániel bácsi eltátotta a száját, a szeme összeszűkül.

A botrány a levegőben lógott.

- Mondtam nekik, menjünk haza átöltözni - bizonygatta Karcsi, mintha magának mondaná, míg inogás nélkül, egyenesen próbált megállni a lábán. - De ők még egyszer... Hogy látni akarják...

Fejével a halottas szoba felé biccentett.

- Mi van Misivel? Csak nem zárták le? - bődült el mélyből jövő bikahangján Gerő, s ajkára szorított ujjával csöndre intette a némán feszengő gyülekezetet.

Majdnem elröhögtem magamat. Ha nem arról lett volna szó, amiről szó volt, tán még heccnek is megjárta volna.

Ekkor az öreg tanító is észbe kapott.

- Bizony, le kellene zárni... Meleg van, s az a szag...

Karcsiék, akárha motor hajtáná őket, egyből sűrőgni kezdtek, veszettül keresték a kalapácsot s a szegeket, míg a felocsúdott virrasztók versengve tódultak a ravatalhoz, utoljára még búcsút venni a halott Misitől. Kati nénémet a kovácsunk nyalábolta fel, Gerő után őt tartották a legputyerásabb embernek a Katlanban, de gyanítom, hogy csak azért, mert a bunyóban nem volt annyira technikás, mint a birkózóbajnok. Szerencsére ez a kis igazságtalanság meg se kottyant neki, s úgy emelte magával a zokogó anyát, mintha egy öl sarjú ülne a karján...

Az araszos szegek úgy döftek átál a fán, mint a semmin. Karcsiék kopácsolás közben apaitanyait beleadva szuszogtak és krákoztak, kötekedő kedvüket zsebre vágták; szóval, az öreg Dániel húzása primán bevált, mégis konyított hát valamicskét a pedagógiához, csak hát azok a hajdani tenyeresek meg a pajeszhúzás ha ne lettek volna... Na, mindegy, rég volt, talán igaz se volt!

Akkora tülekedés támadt a koporsó körül, hogy semmi kedvem nem volt odamenni. Hallgattam a kutyavonyításra emlékeztető siratót, többen versenyre keltek egymással, ki bírja

szívszaggatóbban és nagyobb hanggal, bántotta a csőrömet a kilóra mért képmutatás, s míg a nyári konyhából is összeszaladtak a gőztől megszívódott, a másnapi torra kotyvasztó asszonyok, angolosan kisompolyogtam a sötétbe.

Épp időszerű lett volna ez a szellőzés, mert már enyhén forgott velem a világ, szóval a pálinka az pálinka volt, ámde olyan nyirkosság szállongott odakünn, meg a levegő se járt, úgyhogy felfrissülés helyett csak a ködöt zabáltam teli szájjal, s ingem-gatyám alatt patakokban csorgott rólam az izzadság.

Könyököltem hát a kerítésen, onnan bámultam a ronda éjszakát.

Az első menet az enyém volt. Már csak a bizonyítás maradt hátra, hogy ér-e valamit a tudományom. Sehogy se tudtam eldönteni, vajon hoztam-e magammal annyi filmet, hogy temetés végéig kitartson.

- Hol vagy, Pista? - süvített a tornácról Gerő hangja, s már nyomultak is lefelé, a sötét lépcsőn egymást támogatva, mind a hárman.

- Bújj elő, úgyis látunk! - kiáltott Karcsi is.

Ezeknek talán röntgenszemük van?

- Keblemre, öreglegények!

Nyakamba borultak, ujjongva lelkesedtek, mintha nem is a gyász hozott volna össze bennünket. Laci lajbija alól üveg villant elő. „Ott állt az asztalon, valakinek meg kell innia.” ...Körbeadogattuk. Egymás szavába vágtak: „Hallottuk, te leszel a fényképész...” „Mióta csinálod ezzel a... ezzel a...” „Üljetek helyt, meghallják odabe...” „Tojok az egész bandára, eddig vagyok a Katlannal!” „Épp te beszélsz?” „Nyughassatok...”

Mari és Krisztina kiszaladtak: mi ez a zsidvásár?

- Nem elég, amit eddig műveltetek? Micsoda pofátlanok!

- Gyere csak, hadd a szüzeket - rángatott volna Laci a kapun kifelé, de Mari elébe állt.

- Ő marad!... Ti meg a sírral törődnétek inkább...

- Holnap meglesz - bizonykodott Gerő.

Szívesen közbeszóltam volna, hogy mióta dirigál nekem ez a csaj, szörnyen pipás lettem ugyanis, de mivel a többiek ilyen egyből lehervadtak, és szó nélkül kioldalogtak a kapun, hát én is takarodót fújtam.

Hiszen ezeknek én itt csak vendég vagyok! Kihagytak ám a játékból a pajtikák, mintha cinkelt kártya lettem volna, s ráadásul úgy meghunyászkodtak holmi pisisek előtt, hogy csak ámultam-bámultam... Mi történt itt, míg én a messzi távolban...? És ugyanbiza, most már ki az igazi haver, Misi vagy én?

Féltékenységem nem hogy csillapult volna, de még inkább dagadt bennem, mint egy gennyes kelés. És már nemcsak a lányok, hanem Karcsiék miatt is.

Bosszúra áhítoztam, míg Mariék bekísértek a házba. Ködös volt még az elképzelés, csak azt tudtam, valami olyat teszek, hogy utána sokáig megemlegessenek.

Kezdetben keményen vedeltem, egyik pohárral a másik után. Ahogy a futószalag jár. Mari mellém ült, úgy kérlelt, ájtatosan összetett kezekkel, ne legénykedjek.

- Nem áll jól neked...

„No, és neked mi áll jól, az anyád nemjóját?!” - nyeltem egy nagyot, és ettől kezdve nem lehetett velem normálisan tárgyalni.

„Fogom ezt a lányt, és úgy meg...”

Hát erről volt szó!

Egyből olyan mulathatnékom támadt, hogy már-már azt hittem, lakodalomban vagyunk.

„Úgy befűtök neki, hogy kétfelé áll tőle a füle!”

Egyik percről a másikra békén hagytam a poharat. Mari szerint az ő kitartó meggyőző munkáját dicsérte e fordulat, amiért is hálásan pislogott rám.

Elvigyorodtam.

„Eszem a szádat, ha tudnád, amit én!...”

- Egész este esett ki a szemed, mióta csak megláttál... - súgta a fülembe, s a könnyökökre tette a kezét.

Bevallom, több ellenállásra számítottam, de hát, ezek szerint, minden ütés hozzám került. Le is hívtam az első tromfot, majd sorban a többit. Eközben Krisztina oly sűrűn és vadul lesett felénk, hogy direkt jót tett harci kedvemnek.

Elmondtam Marinak, hogy minden eszembe jutott, mihelyst belépett az ajtón. Szóval, az egész karácsonyi heccet kitaláltam. Majd finoman bedobtam, hogy érzésem szerint a barátnője eléggé lazán elhagyja magát, ők ketten nem is versenyezhetnének egy súlycsoportban, s Krisztina jobban tenné, ha beszerezne magának egy becsületes melltartót.

- Miért bántod? Olyan jó lány... - kelt a barátnője védelmére, de nekem ugyan mondhatott bármit, láttam a szeméről, milyen magot boronálok a friss szántásba. Szóval, fűztem, ahogy csak tudtam, de az biztos, hogy így még soha senkit, a pálinka és a bosszú öröme szárnyakat adott, máris elképzeltem magam a győztes szerepében, de ehhez valamiképpen egyedül kellett maradnunk.

Apámékkal nem volt téma a dolog: megszoktam már, hogy azt tegyek, amit akarok. Lehet, ha akkor anyámra nézek, csak épp egy pillanatra, tán kétszer is meggondolom, folytassam-e a játékot, de engem már senki és semmi nem érdekelt abból a teremből Marin kívül.

Amíg a pókhálómat szödgéltem, azt hiszem, kissé meg is kedveltem a leendő áldozatot, ami különösen jól jött; ugye mégiscsak túlzás lenne teljesen hideg fejjel... Érthető, nem?

- Hazakísérhetnél - affektált Mari, s ezzel minden várakozásomat felülmúlta.

- Misi helyett?

Nohát, ezzel ugyan még várhattam volna, de nem álltam meg, hogy be ne adjam ökelmének az első löketet. Amúgy lelkileg, de azt tövig.

Egyből ajkára fagyott a mosoly.

- Gyerünk! - szólt oda Krisztinának, s én rájöttem, milyen hülyén elhamarkodtam a dolgot.

Csak az utca elején, vagyis a boltnál sikerült utolérnem őket. Ahol az utcák bogban szaladnak össze. Pontosan azon a helyen, ahol annak idején jól leröhögtek bennünket...

Szemem ugyan nem látta, inkább csak sejtette a két lányt a tejszerű, nyúlós ködben. De azért ott ácsingóztak, mint valami vénasszonyok. Feketén és némán.

Az út közepén vártak.

Nocsak, hát mégsem volt annyira életveszélyes az a döfés?

Mielőtt még tiltakozhattak volna, beléjük karoltam. De nem tiltakoztak! Egy szó nélkül megindultak az Alszeg felé. Menjetek csak, gondoltam, ti tudjátok, kinek-kinek meddig visz az útja...

Úgy terveztem: még ma éjszaka beveszem a várat, ámde Krisztina itt lógott a nyakunkon. Ami azt illeti, vele is szívesen elkárhoztam volna. De akár így, akár úgy, egyikük mellett döntenem kellett.

Megfordult ugyan a fejemben, hogy egy füst alatt mindkettőjükön rajtaüthetnék, de gyorsan le is fújtam az ötletet. Elvégre mégiscsak egy szar kis faluban voltunk, nem? Meg aztán, ne feledjük a közmondást sem: „Aki másnak vermet ás...” Szóval, nem volt semmi kedvem ahhoz, hogy a végén majd velük együtt bűnhődjek.

Persze, azért egy kis próbától még nem kapok szívbajt...

Ahogy két oldalról a formás, feszülő karokat tartottam, ujjaim, diszkréten életre kelve jobbról is, balról is, egy-egy kebel alá tévedtek, s a durva gypjűszvettereken által megemelték a megemelnivalókat. Szóval, egy csöppet sem voltam tolakodó, de azért nem lehetett letagadni. A torkomban gombóc szorult: most ugrik a majom a vízbe!

Vagy pofon vágnak, vagy...

Krisztina egyből simult, mintha mágnes húzta volna. Mari összerezzen ugyan, de csak a meglepetéstől. Egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz...

De hát ezt próba nélkül is sejthettem volna!

Hát így néztek ki azok a kíséretések Misivel? Méghogy a betegsége miatt... Micsoda önfeláldozás, kérem szépen, már-már magam is meghatódtam tőle...

Választottam: Mari fog megfizetni, de - kettőjük helyett!

- Krisztina, te mindjárt hazaértél - törte meg a csendet Mari, mintha csak a gondolataimban olvasott volna.

- Olyan jó idekint - sóhajtott Krisztina, és még inkább hozzám furakodott.

- Holnap is van nap - zárta le a témát Mari -, különben is, két napja le sem hunytam a szemem...

Még ásított is hozzá, a képmutatója!

Mindenesetre, hagytam őket, intézzék el maguk között ezt az affért. Engem kizárólag az eredmény érdekelt, ami Krisztina elkészítésével hamarosan be is következett.

Hogy őszinte legyek, már nem emlékszem, mi mindenről szövegeltünk összevissza Mariék faluvégi háza felé tartva. Én csak nyomtam a sódert, hogy ne hallgassak, de közben mind

merészebb felfedező utakat tettem a Marinak nevezett szűzföldön. Pontosan hol és milyen tájakon jártam, azt most inkább megtartom magamnak, elvégre pont olyan hegyek-völgyek váltogatták egymást, mint annyi hasonló utazáson, a lényeg az, hogy végül is mindenüvé eljutottam, úgy, ahogy mondom, kettőnk nem kis öröme, aminek Mari például úgy adott hangot, hogy kényesen nyögdécselve tücsköt-bogarat összehordott, kezdve attól, hogy legszívesebben kitanulna egy bábaiskolában, de a szülei hallani se akarnak a dologról, szerintük oda csak a kurvák valók, akkor már fogna inkább egy jó férjet magának, ámde a Katlanban ez teljességgel lehetetlen, aki van, az nem férjnek való; szóval, kipakolt minden szívbeli bánatával, de én úgy el voltam akkor foglalva a haditervemmel, hogy kár és véték lett volna egyetlen pillanatot is elvesztegetni. Amilyen egy húron pendültünk, ezt ő is szerencsére hamarosan belátta, s egy útszéli eperfa alá húzott, a füves-bokros árokpartra, hátát nekivetette a nedves fatörzsnek, feldobva magát a gondtalan turbékolásnak.

- Hol a... nyavalyába tanultál... ennyi mindent? - csodáltam meg a hozzáértését, de felelet helyett egyre furfangosabb figurákra ösztökölt, amikor is egy váratlan hang, valahonnan a szívem mélyéről, mintha azt suttogta volna nekem, hogy - be a fékeket, Tunyogi! Mondom, csak egy hajszálnyi, röpke sejtés volt, akár a múltó borzongás nyári hőségben, s ahogy jött, úgy le is hervasztotta menten a kedvemet. Magyarán mondvá, teljesen lekonyultam, mint tűző napon a hagymaszár.

- Mi van veled? - zsörtölődött Mari, mert menten megérzett valamit a gyors változásból, s amikor végül is konstataálta a tényállást, rekedtes torokhangon mordult rám:

- Hová lett a tudományod, Tunyogi?

A kerítésen túl ekkor megzörrent egy ablak.

- Mi az isten lovát viháncolsz ott, szégyentelenje? Azonnal begyere a házba!

A rezes férfihang után elemplámpa fénye hasított a ködbe, pontosan mifelénk, de én már nem vártam meg, ami utána következhetett volna; úgy elhúztam a csíkot a kerítés mentén, mintha égő gyutacs lenne az alfelemben...

Világos, akár a nap: az a ringyó tudta, hová áll be nyalakodni, az anyja leborult szivarvégét! Jó előre, lépésről lépésre kimókolta az egésztestet, s miközben én nyeregben éreztem magam, ő úgy vezetett az orromnál fogva, mintha idomított kicsikutya lennék! Szóval, ekkora lebölgést, azt hiszem, nem pipált Európa!...

Pedig érthettem volna a szóból, mikor a férjhezmenés esélyeit ecsetelte, csak hát akkor még titokzatos utakon kóboroltam... Mindenesetre nagyon felhékliződtem, amit ugye meg lehet érteni, s a színjáték befejezését gylelkűen másnapra halasztottam.

Kemény sprintet vágtam le hazáig, fűjtattam, mint egy vacak gőzmozdony, már csak az hiányzott, hogy sípoljak is hozzá, viszont ahány kutyás ház mellett csak elrobogtam, megannyi veszett lánctépés és ugatás szegődött sorra a nyomomba.

A tornácon aztán kifűjtam magamat. A tök józanság határán álltam. Mintha egy héten át kenyéren és vízen éltem volna. Az öregek sehol. A konyhaasztalon, ahogy anyám az este elém rakta, ott állt a pálinkásüveg. Jól meghúztam, hadd dőljön belém, amíg bírom szusszal, majd ahogy voltam, ruhástul, mindenestül fejest ugrottam egykori ágyamba.

Pokoli macskajajjal ébredtem, úgy kilenc óra tájban. Míg szunyáltam, valaki megajándékozott az öregem subájával, viszont a csukáimtól gondosan megfosztott. Csak a ruhát hagyta rajtam. Undorodva néztem végig magamon: úgy festhettem, mintha oroszán szájából szabadultam volna...

Anyám, csodák csodája, nem pörölt velem. Még a pálinkát se rejtette el, csak az asztalról költöztette az ablakba, láthattam tehát, hogy alig kétujjnyi maradt az alján. Átkozott egy húzás volt!... Szédelegtem előre-hátra mogorván, még az étel se kellett, pedig anyám már az asztalra készítette, egy csuporban aranyló, csodálatos koktél kíséretében, amit világnagy émelygéseink esetén mézből, citromból és morzsolt köményből kotyvasztott holmi titkos, ősi recept szerint. Ha nagy ritkán megtisztelt vele, mármint apámat vagy engem, percek alatt megfiatalodtunk tőle.

Most viszont még ahhoz sem akaródzott hozzányúlnom. Szörnyen fújtam a világra, az élő fába is belekötöttem volna... Aztán mégiscsak leeresztettem a gigámon a csupor tartalmát. Egyből fölengedett a hangulatom! Hanem akkor anyám kezdte rá csúnyán, s kitaróan addig-addig szapulta a fejemet az esti szégyentelenség miatt (így könyvelte el a Mari befűzésére kiagyalt, ostoba hadicselemet), s hogy mindennek tetejében köszönés nélkül, bugris módra távoztam a virrasztóból, míg végül mérgesen lecsaptam kést-villát, s istenesen betettem magam mögött az ajtót.

Hogy milyen egy furcsa szerzet az anya, arról ugye sokat olvasni-hallani; hát az enyém kimondottan az volt, merem állítani! Jóformán el se jutottam a kiskapuig, hallom ám, hogy valaki trappol mögöttem. Persze hogy ő volt, az áldott jó lélek: lestrapált, visszeres lábaival, rozoga tüdejével mit sem törődve loholt utánam, az ujjai közé csippentett fényképezőgéppel.

- Hátha... szükséged lesz... - kapkodott levegő után elkékült ajkaival, és akkor egy pillanatra igaz gyermeki szeretettel megszorongattam. Ettől aztán olyan jókedvem támadt, azt se bántam, hogy odakint továbbra is vigasztalan idő taknyolta a világot, mintha a felhők elhatárolták volna, hogy ezután csakis a Katlan fölött ütnék tanyát.

Várjon-e ebédre, tudakolta anyám, én viszont vállat vontam, gőzöm se volt, merre veszem az irányt a következő pillanatban. Történt, ami történt az este, csöppet se bántam. Talán egyedül csak a Mari ravaszságát vettem zokon. No de hát kútba esett minden számítása, a rajtaütés nem vált be, hála a fennvalónak, s mire ezekkel így szép sorjában meg is békültem, látom ám, hogy lépteim a temető felé viszik gazdájukat, még hozzá nem is az úton, hanem a kerteken át.

Ezek után, gondolom, világos, hogy a fiúk társaságát kerestem. Következett volna hát a második tromf, most már velük szemben, az ellenem elkövetett árulásért: ha kellek, ha nem, közibük állok sírt ásni, s akkor majd meglátjuk, ki a legény a gáton. Nagyon reméltem, ott lelem még őket a megkezdett gödör táján, elvégre ők se kútvizet ittak az este, s szerény számításaim szerint épp olyan világfájdalmas ébredésük lehetett, mint nekem.

Átgázoltam hát a csatakos fűvön, az alma- és szilvafák csuromvíz ágai a nyakamba köpködtek, egyre-másra át kellett szökdösnöm a Mogyorósdombról lezúduló, ide-oda kanyargó patakocska megduzzadt vizén, cipőm néhol bokáig süllyedt az agyagos marton, szóval óriási csalódás volt nekem ez a séta, arról nem is beszélve, hogy a tüskés kökényvesszőkből font ádáz sövények, amiken kénytelen voltam átvergődni, úgy megtépáztak, hogy teljesen elment a kedvem az egész csatangolástól. Sosem volt ínyemre a földdel bíbelődni, talán azért is, mert a Katlanban s a környező határban oly istenverte rossz földek voltak s vannak ma is. Ahányszor csak tehettem, kihúztam magam a mezei munkák alól, bármi mást szívesebben végeztem a ház körül; most viszont mélyen tudóre szíva az ázott földek szagát, valósággal égtem a vágytól, hogy ásót s lapátot vehessek a kezembe. Mégiscsak okosabb időtöltés, mint a nyálkás fűvek közt botorkálni!

A fiúkat már messziről kiszúrtam magamnak: párszáz méterrel odébb köpködtek, szitkozód-tak, topogtak csuromvizesen a szünni nem akaró, szítáló esőben. Aztán csillant valami egyikük kezében - de hiszen pálinkásüveg volt, az örök vigasztaló!

Úgyhogy vágtatva nyargaltam feléjük, s nagy hangon rájuk köszöntem. Nem fogadott holmi kitörő lelkesedés: lapos sandításokkal méregettek, s morogtak valamit a foguk között. Ahogy ismerem őket, szaftos disznóság lehetett, még hozzá nekem címezve, bár tudtommal nem érdemeltem ki részükről ekkora megbecsülést... No de tettem magamat angolnak, ami azért nem ment éppolyan könnyen, hiszen a ruhám alá bújt nyirkosságtól, mondtam már, öklelni való kedvem támadt...

Az esti legénykoszorú ezúttal négy tagból állott: ott idéetlenkedett ám Tankó Bandi is, a virágkertész, aki a hírek szerint Sóvárra járt be melózni az üvegházakhoz, mert odahaza a szövetkezet, bár saját pénzén taníttatta, képtelen volt munkát adni neki... Persze, velemmel együtt hirtelen ötre kerekedett a létszám.

Az undok pajtikák pedig csak túrták tovább a földet, mintha üvegből lettem volna. Morcosan méregettem a magasra hányt, ragacsos sárgöböket, amik úgy tapadtak ásóra, lapátra, mintha rájuk - csirizelték volna. És hol tartott még a gödör a szokásos mérettől?! Talán ha a Jóisten szállt volna le közéjük, őt se fogadják barátságosabban... Erősen nyűgölődtek, na, ez volt a való helyzet.

- Hoci az ásót - léptem Szekeres Gerőhöz, aki értetlenül villantotta rám dülledt, véreres szemét.

- Te vagy az? - kezelt le tétován. Károly és Laci viszont oda se bagóztak. Különben is, épp rájuk jött a hugyozhatnék. De Tankó Bandi kiugrott ám a gödörből, s az égnek hajította koszlott szalmakalapját.

- Hát újra összejön a régi banda?! Pofácskáim, visszatérnek a régi szép idők!...

Egy pillanatra tényleg úgy nézett ki...

- Ne', ha élvezed! - lökte felém Gerő a szerszám nyelét, odacsörtetett a fűbe dőlt üveghez, s jókorát slukkolt. Arcán végtelen közöny ült, keze fejéhez fente ajkait, majd bődületeset ásított.

Teljes gözzel kapcsoltam rá a melóra. Mire készen lett a gödör, magam is fülig besározódtam. Senki se mondhatta volna, hogy nem tartozunk össze. A közös vacakolás közben a srácok is megpuhultak, no meg az üvegre is sűrűskén rájártunk, végül már szabályosan körbeudvaroltak, úgy kunyoráltak: fényképezném le őket együttesen a találkozás örömére, de akként passzintsam a dolgokat, hogy magam is benne legyek a képben.

- Meglesz - játszottam a kegyeset, pedig titokban vérzett a szívem, mi lesz, ha nem marad elég filmkockám a délutáni ceremóniára? Ha mondjuk, épp a kellős közepén mondja be az unalmasat az üres gép, hát az garantált lebölgés... Valahogy megtekerjük, tömtem be magamban az aggályoskodó Tunyogi száját, ami egyre kevesebb nehézségembe került, mert akkor már én is csókolgattam-forma az üveg száját, még hozzá sűrű tempóban. Elvégre, kinek mi köze hozzá?! Ástam azt a gödröt? Ástam... Piálhattam? Piálhattam... Meg aztán, kínáltak is. És inni nem szégyen, tudtommal. Éppen hogy nem inni, ha kínálnak, az a pofátlanság! Lettem volna pofátlan? Legyen más!... Egyszóval mondtam a fiúknak, hogy meglesz. De én is reákerülök a képre? - gyanakodtak továbbra is. Nem értem, miért nem hitték... Hát az meg hogy megyen? - kuporodtak mellém, amíg a lencsén vacakoltam, s erre mutattam nekik ott azt a lyukat, elől, ugye, jön oda egy zsinór, amiben egy acéldrót... És ha lenyomom azt a gombot, a zár késleltetve nyílik, ez a zár, tökfetek, ez a kis bizgentyű; sajnos, erősen le voltak maradva ezen a téren, szóval, amíg bizzeg a zár, akár tízszer is közibük ugorhatok... Nemigen hitték a mesét, de azért bólogattak hozzá. No nem baj, gondoltam, beszéltek ti mindjárt másképp is!

Bemértem mindent, ahogy kellett, jó körülményesen, nehogy eltrafáljam a dolgot, s idő is volt, aztán a tükrös keresőben kicentiztem magamnak Gerő és Károly között egy szabad

helyet, nyomás, be az önkioldót, egy ásót a földhányásba döftem, s ráakasztottam a gépet, nehogy a lencse elforduljon a srácokról, óvatosan betoltam a gombot, bzzzzzz, s félelmetes bakugrásokkal közéjük vettem magamat... Majdnem bele is csúszdikáltam a gödörbe, de Károly jó érzéssel felmarkolt a válltömésemnél fogvást, s a gép keccenéséig éppen csak annyi időm maradt, hogy ügyel-bajjal megvessem a lábam az agyagbucka peremén. Szóval, ha ez beüt, gondoltam, senki se foghatja rám, hogy megrendeztem a képet.

Károlyék csak elhúzták a szájukat: ilyen egyszerű az egész! Mert ha igen, úgy ők repetát kérnek... Egye fene, csakhogymost már jobban átgondoltam a tennivalókat, a felállítást, nehogy időnap előtt nyakamat szegjem, s akkor máris áshatnak újabb gödröt a kispofák, jó szüleim bánatáról nem is beszélve... Ment is minden, mint a karikacsapás.

Tankó Bandi viszont, aki bevallása szerint azelőtt dobta el az angyalbőrt a határőröknél, általános szörnyülködések közepette hirtelen szaltóval tűnt el a kétméteres gödör mélyén, egy kicsit megtapodta odalént a földet, csak úgy tocsogott a gumicsizmája a bő talajvízben, de rá se rántott, egyenesen a sárba terítette ujjatlan bekecsét, s nagy röhécselve elhevert rajta.

- Rólam egyet, amint halott vagyok! - öblösödött kifelé a hangja. Ahogy lenéztünk rá, a gödröt körülállva, még meg is szédültem a mélységtől, ám a hecc osztályon felülinek tűnt, mintha sohase váltunk volna el egymástól, újra a régi éhenkórászok voltunk, akiknek, ha rájuk jön a bolondóra, se istenük, se hazájuk, de így volt ez jó, kérem, ilyenkor éreztük igazán, hogy élünk, s ki-ki nemcsak a maga mulatságára bújta a világra, egy test, egy lélek voltunk... De mit magyarázom én a bizonyítványunkat? Aki nem élte át, annak ez kimondott esti mese...

A hecc ördöge most is kifogástalanul munkálkodott bennünk. Károly és Laci sebtiben egy-egy öl fonnyadt, barázdaszálen hagyott nyálkás lucernát tépett, s hangos vernyákolás, jaj-veszékelés kíséretében a heverő Bandira szórták, aki kézzel-lábbal integetett letről, hogy elég volt, jöjjenek már a géppel, de Károlyék egészen elvadultak, csak hordták megállás nélkül az ilyen-olyan szir-szart, s ahogy odalént gyüldögélt a rakás, Bandi jobbra-balra csupált a karjával, szabadult volna a mellére nehezedeő kalangya alól, de késő volt, s végül már csak gyöngye, elhaló hörgése jelezte, hogy valahol a közelben él még a pajtika. Ezalatt a fényképezőgép szikrát sem henyélt, mindenféle lehetetlen szöveget, beállítást kerestem, s ahogy ott ügyködöm éppen, látom, mozdul ám a gaz teteje, s Tankó Bandi dült, vérvörös pofája bukkan elő.

- Miazistenlovábaizélitekazembert?! - bögte világgá egy szuszra különvéleményét, akkora hangan, hogy meghűlt bennünk a vér. A következő minutában a falu iránt négy komondor is hűségesen ráduplázott az ő panaszdálára, hallgatta őket egy darabig, majd fergeteges röhögésbe váltott át, úgy kellett kihálásznunk erőnek erejével a lucernahalomból. Sajnos, a bekecse lent maradt, Károly vállalkozott ugyan, hogy utána ereszkedik, de kikötötte, kíméljük meg a gizgazos csúfságotól. Ahogy beásta magát a jókora buglyába, s hánytá kétfelé az összehordott mocskot, döbbenet láttam, mily csúful elrondítottuk a sír környékét. Szóltam is a fiúknak, vetnének véget a komédiának, de rám se hederítettek, eközben Károly megtalálta a subát, s hirtelen maga is végigterpeszkedett rajta.

- Hát csak Tankóról lehet? Rólam is csinálj...

- Utána rólam - szökött mellém László. - Nehogy összepakolj, mert...

- Ki akar itt birkózomeccset? - dörmögött Gerő vészjósló hangan.

- Ijesztgedsz azt a jó, gondban megöszült, csámpás...

A többi Laciban rekedt: népi birkózómesterünk máris a hátán lovagolt, s püfölte, ahol érte. Karcsi kikandikált a gödörből:

- Mi lesz már? Fázom...

Így aztán inkább kattintgattam. Rövidesen Lacira is sor került, de Gerő közben kaszát szerzett valahonnan, s beállt halálnak: a gödörre vigyorgott, amelyben Laci hentergett. A szerszámot suhintásra készen tartotta a kezében.

Undorító volt. Öreglegény létemre csakis ezt mondhattam.

De akkor megszólalt a dombon a templom harangja. Úgy húzta, bánatosan, ahogy az szokás volt temetések napján. Külön tudomány az, kérem, hogy ha meghalljuk, már tudjuk is rögtön, miről van szó. És Károlyék ugyancsak tudhatták, hiszen ők egyezkedtek volt a harangozóval, hogy mikor s miként...

Egymásra meredtünk szégyenkezve, bambán, mintha egy hülye álomból ébredoznénk. Ráadásul, nem is tudom, ki rendezi ezt ilyenkor, holmi nagypofájú varjak keltek valahonnan a kertek mélyéről, rikácsolva eveztek át a fejünk felett, s oly furesán szólt együtt harang s károgás, hogy ha akartam, ha nem, végig lúdbőrös lett tőlük a hátam.

Komoran szedegettük össze a szanaszét hajigált, sáros szerszámokat, előkerültek a gyűrött zsebkendők, amik az általános koszvakarástól még mocskosabbak lettek, nedves fűvel próbáltuk láthatatlanná dörzsölni ruhánkon az agyagfoltokat, amitől azok még inkább elkenődtek, majd került valahonnan egy szarufésű is, hogy lenyaljuk vele csatakos frizuránkat.

Hanem a sírt már nehezebb volt kiadusztálni. A gazokat majdhogynem szálanként szedegettük össze s hordtuk távolabb halomba, hogy úgy tűnjék, mintha egy szorgalmas bátyó végezte volna el földjén a nagytakarítást. Gerő volt ebben a karmesterünk, irányította kapkodó sürgésünket, s mire most már tényleg elkészültünk a sírral, felőlünk akár kezdhették is volna a temetést, a nehezén túl voltunk; igaz, Károlyékkal soha nem beszéltem erről a későbbiekben, nem tudhatom, ők hogy s mint, én viszont végérvényesen búcsút mondtam annak, amiről azt hittem, hogy egyszer még visszatérhet.

Szóval, idegen volt már a régi nóta. De volt-e egyáltalán?

Temetés előtt még hazaugrottam, tankolni. Meg a ruhámra is ráfért némi renoválás, szégyen lett volna cigány módra odaállni a falu elé, ráadásul ott kellett majd ugrándoynom a géppel a kezemben, a gyászolók szeme láttára, hogy lehetőleg rendre mindenki ráférjen egy-egy filmkockára. Anyám látta rajtam, hogy míg odavoltam, újratöltöttem; előtte sose maradhatott rejtve a férfiember bocsánatos vétké: ha nem szagról, hát a mozdulatról, a szaporábban forgó, botladozó nyelvről megérezte, hogy nincs rendjén valami, ám legtöbbször, mint akkor is, hallgatott róla. De azért, tudom, megvoltak a maga különbejáratú gondolatai.

Tulajdonképpen igaza volt, s ostoba, aki zokon veszi, viszont én ki nem állhattam magam körül ezt a makacs, duzzogó hallgatást, ami súlyosabb volt a legfeddőbb szavaknál is, áldásos lett volna hát elásni egyszer azt a csatabárdot, s míg eltöprengtem afölött, hogyan is kezdhethnék hozzá a magam részéről, hazabillegett apám is, asztalra került a kaja, nekem meg röstelkedve jutott eszembe, hogy majd elfeledtem átadni nekik a városból hozott, utolsó pillanatban összekapart szajrét... Csiribi, csiribá, idétlenkedtem ott az asztal körül, ahogy a cirkuszban láttam egy bűvésztől, s a szögön függő felöltőm zsebéből előhúztam az árva kis csomagokat, egy-egy pár bőrkesztyű volt bennük. Az öregek kuncogva-szabódva bontogatták a fészoló csomagolópapírost, tapogatták a finom bőrt, majd fel-felhúzogatták, próbálgatták az egyujjas téli jóságokat, s váltig korholtak, hogy fíjam, fíjam, ezt nem kellett volna!... Hagytam, hadd mondják, amit ilyenkor szokás. Mert biza, valójában nagyon is kellett, sőt elvárták, s még kétszer ennyi sem lett volna sok, ugye, ha már felkapaszkodtam az uborkafára, legyen ám látszatja is; de azért, szó se róla, az elégedettség s az öröm nem hiányzott.

Még sokszor eszembe jutott azóta ez a kis jelenet, s rémülten gondolom: mi lett volna, ha egyszerűen megfeledkezem a csomagocskákról, s ahogy hoztam, úgy vissza is viszem őket a városba? Vajon nem magamat járattam-e volna le hosszú időre a falu szemében?

Szóval, ez is egy probléma...

Jó, hogy nem úgy történt, s végül is szent volt közöttünk a béke.

Indulhattunk a temetésre.

Mondtam nekik: én előre veszem az irányt, felkészülni a fotografáláshoz.

Igazság szerint, volt egy kis lelkifurdalásom a délelőtti hancúrozás miatt. Az volt az érzésem, hogy vásott hülyeségünk ezer és egy nyomát hagytuk hátra a sír tájékán, amiből aztán mindenki rájöhet, hogy... És ítélni... Tudom, ez így ökörség volt a részemről, ez a rettegés, még sosem fordult elő, hogy egy heccet ennyire a szívemre vegyek - de mit csináljak? Megöregedtem...

És jól tettem, hogy hallgattam a belső hangra! Persze, azért mindent meglepően rendben találtam, még igazítottam ugyan ezt-azt, apróságokat, nem számít, de ha nem dugom ki akkor az orrom korábban, életem talán legfajább képét passzintom el végérvényesen, amit ma is meg lehet tekinteni a mohostanyai református templom papilakában, a tiszteletes úr dolgozó-szobájának a falán, tekintélyes nagyításban, ami megint csak az én kezem munkáját dicséri.

De vegyük csak sorjában...

Mikor a délutáni lélekharang is rákezdte, már tudtam, hogy Bálintéktól indulnia kell a menetnek. Számigáltam magamban: bármilyen lassan is lépnének, hamarosan kiérnek a gödörhöz, hiszen ilyen szerencséje kevés halottnak van, csak kisétál a kapun, s már meg is érkezett a bombabiztos bunkerébe...

No, hát ezek a barmok, Gerő meg a többiek, lehet, nem tetszene nekik, de már csak ezt mondhatom róluk, a délelőtti fényképezés hevében eldicsekedtek, hogy újabb legénykedés van kilátásba helyezve a láthatáron, ugyanis négyen elhatározták, hogy ha a fene fenét eszik is, a vállukon cipelik ki a koporsót a domboldalra. Én szoltam ugyan, hogy ez egy marhaság, nem érdemes kockáztatni, mikor ott a szekér, s ökrök is kerülnek, hogy elhúzzák azt a gyász-ládát, mert hát Misi se volt az a kimondott sovány fickó, ez itt a norma, ugye, a szép, derék ember helyi normája, s aztán így, kihűlve ejsze még többet nyom, mint életében, mégis kiröhögtek a pajtikák, mit értek én ehhez, törődjek inkább a masinámmal, meg hogy az a kép, amin majd rajta lesz az ő méltóságos vonulásuk, az olyan legyen ám, hogy...

Sejtettem hát, hogy nem vár rám valami sima menet, de azért úgy érzem, készen álltam a fogadásra. A kereső apró ablakát bámultam, jobbra-balra pásztázva a géppel, mintha távcső lenne, magam pedig egyenesen egy lövészárokból kushadnék, murokkal az izémekben, a lehetséges látványra várva, mikor ég és föld találkozásánál hirtelen megbomlik az összhang, az ellenséges objektum betolakodik a képbe, s attól a pillanattól kezdve rajta kell ám állni kitartóan, tévedhetetlenül, ahogy a macska szúrja ki magának a távoli egeret, épp csak a pár szál ócska bajsza rizeg, az egész állat egyetlen ugrásra kész pillanat; hát így pásztáztam végig a dombra kanyargó, hozzámig vezető utat, míg csak meg nem láttam az utolsó ház mögül előbukkanó gyászolók tempós vonulását. A fejek fölé magasodva, mintha hullámok hátán, imbolygott a tompán fénylő, világosbarna koporsó, nyomában fekete ostorszíjként kígyózott kábé a fél falu, ha nem tévedek.

Ujjam idegesen birizgálta a kioldógombot, ámde türtőztettem magam. Ekkora távolságra, teleobjektív nélkül, képtelenség belőni a képet, pláne hogy az erős homály csak tovább sűrűsödött a falu fölött.

Elöl a pap szuszogott: komótosan, busa fejét lehajtva, ide-oda csúszkáló lakkcipőjét nézgetve, fekete palástban. Mögötte a községi főpriesbiter, nevezett Léstyán Áron döngölte a sarat ócska, vasalt csizmában. Orrán lecsúszott szemüveg, kezében énekeskönyv, s harsány hangon vitte a dallamot, amit a háta mögött felsorakozott férfiak teli torokból repesztettek. Zsoltárok el-elhaló foszlányai ütötték meg a fületem... De látszottak ám a srácok is már a koporsóval. Úgy kivakaróztak a sárból, rájuk se lehetett ismerni. Nehézkesen, araszolva közeledtek, pontosabban vonszolódtak a dülöngélő teher alatt, fűjtattak ám a kispofák, de hát amit főztek, azt most egyék is meg, az utolsó falatig...

Voltak aztán ott rengetegen, rokonok és nem rokonok, közöttük Mariék, majd anyámék is sorra feltűnedeztek a gép ablakocskáján; de hát ne tartsak itt névsorolvasást, mert estig se jutnék a végire, annyit viszont elmondhatok, hogy volt ott minden: fehér lányruhák, fenyő-koszorúk, sírás-rívás, zenekar, virág, rengeteg zsebkendő, a hozzáillő szortyogással; szóval, le a kalappal a jónép előtt, beleadott apait-anyait, hogy a tradíciókat ne érje csorba, Kati nénémet ezúttal is a kovácsunk ölében láthattam viszont, vastag takarókba bugyolálva; fel volt ott nekem tálalva az egész céció, válogathattam magamnak a látványból kedvemre, két marokkal, csak győzzem, de akkor még mindig csak kivártam, az egyik agyagkupac mögé húzódtam, nehogy váratlan felbukkanásom megriassza a menetet, de bárhogy igyekeztem, ezt nem lehetett elkerülni, alighogy bepasszintottam a közeledő jelenetet, s fölmértem a távolságot, amennyire tőlem tellett, az addig gyanútlanul kaptató pap ámulva meghökölt a gép csettenő neszére, fölkapta a fejét, a meneten végighullámozott a váratlan megtorpanás, no de akkor már exponáltam is, majd még egyszer, a jelenet rávetült az odalent összezsugorodott falu hátterére, a kékesfeketén komorló, jócskán megkopasztott Tilalmas erdőre, a pap alakja a gyülekezet fölé magasodott, a csodálkozással vegyes rémület torz vonásokkal rajzolta teli arcát, úgy tetszett, mintha ő, az egész szertartás korlátlan ura és rendezője váratlanul maga is

megrettenne valamitől, talán épp attól, ami egyszer mindannyiunkat elér, tehát ő se kerülheti el...

Igen, utólag ezt elmesélni, felismerni, cirkalmazni könnyű, de amikor mindez még esemény volt, inkább csak éreztem, sejtettem, gyanítottam, mi a váratlanul rám szakadt képben a pláne, és majd csak az előhívótál előtt döbbsentem rá, hogy nem is akkora hülyeség a vak tyúkról és a talált szemről szóló példabeszéd.

Aztán minden visszazökkent az addigi kerékvágásba. Kicsit tanakodva, kicsit tülekedve felsorakoztak a kupac tájékán, illő karéjban, a pap is lecövekelt a sír mellett, helyet adva a halkán fújtató, reszkető inú Gerőéknek. Már-már beláttam volna, hogy örült ötletük nem is akkora eget verő marhaság, bármilyen botladozva is lödörögtek vállukon a súllyal, sikerült nekik ütemet tartani, és abban is nagy igazságuk volt, hogy az utolsó útnak ez a fajtája százszor ünnepélyesebb, mint holmi ganyés farkú ökrök kínos bólogatása a meredélyen, amint meg-megállnak hugyozni egyet, esetleg néhány palacsintát plötytyentenek az útra, ráadásul szüntelen nógatni kell őket, csá, te lusta, húzd már, az anyádat; szóval, ezt most mind elspórolták, de amikor László, aki Tankóval járt párban, utolsó erejét szedte volt össze, hátrafelé farolt, nem látva, hova lép, megcsúszott egy kiálló, nyavalyás fücsomón, valami fülrepesztő, rémült ordítással hanyatlott a földre, magával rántva a koporsó alá csúsztatott kereszttrudat, s azzal együtt a srácokat is.

Veszett sikítások, tülekedés, rémület - egyszóval botrány volt ott a javából. Mindenki egyszerre rohant volna a koporsóhoz, amely fenyegetően siklott a tátongó gödör felé, de végül senki se tudta elszánni magát, ijedten nézegettük hol egymást, hol Lászlót, akinek végül is egy térdreeséssel sikerült megúsznia az incidenst, de már csak másodpercekre ha futotta az erejéből, ordítva fészkelte tenyerét a billenő koporsó oldalának, s már-már el is könyveltük, hogy a rázuhanó szakramentum menthetetlenül beszakítja a dinnyéjét...

Egyszerre szöktünk oda a pappal, sikerült is vállunkkal felfognunk a megbomlott egyensúlyt, s Gerő vezényletére az átkozott koporsót a rudakkal együtt a gödör fölé passzítanunk.

Hú, hogy leizzadt még a gatyám is, amikor túljutottunk a nehezén!

Ámde, ezen kívül aztán, mondom, már igazán semmilyen rendkívüli esemény nem köpött a levesünkbe, ment minden, mint a karikacsapás: gyászbeszéd, zsoltározás, zokogás, táncmuzsika, hulltak a göröngyök, én is végeztem a magamét, ide-oda csúszkáltam a felázott, eltaposott agyagrögökön, sorra vettem a hant körül állókat, a pofákra összpontosítottam, hogy a gyors iramban közeledő, a fényképezéshez csöppet sem ideális esti szürkület ellenére, lehetőleg mindenki ráismerhessen majd a maga becses ábrázatára, a legtöbben bámészan meredtek a lencsébe, rájuk se szólhattam, csuknák be a szájuk, mert huzat lesz, hiába, ezek is csak emberek voltak, még ha Mohostanyán túrták is a földet, hát épp erről volt szó, hogy mindenki élni akar még, s ha lehet, minél tovább, ha másként nem, hát a képen, ami majd időtlen időre szóló bizonyíték arról, hogy voltunk, akik voltunk...

Szóval, tekertem ám a filmet és exponáltam, éppen úgy, ahogy abban a pillanatban tehettem, ha tetszik, jó, ha nem, úgy is jó, változtatni az öregisten se tudna rajta, hiába illegették például Mariék a fene kívánatos habtestüket, különbnél különb pozíciókat és fejtartást keresve, abból csak az elszálló pillanat tört része kerülhetett filmre, s az is csak deréktól fölfelé, úgyhogy kajánul biztattam őket magamban, igazgassák csak a rakott szoknya ráncait, rakják csak a lábukat így meg úgy, riszálják csak a feneküket, bátran, mert azzal maradnak, engem nem tudtak megmatni, én eggyé váltam a géppel, csak a gép izgő-mozgó állványa voltam, sehogy se találtam a gyászhoz illőnek holmi rendezői utasításokat, gondoltam, ez van, ezt kell szeretni, csináljatok ti jobbat, ha tudtok; már a harmadik filmnek is a nyakára hágtam, több nem volt, de nagyjából a parádé is kifutotta addigra magát, már javában kubikoltak a sír mellett a

srácok, még zengett a zsoltár, a legutolsó, a sűrűn nyálazott, agyonfogdosott énekeskönyv jó-voltából, és már sündörögték is körbe Mariék a gyásznépet a meghívással, amúgy diszkrétén, nehogy pánikot keltsenek, kit a torra, kit egy pohár pálinkára, szelet kenyérre... Hozzám Mari lépett, a kis ártatlanság, olyan szende pofával, mintha mi sem történt volna előző este, illedelmesen elrebegette a mondókáját, majd továbbállt, én éppen a srácokhoz készülődtem lépni, ha már együtt ástunk, fejezzük is be ugyanúgy, becsületesen, együtt, de kevés volt a szerszám, s a srácok is kerülték a tekintetemet, némán, konokul csapkodták a lapátra ragadt sarat, valami végleg megszakadt közöttünk azon a délelőttön; ördög tudja, micsoda gondolatok verhettek fészket a fejükben, én viszont nem mertem tovább forszírozni a dolgot, áldás s békeesség, az én feladatom itt véget ért, már csak a Mari csajnak szánt sikertelen bosszút kellett valami-képpen helyrekalapálnom...

A Jani bátyámék házában az asztalok szépen elrendezve, zsúfolt sorokban várták a betóduló vendégeket. Úgy lökdösődtek az ajtóban, majd kiverték a rozoga tokot; így se fért mindenki tányérhoz, s amikor a konyhán ügyködő asszonyok kitalálták a gőzölgő tyúklevest, benne a csavarmenetben tekergőző, hosszú szálú házi laskával, Ágota asszony, a szomszédban lakó brigádos hites felesége nagy hangon ekként kívánt hozzá jó étvágyat: „Kanalazzanak ám szaporán, hogy találhassuk a másodikat is. De azzal se piszmogjanak ám ki tudja meddig, hadd legyen helyük a kintrekedteknek is...” Hát ez meg volt mondva becsületesen, mindenki érthetett belőle. Lett is nyomban olyan hörbölés-szürcsölés, mintha mindjárt egy disznó-csordát eresztettek volna a vályúk elé. Nem azért mondom, hisz magam is jócskán kivettem belőle a részemet, abban hiba nem volt, de azért mégis... Bántotta a fületem, hát még azét, aki nem tömhte a fejét, például a Mariék esetében, akik ezúttal is üvegekkel cirkáltak közöttünk, nehogy valaki, még ha tévedésből is, szomjan pusztuljon. Kelletlenül szorongtam a párálló sokadalomban, alig fértünk egymás könyökétől, mégis egyedül éreztem magamat, mindenki ott foglalt helyet, ahol érte, nem volt itt semmiféle ülésrend, a néhány díszvendéget - a papot, az öreg Dánielt, a főpresbitert, a későn jövő tanácselnököt, no meg az apát - kivéve. A srácok is épp az utolsó pillanatban csámpáztak be az ajtón, nekik ugye mégse kezdhették azzal, hogy minden hely elkelt, beszorítottak valahogy egy macskaasztalt a sarokba, ahol addig a Kati néném ágya állt, a vénasszonyt meg átköltöztették a tisztaházba, a ravatal helyére, már nem is tudom, ki ült a közelemben, olyan mindegy volt, a fiúk immár nyaklók nélkül hangoskodhattak, hisz a Misi hantja pompásan domborodott odakünn a szilvafák alatt; derék munka volt, állapították meg a macskaasztalnál, amint az első pohárral szinte egy szuszra egyenesbe jöttek, a jócskán kapatos Tankó már isten tudja hányadszor fogott neki térdrebukása történetének, valahányszor csak elismételte ezt vagy azt az epizódot, úgy költött hozzá újabb és újabb részleteket, értett a dumához, annyi szent, s én ámulva hallgattam a rablómesét, amiben az volt a pláne, hogy olyanoknak regélte el, akik maguk is szemtanúi voltak a valóságos eseménynek. Gerőék röhinselve kontráztak is neki, egy-egy hirtelen támadt ötlettel új és új fordulatokat sugalltak, majd egy „hogya is volt az, amikor?”-szerű fordulattal visszalökték a pajtikát a handabandázás legelejére, s kezdhette újra a kínlódást, mint az a görög hapsi, a mitológiából, aki köveket görgetett fel egy hegyre, teljesen haszontalanul...

A hangulat egyre emelkedettebbé vált, senkinek sem akarózott megbontani a rendet, bár Ágota asszony másodszor is meghirdette szigorú ígését. Végül is apám kecmertett ki a sorból elsőként, egy utolsó pohárral búcsút véve a háziaktól, köszönve a szíves vendéglátást; ugye, nála érthető volt a dolog, várták a disznai, pár koca azóta biztosan meg is ellett, s a féllábú István bács', akit kényszerűségből maga helyett állított, már jócskán leszophatta magát alomból vetett vackán, míg repedezett, időtől szálkás falábalával eldiskurálgatott; ő volt a falu bármire kapható jolly jokere, egy kisebb-nagyobb üveg volt a fizetsége, a rábízott feladat fontosságától függően; hiába, őt is meg lehetett érteni, amióta - ugyancsak piás volt akkor -

keresztültolatott a lábán egy tehervonat, senkinek se kellett igazán, asszonya odahagyta, magával cipelte a kölyköket is, könyöradományokból éldegélt az öreg, esetleg alkalmi megbízatásokból, ő mindig mindenre ráért, de igazából soha nem csinált semmit, csak tartotta hűséggel valakinek a helyét, aki éppen felfogadta, mint most is az apámét az ólaknál, hogy ha netán történnék valami, hát mégiscsak volt ott egy emberi személy, mondjuk tanúnak, akinek a jóindulatát hajlítani lehet, szóval az apám igyekezete részemről oké, de utána már, mint a ragály, szép ügyesen elkezdtek foghíjasok lenni az asztalok, igaz, nem sokáig, az újonnan jött vendégek serege egykettő feltöltötte az üres helyeket.

Én meg mintha parázson seggelnék.

Szerettem volna Marival néhány szót váltani, de rám se bagózott. No persze, megértettem, nagy volt ott a hajtás, a forgalom meg minden, de azért mégis... Gyanús volt erősen, ahogy az anyja, aki maga is a konyhai részlegen sürgölődött, valahányszor a kajás tálakkal befarolt a házba, mert megjegyzem, akkora ülepe volt annak az asszonynak, hogy keresztbe be se tudta venni az ajtót, vagyis olyankor, ahogy bepréselte magát a torozók közé, rendületlenül kiszúrt magának engem a szemével, tetőtől talpig lemustrált, mintha most érkeztem volna a Holdról... Tudni akartam végre, minek köszönhetem azt az éjszakai cécót ott a házuk környékén. Falra festettem volna az ördögöt, tehát jöhet a második felvonás, avagy szedhetem magamnak a talpamra kötözendő útilapot?...

- Ne siess, Pista, a rokonok még maradhatnak... - matatott finoman két kéz a vállam tájékán, s ettől menten kivirágzott a kedvem.

Mari állt mögöttem. Arca piros, kicsattanó a konyhai forgolódástól, mosolygását meg mintha egy divatlapból aggatta volna magára.

- Üljek arrébb? - néztem a szemébe, de csak rázta a fejét: tengernyi még a felszolgálni való. Majd, esetleg...

Ki is penderült az ajtón.

No hát, akkor kerültem én ám pácba, a várakozással. Bendőmet ugyanis megpakoltam urasan, egy falat le nem ment volna több, hát unalmamban a pohárral kezdtem foglalkozni, s hallgattam a férfiak begerjedt fecsegését. Az általános hangzavartól megittasulva még a pap is végighordozta tekintetét a felszaporodott bagázson, s részt kért a heccelődésből.

- Azt mondja meg nekem valaki, hogy milyen pásztor néz így a napba? - firtatta, és tenyere élt a szeméhez illesztette, de nem ám ellenzőként, hanem függőlegesen.

- A birkapásztor... a tehénpásztor... a libapásztor... - jött innen is, onnan is a kényszeredett válasz. Számomra az egésznek akkora szakálla volt, hogy spulnira tekerve vihették volna utána. Igaz, én indiánnal ismertem a mókát, de hát a seggfej mindenütt az...

A tippelők zajosan megadták magukat.

- Hát... az ostoba pásztor, jóemberek!

Az istenit neki, én már röhögni se tudok úgy, akár a többiek?!

- Megjöttem - súgta a várva várt szirénhang, s Mari már préselődött is mellém, gyűrötté-maszatossá vált fehér köntösében, s a szűk helyből kifolyólag mindenét alaposan hozzám fenegette. - Min mulattok?

Elmondtam neki az ócska viccet, meg az általam is ismert poént.

- De hát miért nem vágta ki, ha egyszer tudod? - álmélkodott.

- Üriember nem lövi le a mások viccét - magyaráztam -, s különben is...

- Én nem szeretem a vicceket - fanyalgott a szentem -, örökké komolyan veszem őket, és nem tudom, mikor kell kacagni...

Megvallottam neki, hogy bizonyos viccekkel magam is, akárcsak ő, erősen hadilábon állok, de nem értette, vagy tán csak úgy tett, mintha angolul mondanám, úgyhogy végül direktbe fogalmaztam:

- Kiültetted a papádat gyertyát tartani?

Úgy belevörösödött egyből, hogy még magam is megsajnáltam.

- Féltenek... Te ezt nem érted... Majd minden este úgy várnak...

- Akkor mi az istennyilának kellett ott leparkolnod a házatok töviben?

Ez már sok volt neki, majdhogy el nem bögte magát. De hihettem-e a könnyeknek? Amúgy se állhatom a pityergő fajtát, ha paslag, ha csaj az illető, hiába, ezt még apám verte belém, „aki sír, az kér is”, én meg halálian rühellem a koldustempót... Jó-jó, tudtam, hogy nehéz ám egy leány sorsa a mai világban, szó se róla, hát még ha szereti az életet, s már az ideje is eljött, hogy kedvére beleharapjon a tiltott gyümölcsbe, de azért ekkora balféket... Sehogy se stimmelt a magyarázata, pedig igazán szerettem volna, én lennék a legboldogabb, ha kitudódik, hogy semmi vész, mehet tovább a menet, hamis volt a riadó... De mert egyre bizonytalanabb voltam, hogy melyikünk a pók és melyikünk a légy, hosszas tépelődés után azt mondtam, egye fene, még egy próbát megengedek magamnak.

Állati kockázatot vállaltam vele, de más kiutat nem láttam akkor.

Abban bízam: az általános zűrzavarban meg se kottyán senkinek, ha egy kicsit hátracirkálunk a kert mélyire, ráadásul jól ismertem a Bálint portát, valamikor nem is keveset hancúroztunk ott a pajtásokkal, még örökszép gyermekkoromban, amikor Misi is vegyült a többiekkel, szóval ártatlan kiskakasok voltunk csupán, s talán még ott áll a sütökemence, ha igen, annak a rozoga mentsvárában bízni lehetett valamennyire, oda bújtunk, valahányszor az otthonról elcsent cigiket nagy büntudattal, de annál lelkesebben mind egy szálig elpöfékeltük...

- Kijössz-e? - sziszegtem kurtán-furcsán, és felálltam.

Láttam az arcán, valósággal mézet csurgat, amiért ilyen kérdésre bólinthat. Mondtam, ha oké, legyen öt perc múlva a sütökemence mögött. Ha nem, hát akkor ágyó, kisanyám...

Gondolom, ezt meg lehetett érteni...

Kikászálódttam valahogy az egymáshoz préselődött lábak, karok, háta, lócák, asztalok szorításából. Szivarra gyújtottam, mintha füstölni indulnék, majd odakint róka módra hátraosontam.

A kemence, akárcsak hajdanán: épp csak összement valamicskét, alig ért a vállamig. A kiugró padkára telepedtem és vártam.

Ritkán telt idő olyan nehezen, mint akkor. Nem láttam az óram lapját a sötétben, s kénytelen voltam számolásba kezdeni. Ha elérem a háromszázat...

Százkilencvenötig jutottam, amikor meghallottam az első lépteget. Pedig mintha egy macska osont volna. Hát nem sokat tévedtem, csak a fehér köntös derengése emlékeztetett Marira, mire a tüzes remény menten ágaskodni kezdett bennem, akár be is fűthettem volna vele az ódon kemencét. Megbabonázva meresztettem a szemem.

De valami mégse stimmelt: a ház sarka mögül újabb árnyék vetődött az ösvényre. Mari ekkor már közel járt a kertajtóhoz, keze a reteszen motozott.

Mi a frász volt velem? Tán látomásaim vannak? Ittam, amit ittam, az igaz, de kétszer ennyitől se történt még meg, hogy... Húgyozni indult volna valaki? De miért pont ugyanakkor? És miért rögtön a csaj nyomában, mintha...

Te jószagú ég, ha ez mozgósította a pereputtyát!

Ebből nem eszel ám, Deák Mari! Se te, se a szüleid, de még a Katlan se! Illik-e így, hátulról, egy szabad embert?... És éppen ekkora kanyarfúróval?

Tudtam: ha még sokáig szarakodok, elveszett ember vagyok. Hová bújhatnék? Két lépésre a szomszédék sövénye. Ha azon átjutnék észrevétlenül, én lennék a császár...

Őrült csukafejes lett a vége. Csak úgy hasadt a ruhám, de mit számított? Dermedten kuporogtam a nedves giz-gazban. Csalánba tenyereltem, ádázul csípett, de inkább, mintsem hogy a szabadságomat kockáztassam.

Mari a kemencéhez ért, körüljárta egyszer, kétszer, még a szusszanását is hallottam. Elérhettem volna a kerítés fölött, kinyújtott kézzel. Ténfergett, mint a kerge tyúk, még a kemence száján is benézett...

De már jött mögötte lábujjhegyen a behemót, elefánt járású anyja:

- Gyertek elő, szégyentelenek!

- Becsapott, jaj, hogy becsapott! - nyöszörgött Mari, és egyenesen az asszony vállára borult, mint egy nagykabát.

Ezt nevezik nálunk szimatnak, dicsértem magam, még minden ízemben remegve az alig-alig megúszott veszedelemtől. Csak azt sajnáltam, hogy a paradicsomi kegyelemdöfés ilyen szájalmasan lekerült a műsorról...

Meg se vártam, míg anyámék előkerülnek a torból: toronyiránt repesztettem haza, a kertek alatt, s ahogy érkeztem, próba-szerencse alapon nekivágtam az éjszakai útnak.

Hát ezzel kezdődött az igazi felfutásom.

Pedig könnyen megeshetett volna, hogy legyintek az egész temetésre, s később aztán egészen másfelé tekergőzik az életem útja. De ezen most már igazán fölöslegesen rágódni...

Karola néni úgy csaholt körül, mint egy kuvasz, amelynek gazdája kimaradt éjszakára. Még vinnyogás és nyüsztetés is előfordult, hűségesen koslatott utánam, a konyhába is besettenkedett, pedig amúgy nem volt szokása, de azt remélte az istenadta, majd csak elköppök valamit a titkomból... Hát egy túróst!

Magam is épp csak magamhoz téregettem, mintha valami nagynyavalya, betegség döntött volna ágyba, s a láz elmúlt ugyan, de a gyöngeség még szívósan kitarzott. Lézengetem hát, mint egy őszi légy.

És elég gyakran ábrándoztam a Mari csajról. Mintha csak megbabonázott volna. Pedig már a Katlanban azt hittem, ez a fejezet le van plombálva, kész, nincs tovább, de az emlékek csúnyán kifogtak rajtam, s hiába vett körül megszokott, tülekedő zsongásával a város, hiába róttam az otthonossá vált, koszos utcákat, a régi vár némiképp helyrepopofozott romjainak labirintusát, hiányzott az elpasszintott élmény öröme, mintha egy történetet csak félig tudna kifecsegni az ember, s hiába ficáncol benne az egész, nem akad, aki végighallgassa. Mennyire másként történt volna minden, ha Mohostanyát, úgy, ahogy van, váratlanul leszottyantják a város kellős közepébe, oda, ahol most a park fái prédálják fölöslegessé vált, ócska leveleiket, az éppen faja hely lett volna a Katlan számára, a fű csak fű maradna, a fák is csak fák, esetleg a házak, no meg az emberek jönnének pluszba, de hát annyi magunkfajta paslagot benyelt már ez az óriási falu, annyian elvesztünk és megkeveredtünk benne, hogy párszáz lélekkel több vagy kevesebb: ki venné azt észre?

Tudom, ez egy szörnyen agyalágyult fantáziálás, amit egy percig se szabad komolyan venni, de azért például el lehet ábrándozni azon, mennyivel szabadabban találhattunk volna itt egymásra, s mily egyszerű lenne itt Marival összefeküdni... Szóval, kár volt miértünk, hogy ilyen húzd meg, ereszd meg játszadozásra fanyalodtunk, s a végén mégiscsak az volt az egyedüli okos dolog, hogy megpattanjak, akár a vándorbolha. A biztonság, az én új világom - „Amerikám” - többet ért nekem akármilyen tüzes ölelkezésnél, az ember úgylát könnyen elélvez, pláne ha nincs ki mindig a heti porciója, s marad a lekonyuló családfájával. Így viszont megőrizhettem mindent: a kültelki utcákat, a forgalmas korzót, az utolsó előadást a szélesvásznú mozikban, a folyómenti parkot, közepén a rohanó, ám évről évre újramázgált csónakok oldalán lefetyelő, bűzös tavacskával, a frankón családias sörözőket és késdobálókat, a frissen sült vékonykolbász illatát a csörömpös lármától ideges konyha felől, aztán a város fölötti dombon omladozó, egykori laktanyát, körülötte a primábnál primább találkahelyeket, ahol az esti homályban csendesen elbarátkozhat az ember egy-egy görlicével, egyik pár a másikat éri, de nincs közöttük egy szikra irigység se, ez itt nem téma, kérem, olyan szépen elvannak egymással, akár a legjámborabb szomszédok, még be is segítenek egy-egy jó tanáccsal, mert sose tudhatja az ember, ki mikor szorul meg, s ugye a legjobb háznál is elkel a baráti tapasztalat... No, és ott volt a dübörgő vasúti híd a börgyár szomszédságában, meg a téglagyárunk körülötti zizegő kukoricások, a porcelángyári lányok-asszonyok kitartó viháncolása a bokáig érő porban fuldokló úton, műszakváltáskor, szóval egy csomó minden, amiről órákig lehetne fecsegni, de legfőképpen egy jól összetákolt, böhömnagy torony a hozzátartozó templommal a főtéren, amely ködös, felhős időben egyedül uralja aranykeresztjével a környéket, s ha történetesen mégiscsak lenne fennvaló, én nem értek ugyan hozzá, de mint tapasztalták, a

vélemények erősen megoszlanak, szóval, mondjuk, ha volna valami főtag ott a felhőtrónuson, és ő minket keresne mindenható tekintetével, bizony csak egy keresztet spektálhatna ilyenkor, amint megcsillan a felhőtenger legalján, s abból tudhatná meg, hogy élünk még, s maradtak, akik még hisznek is benne, bár ez lényegtelen apróság, szerintem.

Hát ilyen képekben élt bennem a város, az én városom. Bárki eldöntheti: érdemes-e minderről csak úgy, balfácán módjára lemondani?

Aztán, mintegy kétezer lej tiszta hasznót sepertem be a Bálint Misi temetése nyomán. De ha csak ennyit mondok, könnyen az a látszat, hogy dől hozzám a pénz zsákszáma. Ez pedig, sajnos, nem felel meg a valóságnak. Először is: egy álló héten át güriztem, amíg felhajtottam a próbaképekhez szükséges szajrét. Sose volt annyi tőkém, hogy konyhámban felstószoljam a papírt, a vegyszeres tasakokat. Mikor ennek-annak a nyakára hágtam, pótoltam a boltból. Csakhogy előfordult ám, hogy a srácra emlékeztető, paszulykarónyira nyúlott kis pinkó ott a pult mögött sajnálkozva tárta szét vézna karját. Az elején még mondtam is neki: azt hittem, meg akar ölelni, de nem vette a lapot, rám ripakodott, hogy memorizáljam örökre, ami nála nincsen, azt tudomásul kell venni, és főleg ne pimaszkodjam...

Kérem!

Ilyen körülmények között aztán nem is lehet nagy sorozatú rendeléseknek eleget tenni. Ébredező ambícióm is azt diktálta, hogy ne csak úgy, tessék-lássék szarjam oda a képeket, ahogy az elején még megtettem, mit sem törődve a rajz élességével, a filmhibákkal, a pontatlan beállítással, a tévesen becsült távolsággal. Mert az a könyv, amiről már említés volt téve, csak azokat rántotta ki a bajból, akik így-úgy konyítanak is valamit a dolgokhoz. Nekem hiányzott hozzá a gyakorlatom. Kapkodtam, kínlódtam, mintha forró, fületlen edényt kellene megmarkolnom, nem tudtam, melyik oldaláról s miként szagolhatnék hozzá...

Rengeteg papírom pocsékba ment az elején. Mondjuk, a filmekkel nem volt különösebb fennakadás, ha betartottam a recepturát, a víz hőmérsékletét és az előhívási időt, s ha csak nem érte közben fény a filmet, olyan isten nem volt, hogy valamit elszúrjak. Viszont a legtöbb mohostanyai filmkockán ugyanaz az átok ült: a fehér homályosszürkébe mosódott, a fekete sötétszürkébe. És ahány próbacsíkot ráeresztettem, csak valami zavaros, süket folthalmaz jelent meg az előhívóban. Fel lehetett ugyan ismerni a pofákat, de ha túl gyorsan kiemeltem, halálán meszes arcok meredtek rám a vörös fényben. Ha megtoldottam valamicskével az időt, hogy az arcok rajza nyerjen az ügyön, hát a ködös, fekete háttér nyelt be mindent maga körül, akár az éjszaka...

Már-már ott tartottam, bedobom a törülközőt. Más mesterember azóta rég tűzre hányta volna az egész istenséget, iszik egy kiadósat rája, s el van boronálva: jöhet a következő! Közben, persze én is megtanultam, hogy nem szabad fölöslegesen ugrálni, hiábavaló marhaságokkal foglalkozni. De akkor még bíztam a lehetetlenben, s feltettem magamnak, hogy ha belegebdek, ha tűzön-vízen át, akkor is kievezek a túlsó partra, ha szabad így mondani.

Szerencsére csónakmester is került, hogy megmutassa nekem a jobbik utat. Dadogós, sörhasú, kopaszodó pacák volt az illető, nálam legalább tíz évvel lestrapáltabb, sűrűn láttam lebzselni a szaküzletben és környékén. Seres Ödönnek hívták, de mindenki csak Ödi bátyámnak szólította, úgy látszik, ismerték, mint a rossz pénzt. Valaki azt mondta, ez az Ödi nagy fej, nála mindenféle beszerezhető, természetesen jó tanács is. Megszámítja ugyan az árát, de hát manapság ki nem teszi ezt meg?... Kiszúrtam egyszer magamnak a tagot, s mondom, mi a hézag, s ha nem tiltja a vallása, nyúlna a hónom alá, szívesen látom egy pofa sörre a sarki talponállóban. Szó se lehet róla, replikázott, mármint a talponállóról, csakis a városi söröző jöhet számításba mint olyan, az viszont minél gyorsabban, mert már kornyadozik a szomjúságtól... Oké, legyen hát a söröző, én csak kímélni akartam, hogy ne járassam odáig... Semmi

fáradtság, mondja, az az ő törzshelye, nem is lenne ember, ha más csehóba tenné a lábát, már tíz éve oda szól a bérlete...

Na, de ez mind csak olyan híg duma, ennél hígabb már csak a sör volt, amit élénk tettek, viszont a lényegét azért sikerült mellette elnyögdécselni. Ődi a második sör után nyitotta ki a száját, szavamat véve, hogy ezentúl csakis Ődi bátyámnak szólítom, majd meredeken dadogva rátért egy csomó szakmai hadovára, amivel senkit sem szeretnék untatni, mindenesetre csuda egyszerű, ám finesz dolgozokról konferenciázott. Azzal váltunk el, kábé 5-5 korsónyi öblögetés után, amitől, legalábbis én, úgy feszültem alul, mintha legkevesebb a Niagarát rekesztették volna belém, hogy ha bármikor meglepne a szükség, kutassam őt fel, szívesen szolgál akármivel, ritka külföldi felszereléssel, anyaggal, csak pénz legyen s főként betyárbeccsület... Szóval, úgy nézett ki, valóban reményteljes tag ez az Ődi, nagy tétekben játszik, de a kicsi zsugákat se becsüli alá, engem legalábbis örök hálára kötelezett, hiszen mire elkészültem a próbaképekkel, Szürke őuraságát nagyjából lesepertem a porondról, s a jókora paksamétát azonmód küldtem is anyámnak, levél kíséretében, amelyben elmagyaráztam neki, mit kell tennie a rendelés érdekében; mutogassa meg mindenkinek, állítson össze név szerinti és darabszámra terjedő listát, a tarifát hosszas tépelődés után háromról két lejre szállítottam le, mégse rontsak mindjárt ajtóstul a házba... Persze, ez csak a 6x9-es méretre vonatkozott, mert ha valaki levelezőlapnyi vagy éppen 18x24-es, esetleg annál is nagyobb képre vágyott, akár az ötvenest is nyugodt lélekkel megszámítom neki. Tisztára matematika az egész...

Azért fordultam anyámhoz az ügyben, mert ha szégyenkezve is, de most már illik bevallanom: az öregem se írni, se olvasni... Szóval, analfabéta. Valamikor Dániel bátyám felkarolta ugyan egy kötelező gyorstanfolyam erejéig, amikor még magam is az elemi osztályokat nyűgöltem, de sehogy se állt rá a keze meg az esze, s végül is én voltam az, aki a leckéit szorgalmasan lekörmölgette, addig ő tovább végzett a ház körül ezt-azt, amihez a legjobban értett, s amikor tudományáról megkapta a cirkalmas diplomát, büszkén szögelte ki a falvédő fölé, de aztán már csak a nevét kaparta alá hébe-korba egy-egy fizetési listára vagy kérvényre, a nehezét továbbra is anyámra bízta, akinek volt olyan szerencséje, hogy kijárhatta a „felsőbb” osztályokat, szám szerint hármat... Ezt csak azért mondtam el, zárójelben, hogy kitessék: döcögős utat kellett ám megtennem ahhoz, hogy oda jussak, ahová jutottam. Ahhoz képest, hogy apám-anyám mire vitték, meg lehetek elégedve a sorsommal. És mégis...

Valami nem volt rendjén az irányzékkal...

De ez már mind későbbi mese, egyelőre a temetési képekkel voltam elfoglalva, vártam az anyám válaszát: mit szól a Katlan az első eresztéshez?

Tíz nap múlva felbonthattam a levelet. Hát... nem olyan volt, amit kirakatba tenne az ember.

Ami a rendeltetést illeti, azzal hiba nem volt, olyan hosszú listát rittyentett össze drága jó szülém, s oly rengeteg képet igényeltek mindenfelől, méghozzá különféle méretekben, hogy napokra el voltam látva munkával keményen. Reggeltől estig.

Hanem a levél másik részét még olvasni is rossz volt, csupa korholást és zsörtölődést tartalmazott az állítólagos szégyen miatt, amit szüleim ősz fejére hoztam. Ezáltal vehettem tudomásul, hogy Deák Mariék nem hagyták annyiban a lebölgést, s úton-útfélen dobraverték, hogy a lányok és én... szóval, hogy ami (sajnos?) nem esett meg, az szerintük megesett, méghozzá nem is akárhogyan, egyenesen a házuk tövében... Nagy hangon követelték, hogy késedelem nélkül hozzam helyre a hibát, amíg nem késő, különben világra szóló botrányt csapnak... Ami azt illeti, jól megtöltötték a falut mocsokkal és hazugsággal, pedig most is őszintén vallom, nem történt egyéb, csak amit korábban elmondtam. Anyámék persze ezt nem tudhatták, s hirtelen olajralépésemmel csak a Deákék malmára hajtottam a vizet. Anyámék aggódtak ugyan, hogy immár menthetetlenül vénlegény maradok, mindenáron szerettek volna megállá-

podva, családi körben tudni engem, hogy az unokákat ne is említsem, mert az külön sirámokra szolgált anyámnál, de azért ilyen menyet nem kívántak maguknak, aki erőszakkal varrja a legény nyakába magát, s akinek ráadásul az apja olyasmivel fenyegetőzik, amerre csak megfordul, és bizony sokfelé eljárt, ha már így kívánta az érdeke, hogy azt mondja, ha összeakad velem, hát kiontja a belemet... Bármennyire is sajnáltam az öregeket az őket ért sérelmekért, a bánatért, az egész Katlant feje tetejére állító kalamajkáért, nem tudtam eléggé begyulladni...

Méghogy kiontja a belemet, holmi ócska nyalakodásért, hát hallottak ilyet, a huszadik század második felében?

Na, azt lessék, gondoltam magamban, amit főztek, csak azt eszik... Mellesleg, azért nem voltam valami lelkes állapotban sem, hazudnék, ha az ellenkezőjét állítanám. Szerencsére, a távolság, a múló idő s a rám szakadt munka vakvágányra tolta bennem az egész témát. Nem foglalkoztam többé vele, tehát nem is létezett számomra.

Viszont a nyilvántartó megszervezését nem halogathattam tovább, különben biztosan elvesztem volna a tengernyi rendelés zűrzavarában. Vettem egy füzetet, felírtam rá, hogy FOTÓ TUNYOGI, majd betűrendben egyenként beleróttam a mohostanyai klienseket, minden szükséges adattal ellátva. Valamikor még azt hittem, hogy a suliban fejembe sulykolt matematikának gyakorlatilag majd semmi hasznát nem látom... Aztán előbb a bérelszámolásnál derült ki, hogy mégsem volt hiábavaló az egész, most meg újra kínlódhattam összeadással, szorzással, kivonással, különben honnan a frászból sejthettem volna, mennyi papírt, vegyszert vételezzek. No, és eközben az is kiderült, hogy a masina önmagában engem sem boldogíthat. Nagyítóm ugyan volt már, de tálak, csipeszek csak szűkösén, aztán nagyméretű fényképszárítóra, képvágóra, fényszűrőkre, előhívóórara is most gondoltam először, mert ha a próbaképekkel annyi volt a vesződség, mit várhattam egy jókora szériától... Szóval, ideje volt végre lerakni az üzlet alapját. Beruházni. Ez mind lóvét jelentett, de honnan? Ki ad nekem előre a medve bőrére, ami jóformán még csak ígéret volt?

Talán az Ödi?... Ha hinni lehet a szavának...

De egészséges dolog-e lekötőm magamat, akár üzletileg, akár másként? Leckének, keserű pirulának ott volt annak a szarházi Janónak az esete, nem felejttem el, amíg élek.

Sajnos, nem volt más megoldás, esküszöm erre. Bárki van az én helyemben, nem tudott volna jobbat kitalálni.

Ödi ezúttal rummal öblögetett, természetesen az én kontómra, azt mondta, a sörtől sokat kell ingáznia a vécére, az pedig végtelenül nyugós dolog...

- Szóval, tőke kell a pajtikának? - nyugtázta, és egy bunkó nagy bőrszivart pőfékelt. - Szóval, terjeszkedünk?

Nem kellett nagyon hímeznem-hámoznom előtte, mert mondom, nagy fej volt, félszavakból is értette a dörgést, nem is hagyott megnyilvánulni, rögvést a tárgyra tért.

- Lássuk a garanciákat!

Ha belebukom, biztattam, viheti az egész szajrét, Kissé meredek ajánlat volt, de annyira bíztam a jövőmben, s abban, hogy megütöm a bankot...

- Vagyis, gép, nagyító, vickek-vackok, és még mi?

- Plusz, ami ezután lesz - soroltam a bővítéshez szükséges holmikat.

- Még egy rumot, mielőtt döntenék - tűnődött a gomolygó szivarfüstben, amely vastag felhőként vette körül, s úgy trónolt benne, akárha maga lenne az öregisten, pedig annak ugyancsak rusnya volt...

Egy szó mint száz, prima egy délelőtt volt, teljesen helyrerázódtam lelkileg. Egyenesbe kerültem.

Úgy tántorogtam haza, kellemes révületben, bágyadtan, a jól végzett munka örömeivel, akár egy muzsikussal, aki egész éjszakán át húzta a talpalávalót...

Hogy miért pont muzsikussal?... Hát, ez még a munkaelosztás időkből való történet, amikor csak úgy pitiztem abban a vacak előszobában, jobban, mint egy nyavalyás koldus. Emlékszem, lecsaptam egyszer holmi bakteri posztra, pedig már minden reményem füstbe ment volt. Mint rendszerint, akkor is csak bedugtam a fejem az ajtón, szétnézni meg köszönni, tudtam előre, hogy másnap jöhetnek újra, az volt ott heteken át az ábra, a makacs lejelentkezés, mikor is az ablakocska mögötti paslag, tisztán hallottam, a nevemen szólított. Odaténferegtem nagy lazán, hadd lássa, hogy nekem aztán éppen nyolc, vagyis dehogy volt nyolc, úgy citerázott az ér a nyakamon a lelkesedéstől, alig bírtam összefércelni a számat, ő meg, sutyuruputyuru, hogy a többiek neszét ne vegyék, beköpte azt a bakteri melót. Úgy le voltam akkoriban robbanva, hogy még ott helyben kezet tudtam volna csókolni a csupaszőr, hányadék tagnak, szerencsére nem tartott rá igényt, mert az volt a rögeszméje, hogy egy kis tűtű inkább megjárná erre az ijedelemtől. Ha tűtű, hát legyen, köptem szembe az állatját, de csak finoman és főleg gondolatban, s amilyen gyorsan lehetett, aláírkantottam a papíroknak... Ó, hogy odavoltam akkor! Építőtelepre kerültem, a régi város kertekkel övezett határába, ahol a nagy folyó utat vág magának a házak között. Az odarittyentett óriási tömbházak jórészt már színesen, de még lakatlanul ácsorogtak a közeli erdő alatt, az építők az üzletházzal taknyolódtak akkoriban, hát oda kerültem éjjeliőrnek, tavaszra-nyárra. Kezembe nyomták a leendő butikok kulcsait, ajtók, kirakatok már be voltak pászítva, úgyhogy akármelyikben eltanyázhattam volna, de én inkább csak lófráltam a szabadban, a kulcsokat csörgetve, a hol enyhe, hol hűvös, olykor sűrű esővel szemetelő éjszakákon. Mikor aztán rám jött a szundi, végül a majdani trafik kuckójába húzódtam, s végigheveredtem az egymásra hajigált cementeszsákokon. Leginkább a közeli fenyőfák alatt szerettem cirkálgatni. Olyan derekas, vastag árnyék esett alattuk, hogy ott meglapulva elemmlámpa nélkül is bármit megláthattam, ami a környéken történt. De hát semmilyen érdemleges eseményre nem emlékszem, pedig több mint hat hónapot lehúztam ott egyvégtében. Néha egy-egy megkésett szerelmespár vánszorgott le a hegyről, éjfél után, egymásba kapaszkodva, fulladozva a sok nyalakodástól, amit akkor se hagytak volna abba, amikor ott ténferegtek el két lépésnyire tőlem. De hiszen nem láthattak a csórók, pedig guvadt ki a szemem a nem mindennapi látványtól, mintha csak moziban lennék, s felágaskodott bennem az önérzet, magam is beálltam volna egy-egy ilyen nagyjelenetbe, de még idejében sikerült megtartóztatnom magamban az állatot, nehogy eget verő örülséget kövessek el... Olykor-olykor mócszekerek is elnyiszorogtak arrafelé, imbolygó olajméccsel a bakon, jöttek valahonnan a hegyek felől, s a belváros iránt tartottak, mert arra csakis éjszaka volt szabad átjárásuk a lovas járműveknek. Részegek, rendbontók nemigen vetődtek e tájékra, úgyhogy azzal a fajtaival sose gyűlt meg a bajom; csak hajnaltájt ballagott haza, napról napra, a közeli falu felé, a dombok alatti kertvendéglő nyeszlett kontrása. Ősz borostás, cigányos arca hamuszínű volt a kialvatlanságtól, szája sarkában örökké füstölgő cigarettavég fityegett, meggörnyedve lépdelt a viaszosvászonba göngyölt hangszer súlya alatt, s mintha semmit sem látott volna abból, ami körülötte történt... Sokszor elnéztem, amint távolodó alakja a folyó gátjához ért, ahol is pár darab deszkából összerótt lengőhídon kellett átkelnie, s mire reszkető lábain az óriás hintaként rengő-ringó alkotmány közepére ért, két kezével a felfüggesztéshez, illetve korlátnak egyaránt használt acélsodronyba kapaszkodott, s csöndes nyögéssel sugarasat okádott a mélyben habzó, rohanó folyóba. Olyankor aztán mintha kicserélték volna, egyből kivirult a kedve, fűgén szaporázta tovább a túlsó parton, míg eltűnt a sűrű fűzfa- és bodzabokrok fedezékében... Ilyenkor tudtam, hogy már csak egy órácskám maradt hátra a szolgálatból: hatkor megérkezett a guvadt szemű, fokhagymabűzt árasztó brigádos, átadtam neki a

kulcsokat, olykor hozott egy-egy negyedes pálinkát, amit rendre meghúztunk, én altatónak, ő a munkakedv végett, szívesen elmondta volna még, mi újság a falujában, de én türelmetlenül vágtattam a túlkölve köhécselő, rozoga autóbushoz...

Ez volt hát a helyzet a boldog muzsikussal...

Akárcsak velem: amíg feleúthoz értem, magam is a fel-feltörő hányingerrel viaskodtam, aztán mihelyst jól kiokádtam magamat, vettem az utat egyenesbe, mondhatni táncos léptekkel.

Ki hogy akarja, maga döntse el: épp úgy veheti mindezt szó szerint, mint képletesen.

Igen, sínen voltam.

Aztán eljött a nap is, amikor hazafuvarozhattam a szajrét. Mihelyst megláttam, mekkora a retyerutya, gondolkodás nélkül taxit fogadtam. Azazhogy Ődi bátyó hívott egyet, telefonon, s míg megérkezett, még elszórakoztunk az áldomás mellett.

- Mondja, maga gyárat alapít? - fütttyentett a vékony, izmos taxissrác, azzal a közismerten divatos, sima hülyegyerek-frizurával, míg a külföldi csomagolású, törékeny jelzésű pakkokat a csomagtartóba gyömöszölte.

- Uriember nem kérdez és nem csodálkozik - bölcsködtem, de közben hízott a májam, hogy ilyen egyből a figyelem középpontjába kerültem.

Vállat vont.

- Pucér csajokat nem szokott csinálni? - kérdezte, mintha nem is hallotta volna az előbbi megjegyzést, mikor már javában, legalább nyolcvanassal gurultunk a flaszteren.

Kérdése telibe talált: mi az istent gondolhat ez rólam?

- Hogy jutott ilyen örültség az eszibe, jóuram?

- Nekem semmi közöm hozzá, de ha csinálná is, nem lenne az első. Sok vastag dohányt leakaszthatna az ilyesmivel...

- Tisztázzunk valamit - vágtam el a dumáját -: hazavisszük a szajrét, maga meg szépen odafigyel a perecére, oké? Ha akar, segíthet a toszogatásnál, ha nem, rágyújt egy koporsószegre, s nézi, amíg végzek a melóval...

- Nem dohányzom - húzta föl az orrát a srác, de ettől se tudtam meghatódni.

Tapintatra is szükség van a világon, hát nem?

Ő meg egyenesen oda dugta az orrát, ahol semmi keresnivalója nem volt.

Az más kérdés aztán, hogy ötletében volt valami megfontolandó... Nekem borsódzott ugyan tőle a hátam, hogy egyáltalán ilyen gusztustalan ügyekbe keveredjek, de az még nem jelent semmit. Mert hátha úgy van, ahogy a srác mondja, s akik azokat a képeket fabrikálják, valóban semmiben sem szenvednek hiányt?!

Ha jól meggondolom, a suliban is szabályos üzletelés folyt ezen a téren, igaz, nem éppen fotókkal, inkább képesújságokkal. Már nem is tudom, ki szállította a vaskos magazinokat, teli hihetetlenebbnél hihetlenebb figurákkal és pozíciókkal, végül is bárki hozhatta, akinek az öregje könnyebben járogatott át a határokon, hivatalból vagy csak a saját szakállára, kivéve az ilyen prosztókat, mint én; emlékszem, első ízben milyen kerekre nyitottam a szemem, mikor egy fedőlapon megláttam egy akkori divatos filmszínésznő szédítő pucérságait, nekem az olyan döbbenet volt, mintha maga az Úristen szállt volna le közibénk, egyszerűen nem hittem, hogy ilyesmi egyáltalán létezhet, azaz hogy tudtam, hogy a nőknek megvan ám mindenük, szó se róla, és az se volt előttem titok, hol rejtegetik ezt vagy azt a micsodájukat, mintha

mondtam is volna, hogy a felderítéssel nem volt baj, de hogy az ilyesmit mindenki előtt így lehet mutogatni, s emiatt az égvilágon semmi nem történik, hát az nekem akkora meglepetést okozott, hogy még!... Arra is jól emlékszem, kereken húsz lej volt a taksa, ezért a pénzért negyedóráig megkapta az ember az újságot, éppen csak annyira futotta belőle, hogy röptében átnyalazhassa egyszer; azt hiszem, Tokaji Bandinál szúrták le a fiúk a stekszet, már akinek megérte, de hát kinek nem érte meg, kérdem én, amikor még alulírott Tunyogi Pista is képes volt összekuporgatni a summát, bármilyen nehezen ment is neki, minek következtében egy egész nagyszüneten át egyes-egyedül lapozgathattam a számárfüles albumot a beretesztet iskolabudin. Az ábra úgy szólt, hogy ha veszély van, az alsóruhák alá rejtjük az árut, s ha mégis lelepleződnénk, hát a végsőkig ki kell tartani, egyszerűen nem tudjuk, kitől származik az ízé... De soha nem kaptak el senkit, legalábbis nekem nem volt erről tudomásom... Egy szóval, nem lehetett rossz biznisz, így utólag felemlegetve a dolgokat, s ahogy hírlett, a többi suliban is javában virágzott, valóságos maffia vagy mi a fene állt a dolog mögött...

De a srácnak nem volt miért tudnia, hogy kérdésétől, ha csak egy pillanatra is, titokban felcsillant a szemem. Ki tudja, hogy s mint, a végén még arra ébredek, hogy én húzom a rövidebbet, márpedig az volt a legjobb taktika, hogy állandó jelleggel résen voltam, s nem fecserésztem hiába jobbra-balra. Pukkadjon meg, ha akar, gondoltam, de én senki kedvéért nem viszem vásárra a bőröm!

- Ne szívja mellre, táti - böktém azért oldalba engesztelőleg, éppen amikor mesteri kanyarral ívelt be a Karola néni korhadtt kerítése mellé. - Nem kóser nekem ekkora rizikó, ennyi az egész...

- Kár - húzta el a száját a srác, és előrenézett, mintha ezért fizették volna. - Engem például speciel érdekel az az áru... Meg tudnék is néhány pofát, akik... Ha nem, hát nem...

Lerakodtunk, elrobogott.

Elég vastag tejszínt tettem a kávéjába, meg is lehetett elégedve, mert búcsúzóul ideadott egy névjegyet. Minden eshetőségre, mondta...

Rostás Stefán, állt rajta a nyomtatott szöveg, Bucsín utca 37, tel. 13421, taxisofőr és autószerelő...

Nahát, hajítottam a rakásra a kártyát, ezt a fuvart leszámítva, semmi bajom a taxikkal, s autóm sincs, úgyhogy...

Ez a fejezet akkor le lett zárva.

Aztán lezongoráztam a mohostanyai képeket, s a csomaggal együtt a számlát is benyújtottam. Kereken ötezerhét-százharmincnyolc lejre rúgott. Megjárta. Leszámítva az Ődi bátyónak járó adósságot, maradt a kétezer.

Hát így volt. Utána szabályosan elkapott a gépszíj. Kiderült, hogy a vénasszony kitűnően beválik palifogónak. Hol a közeli napközi otthon óvónőit győzte meg, rendeljenek nálam képet egy-egy műsoros előadásukról, hol a porcelángyári élmunkástáblához szerződött el a nevemben. Majd érettségiző osztályokat hajtott föl, meg esküvőket, keresztelőket, jó pár temetés is befutott a második, ötödik, n-edik szomszédból vagy még távolabbról is, egyre sűrűbb lett irkámban a névsor, mind szorosabbak a határidők, de végre a magam ura lettem. Ődi bátyám már csak halványuló emlék volt valahonnan a múltból, egy szikra felhő se látszott az egemen, és akkor hirtelen, egész váratlanul megjelentek a cselédlányok.

A cselédekről amúgy sokat lehetne mesélni, de ettől eltekintek. Pedig biz'isten megérdemelnék, hiszen anyám is szolgált jó pár éven át, amikor még szó sem volt arról, hogy az anyám lesz, úgy szedte össze a kicsike kelengyére valót Sóváron, egy patikuscsaládnál, 16-18 órás állandó napi műszakban; kedvesen bántak vele, nem tudott semmi rosszat mondani rájuk, de azért örökké hajtogatta, nem szegődne el még egyszer a világ minden pénzéért sem...

Lehet, hogy innen a különös vonzalmam a cseléd lányok iránt, de más oka is lehet, mindenestre máról holnapra felcsaptam cselédfotósna. No persze, továbbra se hagytam ki egyetlen valamire való rendelést, csupán a személyes vadászterületemet egész egyszerűen áttettem a csütörtöki és vasárnapi korzóra. A többivel, hagytam, hadd szórakozzék a házicsaj.

Sétálhattam hát kedvemre a tenger sok lány között, néha valósággal szédültem a tömegével áradó, falusi viseletbe bújt, viháncoló cselédek sodrától, úgyhogy kénytelen voltam az útszélre húzódni előlük, pedig így nehezebben szűrtem ki magamnak a leendő klienseket. De azért nem panaszkodhattam.

Az volt a figurám, hogy miután jól szemügyre vettem a szembejövőket, meglepetésszerűen rájuk keccintettem a fényképezőgépet. De nem üresben ám, miként a többi tag, aki ilyesmire adja a fejét, az olyanokat messziről felismerni, két gép is lóg a nyakukban, az egyik a csali, a másik az igazi. Hát nekem egyelőre csak az az egy masinám volt, és különben is, el szoktam tenni az ilyen megrendezetten vakfelvételeket jobb időkre. Szörnyen élveztem őket...

Készítettem hát csoportképeket, a legtöbbet a Mátyás király lovának a töviben, de úgy, hogy látszódjanak a lelkesen hadonászó, vivátozó bronzvezérek is, ez volt ott a legjobban bevált és legkeresettebb díszlet, no meg a környéken szemelgető, peckesen sétáló galambok és az őket etető hajlott hátú, rusnya öregasszonyok, akiknek, úgy láttam, bérelt helyük volt a madártársadalomban... Nagyon vigyáztam ám, hogy a végtelenségig korrekt legyek, ezért a pénzt sose kértem előre, csupán nyugtát adtam a felvételekről, s következő alkalommal maguktól is megkerestek a kliensek, hiszen mint mondtam, minden kimenőkor ott lófráltam közöttük. Megmaradtam a Katlanban is bevált tarifáknál, nem járt érte valami óriási kép, éppen csak belefért egy meglett ember tenyerébe, de a minőségre senki sem panaszkodott, rendszerint inkább egymást mulatták, hogy milyen szerencsétlen arcot tudnak vágni némelyek a lencse előtt, amikor hirtelen rájuk kattan a gép. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy egyedüli fotográfus voltam a cselédkorzón. Sündörögtünk biza ott négyen-öten is, nyakba akasztott géppel, a főtér környékén, gyanakodva méregettük egymást, mint a kankutyák, de szóba nem elegyedtünk volna semmi pénzért, tüntetően betartottuk a tisztes távolságot, s hogy volt-e bennünk valami finom ösztön, nem tudhatom, viszont örökké úgy jött ki a lépés, hogy egyikünk se maradt kuncsaft nélkül. Volt úgy is, hogy a vadász körút során egy-egy kiskatona vagy faluról felkerült legény szólított le, készítsék róla meg a szeretőjéről emléket, ezeket aztán jobban meg lehetett vágni, mert egytől egyig gavallér kívánt lenni a macája szemében.

Aztán egy csütörtök délután megláttam egy szőke lányt.

Ha jól meggondolom, semmiben sem különbözött a többitől, akikkel összefogózva sifített, elfoglalták az utca egész szélét. Ugyanaz a falusi viselet, ugyanaz a nevetés, ugyanaz az ugrabugrálás, dévajkodás, ahogy a szembejövő férfiemberekkel önkéntelenül is kötekedtek... És mégis kiszűrtem magamnak, pedig mind az öten beleröhögtek a pofámba, ahogy a gépet felvételre állítva, tüntetően elléptem mellettük; keccent az exponáló, általában ilyenkor szoktak leszobrozni a csajok, s kérdik, csinálnék-e róluk egy olyan igazi felvételt; hát ezek meg se nyikkantak, csak bámultak rám, csodálkozó pofával, én meg búvöltem őket, hátha kötélnek

állnak mégis, mérget vettem volna rá, hogy még nem akadt dolgom velük, de sajnos hamar elpárolgott minden reményem, s akkor az egyikük, az a szőke, akiről beszéltem, a bal szélről éppen a második, kíváncsian visszamosolygott rám, egy pillanat volt az egész, de az felért számomra a végtelenséggel, álltam ott lecövekelve, mint aki háromig se tud számolni, s mire magamhoz tértem a kábulatból, már messze jártak a hullámozó tömeg közt. Amilyen balfék voltam, percekben belül szem elől tévesztettem őket.

Akkor kezdtem csak igazából felmérgetni, hogy mit is láttam, s hogy fene a pofámat, amiért nem voltam rámenősebb, hisz biztos lett volna a siker. Úgy rajzolódom elém, tisztán, az aranyos, fej körül összefont hajkorona, a kék szempár, a tejfehér bőr s az apró bunkócskákra emlékeztető lábszár a vékonypántos, piros szandálkában, mintha a keresőben látnám.

Könyökömmel utat törve iramodtam utánuk. Számtalanszor körbecikáztam a főteret, majd a cselédgyülekező tájékát a nagypiacon, végigkutattam a korzót oda-vissza többször is, minden szembejövő arcát alaposan szemügyre vettem, de a kigyúló neonok fényében egytől egyig semmitmondók, halálsápadtak, élettelenek voltak, és az istennek nem tudtam felismerni bennük a mosolygó szőkeséget. A posta mögött cicomás kendők suhogtak, sivalkodás lármája csapott a magasba, javában állt a táncos dínomdánom, még zenészek is kerültek valahonnan, persze, legény jóval kevesebb akadt, ezért aztán sok leány egymásba fogózva táncolt, kikilestek a páruk válla fölött szerencsésebb társaikra, akiket igazi férfiember forgatott, teli voltak energiával és ritmussal, rám se hederítettek, amint le-fel koslattam a párok között, hiába...

Beültem végül egy köpködőbe, s két decibe fojtottam bosszúságomat. Hát sikerült is, de csak annyira, hogy egész éjjel a szőke lányról álmodtam, s valahányszor felriadtam a kusza történetek közepén, az újrászövődő álom megintcsak őt hozta felém. Egyszer még magamévá is tettem egy végtelen mezőn, s reggelre gyűrötten, elcsigázva ébredtem a mocskos ágynemű között...

Hetekig nem leltem a helyem. Azt hiszem, szabályosan beléhabarodtam a lányba. Addig nem volt dolgom az ilyesmivel, de most aztán belekóstolhattam. Kész nyomor volt. A fejem nem állt oda a munkához, egyre-másra őutána vadásztam a járókelők között. A rendelések összehozták, Karola néni fűjt a türelmetlen kuncaftok miatt, és természetesen igaza volt, ám képtelen voltam erőt venni magamon. Ekkor éreztem először, hogy ez a meló se több ócska nyugólódásnál. Egyszóval, ráuntam egy kicsikét.

Nem is értem, miért került sor ekkora bezsongásra, hisz végtére is: annyi a csaj a világon, miért pont őt akartam megkaparintani és ennyire kitartóan?! Jóformán azt se tudtam róla, ki fia, borja, él-e, hal-e, de már készen álltam valagon rúgni a szerencsém, ha történetesen azon múlik, hogy magam mellett tudhassam.

Szóval, ilyen állapotba kerültem, amikor egy decemberi délelőttön megpillantottam őt az utcán.

Mindenütt készültek már a téli ünnepekre, javában kínálták a sorsjegyeket, illetve a nyalánkságokat a beöltöztetett, borvirágos télapók; a szokásos bevásárlást intéztem a szaküzletben, kisebb sor verődött össze a pult előtt, külföldi papír érkezett, hiába, már ez volt az ábra, ünnepek előtt kutyafutóban feltöltötték a piacot ezzel-azzal, hogy betömjék a jónép száját. Hát azt befogták: sorban álltunk.

A kirakaton át bámultam ki, unatkozva a térre, a nagytemplom bejáratára. Valaki elhaladt az üveg előtt, egy pillanatra mintha megállt volna a kirakatnál, majd végleg felszívódott.

A szőke lány volt!

Csapot-papot hagyva penderültem ki az ajtón: törődtem is akkor vegyszerrel, papírral!

A sarki hirdetőoszlopnál állt, kissé előredőlve silabizált egy frissen kicsirizelt plakátot.

„December 11-30 között...”

Nem is tudom már, mi a fenét hirdettek. Csak olvastam én is, hogy addig mellette lehessek.

Tömött szatyrok húzták le kétoldalt a vállát, valósággal belegörnyedt a súlyba. Volt ott minden, rakáson: millió zöldség, bontott csirke fagyaszta, zacskók és skatulyák. Szívesen elcipeltem volna helyette egy darabon, de a döntő pillanatnál szégyenszemre elanyátlanodtam.

Hogy a frászba szólítsam le, csak úgy? És ha elküld valahová? Vagy szóba se áll velem?

Nem mertem kockáztatni. Még mindig jobb, ha ott siet, az orrom előtt pár lépésre, az emberek között, akár át is karolhatnám a derekát, ha akarnám, s ez megnyugtató.

Egyelőre beértem ennyivel.

Láttam, hogy citerázik. A havasok felől jeges szél septe a várost, ő mégis csak egy kötött szveterkében masírozott. Fehér bőre most márványosan kék volt és lúdbőrös, csak úgy meredeztek rajta a szőrszálak.

A következő térnél balra fordult, dombnak fel, a botanikus kerthez vezető utcába. Vajon meddig hordoz így, végig a városon? Jó lett volna legalább a címet megtudnom, ahol szolgál, s a következő alkalommal nem menekülhet.

Mindinkább lecsillapodtam: ez lesz a jó megoldás. Mert... hogy is van? „Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka.” Hát így...

De végül csak nem lettem okosabb: a szőke lány, miután alaposan meglihegtetett, fogta magát és egyszerűen felszívódott a botanikus kert faragott, galambdúcos kapuján át. Itt dolgozna talán? Látogatóba jött? Már léptem is utána, de a behemót, posztóruhás kapus szolgálatkészen odaköszönt neki. A lány is visszabiccintett, méghozzá kedvesen. Oké, mondtam magamban, és lefékeztem, ezek hát ismerik egymást... Helyben vagyunk, ide bármikor eljöhettek...

Másnap aztán mély lélegzetet vettem, s géppel a vállamon óvatosan besétáltam a kertbe. A kapus most is egy kispadon posztolt, az őrbódé mellett, jegyet szakított, s uzsgyé, végigloholtam a kanyargó ösvényeken, a festett hidacskákon. Amerre egyszer eljuthattam, mindenütt körülszimatoltam. Hosszasan eltökélődtem a kert egyik végébe szottyintott családi házaknál, amelyekben a személyzet lakott. Amennyit ott lófráltam előre s hátra, biztosan összeakadok vele, ha ez a tanyája. De mintha a föld nyelte volna el: sehol semmi. Nem mondom, sikerült azért szemrevételeznem különféle csajokat, fiatal asszonyokat, gyermekeket, no meg rengeteg pelenkát; drótra aggatva libegtek a házak körül, és beleshettem a pálmaházakban gyomlálógató, ültetgető lányok rövidke köpenye alá - istenesen fel lehetett volna markolni valamennyinek, de nem vitt rá a lelkem, egészen más bajom volt nekem akkor, és ez érthető, ugye...

Máskülönben egészen kellemesek lettek volna ezek a sietős séták, mert ugyancsak szép tájék a mi botanikus kertünk. Ezt még így, kutyafuttában is sikerült megtapasztalnom. Nem tudom, hogy történhetett, de míg a suliba jártunk, csak egyszer sikerült idáig elvergődnünk, egy lyukas órán, mikor is Elefánt, a döngő léptű matematikatanár és osztályfőnökünk már nem tudta, mit kezdjen velünk, mert valami örült papírrepülőzési láz kapta el az egész bandát, szemüveges orra körül csak úgy röpködtek a füzetlapokból tajkolt gépek... Szóval, ilyen szempontból ez a szimatolás némi haszonnal is járt. Ráadásul a negyedik vagy ötödik napon a kapus már jó ismerősként köszöntött, s nyújtotta felém a szokásos belépőjegyet, amit különben mindig pontosan megváltottam. Ennyi áldozatot talán csak megérdemelt az a lány, a fenébe is, meg aztán a szabály... Köszöntgettük szorgalmasan egymást pár napon át, de végül csak nem állhatta meg kérdés nélkül, s afelől firtatott, hogy ha meg nem sért, mi járatban

errefelé, még hozzá ily sűrűn, hisz télidőben nemigen ütik le egymást a látogatók, a kert vajmi kevés látványt nyújt ilyenkor, satöbbi, de hát mit tudhatta ő... Viszont nem is törtem magam, hogy mindjárt neszét vegye; ördög tudja, kije-mije annak a lánynak, még félreértené a szándékomat. Jobbnak láttam falazni magamnak. Azt mondtam, egyetemre készülök, botanikára, s a nyári vizsgákhoz gyűjtöm a lelkierőt. Mivel pedig a fotográfia a kenyerem, hát összeütnék egy kis képes herbáriumot... A maga részéről igen derék dolognak ítélte ezt a szorgalmas méhésztompót, azaz gyűjtögetést, s az volt a véleménye, ha ennyivel meg lehetne váltani az egyetemi beléptidőjét, ő a maga részéről egyből zöldtet mutatna nekem, akár a sarki milicista, de hát... Járt a szánk összevissza, mind a ketten ráértünk, azaz hogy ő inkább, mert hát ezért fizették, én viszont vesztegettem miatta az értékes perceket, ámbár ki tudhatja...

Egy biztos: jó csomó bagómat elfüstölte, aminek okán bátran reménykedhettem, hogy alkalomadtán ő sem hagy cserben...

Attól kezdve rendszeresen purpárléztunk. Én töltöttem szivarral, ő meg lökte a szöveget az életről s szülőfalujáról, a közeli Dongóvárról, ahonnan a gazdaság létesítése elől menekült ebbe a kertbe; lámpással keresték akkoriban a jó földművesembert, terjeszkedett a birtok, kellett a munkaerő, s pár évi hűséges kitartás áráért le is telepedhetett ama családi vityillók egyikébe, amelyek környékét, mint mondtam, oly kitartóan, át- meg átfésültem. Később megbetegedett, s tiltotta a doktor a nehéz munkától, akkor állították a kapuba; egy pillanatig se tévesszen meg, győzködött, mintha ellenőrne mondáná, hogy olyan nagy darabnak látszik, a mosolygós gyümölcs is könnyen lehet ám férges... Bevallom, már-már lyukat fűrt a hasamon ennyi céltalan locsogással, s ahogy egyik nap is ott fűztük éppen a szót, hirtelen tekeréssel fordítottam egyet a kormányperecen, s egyenesen rákérdeztem: ismer-e egy ilyen és ilyen leányzót?

Azt hittem, ott üt meg a guta: nem ismert! Legalábbis a leírásom alapján nem... Próbáltam egy kicsit biztítani a memóriáját, s feleltem azt a jelenetet a kapuban, amikor is a szőke csaj belibbent előttem, ő meg haptákba vágta magát... Erre aztán nekikezdett merengeni, s úgy vélte, csakis a Pirike egyik barátnéjáról lehet szó, de mikor látta, milyen ártatlanul ostoba pofát vágtam a név hallatán, sietve közölte, hogy az említett hölgy az ő kedves unokahúga, itt szolgál a városon, még hozzá nem is akármilyen helyen, egyenesen a város első emberénél, szóval a polgármesternél... Majd a fülemhez hajolva elsuttogta, micsoda hepaj folyt az alatt, míg szegről-végről lenyomozták a lány pereputtyát, de még őt is behívták a polgármesteri hivatalba, miután két elvtárs már alaposan kifaggatta az élete meg a Pirike viselkedése felől, szóval megadták ám az árát...

Fél füllel oda-odafigyeltem a laskaszerűen nyúló rablómesére, s titokban erősen fohászkodtam, térne már egyszer a tárgyra. Pedig mint kiderült, egész egyszerűen arról volt szó, hogy a Pirikének számos barátnője, lánypajtása szolgál itt a városon, nemegyszer csalta magával őket a botanikus kertbe is, de náluk olyankor nem tették tiszteletüket, ugye az asszony... mármint az ő felesége... kissé féltékeny, no... nem tűri a házban az idegen nőszemélyeket, kapusunk nem is érti, mire fel ez a nagy gyanakvás, igaz ugyan, hogy személy szerint szívesen legelteti a szemét a gyengébb nemen, de hát amelyik kutya ugat, az ugye...

Külön művészet kellett ahhoz, hogy Sándor Jánost - így hívták a derék portást, ez is kiderült a vallatásnál - el lehessen viselni. Hol arról áradozott, mily régóta él együtt az asszonyával, s azóta egyetlen ízben sem adott rá okot, hogy..., hol meg azt részletezte, miként állt vele szóba a polgármester, amikor személyesen is felkérte, vállaljon erkölcsi garanciát az unokahúgáért, mert állítólag nem mindennapi szerencse egy ilyen helyen dolgozni, ez ugye diszkrét állami megbízatás, komoly programmal, persze, jól meg is van fizetve, ez nem olyan cselédkedés, amiből másoknak szokott kijutni, folytathatja az iskolát a látogatás nélkül, munkakönyve van, az orvosi kezelés is tisztára ingyenesen biztosítva...

- De miért érdekli épp az a szőke? - jött rám egyből az úthengerrel.

- Fényképügyben - vágtam ki kapásból a választ. - Lefotóztam egy kimenőn, de nem jelentkezett a képekért, s most itt vagyok a kárral...

Hümmögve törte a fejét, míg eszébe jutott valami:

- Hát... ha összehoznám a Pirikével...

- Mondja a címét, én majd...

- Jaj, csak azt ne csinálja! - rémüldözött. - Ugye, meg kellett fogadnom még ott a városházán, hogy a Pirikéhez abszolút nem járnak majd látogatók a szülein kívül, de őket is csak úgy fogadhatja, ha két nappal előtte bejelenti a házigazdánál... De... úgymint kérni akartam, fényképezze le az anyjukommal. Mióta megesküdtünk, nincs egy becsületes képünk... S ha már erre fárad, ugye, a Pirike is idegorhatna...

Mivel munkáról volt szó, beadtam a derekam, s vasárnap délutánban szépen ki is egyeztünk.

Közben rettentően kíváncsi lettem: ott volt-e vajon a Pirike is az öt utcai csaj között?

Otthon lóhalálában lenagyítottam az illető filmkockát. Hát, nem volt valami fényes munka, az alakok egytől egyig bemozdultak, s inkább a vonulásuk került képre az ábrázatuk helyett... A szökét ráadásul csak sejteni lehetett rajta.

Vasárnap puccba vágtam magam, s irány a botanikus kert! Emlékszem, amolyan havazás előtti hangulat volt, ólmosszürke égbolt, kevés fénnyel, magamhoz vettem a blizset is, ritkán használtam, de megvettem, hogy legyen; a házigazda már várt rám a kapuban, úgy festett egyenruha nélkül, mint valami mészáros a népünnepélyen - szólt a váltótársának, valami Ilie nevezetűnek, hogy ne taksáljon, mert hozzá vagyok hivatalos, majd karonfogva elcipelte a kert mélyére, szoba-konyhás ikerházi lakásába, ahol kiöltözve, csöndes riadalommal várakozott ránk Böske asszony, a felesége, egy egérszerű, fonnyadt teremtes, szemei úgy guvadtak elő az aprócska fejből, mintha a teremtet eltévesztette volna a házszámot, s ugyanez állt a bogos, ellapult kezeire a vékony karok végén, annyi különbséggel, hogy azokat megpróbálta a háta mögé dugdosni, pedig nem kellett volna; ilyen ormótlanra dolgozott kezet eleget láthattam a Katlanban is, nem azért mondom, hogy megszóljam ezzel érte, éppen csak úgy tűnt nekem, mintha kölcsönbe kapta volna valakitől, s aztán elfelejtette őket visszaadni.

- Kerüljön beljebb - lehelte, s szót fogadván kiderült, hogy a benti világot mintha egyenesen Dongóvárról mentették volna a városba: a rongyszőnyegek, a falvédő, a csipketerítők, a csikótűzhely, a konyhaasztal és a körülötte sorakozó-billegő hokedlik, a függönyök, vagyis minden, amit egy falusi háztartásban az évek során szorgalmasan egybehordanak, tudom, mert anyám is el-elsorolta őket, valahányszor igazi otthonról álmodozott, hát azt most mind megcsodálhattam, kínos precizitással egymás mellé zsúfolva. Böske asszony kapkodva rakosgatott, rendezgetett, szabadkozott, pedig esküszöm, makulátlan volt a tisztaság és a rend, de hát ő tudta, mi az ábra.

A konyha az ő felségterülete volt.

Szó, ami szó, egy csapásra sorstársakra akadtam.

De ők ezt akkor nem tudhatták, hiszen Sándor mester kitartóan Tunyogi uramozott, ahogy jól öltözött, ficsúr külsőnek öszerinte kijárt, s úgy mutatott be asszonyának, mint rendes, becsületes, szavatartó mesterembert... Nem mondom, volt bennem mindenikből egy adag, ez egy percig sem vitás, de még a vak is láthatta volna, hogy a kapusunk hízelgése elsősorban a masinámnak szól.

Böske asszony már nem esett ennyire hasra a vendég előtt: csöndes szolgálai figyelme ellenére végig magamon éreztem gyanakvó, vizslató tekintetét; roppant kellemetlenül érintett, de hát istenem... Pedig az első perctől szerettem volna jó benyomást kelteni.

- Hol ismerte meg a Pirit? - faggatott, míg asztalt terített.

Hát erről ugyan nem volt szó, mármint keresztkérdésekről. Én azt hittem, a férje már mindenről beszámolt, de úgy véltem, nem jó kavarni a dolgaikat, különben is mi közöm hozzájuk, Sándor János viszont olyan szerencsétlenül hadonászott az asszony háta mögött, hogy szívből megsajnáltam.

- Nem Piri miatt jöttem - magyaráztam az asszonynak -, fényképezkedni fogunk, ha maguk is úgy akarják... János megemlítette...

Végül is, amit a kapussal tárgyaltam, az a kettőnk biznisze volt. De azért elképesztett, milyen szimata van ennek a csupa csont és bőr asszonykának. Az egyszer fix, hogy leélni mellette egy életet, de akár egy felet is, nem az a kimondott lelki vigasz, amiről a férfielemek álmodoznak... Még a gondolatától is megboroztam.

Sándor János viszont ügyesen feltalálta magát, s hogy lássák, mit tesz a gyakorlat, úgy nekieresztette a bagólesőjét, olyan ráérősen fecsegett erről-arról, mintha félt volna: ha csak egy szusszanásra is abbahagyja, mindkettőnk agyonlapít a gyanakvás csöndje. Otrombán szellemeskedett, viccelődött, s ha valami mulatságosat talált mondani, teli torokból, nyerítve nevetett helyettünk is; igaz, akkor már némiképp felkaroltuk volt a felséges dongóvári körtepálinkát, a töltögető asszony gyűlölködve szorította össze keskeny ajkait, nem tudtam eldönteni, engem is sújt-e ez a megvetés, vagy csak az urának szól, mindenesetre megjátszottam az angolt, ami azért nem volt nehéz, mert hullakomolyra vettem a kínálgatást, nem is bántam meg, életemben ilyen jó levelet nem ittam, ezt elhihetik. Sándor se hagyta alább, az ő baja volt. Szerencsére, az asszony is belekóstolt nagy kényszeredetten gyűszűnyi poharába, s két nyalintás után mintha kicserélték volna, arca áttüzesedett, nyelve megeredt, tán még meg is csinosodott ott helyben, ezt a legnagyobb kockázat ellenére meg is mondtam neki, még-hozzá a férje előtt, amiért olyan hangos kacagást küldött felém ajándékba, hogy derék kapusunk szája tátva maradt a csodálkozástól.

Príma társasjátéknak ígérkezett...

Hát ilyen hangulatban talált bennünket Pirike.

Ahogy megláttam, már tudtam is, hogy ez a csaj nem szerepelt az öt sifitelő lány között, ez száz százalék!

De nem is szerepelhetett, hiszen egy bomba nő állt az ajtóban.

Erről meg igazán nem volt szó!... Ráadásul a haja vörös, fiúsra nyírva, az akkori divat szerint. Térdig érő lakkcsizma, irhabunda, gyapjúkosztüm, gyöngysor - szóval, hibátlan egy szerelés. Minimum egy színésznő is megirigyelhetné...

Önkéntelenül felálltam az asztal mellől.

Ha jól láttam, még Sándor Jánosnak is elkerekedett a pislancsa, ahogy szabályosan végiglegette vele a konyhába toppanó tüneményt, pedig hát, mint tudjuk, csak az unokahúgáról volt szó.

Böske asszony viszont, mint huzatban az ablak, egyből becsukódott. Mosolygott, de az minden volt, csak az nem, aminek szánták. Akár a macska, ha egeret lát, s még nem döntötte el magában, szökjön-e rá, vagy ad neki pár percnyi haladékot.

Mindegy, Tunyogi, biztattam magam, te ebbe a buliba bele nem avatkozol, ők tudják, hogy s mint... Nekem megvolt a határozott célom és szerepem, azt kellett követnem és eljátszanom, a többi nem érdekes.

Ahogy vettem észre, Pirikének se ugrott meg a vérnyomása a fogadtatástól, s amint rágyújtott a dumára, minthacsak Böske asszony szólna ízes dongóvári nyelven. Egyből nevetségessé is vált a démoni szerelése, s ha nem egyéb, kissé elsiettem a dolgot, amikor dízsorfolat álltam a tiszteletére.

Amíg ott négyesben valahogy összerázódtunk, s harapnivaló is került az itóka mellé, kiderítettük, hogy Dongóvár és Mohostanya között, ha eltéphetetlen rokoni szálak nem is, de holmi katonaságból származó pajtáság emlékei mindenképpen munkálnak. Sándor Jánosnak volt ugyanis egy katlanbéli katonacimborája, akivel a háború után együtt hatástalanították a fel nem robbant aknákat, s egyéb lőszereket a hegyivadászoknál, ez pedig épp a mi derék kovácsunk volt, az ördög érti, hogy ennyire kicsi ez a világ... Azt viszont már enyhén zokon vettem, hogy a bemutatkozás után Pirike mindegyre csak furcsán hangzó nevemen mulatott, s kacagva ízlelgette, mint egy rossz viccet. A csúfalkodás meg se kottyant volna, de hogy épp egy ilyen lány vegyen villára, hát az szíven döfött. Kérdeztem is tőle nagy gögösen: mi újság a cselédfronton?

- Jaj, az úgy volt - kapott a szón, mintha bókot hallana -, hogy az úr jó későn beállított, ahogy szokott, pedig vasárnap van...

- Elvtárs az, te, hányszor mondom neked? - okította fejcsóválva a nagy darab, feszengő kapus.

- Magának elvtárs, nekem úr - vont vállat Piri -, én kell hogy ugráljak a szavára, amikor dirigál. Különben sose orrolt még meg, amiért úgy szólítottam...

- Beszélj, csak beszélj, amíg egyet nagyot suppansz - morgott János, de azért kíváncsian végighallgatta unokahúga beszámolóját a házielvtársról, aki lám, a vasárnap fejében is jól megizzasztotta, mivelhogy sürgősen vonatra kellett ülnie a főváros felé, s a pakkot, ugye, a Piri feladata összekészíteni, pedig már kiöltözve, kimenőre készen tett-vett a külön szobájában, aztán a nagysága még csak mindenre ráduplázott, semmi se volt jó, amit ő, Piri csinált, szégyentelenül kirámolta az ingeket, gatyákat, pedig de szépen be voltak rakosgatva már a bőröndkébe! Végül mégiscsak a lánynak kellett rendet teremtenie a felfordulásban, s loholhatott idáig, egészen leizzadt belé...

Ahogy felhagyott a tunyogizással, egész szimpatikus lett, tán össze is barátkozhatnánk, csak hát egy kicsit mintha elkéstünk volna... A szőke csajnak még a gondolatához sem akartam hűtlen lenni. Marhaság, de így igaz. Viszont: enyhén piás voltam. És ilyen esetben minden megbocsájtható. Például az, hogy merő sportból felváltva tettem a szépet a nőknek, amitől az a nagy mélák szép csöndesen be is csavarodott. A nők, gondolom, élvezték a partit, szelídeket visongtak, tisztára semmibe vették kapusunkat, mintha ott se lett volna...

Pirike is mintha elértette volna a szándékamat, mert többször játékosan felém vágott a szemével. Lehet, hogy egészen mást forgatott a fejében, amiről akkor én nem tudhattam, mindenesetre folyt tovább a hekulázás, amíg a mester rá nem unt, és hivatalos hangon eldörmögte:

- Megcsináljuk-e végre azt a felvételt?

Ez világos beszéd volt, mire én is ácsit parancsoltam magamnak. Végére nem házibarátnak jöttem ide; ő fogadott fel. Arcomról lehervadt a pajzánkodó vigyor, s mogorván végeztem, amit ilyenkor szoktam: vizsgálgattam a terepet, a díszleteket, a belső világítást.

Sándor János elégedetten előhozta a hálósobából a régi lakodalmi emléket, valami förtelmes, kiszínezett képet, mely egy papírmaséból gyúrt görög oszlop tövében készült egy hullamerev, fiatal falusi párról; azt állították, hogy ezek ők... Ám legyen!

Akárhogy csapnám össze a felvételt, én ennél jobbat készítek, ezt garantálom! De a nők addig is a konyha egyik sarkába vonulva szépítkeztek, pontosabban csak Böske asszony kenceficézte magát, Pirike csupán a szobalányt játszotta meg nénje körül.

Nekigyürkőztem a feladatnak.

Háttérnek először is a kikeményített, díszes falvédőt szúrtam ki, amelyen dülöngelő ákom-bákomok adták hírül az állandó napiparancsot:

„Akkor gyere, mikor mondom,
Csizmád sarka ne kopogjon!”

Ez, ugye, nem szorul magyarázatra.

Már csak két hokedli hiányzott a boldogsághoz, ehhez viszont el kellett rámolni a terített asztalt.

Hokedlire ültettem őket, de kuncsaftjaim az utolsó pillanatban, enyhén szólva, betojtak: olyan pofát vágtak, mintha készek lennének kifutni a világból. Gyorsan bedobtam néhány faviccet, s amíg a velején rágódtak, több ízben elszabadítottam a kismadarat. Sajnos, a blitz miatt így is berángott az arcuk, ilyen szempontból ez egy eléggé süket találmány, mert mikor váratlanul felcsillan a vaku fénye, az olyan, mintha a sötétből az emberre sütnének egy hangtalan mordályt...

Pirike egyre csak kuncogott a hátam mögött.

- Most maga ül oda - szóltam rá, mikor Sándorékkal végeztem -, de vihogás nélkül!

- De hát...

- Fel ne rúgd a szerencsédet - biztatta a lányt Böske asszony, s csöndesen a hokedlihez tuszkolta.

- Persze, persze - dörzsölgette kezét a kapus is -, ki kell ám használni, hogy a művész úr jókedvében van...

Mellesleg így reméltem kézben tartani a leányzót, nehogy végül aztán cserbenhagyjon. Hisz senkitől sem vártam alamizsnát: ő felhajtja nekem a barátnőjét, én megajándékozom egy rakás portréval, s így senki se marad a másik adósa.

Ráhúztam egy egész filmet, de alig hagytam lélegzethez jutni, s mit sem törődtem a beállítással. Jóformán gőze sem volt, mikor nyitom a rekeszt, s mikor tekerek a filmen. Készült ott gyors egymásutánban Pirikéről - riadtan, álmodozva, dévajul, lazítva, töprengőn, morcosan, mereven, kuncogva, pohárral a kézben, kontyba tűzött, majd leeresztett hajjal, körmét piszkálgatva, vakarózva satöbbi.

És ezzel kvittek is voltunk.

Jöhetett a második felvonás.

Böske asszony enyhén fellélegzett, mikor meghallotta, hogy hazakísérem a lányt. Lehet, valóban féltette a városi veszedelmektől, de az a gyanúm, inkább a férje miatt szeretett volna végre családi kettesben maradni.

Senkiről se akarok rosszat szólni, de a kissé kaptos férfi nagy előszeretettel nyúlkaolt hol a felesége, hol a Pirike derekához, no meg a szomszédos felségterületekhez. Mentségére legyen mondván, egyáltalán nem volt finnyás: azt lapogatta, aki épp a keze ügyébe került.

Az aggodalom tehát némiképp jogos volt.

Szerencsére, jóval éjjél előtt sikerült lelépünk, de a türelmetlenség szavamat vette, s a néma éjszakában Pirike újra az a bomba nő volt számomra, mint amikor felbukkant a konyhaajtóban. Már nem is tudom, mennyi idő telt el a nyomasztó hallgatással, míg végül megjegyezte:

- Csodálom, hogy még nem kezdett udvarolni... Rámenősebbnek gondoltam...

Erre kiböktem valahogy a süket hantát, hogy egy mesterember nem él vissza a kliensei helyzetével, meg minden... Itt egy másik csaj is, magyaráztam, a minap képeket csináltam róla, és így tovább...

- Mármint a Veronkáról?!

Nem értettem, mi ebben a pláne, de bejelentésemre még a kezét is összecsapta.

„Hát úgy hívják?” - ujjongtam magamban, hogy ráharapott a horogra, de csak annyit kérdeztem:

- Jól ismeri? Segít nekem a nyomára bukkanni?

- Együtt jártunk iskolába Dongóváron... De nem hiszem, amit mond.

- Meg vagyok döbbenve!

- Veronka nem olyan, hogy csak úgy gép elé álljon!

Ezen aztán összevitatkoztunk. Egyáltalán, mi a túró van abban, ha valaki fényképet rendel magáról? Sokan megtették már, cselédlányok is. Lám, ő is, mármint Pirike...

- Hát majd megkérdem tőle.

- Csak tessék!

De már nagyon büzlött nekem ez a fordulat: mi van ezzel a kiállhatatlan nővel, hogy úgy, egyből rájött a nyomozás?

- Csütörtökön megtalál bennünket a Mátyás-szobornál, megfelel? Addigra minden tisztázódik.

- S ha mégsem?

- Ha léteznek azok a képek, Veronka biztosan velem tart.

- S ha nem?

- Az a maga baja!

Erre mindent bevallottam neki. Ha már ennyire belém látott, fölösleges volt tovább lökni a hintát.

Pirike gúnyosan mosolyogva hallgatott végig.

- Elhozom - komolyodott el a végén, és a szemembe nézett. - De ígérje meg, hogy ember lesz hozzá. Szavát adja?

Mit meg nem ígér ilyenkor az ember! Azt is, hogy pár lépés után szépen lekopok, mert szerinte nem tanácsos a polgármester úr háza táján járkálni, ugyanis őrzik a környéket. Én ugyan nem értettem, hogy kitől s mitől, de ha őrzik, hát csak őrizték!

- Elhozza akkor a képeket is? Vagy csak az üres gépet sütögette rám?

Biztosítottam: olyan hóhányó azért nem vagyok, mint ahogy kinézek. Vagyis, a legjobb hangulatban mondtunk búcsút egymásnak.

Lemaradtam.

Pirike léptei szaporán kopogtak a citadellára kaptató kertes utcán. Ügyes dög, szögeztem le újra, és abban a pillanatban madarat lehetett volna fogatni velem.

Nem is tudom, hogy történt, miért nem pucoltam onnan, de rögtön, s miért kellett még néhány tétova lépésre vetemednem az állítólagosan tiltott irányba, amerre nyoma veszett a lánynak, de mire magamhoz térhettem volna, már késő volt.

Bekalickáztak a kéksapkás pajtikák... Engem, akinek életében nem akadt baja a törvénnyel, s ugyanez visszamenőleg az egész Tunyogi famíliáról elmondható.

Ez hát a bosszantó az egészben. És hogy tulajdonképpen nem csináltam semmit. Szinte semmit.

Vagy legalábbis semmi lényegeset.

Az a néhány lépés pluszban szerintem nevetséges indok. Igaz, nem emiatt történt, ami történt, de ha az elmarad, biztosan másként alakulnak a dolgok.

Ugye, egy kapuból, ha az ember elé toppan két sötét paslag, még ha jámbor őrangyalok különben, az máris kész begazolás. Engem meg egyenesen két oldalról markolásztak meg: az egyik jobbról, a másik balról. És az igazolványomat kérték.

Semmi bajom velük, a lelkiismeretem amúgy makulátlan, mégis becsavarodtam. Sehol se leltem a kis könyvecskét. Pedig az elemlámpájuk fénye direkt a kezemre tűzött, tehát láthattam, amit csinálók.

Hát reszkettem, na, azt csináltam, hisz mondtam, hogy be voltam tojva.

- Nyugi, nyugi - intett le az egyik paslag, s lazított a szorításon -, meg kell annak kerülnie...

- Azonnal - dadogtam, vagy valami hasonlót. A sietős kapkodásban lehasadt a belső zsebem, onnan esett ki a nyavalyás. Odanyújtottam.

A zseblámpa, akár egy reflektor. Az, aki nyugira intett, ráérősen átnyálazta a számárfüles, koszlott lapokat.

- Neve? - nézett rám.

- Írja ott... - bökte az igazolványra, mert rákészültem, hogy ennél valamivel okosabbat kérdez. - Méghozzá nyomtatott betűkkel. Vagy nem tud olvasni?

Erre bekevert egyet. Azaz nem ő, hanem a másik.

- Szellemeskedünk, pajtikám? - lépett a tyúkszememre az első. - Köpjön gyorsan, mert expressz ajánlva végigsimogatjuk!

Nem kellett még egyszer mondani, persze hogy kibökte. De azért felsértődtem. A bunyó mégiscsak bunyó, én meg hozzájuk se nyúltam.

- Hol lakik?

Na, ezzel aztán csúnyán lebögtém: én mondtam a fertálybeli címet, ők meg csóválták a fejüket.

- Itt Mohostanyát ír...

Így igaz... álltam volna magyarázgatni nekik, hogy a házicsaj így meg úgy?... Szóval, amit már az elején is említettem...

- Mi járatban errefelé, ilyen kései órán? - vert szájba a harmadik kérdés, amiből megértettem, hogy Pirike igazat mondott: jobb lett volna rögtön hátraarcot csinálni, még mielőtt...

- Hazakísértem egy lányt... Azt csak szabad, nem?

- Maga nagyokos - fogott újra karon a kérdezősködő kéksapkás -, miért nem csücsül odahaza ebben a hidegben? És mi az a vállán?

A fényképezőgép érdekelte.

- A márkáját is mondjam?

- Húzz be egyet neki, Jenő, mert ha nem, én mindjárt megteszem! - csattant fel az igazolványos hangja, mert ami igaz, az igaz, addig eléggé finoman lökték a szót, csak hát a szituáció...

Összecsuklottam a fájdalomtól.

Tudniillik gyomorszájon talált. Jó jegyei lehettek anatómiából.

- Miért ütnek, fiúk? - nyöszörögtem, mert többre nem tellett tőlem. Azazhogy amint ott fogtak két oldalról, én bizony vastagon szembeköptem őket. Nem is tudom, honnan gyűlt össze a számban annyi flegma.

- Figyeled, Nae, hogy nem akar nyugodni? - törölgette arcát a Jenőnek nevezett. - Hátha te meggyőzőbb lennél...

- Azt hiszem, besétáltatjuk - döntötte el a vitát Nae, és fenyegetően lóbálta gumibotját. - Csak semmi hülyéskedés, most szépen lemasírozunk a dombról, barátságban, mintha mi sem történt volna. Megértetted?

Akkorát suppintott a csuklómra, hogy percekig azt hittem, befuccsolt a jobb kezem. Tehetetlenül lógáztam a vállamon, mintha tévedésből lenne nálam.

Hát így történt. Mentünk hármasban az éjszakában, amúgy barátságban, ahogy kérték, és én már tudtam, hogy valahol csúnyán ellöttem az irányzékot. Pedig semmi okuk nem volt rá, hogy belém kössenek. Védekeztem csupán, ahogy tudtam. Mindenesetre kár volt pofáznom. Felemelt fővel kellett volna velük szembenéznem, hiszen tiszta volt a lelkiismeretem.

- Igazuk van, fiúk... Elvetettem a sulykot - fogtam könyörgőre -, de ne szúrjanak ki velem...

Mintha meg se hallották volna. Már a nagypiac környékén jártunk.

- Ocsmány voltam, ostoba is, meg minden - forszíroztam tovább -, de hajlandó vagyok bocsánatot...

- Mindjárt elbögöm magam - röhögött fel a Jenő nevezetű, és belém csípett. - De még mondj ilyen jókat...

Arra gondoltam, ha a helyükben lennék, egyszerűbben intézném a dolgokat: visszaköpök, lekenek még néhány isteneset, fenéken billentem az ipsét, de végül is futni hagynám, elvégre nem kell mindenből vastag szószot kavarni...

Csakhogy ott volt még a fényképezés, amire akkor még nem derült ugyan fény, de biztosra vehettem, hogy odabent hamarosan kibújik a szeg a zsákból.

Csak résen legyek, és ne hülyéskedjek többé!

Jobb híján ilyesmivel bátorítottam magam.

Volt aztán egy pillanat, amikor simán kereket oldhattam volna. Épp a kihalt piactér betonasztalai mellett masíroztunk el, s ahogy a várost átszelő vízárak közelébe értünk, a túlsó part sötétlő fűzfái alól hirtelen dulakodás zaja hallatszott. A fiúk rákapcsoltak, de hát veszettül kopogott a patkójuk, ráadásul az éjjeli csöndben még a fíngás se maradhat titokban, mire három surranó, sötét árnyék rebben szét a távolban, mintha bomba esett volna közéjük. A Nae nevezetű pecér eleresztett, nekirohant a vaksötétnek, sípszó harsant, futó léptek dübörögtek az utcacsendben.

Tök egyedül maradtam Jenővel, aki feszülten fülelt a távolodó lárma irányába. Akkor talán, ha dörzsöltebb vagyok, ha ismerek néhány közhasznú bunyófogást, nyert ügyem van. Simán leültethettem volna a polgárt, hogy utána kámfor lehessek a csillagtalan, szeles éjszakában. Sajnos, a bunyó terén eléggé analfabéta voltam, s ráadásul az is megfordult a fejemben, hogy az igazolványom Naénál maradt, aki ugye holmi gyanús tagokkal játszott éppen a rabló-pandúrt... Ágyő, szabadulás! Ha el is futhatnék, egy-két nap, és nyomot fognak, s akkor majd moshatom tisztára a gatyát!

Elképzeltem, amint újra anyáméknál kopogtatnak miattam a fogdmegek, ezúttal szabályos elfogatási parancssal. Hullabiztos, hogy anyám, ha vérző szívvel is, de örökre hátat fordítana nekem.

Különben is, hová a francba rejtőzhettem volna?

Szóval, maradtam...

Aztán megjött Nae, szitkozódva, fújtatva, ügyevégezetlen, s nemsokára becsapódott mögöt-tünk a milícia döngő acélkapuja.

A legények keresztültuszkoltak a szűk, cementes udvaron, ahonnan beléptünk egy ajtón. Ha kérdeznének, már nem tudnám megmondani, melyiken a sok közül, egyik olyan volt ott, akár a másik. Különben is, éjszaka volt, és történetesen nem az ajtókat figyeltem.

Fiatalt tiszt fogadott egy kopár irodában. Íróasztalánál szunyált a lámpafényben. A lába előtt villanymelegítő percegett, áporodott meleget árasztva.

- Razzia a Hársfa utcában, a különleges körzetben, hatósági közeg elleni tettlegesség - jelentett Nae a hátam mögül, mert Jenő észrevétlenül lekopott valahol.

- Neve?

Azt hittem, az agyukra ment a mesterség, hogy ennél jobbat nem találnak ki, de hát ők tudták. Most már gondolkozás nélkül bevallottam a Tunyogit.

- I-vel vagy igrekkel? - tűnődött. - Így, ugye?

Felém fordította a lapot.

Bólintottam: tökéletes!

- Születési helye? Időpont? Lakhelye?...

Így szökdöstünk át, rohamléptekkel, az egész életemen. Szóba került szüleim neve, úgymint Mátyás és Erzsébet, a foglalkozásuk, s hogy mely vidéken leledzik az a Mohostanya, és ha olyan messzire esik, mi keresnivalóm van ezen a városon, ki a házigazdám, miért nem jelentkeztem be törvényesen, ilyesmik...

Majd felszólította Naét, adja elő röviden a történeteket.

A srác amúgy becsületes volt: nem lakkozta a körmét, bár szíven törölt egy kissé, ahogy ő értelmezte az ügyeket.

- A különleges zónában ólálkodott... Láttuk előbb a lányt a polgármester elvtárs háztartásából. Fenemód sietett a kaptatón. Mondta Jenő, ez a fickó biztos a nyomában jár, kaparásszuk meg kissé a bőre alatt... Igazoltattuk, de nem volt hajlandó megmondani a nevét, ráadásul sértegett is. Muszáj volt odasóznunk neki. Egyikünket szembeköpte. Idehoztuk, hadd tisztázza magát...

Üvöltöni szerettem volna: tévedés! Alaptalan gyanúsítás! Ha a tények tények is maradnak... De a tiszt egykedvűen véste a sorokat, el-eltűnődött olcsó golyóstolla fölött; s ha szólok is valamit, vajon nem tenyerelek-e újra valamibe, amibe nem kellene?

Vártam, mikor teszi le a szerszámot. Akkor viszont ő kapott szót:

- Van-e hozzáfűznivalója?

Mire kinyitottam a számot, már szelíd báránka voltam. Mondtam, hogy azt a lányt én nem kergettem, csupán hazakísértem. Elmondtam, hogy tudom a nevét, s hogy honnan az ismeretség. Kitértem arra is, hogy a lány intett a veszélyre, de én palira vettem. Pár lépésről volt szó...

- ...és akkor rögtön le is kapcsolnak!

Úgy nézett ki, minden szavamat hiszi.

- Miért nem válaszolt pontosan és szabatosan a kérdésekre?

- Ostobaságot kérdeztek. Olyat, amit nélkülem is tudhattak volna.

- Maga hülye, vagy csak teszi magát?

Értetlenül bámultam vissza.

- Hát nem tudja, hogy nálunk ez kötelező rutinkérdés? Sokan már ezen az egy akadályon is simán elhasalnak! Honnan sejtenénk, hogy a delikvens azonos-e azzal, akinek az adatai az igazolványban szerepelnek? Gondolkozzék...

Meg voltam döbbenve, de őszintén. Hogy ez nekem miért nem fordult meg a fejemben!

- De hát én még sosem...

- Nem baj, most majd megtanulja... Aztán a köpdösés... Amit egyszerűen lehetetlen minősíteni. Civilizált, becsületes ember ilyesmit nem tesz. Még ha beszívott volna, de ahogy el-nézem... Vagy ivott talán?

- Egy-két pohárral...

- Leheljen rám... Jó, nem veszélyes... Ez tehát nem indok. Nos?

- Elvesztettem a fejem.

- Késő bánat, Tunyogi... De a vastagabbja még hátravan!

Felállt, előhívatta Jenőt, aki Naéval együtt alákapirgálta a jegyzőkönyvet, s tisztelegve felszívódtak az éjszakában. Várta őket a posztjuk.

Igazán sajnáltam, hogy megzavartam őket.

No de vicc nélkül: mi az istent akarnak velem? Ez volt akkor a nagy kérdés. Persze, jól tudtam, hogy még nem csevegtünk el mindenről, de már-már remélni vágytam, hogy megúszom, ennyivel.

- Állandó lakhelye Mohostanya. Nos, hol dolgozik? - folytatódott a gyomrozás.

Ismertettem a nagy helyzetet, hogy nincsen szakmám, csupán érettségi meg minden egyéb, hogy munkát keresek, de még nem akadt elfogadható, hogy a munkaközvetítő állandó kliense vagyok...

- Akkor már régóta dolgoznia kellene!

Felsoroltam pályafutásom főbb állomásait, de ez se hatotta meg. Túl rövidnek találta a listát, vagy éppenséggel hosszúnak? Fene tud rajtuk kiigazodni.

- Mi van ezzel a masinával? - tapogatta körül a fényképezőgépet. - Honnan szerezte?

Ha már érdekelte, azt is elmondtam úgy, ahogy volt. És hogy alkalomadtán megeresztek egy-egy képet... Szórakozásból, ugye...

Nem kellett neki éppen mindent tudnia!

- Most üres-e, vagy töltve van?

Bosszantóan kerülgette a témát. De volt benne annyi becsület, hogy nem piszkált hozzá a filmhez, viszont minden válaszat lefirkálta magának, emlékeibe.

Sajnos, ezek után sem lettünk okosabbak. Ezt mondta:

- Mi ketten kicsi fiúk vagyunk ahhoz, hogy közös nevezőre jussunk. Reggelre átpasszolom a jegyzőkönyveket a főnökeimnek, mert ha nem tudná, itt két eset is fennforog; egy: hatósági közeg elleni tettelesség, kettő: munkakerülés.

És széttárta kezeit.

Hát így történt, hogy bekalickáztak. Igaz, csak egy éjszakát töltöttem a lerben, de számomra felért egyhónapi raboskodással.

A legpokolibb az egészben, hogy gőzöm se volt, mire ébredek. Amióta a két fogdmeg rám tette a mancsát, újra megéreztem magam alatt a mélységet, ami fényképezés előtti életem idején ásitott rám. Teljesen üres fejjel és szívvel slattyogtam az ügyeletes ör előtt, mindig amerre mondta. Ha jól emlékszem, még a jegyzőkönyvet se volt erőm elolvasni, úgy írtam alá, látatlanban. Minden életkedvem elpárolgott.

- Ne zavarogjon - tanácsolta búcsúzóul az őrangyal, amikor megnyitotta előttem a zárka ajtaját -, fölzavarja a többieket, és magára másznak...

Savanyú alkoholbűz facsarta az orrom, a deszkapricsről részeg hortyogás hívogatott. Úgy teli volt a pajta, hogy azt hittem, gázmaszkot kell kérnem. A részegek tanyájára kerültem. Nem is tudom, hogyan szorítottam magamnak helyet a deszkákon...

Mire eljött a reggel, úgy megutáltam a piát, legalábbis akkor ez volt az ábra, ha erővel belém diktáltak volna akár egy kortyot, fix, hogy menten zöldet látok. Egy perc nem sok, annyira se hunytam le a szemem. Az égvilágon minden ostobaság átcikázott a fejemben, s úgy leptek meg a gondolatok, mint valami váratlan vendégek, akiknek a rácsok mögé is szabad a bejárás. Kerestem azt a szalmaszálát, amibe kapaszkodhatnék, hogy kimásszak a slamasztikából.

Csoda, hogy be nem csavarodtam.

Leginkább a szépen indult terveimet sajnáltam. Hogy ilyen ostobán elcsúsztam egy banánhéjon. Túlságosan is hittem, hogy kezemben már az isten lába, hogy enyém a világ! És lám, gyanakodni, óvakodni, előrelátni - több mint kötelező! Csak kerüljek ki innen, szívóskodtam, majd megmutatom, hogy Tunyogit nem tudjátok leradírozni!

Ámde veszélyben forgott az üzlet. Mihez kezdek, ha lehúztatják velem a redőnyt?

Mint valami mennyei fényreklám, váratlanul kigyúlt fejemben egy név. A Varga Lajosé. Aki ügyész. És eszembe jutott a pótbankett. Meg különféle viselt dolgaim. Meg kell próbálnom, biztattam magam, ennél többet már nem veszíthetek. Ahogy őt ismertem, a történetek után nem sok jót várhattam tőle, főleg hogy olyan nyíltan lepicliztem. De hát több kártya nem volt a kezemben.

Elhatároztam, hogy azt még lehívom, aztán lesz, ami lesz. Végül is, talán emlékezni fog, hány és hány bélyegem vándorolt hozzája, teljesen ingyért... Ez még akkor történt, amikor városra kerültem, és az egész osztályban dúlt a bélyeggyűjtési láz, boldog-boldogtalan bélyeget

cseréberélt. Varga Laji hamarosan azok közé tartozott, akik komolyan kezdték üzni a bulit. Jó páran, köztük én is, fura csapdába estünk: Varga egyezséget kötött velünk, hogy akinek fölösleges bélyeg vagy sorozat jut a birtokába, az neki passzolja át őket, nem pedig másnak. Hát én szívesen megvettem, amit kért, nem sokat értettem az ilyen városi bolondériákhoz. A legtöbb bélyegem Elefánt tanár úr jóvoltából származott: azzal jutalmazta a szorgalmas leckeírókat, hogy egy-egy sorozatot nyomott a kezünkbe, s aki tíz szériát tudott felmutatni, azonnal megkapta a jelest. Na, ez mind rendben is volt, s miután beinkasszáltam az áhított jegyet, a bélyegek nyomban Vargához vándoroltak. A kecske is jóllakott, s a káposzta is. Csak Elefánt maradt a kárral: azt hiszem, mire nyugdíjba taszították, iskolaszerte híres gyűjteményének már csak a roncsait szemlélhette...

Ez az emlék valahogy új erőt öntött belém. Már nemcsak reméltem: hittem is, hogy megúszom ezt az incidenst. De volt még egy bökkenő: hogyan kerítem elő Vargát? Azt sejtettem már, hogy odabent a nyilvános telefon egyelőre hiánycikk. De tegyük föl, reductio ad absurdum, ahogy szegény Elefánt mondaná egy-egy matekpélda megoldása kapcsán, ha előcsörtetne valahonnan az örök sötétség honából, mert nyugdíjaztatása után két hónappal egyszerűen égnek dobtá a lábát, annyira nem bírt a sulis a miféle tekergők és anyaszomorítók nélkül élni; szóval, elképzeltem, ha mégiscsak behallózkodhatnék egy becsületes telefonkagylóba: mely számon keressem egyáltalán? Vagy, ha írhatnék neki, hová címezzem az üzenetet, és hogy igazítsam a dolgot, hogy gyorsan elérjem?

Ilyesmiken rágódtam egészen addig, míg reggeltájban cihelődni kezdtek a zárkatársak, egyik a másik után. Bárgyú, kifejezéstelen pillantásukról lerítt: azt se tudták, hol vannak s miként szottyantak oda. Különösen egy zömök, náthás hangú, aszaltszilvára emlékeztető koravén tag ijesztő külseje láttán futkosott hátamon a hideg. Úgy citerázott a keze, mintha dideregne, erőszakkal fogta le magát, nehogy a remegésből rángatózás legyen, amint cigaretta s gyufa után kotorászott makacsul lecsúszni készülő nadrágja zsebeiben. De az istennek se bukkant füstölnivalóra: amikor behozták, alkalmasint minden zsebét alaposan kiürítették, s jobb híján ajkának két sarkából mind vastagabb sugárban csurgott a tehetetlen nyál, üres tekintetét lassan körbehordozta a társaságon, de rajtam kívül senki se törődött vele, mindenki magába mélyedve sóhajtozott, szívta az orrát, zihálva szedte a levegőt, köpködött, krákogott, fejét fogta, lüktető halántékát tapogatta...

Igyekeztem némiképpen leutánozni őket, nehogy kilógjak a képből.

Kis idő elteltével minden teketória nélkül csapatostul szélnek eresztették őket. Én viszont maradtam a hányadéokban, az ürülékben, a bűzben. Mondtam is az éjszakai ajtónállónak, mert még nem cserélték volt le akkor, hogy ez nem éppen higiénikus környezet számomra, mire teljességgel igazat szavazott nekem, majd beadott egy vödör vizet és egy szutykos zsákvasznat, hogy oldanám meg a problémát, mert ő személy szerint bízik bennem...

Szitkozódva pucoltam a sok mocskot, rondaságot, mintha egyes-egyedül én lettem volna a társadalom söpredéke. Ahelyett hogy azokkal nyalatták volna föl, akik mindezt produkálták. De hát ezt csak úgy elgondoltam meló közben, hogy teljen az idő. Mégse telt elég gyorsan, legalábbis szerintem... Ráadásul megéheztem. Akkorákat mordult a gyomrom, akár egy hasmenéses medvéé. Azt hiszem, bármit megettem volna, csak hogy nem siettek a reggelivel. És egyáltalán, kezdett az agyamra menni a tétlen várakozás bizonytalansága.

Dühömben rettentőt rúgtam a vasalt ajtóba. Még csak meg se rezdült. Majd püfölni, rázni, zörgetni, döngetni kezdtem, tán kiabáltam is, vagy inkább üvöltöttem, de az most mindegy, végül elszállt a gőz, megadtam magam. Újra a csönd, a tépelődés, a falak...

Váratlanul ért a zár kattanása, egy kicsit még meg is ijedtem. A keskeny ajtórésből köpcös, dinnyefejű milicista leskelődött befelé; ő lehetett a nappali váltás...

- Mi a hézag, öcskös? Elszakadt a cérna?

Kedélyeskedésétől még jobban megzavarodtam. Úgy számítottam, hogy legkevesebb tajtékzani és őrjöngeni fog a dühtől.

- Vigyenek a parancsnokhoz! - bömböltem, hogy majdnem kiszakadt a torkom, de erre se zavartatta magát, csak a tarkóját vakargatta, biztosan viszketett neki...

- Fékezze magát, mert bereked... Kell az magának? Minden marhasággal csak a számla lesz borsosabb... Vagy hosszabb időre költözött be?

- Azt mondták, reggel kitisztáznak... Elegem volt ebből a budiból!

- Ha mondták, biztosan sor kerül magára is - csattintotta rám az ajtót.

Hát ezt jól megcsináltam magamnak!

Negyedóra múlva viszont újra előkerült a tömzsi: kenyeret hozott, margarinnal és vegyes-ízzel, s egy pléhcsuporban valami barna lötytyöt. Azt mondta rá, kávé. Tőlem lehetett bármi, én mindent szépen bepakoltam.

- Látom, megjött közben a jobbik esze - nyugtázta mohó csámcsogásom. - Mert nem érdemes nagy zenebonát csapni; itt kérem az a rend, hogy az ember türelmesen kivárja, amíg sorra kerül. Idő van, kaja van, minek a sietség?

- Kit tisztelhetek, ha meg nem sértem? - kíváncsiskodtam, nehogy újra magamra hagyjon.

- Maga valami káderes? Letenném rá a nagyesküt, hogy nem is való fogolynak... Még ha én érdeklődnék, bár ez szabályellenes, nem a mi dolgunk, hogy a lakókat firtassuk... De azért Kerekes Ferenc vagyok, amúgy Fricinek szólítanak.

- Kedvére van a foglalkozása, Kerekes?

- Nem menne maga a fészkes fenébe?!

Mindjárt szimpatikusabb volt nekem így, a füle tövéig bepirosodva a fejébe tóduló vértől.

- Azt értem ki tehát, hogy rühelli az egészet? - piszkáltam tovább a parazsat, mert ezt a középkorú férfit egyáltalán nem olyan anyagból gyúrták, mint a két éjszakai kispajást. Mikor begorombult, egész értelmeseket mondott...

- Igazság szerint most be kellene zárnom az ajtót, hátha egyedül majd megokosodik. De nem teszem, legyen tőlem egy szép emléke idebentről. Miért átkozzon engem is élete végéig? Nem árt az ilyesmi, ha már odavénül az ember... A neve, látja, engemet nem érdekel, úgyse tudnám megjegyezni, annyi ipse fordul meg itt, nekem meg már huszonöt évem telt a munka mezején... Vegyük úgy, hogy egy kemény fiú a sok közül, akit a gondjaimra bízott a főnökség. Maga most prüszköl ellene, de hát nem én mókoltam ki a rendet, úgyhogy én mosom kezeimet...

- És huszonöt év után tisztának érzi magát?

- Ezért a melóért szobrot nem állítanak, szentigaz. De hogy erre is szükség van, az száz százalék! És ha a nyugdíjig sikerül becsülettel elvégezni mindent, amit az ember vállalra nyomnak, akkor az már valami. Én erre büszke vagyok, kérem...

Tudja a fene, de valahogy kezdtem embernek érezni magamat e beszélgetéstől... Ezt tudtára is adtam, amikor megköszöntem neki a frustukot.

- Kijár az egy anyagyilkosnak is, kérem - szabadkozott. - Látja, ez zavar egy kissé az örökösben, hogy aki egyszer hozzánk bekerül, az a szabály szerint nekünk egykutya. Itt nincs bűnös és kevésbé bűnös, legalábbis ezt megállapítani nem tartozik ránk. Nekünk csak arra kell ügyelnünk, nehogy valaki meglóghasson, legyen meg az ellátás, és ne történjék semmi-

ilyen cécó... Persze, szemünk és fülünk azért van ám, s tudjuk, hogy egyik ipse nem olyan, mint a másik. Ugye, ha nem is a legszabályosabb úton, de hozzánk is befutnak a hírek, itten minden kitudódik, mert azért mi becsületesen összejátszunk a kenyeres társakkal... Szívem szerint egyeseknek én is de megfizetnék az elkövetett bűnök arányában, viszont ez teljességgel tilos, s akkor csak nyelvek befelé süketen és vakon...

- Én a maga helyében már régóta szögbe akasztottam volna a mundért...

- Nehogy azt higgye, hogy csak magánál kakukkol az óra... Valahányszor megkörnyékezett a kétely, azt mondtam magamnak: nem érdemes takarodót fűjni, ha már egyszer elszegődtünk egy feladatra. Mert tudtuk, hogy mire esküszünk, már a legelején, és a betyárbeccsület, ugye...

Sóhajtott, majd legyintett, s az üres pléhedényeket zörgetve az ajtóhoz lépett.

Mondtam magamban: Tunyogi, ez itt a te embered! Ha valaki segíthet rajtad, akkor az éppen ő lesz... Ha akar... Sietősen témába ráztam, s szívdobogva lestem: vajon megteszi-e, amire kértem?

Rövid gondolkodás után rábólintott.

- Sokat ne reméljen azért, de amit tudok, megcsinálom.

- Én is igyekszem majd meghálálni...

- Ide figyeljen, ha még egyszer kihoz a sodromból, akkor részemről az egész mindenség törölve!

Ó, hogy süttött nekem akkor a nap odabent!

Volt min töprengésem újra magányomban. Nem tudtam, hová tegyem, ezt a fura ürgét. Mit tudhatott ő rólam, hogy így kitárta előttem a lelkét? Vagy csak ravaszkodás volt az egész? Mi célja lehetett vele? Egyszerűen megsajnálta volna? A lelkiismeretén akart könnyíteni? Unta magát? Valamely kedves ismerőseire emlékeztettem?

Azt hiszem, soha nem fogok már választ kapni mindezekre. Hiszen jóformán meg se fogalmazódtak bennem becsületesen, jött is vissza értem, s nyújtotta a cipőfűzőmet, hogy szerelném vissza gyorsan a csukámba, mert az irodára kell kísérnie.

- Sikerült - súgta a fülembe, s ettől úgy megnőtt az önbizalmam, hogy kész voltam akár az egész éjszakát sülyeszteni, ha kéri.

A parancsnoki iroda előtt őrmester posztolt egy íróasztalnál. Frici bátyó átadott neki, és tökéletes hátraarcot csinált. Ez volt az utolsó pillanat, amikor láttam. Azt sem tudom, él-e vagy sem, de szívből kívánom, hogy csupa örömben legyen része élete hátralévő éveiben.

Odabent egy kapitány fogadott: fiatal, harcsabajszú, elegáns tiszt. Mosolygott.

Háttal az ajtónak, az ablaknál hízásnak indult alak álldogált, szétterpesztett lábakkal.

A Varga Laji!

Ezer közül is megismertem volna e pozícióban, hiszen a szünetek elején is örökké így szobrozott le a nyitott osztályablaknál. S a munkaközvetítőben, annak idején, amikor mégis szinte-szinte elmentünk egymás mellett!

Illedelmesen köszöntem, vagy ha nem is éppen, azért nagyon igyekeztem. Varga hirtelen perdült egyet a sarkán.

- Szevasz, pajtás! - lépett felé, s megölelgetett, kezemet rázta, szóval nagy volt a barátkozás, nem is néztem volna ki belőle ama átkozott kanmuri után. - Lám-lám, mit hoz az élet...

Ezt akár baráti dorgálásnak is vehettem. Csak az volt a nagy baj, hogy ostobán komédiázott. Gyorsan meg is unta a szerepét, zavartan hátralépett, s így méregettük egymást hármásban.

Biz'isten nagyon sajnáltam akkor... Az az igazság, hogy nemigen bízott bennem. Gyanakodott rám az utolsó találkozásunk miatt. Mindenesetre szép volt tőle, hogy egyáltalán azonnal odapattant...

Ezt meg is mondtam neki, köszönés helyett...

- Lássuk talán az ügyet - tért magához Varga Laji -, Vlădaru kapitány ismerteti velünk a tényállást, te pedig, Tunyogi, megígéred, hogy nem próbálsz falazni. Oké?

A kapitány recsegő fahangon, egyszerűen felolvasta a jegyzőkönyvet. Így, hallomásra, tisztára süketül szólt, de azért illedelmesen végigszenvedtem.

- Nincs mit hozzátennem, Lajos... Túllőttem a célon, ez nem vitás. Amit hallottál, fedi a valóságot... Pechem volt, hogy kiszúrtak, és éppen engem...

- És a munkakerülés?

Tudtam, előre sejtettem, hogy ezzel megfog! De reméltem, hátha közöttünk maradhat...

- Amikor találkoztunk, azt mondtad, fényképezel... Látom, itt a masinád is... Melyik egységnek dolgozol?

- Semelyiknek - hajtottam le a fejem.

Hiába, túl kellett esnem rajta. Olyan póker ez, hogy jobb a lapokat kitenni, mint blöffre menni.

- Magánzó vagyok...

- Engedélye száma? - emelte meg tollat a kapitány, írásra készen.

- Nulla-nulla - okoskodtam, de az egész valahogy olyan szomorú volt.

- E-egen - kezdett ideges sétába Varga a zárka nagyságú irodában. - Gondolhattam volna... Végül is, minden passzol... Ezt nevezik tiszta helyzetnek...

Vlădaru a papírokkal babrált, én meg tömpe ujjait bámultam.

- Tudod-e - cövekelt le előttem végre a Varga -, hogy ennyi már elegendő a...? No, semmi vész, valószínű megúsznád feltételessel, de akkor is bekerül a pecsét az igazolványba; hát kell az neked? Érettségiztél, meg minden, igazán benőhetett volna a fejed lágya. Irtó nehéz helyzetbe hoztál, egészen meg vagyok rendülve... Vlădaru kapitány a szavát adta, hogy ha csak egy mód van rá, röptében elegyengetjük a dolgokat. Viszont, ahogy a te ügyed áll... Ebből muszáj doszárt csinálni. Tudod-e, mennyire betartottál nekem, Tunyogi?

- Szót kérek - emelte fel a kezét a kapitány, mint suliban a kisdíákok. - Mivel fentnevezett még nem visszaeső, behunyhatnánk az egyik szemünk...

És elmagyarázta: írják át a jegyzőkönyvet pénzbírságra. Külön a sértegetés miatt, s legyen belőle például nyilvános helyen történt rendbontás; a tiltott ipar, illetve a bejelentetlen lakhely miatt külön is rám szóhatnak egy-egy summát. Ezzel a dolog formai része le lenne zárva.

- Törlesztésre várna még - hangsúlyozta - Tunyogi polgártárs részéről a számla mielőbbi egyenlítése. Ehhez viszont makacsul ragaszkodjunk! Ha nem tartaná be a megadott határidőt, automatikusan érvénybe lépne a megfelelő ügyészi kereset, és akkor még mindig ráérünk...

Igyekeztem mindent a lehető legpontosabban memorizálni.

- Tökéletes! - élénkült föl Varga, és kerek tokáját simogatta. - Tehát ebben maradunk? Meg vagy elégedve? Elő tudsz kaparni annyi pénzt, hogy...

A kapitány beköpte a summát. Ha ültem volna, leszedülök a székről. Így csak a lábaim váltogattam.

- Ígérem, soha többé... - valami ilyesmit motyogtam.

- Senki se kérte a pionírbecsületszavadat, pajtás! Mindenesetre, nem kell marhászkodni többé, a szentségit... Ha lesz majd egy szabad félórád, keress meg az ügyészségen, mindig akad egy-két jótanácsom. Itt az ideje, hogy te is jó sínre kerülj. És mihamarabb tisztázd a dolgaidat, mert a kés még mindig a nyakadon...

Szívélyesen búcsúzott a kapitánytól, s enyhén kacszva elviharzott.

Maradtam. Ugye, senki se mondta, hogy leléphetek...

A kapitány a kezével malmozott, csöndesen füttyörészett, és közben gúnyosan méregetett:

- Nos, szerencséje volt. Manapság egy jó kapcsolat...

- Most mi lesz velem? - pislogtam illedelmesen.

- Nem árt tudnia, hogy amit az előbb hallott, az engem semmire se kötelez. Ki róhatná fel nekem, ha menet közben meggondolnám magam? Szerencséjére, nem szoktam segget csinálni a számból... Markolja fel tüstént a motyóját, s tűnés, amerre lát! Tizenöt nap határidőt kap, szikrával se többet... Nem éppen kevés, de úgy elrepül, mint a semmi. Használja ki, ha nem akar újra a kliensünk lenni.

Ezzel meg is szüntem számára létezni.

Útban hazafelé vételeztem egy veknit, s míg a fejemet tömtem, az esélyeimet latolgattam: tízezer lejre rúgott a büntetés, és még fene tudja, mennyit sóznak rám évi adóként.

Teremtőm, mennyit gürizhetek mindezért!

De akárhogy is, csak szabad voltam.

Otthon újabb pofoncsapás várt: megérkezett az apám.

Azt mondják, akire egyszer rájár a rúd...

Majd hanyatt estem, amint megláttam őt a konyha küszöbén trónolni. Mellette Karola néni verte össze a bokáját, és nagy, bizalmas dumákkal fűzték egymást.

Pedig a csípős szél továbbra is tartotta magát, csak úgy zörögtek a kerti paszulykarókon felejtett, száraz babhüvelyek.

- Hol tekeregtél? - állt volna föl az öreg, de arca hirtelen eltorzult, merev jobb lábához kapott, s visszazötytyent a küszöbdeszkára.

Akkor még nem tudtam, mi szél hozta felém.

- Tegnap estétől várlak. Már azt hittem...

Tekintete, akár a meghajszolt lóé: fájdalmas, vérekes.

- Honnan a csudából tudhattam volna?

Elég csúnyán ráripakodtam: kerüljön egyszer már beljebb, minek cégéreztetni magát az egész utca szeme láttára. De akkor se tudott felállni, úgy kellett feltámasogatnom a földről. Kutya nehéz egy ember volt...

- Mi van magával? - csodálkoztam, de csak nyögött.

- Legalább írták volna meg előre - dohogtam tovább, hogy ezt is jókor ette ide a fene...

Az öreg vállat vont:

- Elhoztam a levelet... Így hamarabb ideért.

Anyám soraiból aztán megtudtam végre: beteg az apám, erősen vacakol a lába, az utóbbi hetekben alig tudott ráállni, éjjelente le se hunyta a szemét, jajgat és káromkodik, a doktor szerint csak a kórház segíthet rajta...

„Segítsd be, édes fiam, hadd gyógyulhasson meg!”

Könnyű azt mondani, de rajtam vajon ki segít?

Mindenesetre, elég szarul állt az öreg, vagyis hát ült, és fájós lábát simogatta.

Leültem én is vele szemben. Én őt méregettem, ő meg engem, és sokáig nem tudtuk, mit mondjunk egymásnak.

- Fáj?

Legyintett, mintha hallani se akarna róla. Talán még most se hitte igazán, hogy súlyosan lerobbant. Életében orvosságot nem szedett, s ha fájt is olykor a gyomra, meg az utóbbi időkben a lába, legtöbbször a pálinkához folyamodott.

Hogy a csudába tudott idáig elvánszorogni?

- Kujtorogtál?

Most rajtam volt a vállrándítás sora: mi köze hozzá? Hát ez most az igazi téma?

- Nekem nyugodtan megvallhatod... Bár a te dolgod, férfi vagy...

Még szép, hogy az eszébe jutott!

- Azt mondja meg, hogyan csináljuk, hogy jó legyen?

- Én nem értek ezekhez a dolgokhoz...

Mintha én olyan nagyokos lettem volna... Doktorral addig nem akadt dolgom, tőlem a kutyák akár el is hordhatták az összes kórházat, én akkor se veszem észre. Gőzöm se volt, hogy lehet oda bejutni, de megmondhattam-e ezt egy beteg öregembernek, aki ráadásul az apám? Egy szavamat se hinné. Elkönnyelné, hogy nem akarok rajta segíteni. Bár, ami azt illeti, nemigen pusztultam el a lelkesedéstől...

Mindegy, úgylis lőttek már a napnak, gondoltam, aludjunk egyet rája.

Ahogy szétnéztem az odúmban, éppen csak futólag, hát látom ám, hogy se ez, se az nincs a helyén, mintha valaki házkutatást tartott volna...

- Itt aludt?

- Hol másutt?

- Maga járt a műszerekkel?

- Csak megnézegettem...

Ez egy kicsit feldühített, mert sajnáltam a drága szajrét, s ismertem az öreget annyira, hogy tudjam: ha egyszer valamihez hozzámatat, ott kő kövön nem marad...

Vagy ha nem is éppen így, de jó dolog nemigen sül ki belőle.

Példának okáért itt egy történet: én még igen-igen gyerek voltam akkor, emberszámba se vettek, ötéves-forma lehettem, amikor apám egy délelőtt magával hívott a mohostanyai temetőbe. Nem abba, ahová Misit temettük, mert az később lett meg, miután már a régi betelt. Igaz, erről még nem beszéltem senkinek, mert hát nem olyan dolog, hogy nagydobra kellene verni, sőt, ki tudhatja, még baj lehet belőle, de ha már belekezdtem, akkor be is fejezem.

Csak hogy lássák, mit volt képes kockáztatni a kíváncsiságával...

Született volt akkortájt valami unokatestvérem, egyik a sok közül, egy erősen nyápic gyerek, nem is élt meg, pár hét alatt kifingott. Őt kellett eltemetni, s apám magára vállalta a sírását. Ma sem értem, miért volt ehhez rám szüksége, hiszen csak lábatlankodtam körülötte, erre tisztán emlékszem. Épp a tátim sírjánál kötöttünk ki, ott kezdett el apám a földdel szarakodni, mondván, hogy jó lesz ottan a kicsi Jósának az öreg mellett, én csak kergessem addig bátran a pillangókat a hantok között. Teljesen fölösleges volt mondania, hisz annyi volt a káposztalepke, isten tudja honnan bújtak elő akkoriban, hatalmas rajokban csapongtak a virágok fölött, az egész kert hullámozott a sok fehérségtől. Futkároztam, hengerikáztam meg effélék, apám a földet hányta, előbb térdig mélyedt a gödörbe, majd derékig, később vállig s így tovább, nekem elég volt annyi, hogy messziről odapislantsak rá, nem hagyott-e közben magamra. Mikor aztán a feje búbját is elfedte a gödör, odaszaladtam a kupachoz, netán megvan-e még. Valamit matatott éppen, s ahogy az árnyékom a gödörre vetült, apám felkapta a fejét, rám ripakodott: minek tátom a számat, tűnés haza, de tüstént... No, csak lesse, gondoltam, mert milyen a kölyök, rögtön megérzi, ha tiltják valamitől, s akkor csak azért se, én is így tettem, igaz, rizgett a gatyám, de jól megbújtam egy mohos kő töviben, onnan lestem, mi történik tovább... Az öregem túrt, csak túrt, míg előbukkantak holmi rozoga deszkák, a deszkákból koporsóforma lett, letisztogatta róla a földet, körülszimatolt, s a lapát vasával óvatosan fölfeszítette a koporsófödelet. Nem láthattam, mi volt alatta, mert féltem, hogy lelepleződöm. Lopakodva a kerítéshez surrantam, valahogy átvergődtem a sűrű akácbokrok között, s nyomás hazáig! Egész este a koporsón járt az eszem: mi a csudát keresett benne? Rejtett kincset? Majd csak beszámol róla anyámnak, reméltem, de mélyen hallgatott... Mivel egy szobában aludtunk, gondoltam, hátha lefekvés után szóba hozza a titokzatos kalandot, s hát úgy is lett,

csak az éjszakát nem találtam el, mert háromszor is este lett, mire kibökte a titkát, félig-meddig már szunyáltam, úgyhogy pontosan nem tudom, mennyit álmodtam az egészből és mennyi a valóság, mindenesetre apám azt mondta anyámnak, hogy látta a halott tátit...

- Nem vagy eszednél, Mátyás!

Már hogyne lenne, erősködött, így görbüljön meg, ha...

Anyám riadtan intette csendre, nehogy meghalljam, ami nem az én füleimnek való, tán nem is alszom...

Szó, ami szó, ismert ám az öregasszony. Mégiscsak a fia lennék...

Kínosan telt-múlt az éjszaka, de végül is apám türelme fogyott el hamarabb, s kimotyogta ott a sötétben, hogy nagyon érdekelte, mit rejtenek azok a deszkák, mi lehet a két évvel azelőtt temetett apósával, hátha nincs is a helyén, s elment a másvilágra, amiről oly sokan beszélnek, de hát ott feküdt szépen a hátán, ahogy kinyújtóztatták volt, megismerte a kucsmájáról, mert az arcát már széthordták a nyüvek, ellenben olyan szép szakálla nőtt a föld alatt, hogy tiszta csuda, egészen a mellét verdeste...

Anyám sápítózott: ki hallott ekkora szentségtörést, s most már mi lesz, ha majd visszajár a lelke éjjelente, amiért háborgatni merték örök nyugalomát...

Szóval, én már akkor megértettem, hogy az apám valami nem jó dolgot cselekedett, amit semmi szín alatt nem lett volna szabad elkövetnie, még kíváncsiságból sem, s hiába, hogy senki se látta, mert az ilyet sose tudhatja az ember, lám, mégis akadt rá tanú, ott voltam én, apám viszont egyedül csak anyámat eskette meg, hogy hallgat a dologról, hiszen ha kitudódik, biztosan tömlöc jár érte...

Ezek után mi jót várhattam egy általa végzett házkutatástól?

Mondtam is neki: ha valamit elszart a felszerelések körül, én lenyeletem vele keresztben a nagytőgépét...

Meghunyaszkodva hallgatta gorombaságaimat, az ágyon gubbasztva, ahová leültettem, és ebből újra megérthettem, hogy nem lehet gyerekjáték az ő betegsége.

Nem ilyen volt az én apám, legalábbis ahogy az emlékeimben megőriztem...

Szúrós szemű, hirtelen haragú, erős kezű embernek tudtam, mordságát, szigorát anyám is, én is egyként megszenvedtük. Ha rossz fát tettem a tűzre, ha visszapofáztam neki, egykettő lekerült derekáról a fényes nadrágszíj, és sajgó csíkokat hagyott a lábszáramon.

Most meg sűrűn pislogva, nyögdécselve hallgatott, mint szar a csatamezőn. Nem mert a szemembe nézni.

Tisztára, mint egy kutya, akit a gazdája sarokba ültet büntetésképpen.

Egy világ omlott össze bennem.

Mert bármilyen faragatlan, analfabéta, durva szájú volt néhanapján, én azért valamikor nagyon tiszteltem az apámat. Ha nem is fogadtam meg a szavát olykor, a lelkem mélyén tudtam, hogy övé az igazság. Ha anyám akaszkodott össze vele vagy siránkozott a fülébe, titokban az öregnek drukoltam, mert hát örökké azt pártoljuk, akit jobban ütnek, apám meg bölcsen hallgatott, duzzogott ilyenkor.

Csak később értettem meg, hogy a látszat ellenére a legnehezebb nap nap után elviselni a lelket-szívet pofozó csapásokat, amiket sosem a férfi kap, annál inkább az asszony, azért háborog oly kétségbeesetten, amíg bírja erővel. De ezt most csak úgy megemlítem.

A lényeg az, hogy apám öregen és betegen szörnyen kiábrándító volt. Mintha idegen ült volna velem szemben.

Egyre többször kérdeztem magamtól: mi közöm hozzá? Mivel érdekelttem ki ennyi kitolást egymás után? S ha így megy tovább, mi várhat még rám a következőkben?

És közben aljasnak, szőrösszívűnek, hálátlannak éreztem magamat, amiért ilyen gondolatok egyáltalán megfordulhattak a fejemben.

Ott voltam, kérem, nyakig az adósságban, a gondban, igazság szerint minden percet ki kellett volna használnom, hogy mentsem a bőröm, én meg csak ültem letaglózva, tétlenül, mintha megbabonáztak volna.

Hiába rakosgatta elém az öreg hazulról cipelt (hogy a csudába tudta elhozni egyedül?!) szegényes ajándékait, úgymint: sült csirkét, két üveg pálinkát, pár kiló almát, egy zacskó diót, egy szál kolbászt, egy tábla szalonnát és házikenyeret, mondván, hogy a közelgő karácsonyra való tekintettel anyám így meg úgy - jobb szerettem volna akkor, ha mindettől megkímél, beleértve a váratlan látogatást is.

A piát azért csak megkóstoltuk, s faltunk is rá valamit, előbb ímmel-ámmal, ámde kiderült, hogy mindketten éhesek vagyunk, s derekasán bepakoltunk a régi napokat idéző hazaiból.

Mire az egyik üvegben már csak félig állt a pálinka vízszintje, valahogy szivárványosabbnak láttam a világot.

Nem érdekelt már a holnap: úgys csak lesz valahogy! Még a fagyos csönd is egyszeriben feloldódott közöttünk, s ha botladozó nyelvvel is, de szabadon, ide-oda csapongva megtiszteltük egymást kendőzetlen szavainkkal.

Azon a délutánon újra megleltem az apámat.

Mielőtt útnak indult volna, mesélte, pénzzé tették a tehénkét, netán szükség lesz valamire a kórház miatt. Illendően elsirattuk ott a húséges jószágot, amely szinte-szinte családtagként élt a házuk táján, hiszen a betevő falat egy része az ő tőgyéből került ki este-reggel, de hát anyámnál volt ezúttal a gyeplő, ő pedig makacsul úgy tartotta, hogy pénz beszél, kutya ugat, amiben végtére is igaza volt, de azért összeszólalkoztak rajta apámmal, aki szerint bármelyik doktornak kutyakötelessége őt meggyógyítani, hiszen mostanig nemigen zaklatta őket, bezzeg mások, hajjaj... Ide is adta gyorsan a takarékkönyvet, amelybe a tehénke ára volt beleírva, no és a kikötés, hogy nevezett Tunyogi István, vagyis jómagam, szintén fel van hatalmazva arra, hogy a stekszhez hozzányúljon.

- Nálad jobban áll - hagyakozott az öreg, majd előhozta a katlani pletykák dolgát, már amit rólam és Deák Mariról fecsegték faluszerthe, s váltig meg volt győződve róla, hogy annak rendje s módja szerint kétvállra fektettem a leányzót; hiába erősködtem, hogy aljas cselvetés, szófia beszéd az egész, ő úgy vélekedett, hogy ha megtehettem volna és elmulasztottam, akkor nagy bunkónak adok enni... Nem érte fel ésszel, miért kellett egy hentergésért hitegetnem a lányt, s bár kifejtettem előtte, hogy ilyesmiről egy szó nem sok, annyi se esett közöttünk, hitetlenkedve csóváltatta a fejét, mintha azt mondta volna: Beszélj, bolond, beszélj...

Illendően elbeszélgettünk hát erről-arról, közben eszembe jutott, jó lenne mindjárt előhívni a Sándoréknál készített filmeket is, hiszen egykettőre nyakunkon a csütörtök... Így legalább be is mutathattam az öregem előtt csekélyke tudományom.

Csak ámuldozott, hüledezett gyermek módjára. Ideig-óráig még a bajáról is megfeledkezett, már amennyire tudott. Mihelyt a két tekercs megszáradt, s feketén kunkorodott a kifeszített szárítókötélen, apám áhítatosan a fény felé fordította őket, s különösen a Pirike negatívjainál időzött hosszan.

- Ez valami néger fejrén? - tudakolta.

Úgy hahotáztam, hogy alig tudtam megállni a lábamon.

- Még hogy néger!... Az angyalát!

- Valami rosszat mondtam-e? - szeppent meg, és hiába magyaráztam neki, hogy a filmen minden fordítva látszik, a fehérből fekete, a feketéből meg fehér lesz, rám hagyta ugyan, de látszott az arcán, hogy magában makacsul kitart eredeti elképzelése mellett. Mintha csak azt mondta volna: Engem ugyan nem teszel bolonddá!...

Mit mondjak? Mintha nem is lett volna egyéb gondom...

Mindenesetre, a képek első nekifutásra tűrhetőek voltak. Félreraktam őket, s mert a szüntelen kortyolgatásban alaposan elgyengültünk, javasoltam, tennénk el magunkat másnapra. Amúgy is korán lesz a kelés, ha ragaszkodunk ahhoz a fránya kórházhoz...

A hálás azért egy kis fejtörést okozott, mert már csak illendőségből is át kellett engednem apámnak az ágyat. Ketten sehogy se fértünk volna rajta. Ámbár odahaza sem alszanak anyámmal szélesebb ágyban, csak hát igazság szerint nem volt az ínyemre, hogy egész éjszaka egy lomha test mellett forgolódjak. Karola néni vágta el végül a gordiuszi csomót, mert immel-ámmal átkopogtattam hozzá: ha akadna még valahol némi rozoga bútordarabja, egy fotel, ilyesmi... Egy pillanatra majdnem megbántam, amiért hozzá folyamodtam, mindenáron leültetett volna, hogy fossa ott nekem a szót, ez egy betegség a véneknél, úgy látszik, apám is csúnyán elkapatta volt, míg odavoltam, azt remélhette, hogy azután már örökké így lesz; más körülmények között tán áldoztam volna annyi időt, míg ellihegi némely bánatát, ámde az a nap valahogy túlságosan is próbára tette a türelmemet...

Senkinek nem kívánom, de azért ki lehet próbálni.

Aztán meg egy kicsit orroltam is rá, hiszen a büntetést némiképp az ő fixa ideája hozta a nyakamra, mármint hogy féltette tőlem a putriját. Tudom, hogy ez nem valami szép gondolkodásmód tőlem, mert annak idején zokszó nélkül beadtam a derekam, örültem, hogy oly könnyen s aránylag kevés piculáért fedélhez jutottam, de hát akkor még kicsi fiú voltam az ilyesmihez, nem értettem a csíziót, utána pedig már késő volt...

No, de aztán mégis túlestünk valahogy a dolgon, a vénasszonyhoz három rendelés is befutott másnapra, s amíg azokat aprólékosan elmagyarázta, telt-múlt az idő, éjfél kongatott, mire egy rozoga hintaszékkel a hónom alatt elszabadultam a macskapisi-szagú odúból... Apám villanyfénnyel, elnyúlva hortyogott az ágyon, ahogy eldőlt rajta ruhástul. Meg se tudtam mozdítani marha nagy testét, csak a bakancsát fűztem ki, mert csúnyán belédagadt a lába, aztán onnan megcsapott a bűze, abba is hagytam rögtön a vesződést, rádobtam egy vedlett pokrócot, magam az esőkabát alá kucorodtam, s a székben ringatózva kóstolgattam a közeledő álom ízét.

Ami igaz, az igaz: egészen másként festett ez a pihenés a kemény deszkapriccs után, s nem is lett volna semmi baj, ha az éjszakai csendben föl nem srófolódik újra minden bánatom. A hideg volt az oka, vagy a túlzásba vitt öblögetés tette, de úgy zakatolt a fejem, akár egy buzgó malom, amely megállás nélkül, éjjel-nappal öröl...

Három óra tájban veszett jajgatásra riadtam.

Hogy nem én kiáltottam, az biztos, de mintha mégis belőlem szakadtak volna ki a hangok, öblösen, panaszosan. Mintha egyenesen a lelke hasadt volna ketté valakinek. Füleltem a hol mélyülő, hol elvékonyodó panaszszóra: - Auéjoáiuó - auéjoáiuó - a fene a dógát, az isten lovába - auéjoáiuó - auuuuu!...

Valahogy mégis megpattant a szemem, s hát a konyhában voltam.

Kissé nehezen esett le a tantusz, hogy miért nem fekszem, és miért lódul velem a föld minden egyes mozdulatra, de aztán váratlanul kitisztult az agyam.

Az ágy felől érkezett az éktelen üvöltés.

Apám jajgatott.

Legszívesebben tovább szunyáltam volna, azt reméltem, a következő percre hátha véget ér az éjszakai koncert, de csak telt-múlt az idő, s bömbölő apám hangjától rezegtek a falak.

Tapogatózva gyújtottam villanyt.

- Fáj, fáj - óbégatott megállás nélkül, de ezúttal nem a lábához kapdosott kínjában, hanem a derekát tapogatta, majd az ágydeszkába markolt, mintha a következő pillanatban szeretne volna szétroppantani az egész tákolmányt.

- Mi baja? - ripakodtam rá, s magam is szörnyen begazoltam.

- Szúr... Itt benn - matatott az ágyéka körül, s a hirtelen jött kintől visítva kucorodott fel az ágyban, mint a parázsra vetett szalonnabőr.

- Menten bevizelek!... Nem bírom tovább!... A szakramentumát... be is ment a gatyámba!

Átkozott egy francos helyzet volt; csak úgy dühöngtem, miért nem tudott várni reggelig! Mi az isten lehet ezzel a rohammal?

Kapkodva öltöztem, s marasztaló rimánkodásaival mit sem törődve kirohantam az utcára, hogy a mentők után nézzek.

No most már, hol jutok telefonhoz azon a fertályon?

Mióta ott lakom, nem emlékeztem, hogy láttam volna akár egyetlen nyilvános készüléket is.

A téglagyárhoz rohantam. A szögesdrót kerítés mögül csak egy rühes, ostoba kuvasz ugatott rám, mintha a gyilkosa lennék. A deszkabódéból viszont senki sem bújt elő. Ötpercnyi topogás után ráuntam a kutyaszerenádra, s erre átügettem a porcelángyárhoz. Nagyobb választék nem volt, mármint éjjeliőrökben...

Szerencsém volt: a portásfülkében égett a villany. Jó, hogy csak huszonötös körte sötétlett, s a paslag sem volt a kimondottan éber jelenség, ahogy ott bóbiskolt a tintafoltos asztalra roskadva, de legalább volt kit felzaklatnom. Nehezen ment, végül is szimatot fogott, kioldalgott hozzám a bestelen nagy elemlámpájával, s az egész fényt lelkesen a pofámba eresztette. Mondtam, hagyja a fenébe a reflektorát, a mentőknek illene inkább telefonálni. Talán megértette, talán nem, mindenesetre nem mutatta, azon volt inkább fennakadva, vajon ki fia, borja lennék... Hát ez egy kicsit sok volt: két éjszaka egymás után ugyanaz a mese, sehol semmi változatosság...

Pedig amúgy jámbor szarzsák volt, nyomát se láttam benne az ellenségeskedésnek, inkább sódert nyomni s fontoskodni mutatott rendkívüli hajlandóságot, de pechje volt velem, hogy történetesen nem értem rá, mert ha ráérek, bizony egy percig se álldogálok vele szemben egyik lábamról a másikra, mint egy gólyamadár, amíg egy ormóttan füzetbe valami jegyzőkönyvfélét káprigál, hanem melléje ülök a fülledt fülkében, s a hátára veregetve megkérdezném: mi újság, bátyám? Viszont én siettem, tehát ki kellett várnom, amíg ott irkafirkált, hát ez már olyan gyógyíthatatlan betegségféle a világon, mindenre kell egy cédula, hogy úgy történt, ahogy megesett az a valami, s nem másként, akkor például azt kellett közös erővel papírra vetnünk, miszerint - „Alulírott Suciu Ioachim, szolgálatos főkapus, folyó év, hónap ennyiedikén, ennyi és ennyi órákor, tehát az éjszakai őrség során, a főkapunál megjelenő Tunyogi István helybeli, izé utca izé szám alatti lakos kérésére felhívtam a városi mentőállomást, fentnevezett apja egészségi állapotából kifolyólag, minek során két (2) hívásra

került sor, mert előbb a mentők helyett a Balog család jelentkezett, másodszor viszont már sikerült megteremteni a kapcsolatot...”

Suciu barátomnak, akárcsak mindenre, erre is akadt magyarázata.

- Ez a telefon itt - szökdécselt szolgálatkész - csak a gyáron belül használatos, úgy hívják, hogy mellékvonal. Igen ám, de éjszakára, hogy az őrség biztonságos legyen, rákapcsolják a titkársági fővonalra, amin örökké nagy a fogyasztás, azt pedig képtelenek igazolni, mire úgy lett kitalálva, hogy ha éjszakánként vagy ünnepekkor a készüléket használjuk, akkor minden hívás helyett rögtön kettőt írjunk a nyilvántartásba, egy igazit és egy téveset. Persze, ha igazából is tévesre sikerül, mert ez könnyen előfordulhat, akkor...

Nem folytatom a témát, csak érzékeltetni kívántam, mily körülményes olykor egy ember megmentése, még úgy is, hogy segíteni akarunk rajta. Hát még, ha nem is akarnánk... Végül kirobogott aztán egy irdatlan nagy autó egy doktorral meg egy szanitéc-sofőrrel, a doktor néhány kérdés után már sejtette, honnan fúj a szél, bedöfött egyet az apám farába, igaz, megdolgozott érte, mert az öreg rémületében úgy feszítette az alsó inát, hogy három tű egyből gajdeszre is ment, a negyedik viszont telibe talált, s a szer mind egy cseppig belepumpálódott a torha testébe. Ezek után jónak láttam félrehívni a doktort, s elmondani neki, hogy éppen bevonulni készülődünk, amikor a nyakunkra jött ez a komplikáció, de ő vállat vont, hogy a rohamnak semmi köze az öregem lábához, vesebaj ez, méghozzá a javából, biztosan köve lehet az öregnek, nem ritka dolog manapság, különben is odabent majd alaposan kivizsgálják... Tudakozódtam, hogy ez a vizsgálat vajon a lábára is értendő?... Kedvesen noszogatótt, tartsak velük a kórházba, s rendezzem el az ügyeket személyesen...

Apám, láttam, irtón szerette volna hallani a dumánkat, de egy frászt értett volna belőle; összepakoltam inkább a motyóját, minden visszakerült az ócska hátizsákba, amely már az első világháborút is sikeresen megjárta az egyik nagytatámmal, nem beszélve a második háborúról, ahol mint veterán harcos forgolódott a legkülönbébb helyzetekben. A nagytatám azóta a föld alatt porlad, a zsák még híven szolgál. Igaz, a vászon egy kicsit foszlott már, folt hátán folt, ahogy mondani szokták, de a szíjrészek most is sárgán fénylettek a zsírtól, jelélül, hogy őseim értettek ám a rendhez és a megtartáshoz, azt a keveset se herdálták el, amit a sors a kezük alá játszott. Persze, könnyebb bölcsködni annak, akinél lyukas a tarisnya, hisz kisebb kunszt a semmit megőrizni a valaminél, mégis csoda, hogy annyi viszontagság után egy fél disznót akár most is elszállíthattak vele... Apám fektében is szemmel tartotta a lábához támasztott zsákot; különben egészen megcsöndesedett, hagyta, hadd sodorják az események. Attól, hogy feldőttek neki egyfajta fájdalomcsillapítót, máris úgy érezte, hogy révbe jutott. Ha tudta volna szegény, hogy akkor még semmi sem volt elrendeződve, épp csak a vágóhídra himbálta befelé a mentő, biztosan nem teszi le olyan könnyen a fegyvert, de az álom köde már ott homálylott a tekintetén, úgyhogy őt is meg lehet érteni... Mikor egy örült farolással bevágódtunk az épület elé, s én hozzáigazítottam a fejem búbját az autó kiálló fogantyúkkal teli mennyezetéhez, az ő arca meg se rezdült, a párnapos borostát leszámítva remekül kisimult, mintha nem is egy vénemberé lenne. ...No, mindegy, odaérkeztünk, kikászálódunk, végigügettünk apám dög nehéz testével a kórházon, nekem legalábbis úgy tűnt, mert sehogyan se igazodtam ki odabent, hogy merre vesszük az irányzékot; valósággal megszállt az áhítat, hogy a fehérre mázolt folyosókon átmasíroztunk; pokoli csönd volt ám mindenütt, csak az én spiccelt csukámtól visszhangzott a fényes cementpadló, tiszta szerencse, hogy el nem hasaltam menet közben, mert amikor a hordággal együtt letettük apámat a felvételi iroda előtt, hogy előkerüljön a szolgálatos csoport, aki ezeket a bürokráciákat intézi, szóval hogy valaki bejusson abba a patyolat birodalomba, hát a megállás pillanatában, ki tudja, miként léphettem, miként nem, elég az hozzá, kisiklott lábam alól a padló, s olyan tűneményes tornamutatványt kevertem le, talán még holmi bajnokságokon se vallottam volna szégyent vele, ha eltekintünk

az utána következő állati zuhanástól. Azért-e vagy sem, nem tudhatom, mindenesetre az esésemet követően villámgyorsan előkerült egy fehérruhás csaj, öklömnyi, álmos szemekkel, nyomában egy karvalyszerű, idősebb orvos rontotta a levegőt, habos kávé kavargatva, mi oda bementünk aztán hozzájuk, volt ott mindenféle műszer, szekrény, üvegek, függönyök s jó ég tudja, még mi minden...

- Na, hogy vagyunk? - hajolt a hordágy fölé a doktor, legurítván az utolsó csepp kávé is, de az öregem, bár nyitva volt a szeme, se látott, se hallott.

A doki erre hozzám folyamodott, kije-mije volnék a betegnek... Elmeséltem hát előtte mindent töviről-hegyire, mert hát ki volt írva a köpenye zsebére, méghozzá piros cérnával, hogy Hegyi Benjámin Iván főorvos... No, ha főorvos, hát az biztosan valami főnök a betegeknel - okoskodtam akkor; elég türelmes is volt, és nem szakított félbe, csak az ujjával dobolászott a térdén, majd rádirigált a nagy szemű csajra, aki egy óriási könyv fölött gubbasztott, hogy miután beléje rótt mindenféle adatainkat, az apámat a vesésekhez irányítsa, így hívták ott azokat, akik a vesebajukkal feküdtek bent, de jegyeznék rá azt is a személyes lapjára, hogy reumás kivizsgálás vagy valami efféle, amikor már járdogálásra lesz tehetsége...

Persze, elővettem a bukszám, mert nem álltam meg, hogy örömben oda ne igazítsak néhány taplót; sokat nem, mert tudják, hogy álltam éppen, az apám pénze pedig még a takarékon, de azt nem is szívesen adtam volna, más elképzelésem volt vele, majd mindjárt az is kiderül... Szerencsémre az öreg doki fintorogva elfordult tőlem, s azt mondta, csak akkor menjek hozzá hálálkodni, ha apámat újra egészségben látom, de akkor se pénzt dugjak ám az orra alá, mert neki az olyan, mintha az oroszánt kínálnák fűvel: ha már adakoznék, hát hozzak neki egy üveg valódi kisüstit, mert ahhoz rém ritkán s nehezen lehet hozzájutni, s hát mit tegyen, erőt szereti...

Ez volt hát a fődoktorral...

De azért elég sokat kellett parkolnunk, míg egy testes ápolóasszony nagylelkűen jelentette, hogy az ágy befekvéshez elrendeződött, mehet a beteg, mármint az apám... Igaz, ez csak amolyan mondás, mert dehogy is mehetett szegény feje, vinni kellett, s a hordágyat most az asszony fogta elől, én botladoztam hátul, elég nehezen boldogultunk ebben a felállásban, de aztán valami lifthez értünk, voltak ott holmi kerekeken guruló marhaságok, ráemeltük az öregurat, s mindenestül betaszítottuk a liftbe. Onnan már gyerekjáték volt az egész, csak hát ismét sokat kellett kanyarogni és kutyaolni, én meg képtelen voltam követni az irányt; tanakodtam éppen magammal, hogy a nagy nyavalyában fogok majd boldogulni, mert néha azért oda kell dugjam az orrom, hadd lássam, szenved-e valamiben segítséget az öregem, s mennyire sikerült őt az ittenieknek kipofozni; persze, igyekszem nem elkapatni már az elején, az én időm erőt drága, annak minden elhengergett perce maga a feneketlen nyomor... Szóval, komplikált és ismeretlen utakon jártunk, jobban mondván loholtunk, mert úgy gurult előttem az asszony, mintha képzett futóbajnok lenne, s ki se néztem volna belőle ennyi energiát és mozgékonytságot, de hát milyen az élet, az egyiknek két marékkal oszt, a másiknak fűgét mutat... Ráadásul az egész cécot haláli csendben kellett lebonyolítanunk, mert az ajtók mögött betegek pihentek, s valaki úgy magyarázta egyszer, hogy az alvás minden egyes csöppje orvosság, kiváltképpen a kórházban, ezt én rögtön be is láttam magamtól, de nem is reklamált senki miattunk, viszont néhány beteg azért felriadt hajnali álmából, amikor apámat a 17-es kórterembe gurítottuk. Hiába na, mi sem voltunk éppen szellemek...

A 17-es ajtajából viszont érzékeny búcsút kellett vennem az öregúrtól, már ha lett volna kitől. De ő rendületlenül szunyókált, a nyugtató, lám, megtette a magáét, különben is rajta kívül még vagy tízen laktak a szalont, hát kizárt dolog, hogy majd egyedül érezze magát: amennyire én ismertem, még az ördöggel is könnyen elbarátkozott volna. Azt mondják az asszonyokról, hogy aranyérmesek a pletykálkodásban. Én nem is mondom, tudnak, mese nincs, de amit az

én öregem produkált, annak alighanem sehol nem akadt volna párja. Mondták is odahaza nemegyszer a Katlanban, hogy ha majd valami rakétát kell meneszteni egy másik világba, ahol a hétfejű burkusok élnek, szóval holmi velünk hasonszörű teremtmények, hát oda akkor föltétlenül Tunyogi Mátyást kell jelölni, mert ő egykettő elrendez velük mindent, még tán zabot is képes kiudvarolni a gazdaság lovainak...

Hát így csúfolódtak vele, de mellesleg megérdemelte...

Örvendtem, a betétkönyvnek, s annak, hogy ha már így történt, ahogy történt, legalább a keblemet melengeti. Biza, kár lett volna felprédálni az első ijedségemben. Apám egyszerűen jó kezekbe került, s a tehénke árára most nekem lesz szükségem, ha nem akarok szégyenszemre felcsapni útonállóknak.

Annyi pénzt pár nyavalyás nap alatt az öregistentől se tudtam volna előteremteni. Persze, amikor még odabent szorított a cipő, idekint minden olyan szivárványosnak tűnt.

Különben is, egyszerű kölcsönről volt szó, ami a családban marad. A tehénkének már úgyis nyolc...

Kialudtam magamat, s kedvem újra a régi lett, már amennyire ilyen körülmények között lehetett.

Ismét a hűvös kora reggelek ébresztettek. Ahogy az ablakkeret szélei bederengtek, én már talpra szólítottam becses személyemet, győzni az iramot idővel s erővel. Karola néni, akár egy táltos boszorkány, egyre-másra hajtotta föl a legváratlanabb és legképtelenebb rendelkezéseket, s napjaimat annyira betáblázta, hogy végül alig sikerült csütörtök délután elszabadulnom Pirikéékkel találkozni. Pedig bármi egyébről könnyebben lemondhattam volna, mint a találkáról, mégis úgy nézett ki, hogy minden más fontosabb lett nála; sajnos, volt ebben némi keserű igazság, be is kell vallanom utólag, mert cefetül rákapcsoltam, azt hittem, pár lélegzetvételre összetányérozom a gubát, de a szükséghez képest inkább csak csurrant-csöppent, s az utolsó pillanatban dühösen letettem a lantot. Ahogy összerakosgattam a Pirikéről készült szériát, azon kaptam magamat, hogy citerázok az idegességtől, mintha szüzlány lennék, s most ismerkednék nagy titokban a nemi szervekkel és szerepükkel az emberi fajfenntartás, illetve élvezetszerzés terén. Egyszerűen, megoldoztam azért a délutánért, ha nem egyéb...

És oda jutottam én is, mint a cigányok: sehogy se tudtam már a másnapnak élni. Pedig jó lett volna tudni: hogy ha szerencsésen túljutok e ponton, mi történhet még velünk azután?

Az egész mindenség összekavarodott bennem, mint kondérban a puliszka, de... legyen ebből elég ennyi.

Egy szokatlan szituációban voltam, meg kell érteni, és kész.

Csütörtök volt, és délután.

Négy nap múlva karácsony. Ahogy mondják egyesek, a szeretet ünnepe.

Hát legyen! Ha szeretetről van szó, én mindig készen állok, rám igazán lehet számítani.

A probléma csak annyi volt, hogy a kórházban is épp ekkor tartottak látogatási időt, ette volna meg a fene. De hát a betegeket is kell szeretni, nem? Egy kicsit teketóriáztam, mit is tegyek s mit ne, aztán úgy döntöttem, túl korai még beteget bolygatni, épp hogy csak bevitem, vasárnapig kibírja, különben is, jó kezekben van, ahogy láttam...

Akkor még nem tudhattam, hogy...

Kész, elindultam hát a találkára, a Mátyás-szobor felé. Akárcsak máskor, a masina nálam, csőre töltve, hónom alatt a Pirikének szánt fényképek, magam meg puccba vágva, kifürödve - mert ezt a luxust hébe-korba azért még üzőgettem, sietve sikáltam le magamat a városi közfürdőben, ami azért volt kellemetlen, mert hűvös időben könnyen ráfázhatott az ember -, öt óra táján leszobroztam Mátyás király előtt, ahová durva gránittörmeléket szokás szórni a sétányokra, ami szörnyen csikorog az arrajárók talpa alatt, nem beszélve arról, hogy a csukát is úgy nyúvi, hogy jobb se kell.

Mindenfelé a szokott nyüzsgés, tülekedés, a parádézó, izgága tömeg; csak egyvalami volt ettől szokatlanul elütő, legalábbis azon a télen: az ólmos szürkébe sötétült, alacsony égbolt. Már akkor hószagra állt a szimatom, és nem csalódtam. Még egyedül szomorkodtam fel és alá, nyakamat nyújtogatva, hogy jobban láthassak, s engem is jobban kiszúr hassanak, ha jönnek, de az első pelyhek már elszabadultak az égből, és egy-egy részeg dugóhúzózt leírva szépen leügyeskedték magukat a földre, ahol a megfelelő fogadtatás híján hamarosan pocsékba is mentek. Vagyis elolvadtak.

Egyáltalán, kezdtem erősen kételkedni Pirike szavahihetőségében. Felidéztem, miről diskuráltunk annak előtte, no meg a gesztusait. Nem volt egy szimpla dolog, mert túlságosan befekettül számomra a milicián töltött éjszaka, ahelyett, hogy a jóra emlékeznék, s a sok okoskodás után azzal bátorítottam magamat: türelem, Tunyogi, és bízzál egy kicsit az emberekben!

Még akkor is, ha utólag bizony sokszor bebizonyosodik: kár és véték volt prédálni azt a bizalmat...

Már messziről észrevettem a drága kis szökét. Pedig csak annyira aranylott fel a távoli utcasarkon, mint egy eltévedt napsugár, majd rögtön el is enyészett, de ennyiből én már tudhattam, hogy nem vártam hiába.

Úgy feszítettem ott, közömbösen, mintha egy szikrát se éreznék belül: akár valami kőbálvány.

Ó, te jószagú úristen, pedig hát a lány gyönyörűbb volt, mint az emlékeimben! Arcát kicsípte a hideg, vállára gyapjúkendő bolyha borult, s fölötte az a különös ragyogású hajkorona, amelynek izzása még csak hangsúlyozódott az orra tövébe s a szemei alá szórt szeplőktől. Én, ugye, megpróbáltam lefesteni, hogy szívem szerint láthassa mindenki, de mert ez nem az én felségvizem, hát csak annyit hangsúlyoznék még, és ezzel talán mindent el is mondtam a dolgról, hogy Pirike, bár isteni bomba nő volt mindenféle szempontból, oda és vissza, s mondhatom, ráillett az a divatozó szellemeskedés, miszerint még a hátrányai is az előnyére válnak, az én szökém mellett viszont sajnálatosan elveszítette a varázsát. Olyan lett, mint azok a papundeklicsajok a kirakatban, amikre felaggatnak egy-egy vég selymet vagy szövetet, esetleg holmi ruhákat, hogy a klienseket szédítgessék, mert odabent úgyis csak azt találni, ami éppen akad abban a pillanatban; de talán most hagyjuk ezt... Elég az hozzá, hiába unszolta Pirike a barátnőjét, az csak nem akart közelebb húzódni: hogy megvárja ő Pirit, ahol van, mármint egy tujabokor tövinél, intézzük csak nyugodtan az intéznivalóinkat; pedig a lelkemnek is jobban esett volna, ha odaáll a másik oldalamra, s hármásban szépen végigzon-gorázzuk a Pirikéről készült képeket, de hát - hogy is mondják? - éhes disznó sok makkal álmodik...

Így voltam én is.

Veronka még csak felénk se tekintett, és a téren lófrálókat leltározta.

Pirike közben a bizonyítványát magyarázta.

Mentegetőzött, hogy barátnője az eljövétel dolgában is alig-alig állt kötélnek, erősen gyanakodott, hogy ellene megy ki a játék, s csak úgy adta be nagy vonakodva a derekát, hogy Pirike kijelentette előtte: kíséretként van rá szüksége, nehogy a fényképész, mármint én, behúzzam a csőbe... Aztán ez hatott.

Közben, mintha a fényképekről diskurálnánk, egymás után dugdostam a csaj orra alá a jobbnál jobb felvételeket. Persze, a legtöbb, sajnálatos módon, nem tetszett neki. Főleg azok, ahol egy csöpp beállítás se szépítette a valóságot. Vagyis a többség.

Jöttem ugyan a kanyarfúróval, miszerint a természetesség az egyik legnagyobb erény, amit egy képtől vagy alkotástól egyáltalán számon lehet kérni; sajnos, magam se sokat értettem az ilyesmihez, csak úgy érzésből hívogattam le a kártyákat, amire ő visszaszólt, de eléggé meggyőződéssel, hogy biztosan úgy van, ahogy én állítom, de őt azért ne örökítse meg senki, amint éppen ásít vagy a fogát piszkálja, mert valahányszor majd elidőz e képnél, örökké szégyellni fogja magát miatta. Persze hogy jócskán begerjedtünk a művitától, s minél inkább belelovaltuk magunkat, annál kilátástalanabb lett az egész.

Döntőbíróra volt szükségünk. De ki legyen az, könyörgöm?

Normális, hogy a kéznél lévő Veronka, aki, enyhén szólva, unatkozhatott már a taccsvonalon. Legalábbis az volt a benyomásom.

Fel is kértem, volna-e kedve igazságot tenni miközöttünk.

Hosszan rám nézett, majd elfordította a fejét.

De azért hozzánk lépett.

Bemutatások, miegyebek, eléadtuk, miről folyik a vita, s vártuk, mi a helyzet, most már őszерinte.

Megpróbálom szóról szóra idézni:

- Egyszer, én ilyesmit nem csináltatnék magamról!

Úgy látszik, engem sem akart megsérteni, s a barátnéját se.

Pedig tudtán kívül ezzel mégis Pirikének adott igazat, aki annak idején a szememre vetette, hogy meséket mondok, mert a barátnőjétől mélységesen idegen a fényképezősdí...

Áldottam az eszemet, amiért nem kerteltem akkor tovább, s bevallottam az egyvaló igazat.

A fényképészettel ezek szerint biztosan nem hódítom meg a csajt, könyveltem el rögtön; valami egyébre van szükség, hogy nyissa a zárat a lakaton, ami azon a kapun lóg, mely a szívéhez vezet.

Veronkával például az volt a feneség, s ezt már most, az elején le kell szögezmem, hogy nehezen igazodtam el rajta. Nem vihogott és nem kellett magát, mint a hasonszőrű nőstények általában, ha valakit szédíteni akarnak, viszont a legkisebb mozdulatában is annyi báj és természetesség volt, hogy az már tisztára provokáció... Állt mellettünk egyik lábáról a másikra, mintha pluszban lenne, s csak a jóérzés tartaná vissza attól, hogy hátat fordítson nekünk.

Mi lesz itt, a szentségít a boltba, ha egyedül maradunk? - nyugölödtem, mert eszembe jutott a Pirikének tett ígéretem, amit, ha jól megnézzük, mindenki értelmezhetett úgy, ahogy éppen akart. Emlékeznek, amikor megfogadtam, hogy jó leszek a lányhoz...

Na és, akkor mi van? Nem elvileg, hanem konkrétan... Mert az elvekkkel mindenki tisztában és a legtöbbször torkig van.

Miként lehettem jó Veronkához? - kérdem tisztelettel. Fogadtam volna neki egyből örök hűséget? Simogattam volna a kezét szárazon, mintha nem is neki köszönhetném férfiasságom éjszakai ágaskodását?

Pirike valahogy olyan húrokat pönögetett akkor a lánnyal kapcsolatban, legalábbis a hanghordozásából és egyebekből ítélve, mintha egy szentet kellene tisztelnem benne, én meg ellenkezés nélkül belementem a játékba.

Ezt csak azért mondom így el, mert Pirike rövidesen lekopott mellőlünk, mondván, hogy hazaugrik a képekkkel, nehogy megtűródjenek séta közben, mi addig föltétlenül várjuk meg őt, példának okáért a sétatéren, a csónakázó-tó partján, a jégpavilonban, ahol most, télidőben is működött egy fajta kis teázó, igaz, hogy aki ott teát rendelt, annak is rumot meg egyéb piát töltögettek a bögréjébe, még hozzá nem is keveset, úgyhogy inkább volt az teás rum, mint a fordítottja, ahogy a pult mögött kicégérezve szerepelt.

Így történt, hogy hirtelen magunkra maradtunk.

Kezdetben Veronka is faképnél kívánt hagyni. Sok a dolga odahaza, mondta. No hát, el is hittem: egy cseléd, aki kimenőkor a rengeteg dolgára hivatkozva hazavágat...

Mondtam: felőlem indulhat, ha annyira viszket a mehetnéktől, de hát ha egyszer már megígértem a barátnéjának, hogy vigyázok rá, mint a szemem fényére, miként állok majd az eleibe? Ezen egy kicsit elrágódott, pedig már búcsúzófélben voltunk, és átmenetileg addig is mellettem lépkedett, természetesen tisztes távolságra, mintha nem is együvé tartoznánk, csak véletlenül verődtünk volna egyik a másik közelébe; s hát valahogy a valóság is így festett.

Egyre tömöttebben és biztosabban havazott. A pelyheknek egy idő után már nem volt alkalmuk elolvadni a földön, olyan sűrűn ereszkedett alá az utánpótlás.

Percek alatt mesebeli tél lett körülöttünk.

És ez volt a szerencsém, mert akadt legalább közös témánk, amin útnak induljunk egymás felé. Kiderült, hogy Veronka leginkább a telet kedveli. No, hát ezen ne múljon, nekem igazán olyan mindegy, melyik évszak a szolgálatos, egyszer úgyis mindegyik benyújtja rendre a számlát; rámondtam én is, hogy bizony, a tél az igazi... Sokáig mustrált gyanakodva; vajon villára veszem-e vagy igazat beszélek? Álltam a tekintetét, s ezzel határozottan sikerült megnyernem a rokonszenvét, mert gyermekien mosolyogva részletezni kezdte, milyenek is a tél örömei az akácligeti határban... Nagyon elcsodálkoztam, mármint fennhangon, amiért nem dongóvári, hiszen lám, Pirike odavaló... És ezzel már bent is voltunk a duma sűrűjében, megtudtam, hogy a mai Akácliget összenőtt Dongóvárrel, de valamikor szomszédos falvak voltak; aztán következett Akácliget, illetve Mohostanya soros bemutatása, ésatöbbi, ésatöbbi, ezt fölösleges is tovább részletezni, ő is beszélt, én is nyomtam a szöveget, tény az, hogy magunk se vettük észre, mikor kötöttünk ki a sétatéren, majd a teázóban, viszont ott már lelkesen kavargattuk a csészénkbe zúdítt jégpályai koktélt, egymással szemben, és ezt már nem lehetett letagadni.

Magam se tudtam elhinni, hogy a hónapokon át tartó, szinte reménytelen vágyódás után minden ilyen pofonegyszerű lesz. A legfurcsább pedig az volt, hogy kezdtem Veronka mellett egészen más embernek érezni magamat, mint eddig. Komolysága, tartózkodása engem is fokozott óvatosságra intett. Rá kellett jönnöm, hogy sokkal szimplább dolog valakihez hozzáférközni, mint az illető szimpátiáját megtartani. Veronka kényes vadnak bizonyult: szörnyen kifinomult szimata volt.

De hát mire Pirike megérkezett, mert azért végig reméltem, hogy nem ejt át rögtön az első délután, mi már úgy összeleledtünk a lényeket illetően Veronnal, hogy vasárnapra, vagyis hát karácsonyestire újabb találkát adtunk egymásnak. Somolyogtam is magamban a Piri korábbi aggodalmain: hát ez gyorsabban ment, mint az ágyba csinálás!

Mekkorát tévedtem, te jó ég...

Először is, kiderült, hogy vasárnap az öregemet kutyakötelességem felkeresni.

Másodszor, tiszta szerencse, hogy nem hullott ki a fejemből: kíméletlenül telnek a napok, s apám betétkönyvével együtt alig hatezervalahány fickándozott a zsebemben... Mit fickándozott?! Lapult, akár a kicsi nyuszi! Pedig az új év beköszöntével minden vonalon tiszta lappal kell indulnom...

Harmadszor viszont: ott volt a karácsonyi találka.

Mindezeket szépen össze kellett békíteni, hogy elférjenek egymás mellett a szívemben és az eszemben.

Apám kilókat fogyhatott, legalábbis ezt olvastam le beesett, fájdalom tiporta arcáról; mindezt leszámítva, kitűnően érezhette magát a népes társaságban, már mindenkit ismert, nevükön szólították ott egymást a betegek, no és el is mondta nekem halkan, míg ágya szélére ereszkedtem, amitől a sodrony aztán úgy megnyikordult, hogy azt hittem, mindenki reánk leskelődik majd, de még csak oda se szagoltak, tán egy egész regiment is elfínghatta volna magát odabent, azt is természetesnek tartják, úgyhogy az egész titkolózás nem ért egy kalap szart se, mert értelmetlennek bizonyult, vagyis hát, hogy szavamat ne felejtsem, az öregem elmondta nekem: aki csak tudja, segíti, hol az ágytálat viszik oda, hol a kaját vagy az orvossághoz való teát.

- Ha nem lennének a betegek, már rég elpatkoltam volna - szögezte le kapásból, mire én egy kicsit megborzongtam, mert olyan volt közben a hangja, mintha arról számolna be, milyen időjárásban volt részük az utóbbi napokban. Lehet, hogy eltúlozta a dolgot, ugye, milyen egy beteg vénember, kész katasztrófa, de azért némi igazság is lehetett a szavaiban, mert amíg odabent tanyáztam, egyetlen fehérköpenyes polgárt se láttam a kórterem tájékán ólálkodni.

Nemigen értek én az ilyesmihez, úgy mondom el, ahogy tőle hallottam; ő pedig úgy adta nekem tovább, amennyit a kórházia szavából megemésztett. Szóval, a vesekő gyanúja beigazolódott, jobbról-balról megröntgenezték, és mindjárt három darab követ is kimutattak, egyet útközben, a vezetékben megakadva, a többit a bal vesében elraktározódva egyelőre, de azok is bármikor nekiindulhattak. Amióta befeküdt, naponta többször is rájött a bolondóra, mármint a fájdalom, ilyenkor egy-egy injekciót is beadtak, s a doktor fogadkozott, ha ez így megy tovább újévig, menthetetlenül késelés lesz belőle... A térdét egyelőre hanyagolták, majd, ha túllesz a vesebajon, ami elég sajnós, legalábbis az apám szerint, de hát...

Mit mondjak, ők voltak az okosok...

Na, de hagyjuk ezt... Kíváncsi voltam, vajon mennyire tart igényt a nálam lévő pénzére. Kérdeztem, van-e szüksége valamire. Ingatta a fejét. Hát akkor nem!

Rohanhattam Veronkához.

Az első megdöbbenés: bár még idejében érkeztem, a lány volt az, aki várt rám.

Karácsony este lévén, ugye, mégse állíthattam oda üres kézzel. Viszont azokban a napokban úgy széthordtak mindent az üzletekből, a fél várost is bejártam, míg rábukkantam valami illendő csecsebecsére, nehogy megsértsem a túlzott tolakodással. Szóval, egy üveg kölnivíz nem a világ, se neki, se nekem, amellet kötöttem ki, nem is az illata miatt, inkább az üvegcese formájáért kértem le a nagyjából lepusztított polcra.

Köszöntöttük egymást, mint régi ismerősök, pedig jóformán mit sem tudott egyik a másiktól. Ahogy meglátott engem, már dobta is be a mosolyát. Gyönyörű lány volt, nem győzöm hangsúlyozni, a meleg mosolyával... Csak az volt a gyanús, hogy vajon mivel hódítottam meg ily villámgyorsan, hiszen a múltkorjában ugyancsak modorizáltam magamat, nehogy ajtóstul rohanjak a házba.

Nyugtalanított, ugyanakkor hízelgett is e gyors siker, s ahogy lépésről lépésre előrehaladtunk az estében, egyre gyülekeztek bennem a néma kérdőjelek.

Alig indultunk meg például a sétatér vattás fái alatt, kezével nyomban a könyökömbé kapaszkodott, mondván, nehogy megcsússzon a jeges utcán. Szóval, szabályosan karon fogott. Azután meg, úgy örvendezett a karácsonyi ajándéknak, mint egy gyermek; igazán nem számítottam ekkora húzásra, hiszen nem vagyok én az ajándékozás tudós szakértője. Babusgatta, dédelgette a metszett kis üvegecskét, nem is a benne lévő lötyty izgatta, inkább a sarkok és bemetszések csillogása az esti lámpák fényében, aztán hirtelen elkomorult az arca, és percek alatt meg se akart mukkanni; már éppen jókora pánikba estem, vajon hol véhettem el a lépést, mivel sérthettem meg Veront, miért büntet a hallgatásával, mire végül nagy nehezen kibökte, hogy szörnyen bántja, amiért az ő figyelmét ennyire kikerülte a karácsony, következésképpen nem fogadhatja el az én ajándékomat, csak majd, ha egyszer ő is... Nosza, biztosítottam róla, hogy ez egy örültség, amit a fejébe vett, ne pazarolja ilyesmire az idejét, de ha már olyan nagy jelentőséget tulajdonít a kölcsönösségnek, ne sokat tétovázzon, adjon egy kéznél lévő, olcsó ajándékot, mondjuk egy csókot, amit én is örömmel elviselek, s neki se kerül nagy megerőltetésebe...

Erre aztán nyomban földbe gyökerezett az a két pompás lába, s úgy vasvillázott a tekintetével, hogy végképp nem értettem az egészet.

Titokban kezdtem becsavarodni.

Szóval, elsőnek érkezik a találkára, minden felszólítás nélkül karon ragad, elfogadja karácsonyi ajándékomat, viszont megtagad tőlem egy nyavalyás csókot?!

Méghez a karácsony estéjén...

Szóljak, ne szóljak?

Igaz, néma gyereknek az anyja se érti a szavát, de ha túl erősen kötöm az ebet a karóhoz, a végén még túlrad rajtam, hogy attól koldulok!

De komolyan, úgy nézett rám, mintha főbenjáró bünt követtem volna el, ő meg képtelen lenne megbocsátani nekem!

Cirka tíz évnyi volt a difi miközöttünk, úgyhogy ami nekem természetesnek tűnhetett akkor, öneki valószínűleg még röstellni való titokzatosság. De akkor is... És mondhatom, hogy szörnyen izgatott a dolog, mert éreztem, nyakig bele vagyok bolondulva ebbe a teremtésbe.

Igen, igen: szerelmes voltam!

Azt hiszem, végül is ez volt rá a helyes kifejezés. Tudom, hogy elkopott, kicsúfolt, lejáratott, meghurcolt szót használok, de hát, ha egyszer az ember vesz fel az örömtől, hogy láthat egyáltalán valakit, és pusztul belé, amikor meg kell válniuk, s közben nincs semmilyen szexes izé se köztük, ami máskülönben természetes, sőt kíváncsatos lenne, de talán annak is elérkezik az ideje... Nos, hogy nevezzük az ilyesmit, ha nem szerelemnek?

Az az elsinkófált csók viszont akkor szörnyen zokon esett. De bár ne esett volna, mert Veronka nagy komolyan, egy kicsit elrekedő hangon, magyarázatképpen mesélni kezdte élete történetét. Megpróbálom az ő szavaival elmondani ezt a különös históriát, mert talán még ma

is képtelen vagyok higgadt véleményt alkotni róla; tudom, mindez szarság és még sok egyéb a részemről, de ha felakasztnak se tudok kibújni a bőromból, senkinek a kedvéért.

- Alig ismerjük egymást - kezdte Veronka, az útjába akadó hóbuckákat rugdosva -, jóformán a szándékait se tudom, de megérezttem, hogy nem lehet rossz ember, ezért mindent elmondanék úgy, ahogy volt...

Könnyelműen vállat vontam, s ő ezt azonnal biztatásnak vette.

- Édesanyám mesélte többször, hogy még bölcsőbe való leányka lehettem, mikor egy cigányné tévedt be az udvarunkba, ócska edényekkel házalt. Hiába kínálta őket olcsón, édesanyámnak nem volt rá pénze, s különben is, ha edényt vesz, a boltba megy érte, minek bíbelődjek a cigányportékával? Azt remélte, a cigányasszony megunja egyszer a rimázkodást s továbbáll, de az csak azért se, leült a földre, s szívettépően könyörgött, jósoltasson valamit az aranyos porontyának, aki én voltam, tán csak akad érte valahol egy darab kenyér... Így történhetett, hogy már jó előre megírták a sorsomat, miszerint vesztükbe fogom sodorni a férfiakat, akik az életemet keresztezik... Édesanyám ezt többször elismételte nekem, nehogy valamiképpen megfélemedjek róla. Gondolom, tetszett neki, hogy a lányának ilyen jövő néz ki, s vakon hitt a cigányasszony szavaiban, mert nálunk még hitele van az ilyesminek, sajnos... Azt remélte tán, hogy a saját félresikerült asszonyi életéért fogok majd megfizetni a férfiaknak? Gyerekkorommal még nekem is kedvemre volt ez a szerep, úgy is viselkedtem az utcán s az iskolában, s ha nadrág került a közelembe, minden ostobaságot kitaláltam, csak hogy anyám kedviben járhaszak. Így ment ez sok éven át, elkönyvelték, ez vagyok én, meg került néhány barátnőm is, például a Piri, jól megértettük egymást, ami a fiúellenességet illeti, de azt hiszem, ez nem sors volt, amit előre megírtak nekem, hanem valami természetes dolog, ami fiúk és lányok között, gyerekek lévén, gyakran előfordul. S főként, hogy elkezdtünk formásodni, lányosodni, hát alig-alig volt nyugovásunk a fiúktól. De nem ám a velünk egy-ívásúaktól, mert azok bunkó kis kecskék voltak hozzánk képest, némelyik a vállunkig se ért, s még a huzakodásban is legtöbbször mi maradtunk felül, hiszen az iskolai tornaórákon a lányok se lógatták a lábukat, éppen úgy ugrottunk, szaladtunk, löktük a vasgolyót, mintha fiúk lennénk... Volt ott ám leskelődés, szájtátás, heccelődés elég, ahogy a kis fekete bugyogókban megjelentünk: szokatlan volt akkor még ez a viselet mifelénk, az iskolai szabályok viszont kötelezően előírták, hogy valahányszor csak tornászunk, ezt húzzuk magunkra... Na, az egy érdekes dolog volt, amíg a felnőttek megszokták, hogy ennyi pucérkodás miatt nem érdemes háborút kezdeni az iskolával, ahogy némely családban megtörtént; hiszen ha városon is az volt a szokás, miért tegyenek kivételt a faluval? Itt is, ott is ugyanolyan emberek élnek... Nálunk is lett volna haddelhadd, de én addig mondtam édesanyámnak, ne kacagtassa magát, hiszen a városi lányok, amikor napozni akarnak, még fürdőruhát is öltenek, mutattam neki az újságban, ami nekünk járt a postán, ki volt téve belé egy fénykép, amint a tengerparton fiúklányok együtt játszadoztak a homokban, a napsütésben, s bizony még annyira se voltak felöltözve, mintha tornaórán lennének... Így aztán szépen beadta a derekát édesanyám is, meg még akadtak így családok a faluban, hogy a gyerekük beszélt rá a dologra, mert a tanár néni elévett bennünket, hogy hát nem vagyunk képesek odahaza okosan szólni az iskola és a saját érdekünkben... Nem is lett volna különösebb vita, ha van például tornatermünk, de nálunk nem létezett ilyesmi, s így örökké künt kellett futkároznunk a szabad ég alatt, az iskolaudvaron, már amikor lehetett, mert a téli hidegekben inkább az osztályban ugrabugráltunk, vagy tetőtől talpig felöltözve kivonultunk hócsatázni... Amíg be nem állt a fagy, bizony örökké az udvaron mutogattuk magunkat. És hát... sokan megálltak biza a kerítés mellett, mert nem volt az olyan magas alkotmány, még a kis termetű bácsikák is kényelmesen beláthattak a lécek fölött, egyszerűen rákönyököltek a kerítésdeszkára, aztán beszéltek onnan befelé összevissza, még kiáltottak is hozzánk mindenféle csúfat, szóval... hogy ilyen feneke meg begye meg egyebe van... Én nem mondom, volt is, de tehattunk mi róla?... Még az öregek hagyján, egy-

két kivételtől eltekintve ők már a légynek se ártanak, jár a szájuk s annyi, viszont egyre inkább odaszoktak a nagyobb legények, akik már a húsz felé jártak, s mi voltunk számukra az ingyencirkusz. Mikor ránk néztek, olyan kellemetlen volt, mert úgy sütött a szemük, mintha az máris a kezük lenne, s azzal aztán mindenüvé beférkőztek, hiába feszült rajtunk trikó meg nadrágocska, nekik azért mi egészen pucérok voltunk, ők egykettő lehúztak mindent a szemükkel rólunk, s még ki tudhatja, mi mindent csináltak velünk gondolatban, mert ők nem úgy, mint az öregek, nem mielőttünk szóltak, hanem egymás közt tárgyalták ki a dolgokat, amikor magukban voltak. Az egyik lány mesélte el, akinek volt egy legénybátyja, és véletlenül kihallgatta, miről járt azoknak a szájuk a kocsma előtt, hát azt nem lehet kimondani! Odáig mentek, hogy el is osztottak már bennünket maguk között: ez a tiéd, az a nagy csecsű az övé, az a keszeg az enyém, az a fehér combú a negyediké, az aranyhajút, vagyis engem az ötödik stoppolt, szóval mindenkinek jutott belőlünk s mégse, mert aztán összekaptak az osztzkodáson, sehogy se passzoltak az ízlések, hogy mindenki meg legyen elégedve azzal, ami neki jutott... A lány eléggé kacagva mesélte nekünk mindezt, soknak tetszett is, hogy az ilyen komoly, nagy legények, akik szemében mostanig taknyos volt a magunkfajta csitrilánya, most nem a nagyokért, hanem, miattunk huzakodnak, s hogy egyáltalán vagyunk valakik a szemükben. Többen igyekeztek ezután úgy viselkedni, illegni, megmutatódni előttük, hogy azok ott a kerítésen túl lássanak is ám valamit... A tanárok tapasztalhatták ugyan, milyen mozgolódást okoznak a tornaórák, de remélték, hogy majd csak elmúlik egyszer, hiszen egyik csoda se tart három napnál tovább, s az ilyen látványt nem nehéz megszokni, hiszen például az osztálytársaink már nem is voltak annyira oda az első hetek után... Én ugyan nem mutattam a többieknek, hogy zavarban lennék, de isten látja lelkemet, nem szándékoztam a lányokkal tartani, mert sehogy se tudtam beletörődni abba, hogy én valakinek a tulajdona lehessek, és az azt csináljon velem, még ha csak gondolatban is, ami megfordul neki a fejében. Igyekeztem hát közömbösnek maradni, mintha hidegen hagyna a titokban folyó heccelődés. Úgy szaladgáltam, ugrándoztam az udvaron, mintha senki se állna a kerítésnél. Senki felé nem küldtem cinkos válaszmosolyokat, még az se érdekelt, kinek a választottja lettem, féltem az egész cirkusztól, mint a tűztől, pedig a lányok mondták volna, de én befogtam a fülem, amikor kórusban ordítani kezdték a nevét, akkor meg a táblára írták fel, hátha úgy már muszáj lesz elolvasnom, én viszont hátat fordítottam az osztálynak, erre meg körülfogtak, öten is rám jöttek nagy sivalkodva és kacagva, pedig szívből kértem, könyörögtem, hagynák már ezt a cirkuszt, de csak lefogták a kezemet, s erőszakkal a tábla felé fordítottak, akkor viszont a szememet hunytam be azonnal, s addig szorítottam, hogy nagy, piros tűzkarikák táncoltak előttem odabent, a kezem, lefogva s a fülem védtelen maradt. Akkor aztán már muszáj volt meghallanom a lányok mondókáját, azt sikították kórusban, hogy Barátosi László... Elbögtem magam, s hogy máris kezdődött az óra, az én vállam egyre csak rángatózott a befelé fojtott sirástól, kérdezte is a tanár: nyű van-e a fenekemben, hogy nem tudok helyt ülni? Bizonyára nem táncoltam ki magamat a legutóbbi lakodalomban, s azt pótolnám ki mindenáron, de megálljak ám, mert nem úgy verik a cigányt, ahogy én gondolom, rendnek és fegyelemnek kell lennie az iskolában, csodálkozott is rajta, hogy rendes leány létemre ilyen suhanc-tempókra vetemedtem... Mondott, egyre csak mondott, s mert én hallgattam, mindinkább tűzbe jött a saját hangjától. Ideges fajta ember volt, ha elkezdte az istenelést, addig-addig, hogy végül odacsapta valakihez a katalógust. Én akkor, egy szó nem sok, annyit sem feleltem vissza, s mivel így nem volt kihez vágnia a naplót, hát a katedrához verte vagy három ízben, s attól le is csendesedett. De azért beírta az intőt a füzetembe, s megfenyegetett, ha másnapra nem mutatom fel neki édesapám vagy édesanyám által aláírva, megkeserülöm azt a napot... Hát ezzel csak azt érték el mindannyian, hogy később szívből megutáltam őket, mindenkit, akinek valamilyen köze volt az én megaláztatásomhoz, s félve oldalogtam hazafelé, hátha sikerül az egészet eltitkolni édesapám elől, akitől a tűznél is jobban féltem, s ijedtemben mindent kivallottam édesanyámnak, remélve, hogy az ő jóságos szíve valahogy

eligazítja a dolgokat... Össze is csapta a kezét meglepődésében, s szaporán faggatott, mint történt a dolog, minden részletet jó alaposan el kellett mesélnem, mert amúgy kíváncsi fajta asszony az én édesanyám, addig gyomrozza, kérdegeti az embert, amíg az mindent kitalál előtte, s akkor aztán ő a soros, olyan egy jó mondikáló asszony, e téren akár versenyre is kelhetett volna a tanárommal, de még nála is jobban felhékulázta magát, amikor meghallotta, hogy éppen Barátosi Lászlóról van szó, s nyomban szavamat vette, hogy egy pillanatig se állok le azzal a legénnyel, apja-anyja utolsó, részeges parasztok, a szülői hagyatékot már sikerült elinniük a család feje fölül, most meg kegyelem-kenyéren élnek, csak a fiú dolgozik, meg az öccse, kubikusok a városi építőtelepen, ők hordják haza a pénzt, hogy amazok az utolsó garasig eligyák, aljanépség az egész família, még csak szóba állni se érdemes velük, hogy jön ahhoz, még hogy ő válogasson ki engemet, meg volt mondva, ugye, nem vezet jóra a pucérkodás, de okosabb akartam lenni az anyámnál, most hát egyem meg, amit főztem, itt az eredmény, de azért csak megmutatjuk, ki az erősebb, megkeserüli még az a pálinkáshordóban fogant, koszos fráter, hogy egyáltalán a világra merészkedett! Bebizonyítjuk ám az egész falu előtt, hogy aki packázni mer velünk, annak ütött az órája, édesapám ugyanis régóta benne van a pártban, mindjárt a háború után belépett a kommunisták közé, és hogy jön valaki ahhoz, hogy egy ilyen emberrel ujjat húzzon, még ha csak a lányáról van is szó... Bezzeg, amikor még mindenki fűjt a kommunistákra, akkor sem mertek szembefordulni vele, csak gyalázták a háta mögött, de most, hogy mégis az új idők győzedelmeskedtek, egyenesen szégyenletes kihívás ez a részükről, majd a bőrükön fogják tapasztalni, hogy amit a cigányné jószolt nekem, az az ő hátukon csattan először, mert egyszer a legényt úgy megtáncoltatjuk, hogy... Szóval, anyám mindent kimondott, ami csak összegyűlt a begyiben, én viszont megijedtem a nagy indulatától, s mindegyre kérleltem, ne legyen olyan kegyetlen, majd csak elvonul a fejünk fölül ez a vihar... Még én voltam, aki csöndesítette őt, de semmi pénzért nem akart kötélnek állni, gyalázkodott és becsmérelt tovább mindenkit, aki épp a nyelvire jött. Ahogy beszélt, beszélt, hirtelen megváltozott-forma bennem valami, s titokban kíváncsi lettem arra a Barátosi fiúra, akitől ennyire féltettek. Bólogatva hagytam mindent az anyámra, vártam, fejezze be a sárkánykodást, s eldöntöttem magamban, hogy másnap föltétlenül szemügyre veszem azt a legényt, lássam legalább, kit kellene gyűlölnöm... Jóképű srác volt, annyi szent, s ahogy mondani szokás, egyből belehabarodtam. Mintha mindent elfűjt volna a szél, ami addig történt, ijedten tapasztaltam, hogy biza tetszik, amint a haja göndörödik a két füle fölött, meg a fejébe nyomott, hetyke szalmakalap és a mosoly is, mert olyankor az összes foga kivillant a szájából, nevetése akár a felkelő nap, csak bámult a többiekkel a kerítésre támaszkodva, mint akit főbe kólintottak, s amikor ránéztem, nyomban lesütötte a szemét, nem állta a pillantásomat s zavarában pár perc múlva el is oldalgott a kerítéstől. Hát nem éppen ezt és így akartam, arra számítottam, hogy amíg engemet néz, úgy firgek, járkálok az orra előtt, hogy igazából láthassa, kicsodán akadt meg a szeme, s egy csöppet se sajnálja a választását... De hamar elszállhatott a röstelkedése, mert nemsokára már újra a kerítés mellett lebzelt, a többiek között... Valahogy olyan titokzatos dolog volt ez a szereplés, az illegés-billegés; egy óriási tükör elé képzeltem magamat, amiben tetőtől talpig láthatom mindenemet, s úgy találtam, bizony, nincs miért szégyenkeznem a többiek mellett. Barátosi László pedig, ahogy láttam, egyre inkább tüzet fogott. Ez már aztán engem se hagyott hidegen... Még azon az órán úgy esett, hogy a tanár előhozta nekünk a felfújható bőrlabdát, azt mondta, ez itt a kézilabda, ugyanolyan, mint a futball, csak nem lábbal, hanem kézzel üzik. El is magyarázta mindjárt a szabályokat, de úgy mondta, hogy előbb meg kell tanulnunk adogatni egymásnak, ez a fortélya az egésznek, no meg a kapura dobás, vagyis hogy ne szerelhessék el az embertől a labdát, s a kapuhoz érve erősen be tudja zavarni a hálóba. Próbálgattuk is a figurákat szorgalmasan, a baj csak az volt, hogy erősen ügyetleneknek bizonyultunk, a labda mindegyre kisiklott a kezünk közül, hol ide, hol oda gurult, loholhattunk utána épp eleget... Az egyik lány, aki rendszerint nekem tálalta a passzokat, egy idő után a fejébe vette, hogy ő bizony megtanulja a

kapura dobást, s rajtam akarta kipróbálni lövéseinek erejét. Nemigen volt a kedvemre, hogy egyszerű kapusnak néz, mert sajnos a legtöbb labdát ki se tudtam védeni. Hol túl erősen röpültek felém, alig tudtam elmozdulni, már süvített is a fejem mellett a bomba, s örökké a kerítéshez csapódott, csak úgy dongott belé a deszka, hol úgy megpörgette aztán a dobását, sehogy se tudtam rátenni a kezemet. És persze ilyenkor kórusban hangzott föl odakint a fiúk nyerítő nevetése. Egy dobás után olyan magasan zúgott át fölöttem, meg se állt a kerítésen túl, mire a lányok is ujjongva visibáltak, pedig hát nem volt az meccs vagy valami komoly. Na, ijedtem meg, hogy fogom én azt visszaszerezni, hiszen egyenesen ki kellene szaladnom az iskolakapun, majd meg kellene kerülnöm az egész udvart, de a labda addig bele is kerülhet az iskola mögött folydogáló patakba, s akkor mi lesz... Kár volt ijedezni, mert alig értem a kerítéshez, a bámész sereg, mintha vezényszóra, megiramodott, s loholt a labda után összegabalyodva, ide-oda lökődve, versengve, ki teszi rája hamarabb a kezét... Mi tátott szájjal bámultuk, mint gázolnak át a patak vizén az izgága legények, egymás sarkát taposva, hogy a partmenti fűzfákon fennakadt labdát elérjék. Biztattuk őket, nevettünk, ugrabugráltunk, nem fértünk a bőrünkben, annyira tetszett nekünk ez a váratlanul jött játék... No, de mit ad isten, vajon ki kaparintotta meg elsőként a labdát? Nem más, mint Barátosi László... Úgy szorította magához a nedves bőrt, mintha többé el se eresztené, s a sebes patakkal mit sem törődve, ahogy átevickélt rajta, ugyanúgy gázolt visszafelé is, míg a többiek lógó orral követték, de már nem a vízen át, hanem a palló felé kerülve, ázottan szotyorgó nadrágjukat tapogatva, cuppogó bakancsban, leforrázva... László egyenesen felém tartott, s engem mintha oda-láncoltak volna a kerítéshez, moccanni se tudtam, néztem a szemembe akaszkodó szemét, s ezúttal én voltam az, aki végül is nem állta a másik pillantását. Megszégyelltem magam... - Tessék - mondta -, itt a labda - s ahogy a kezembe tette, egy villanásra hozzám, jobban mondva a kezem bőréhez ért, s számomra ismeretlen borzongás cikázott át rajtam, nem tudtam, mire vélni, s úgy megijedtem tőle, hogy még a labdát is eleresztettem, s nagyot puffant a lábam előtt... - Megvárlak iskola után, aranyoska! - súgta oda, de inkább csak éreztem, mint értettem a szavát, úgy el voltam veszve egészen... Könnyű mondani, hogy megvárlak, viszont annál nehezebb volt kicsinálni, nehogy feltűnjék valakinek, hogy mi ketten összebeszéltünk...

Kábán hallgattam ezt a furcsa történetet, s gőzöm nem volt, hová akart kilyukadni vele az én Veronkám. Egyáltalán, mi közöm nekem a hajdani szerelmeihez? És honnan ekkora bátorság, hogy ilyen nyíltan beszéljen ezekről a dolgokról?

Láthatta rajtam a nagy értetlenséget, mert hamarosan karon veregetett:

- Ha végighallgat, talán meg is csókolhat.

Na, ez hatott. Csupa fül voltam.

- ...Lehet, hogy nem kellene elmondanom a történet végét, de számomra ez becsület kérdése. Szeretném, ha egészen megismerne, s utána döntené, kíván-e még szóba állni velem...

Úgy beszélt, mintha már meg is kértem volna a kezét, pedig hát csak a szájára nyaltam volna egyet-kettőt. Egyelőre...

- Ott folytatom, ahol a valóságban is folytatódott. Azt mondtam a barátnémnak, az akácligeti nagymamához indulok, a temető fölé, hiszen tudtam, hogy egyiküknek sem akad arra útja, s tényleg, ideje volt már, hogy meglátogassam szegényt, kiesett az a pár ház ott mindenféle útból, egy-két szekér ha megfordult arrafelé, az is csak ősztájt, mikor a tűzfát szokták hazahordani. Mindig jólesett a beteges mámimnak, valahányszor rányitottam az ajtót, akár a mesebeli Piroska, én se igen indultam üres kézzel, gondoltam, egyéb híján most szedek neki egy csokor mezei virágot, a temetőben nőnek ugyanis a legszebb vadvirágok az egész határban, talán mert a holtak trágyázzák nekik a földet... Alig indultam útnak, egyvégtében kalapált

a szívem, mintha egy másvalaki ment volna ott helyettem, se jobbra, se balra nem mertem nézelődni, nehogy valakivel összeakadjon a tekintetem, még Lászlótól is félttem, remegve gondoltam, majd csak utánam ered, ha egyszer megígérte... Alig értem a temető alá, már fel is dübörögtek mögöttem a gumicsizmás léptek, mintha valaki egyenesen táncba igyekezne. Hol lassítottam, hol meg szaporáztam, nehogy elmaradjon mögülem, de azért el se igen bízza magát. Nem is ért utol, s mikor már a temetőben jártam, s szétnéztem, van-e rajtam kívül teremtet lélek arrafelé, nem láttam egyebet a virágokon, a sírokon s a dülöngélő köveken kívül, csak egy szajkó rebtent föl rikácsolva a bozontos, magában álló fenyőfáról, erősen megijedtem tőle, mert olyan emberi hangokat adott ki, akár egy házsártos vénasszony... - Veronka, várj meg - ért utol a Barátosi László hangja is, nem túl harsogón, nehogy a kiáltás árulónk legyen a falu előtt... - Mit akarsz? - fordultam hátra, s akkor láttam, csak pár lépésre volt tőlem, s észrevettem valamit az arcán, amitől valahogy szörnyen megijedtem. Esküszöm, más arc bámult rám délelőtt a kerítés fölött! Vonásra semmit se hibázott, a szalmakalap is ott ült a fején, de valahogy jobbra csúszott mégis, s a haja csapzottan kunkorodott ki alóla, vonásai eltorzultak, furcsán feszültek, mintha álarca lenne, s kezdtem gyanút fogni, hogy alighanem betintázott közben a nyomorultja, csak úgy dőlt belőle a pálinkaszag, ahogy a közelemben ért, akárcsak az apámból disznóöléskor, képtelenség olyankor féken tartani, csak úgy vedeli pohárszámra a szilvalét, mint más az újbort. Hogy miért csinálta ezt velem, és éppen akkor, a bátorsághoz kellett-e vagy máshoz, nem tudom, elég az hozzá, hogy belőlem egyből elpárolgott minden addigi szédülés, csak a rettegés maradt meg s dagadt egyre ijesztőbbé a szívemben; teljesen magunkra voltunk a temetőben, egymással szemben, az már nem is Barátosi László volt, csupán egy megveszett állat, akit jóformán nem is ismertem, de már elmentem vele találkára, és mindenáron szerette volna megragadni a kezemet, én meg olyan csúful meredtem reá, hogy még egy medve is meghunyászkodott volna szégyenében. Ő viszont nem! - Téged akarlak - habogta, nyálasan buggyantva a szavakat -, olyan nagyon kívánlak, hogy belepusztulok, gyere ide, te kicsi lány... - És így tovább, ahogy egy ilyen fáradt legénytől kitelt... Ekkor ébredtem rá, hogy ő a rajtam lévő ruhák ellenére is meztelenül lát engem, mintha az iskolaudvaron lennék; lehet, hogy igazán kedvelt is, de inkább a fűbe akart dőlni, az az én meggyőződésem, meg se kérdezte, hajlandó vagyok-e a szórakozásra, csak nyúlka a kezeivel, fogott, markolászott volna, s ki tudja még mire vetemedik; megundorodtam már az egésztől, a legszívesebben szaladtam volna, de utánam kapott, elcsípte a bokámat, s magával rántott a földre. Felhengeredtünk a sírok között, a magas fűben. Rúgkapáltam, püföltem, ahol értem, ő meg vicsorított, morgott, heveskedett, és nem eresztette a lábamat. - Most aztán megízéllek - egyre ezt lihegte -, az ilyen meg olyan jóanyádat neked, gyere ide rögtön, kapd be a horgot, te makrancoska, te kis aranyos boszorka, egyem a zúzád - dühödten, magából kikelve fűt felém -, mióta leskedek már utánad, s te rám se nézel, hát mi a túró, azt hiszed, fából van az ember?... - Sikoltozni szerettem volna, de félttem a falura szóló botránytól, menekültem volna, de nem eresztett, ütöttem volna, de akkor még nem tudtam, mi a fortély a férfiak eredményes leszerelésének, hogy utána sokáig megemlegessék... A sírok között pedig... hát megesett, amit én nem akartam... Borzalmas volt. Fájt, mintha kést forgatnának bennem, s közben még az az ocsmány viselkedése, a magából kivetkőzött ember sípoló szuszogása, a durvasága, ahogy a földhöz nyomorított, még a köntösömet is dühösen megszagatta, s tetejében a vér, amitől úgy megiszonyodtam, hogy végül mégiscsak szörnyen sikoltozni kezdtem... Ettől valahogy magához tért, bambán feltérdelt az oldalamnál, a szalmakalapja távolabb gurult, utána mászott, a fejébe csapta, dülöngélő léptekkel eltrappolt a kert felső végébe, és átvette magát a magas sövényen... Én tovább visítogtam, ahogy a torkomon kifért; fogalmam se volt, mi lesz velem ezek után, azt hittem, ott helyben elpusztulok, ki se kell hozni már engemet a temetőbe, akár el is hantolhatnak helyben, hiszen csordogált közben a vérem, senki sem volt a közelemben, aki segíthetne rajtam... Hiába lakott pár lépésre a mámi, úgyse tudott mozdulni az ágyból, s végül is az egyik szomszéd hallotta meg a kiáltást,

lélekszakadva rohant felém a temetőkerten át... Anyámék bosszúja nem is maradt el, addig-addig jártak az ügyben, amíg Barátosít pár évre el is ítélték erőszakért, a legnagyobb büntetést kapta, ami csak kijárhat az ilyesmiért, de nekem azóta sem volt maradásom a falumban, azért is jöttem el szolgálni, hogy valamiképpen megélhessek... Eddig még senkinek el nem mondtam a kálváriámat, csak a törvényszéken kellett a legapróbb részleteket is... Újra meg újra... Most pedig tessék eldönteni: kell-e még a csókom?!

Dacosan fölvetette a fejét, mint a kutya vadászat előtt; homlokát, arcát, bolyhos kendőjét csillogó pelyhek buzgólkodták körül, hogy aztán elpusztuljanak e szerelmi táncban. Szép volt a lány, na, ezt kell hogy mondjam most is, s ezután is, de a meséjével valami láthatatlan falat emelt közénk.

Pontosan, mintha váratlanul a gyomromba bokszott volna valaki; levegő után kapkodtam, kerestem az előbbi napok, hetek varázsos hangulatát, de akkor már nem tudtam hinni ennek a lánynak a küszöbig és vissza, egyre többször láttam magam előtt, bár nem volt szándékom-ban, a temetői fentergésüket. Bár hunytam volna be a szemem, hogy ne tudjak semmit, az is jobb - de már késő volt.

Vesszek meg, ha a csajnak nem volt valami titkos számítása ezzel a rablómesével! Vagy azt akarta, hogy a gusztusomat elvegye, s utána röhögjön a markába, vagy olyan hülyére becsületes, hogy az elvei nem engedték zsákbamacskát árujni...

Akármi volt a magyarázat, az eredmény egykutya: egy kicsikét elment a kedvem az ilyen szerelemtől. Dühös lettem Veronkára azért is, amiben ő nem volt hibás. Persze, ha hinni lehet neki... Így van ez, az ember egyszer remél és kombinál, azt hiszi, megfogta az isten lábát, hogy aztán kiderüljön: az ő hazája valahogy mégis odébb van egy lukkal.

Még sétafikáltunk ott valamennyit az egyre sűrűsödő hóesésben, persze a csók végül nem esett meg, egyikünk se hozta szóba. Jó lett volna valahogy szellőfinoman lekopni, s közben meg nem sérteni a lelkivilágát, mert azért azt is beláttam, hogy eléggé szomorkás história az övé, s végtére ránk, férfiakra is csúnyán visszaüt, de a szentségit a boltba, miért legyen éppen én arra ítélve, hogy mindenféle riherongy a nyakamba csimpaszkodjék, mintha összetévesztenének a svájci vöröskereszttel...

Persze, távolról sem volt ilyen egyszerű a dolog, mert az érzelem zenéjét, annak a fő dallamát nem lehetett már nyomtalanul elhallgattatni. Újra találkát adtunk egymásnak Veronkával, mintha mi sem történt volna, csak hogy abból a forró epekedésből, amivel az egész rajtolt, jóval kevesebb gőz feszült bennem.

Szerettem Veronkát, és állatira sajnáltam magam, amiért ilyen szerencsétlen flótás vagyok az életben.

Hát... így zajlott le dióhéjban az én karácsonyom abban az emlékezetes esztendőben.

Már csak pár nap maradt szilveszterig, s az új év kezdetével le kellett tudnom minden adósságot.

Sebtiben húztam egy vastag vonalat a sürgető tennivalók alá, s kíváncsian lestem a végeredményt...

Mit mondjak? Lesújtó volt.

Először is, a pénznek majd a fele hibádzott még, ráadásul az orvosok szinte biztosra mondták, hogy az ünnepek után nincs kegyelem, tehát felszabdalják az öreget: ez az egy kiútja maradt. A prof diszkrétan értésemre adta, miután csettintve zár alá helyezte a maradék üveg mohostanyai pálinkát, hogy minimum egy kettést elvárnak tőlem, mert ha nem tudnám, az operációban többen is részt vesznek, ha csak ő egyedül lenne, ki tudnánk egyezni még néhány üvegben, csak hogy egy egész csapatról van szó; természetesen csakis akkor, ha már lezajlott a sikeres operáció... Ami szerintem ugyanaz a kupac, ha jól megnézzük.

Másodszor: alig maradt pár napom, hogy menthessem a jövőmet, a bőrömmel együtt.

Már csak a csodák segíthettek rajtam.

S mivel csodák nem voltak, meg kellett keresnem azt az embert, aki oly rövid idő alatt egyáltalán kifizetődőnek tartja, hogy a hónom alá nyúljon. Aki hisz bennem és abban, hogy senkinek se maradok adósa.

A Janóval történt lebegés óta kigyógyultam az emberekbe vetett hitemből. Pedig nem mondhatnám, hogy csupa átverésből állt az életem. Ha alaposan végiggondolok rajta, kimondottan kedves emlékek is akadnak a sok szemét között, de ha huzamosabb időn át üres a bank, az embernek lepusztul ám a kedve.

Kinek jelenthet egy ilyen élet százszázalékos garanciát? A lóversenyen se létezik ilyesmi. Amiről különben láttam is egy érdekes filmet, már nem tudom, mikor...

És mégis volt valaki, akire bizalommal gondolhattam. Seres Ödön példának okáért... Pedig félig-meddig vonakodtam másodszor is rászorulni. Annak idején úgy ágáltam előtte, mintha a kölcsönével megütöttem volna a főnyereményt. De ha azt vesszük, mégiscsak az egyedüli ember volt, aki nagy tételekben bízott bennem. Hogy aztán voltak neki is bizonyos számításai, azt senkinek nem lehet megtiltani.

Végül is, ha minden madzag szakadt, mint most is, a legbiztosabb út garantáltan hozzá vezetett.

Bementem hát egy délelőtt a törzshelyére, a városi sörözőbe. Nem volt ott, de mondta a pincér, hogy jönnie kell, merthogy aznap még nem volt jelenése. Mindenesetre, nem mertem betehénkedni az asztalához, nehogy még zokon vegye, ezért valahol a közelben ejtettem honfoglalást. Gondoltam, ha már bementem, burkolok is egyet, s kértem egy paszulyt csülökkel, ami azért prima eledel, mert istenien kitömi a bendőt, mintha az ember egy életre előre bebiztosítaná magát, s különben is, akkor még feltűnően ízletesre csinálták, majdnem mindenki erre szavazott. No és a korsós sörre.

Még tust sem húzhattam rá becsületesen, mikor az asztalok között megjelent Ödön, két idősebb tag kíséretében. Napszemüveg villogott az ormányán, csokornyakkendő ült az álla alatt, ami eléggé furcsának tűnt, mert odabent meglehetősen félhomály derengett, no meg a lokál se volt az a kimondott grandhotel. De hát ezen ne ütközzünk meg, bizonyára neki is

megvoltak a maga okai és indokai. Felém biccentett, de látszott rajta, hogy nem veti fel a jókedv. A paslagok úgy oldalogtak utána, lehajtott fővel, mintha titkos vétkeiket készülnének megvallani neki. Különben, ők tudhatták...

Nem zavartattam magamat: alaposan megtömtem a majmot, s két korsónak is lelkesen alányúltam, amikor a nagy, szőrös kezével Ödi bátyám váratlanul magához intett. Megdobbant tőle a szívem, s odaültem hozzájuk negyediknek.

- Bocsánat, ha zavargok - nyekeregtem, de Ödön nagylelkűen a vállamra sújtott, hogy értek belőle.

- Üldögélj, öcsi, amennyi beléd fér... Az urak éppen búcsúzkodni szeretnének, igaz-e?

A szolgálatkészek azon nyomban felpattantak, mint a gumilabdák, s tisztos főhajrással, szó nélkül olajra léptek. Meg is szántam őket egy kissé, hiszen bármelyikük az apám lehetett volna a koruk után ítélve, és nem tudom, mondtam-e már, de rosszul vagyok, ha megalázott, porba taposott embert látok magam körül. Ezt hamarjában el is mondtam Seres Ödönnek, aki idegesen felnyerített, s odateremtette a poharát az addig még tiszta abroszra.

- Ácsi! Mikor üzletről van szó, nem lelkezünk! Ha akarnak, tőlem akár meg is sértődhetnek az urak, sőt vissza is adhatják kamatostul, amit kaptak, hiszen demokráciában élünk, vagy mi a szösz! De nem ajánlanám, hogy felhúzzák az orrukat, és ezt ők legalább olyan jól, ha nem jobban tudják, mint én... Különben is, öcsi, hogy ne ijedezz mellettem: egyenesen itt tartom őket - nyitotta szét összeszorított öklét egy pillanatra -, s aki e tenyérben jól érzi magát, és nem evett éppen meszet, mindent elkövet azért, hogy le ne pottyanjon róla... No, de öblögesünk a találkozásra, mert hogy bemondjam az őszintét, nem egyszer s nem is kétszer jutottál már az eszembe, s mindannyiszor belekérdeztem a vakvilágba, hogy ez a rátermett gyerek vajon miként boldogul a mi öreg földünkön. He?... Így, első látásra, mintha nem panaszkodhatnál. Tűrhető tálalás, a többi meg... No, de regélj már te is valamit, lökd ki, mi a nagy hézag, miben segíthet Ödön bácsi az ő fiatal haverének.

Merem állítani, röntgenszeme volt ennek a Seresnek. Abból, ahogy leültem s azt a néhány mekegő szót összefűztem, ő már sejtette a lényegét, még azt is, hogy kölcsönkérni tértem be hozzá oly lelkesen.

Nem mondta, de a hangsúlyából én biztosan tudtam, hogy ő tudja.

Nem is vertem előtte a habot egy pillanatig sem, csak kipakoltam az egyvaló tényállással.

- Szóval, veszélyben a cég, mondd? - szakított félbe adott ponton. - Baj, bizony, nagy baj... De még nagyobb baj, hogy a szép legényeket hagyta a kártyáidba lesni. Azt illetett volna meredeken elkerülni... Remélem, okos fiú, rólam nem esett szó odabent, vagy talán...

- Hogy is képzeled! - szörnyülködtem, s rögtön kapcsoltam, mekkora baromság volt bizalmas fecsegésre adni a fejem. De már késő volt visszakozni. Kérdése célba talált, s kénytelen voltam elkönyvelni egyszer s mindenkorra, hogy ezek szerint most már csakis ő húzhat ki a bajból, kizárólagos jelleggel.

Föltéve, ha akar; ha hisz nekem egyáltalán.

Nekiálltam hát buzgón tisztára mosakodni:

- Szó se volt ilyesmiről, de igazán... És egy haverom az ügyességről gyorsan közbelépett... Csupán megbírságotlalt... De hogy honnan és kitől, és hogy az üzlet... Becsszó, idáig nem süllyedtünk...

- Hiszem, öcsi, hiszem, bár... No, jó, legyen, ahogy mondod. Különben is magadnak ártanál vele, ha mégsem... Csak az a baj szerintem, hogy egy időre le kell lépned a porondról... Remélem, van valami lóvéd, hogy kihúzd az ínséges napokat...

Nem tudom, hogyan s miért, de erre szabályszerűen vacogni kezdtem.

- Mert ha meg szeretnéd úszni a dolgot, zizegők nélkül semmi jövőd. Ki tudja, meddig tartják torkodon a kést. Lóvé kell, hogy élni tudj tovább, emelt fővel...

Ittam a szavait, mintha ugyanaz a bor lenne, amivel az elején nagylelkűen megkínált.

- Persze, ez mind csak privát tanács... Te majd azt csinálsz, amit jónak látsz. Az a kégli, ahol laksz, már nem biztonságos. A smasszer ott könnyen rajtad tartja a fél szemét, ezt hidd el nekem. Hiába röptél ki odabentről, jegyet sütöttek a homlokodra, s az első félrelépés után akkorát bukfencezel, hogy megnézheted magadat... Szóval, szerintem neked egy új lakás-címre volna szükséged...

- De honnan szerezzek hirtelenjében, amikor annyi az adósság...

- Látod, ezt szeretem, a nyílt beszédet... Így legalább mind a ketten tudjuk, hány az óra. Ha szépen megkérsz, lehet szó róla, csak végezzünk az ünnepekkel, mert ilyenkor sehol se lehet intézni semmit. Addig is, mennyivel tudnál beszállni?

- Hétezerrel...

- Hm... Szóval, nem árt, ha azt előre letejeled. Mert én se vagyok atyaúristen, s ahol azt mondják, hogy fog ez menni, ott meg is kell ám kenni... Hozhatod bármikor, s ha nem találkozánk, leadod Lajoskánál, a csaposnál...

Nevezett Lajoska, aki néhány méternyire tőlünk a mellette tornyosuló poharak és korsók világában szorgoskodott, hallván, hogy ő került terítékre, szolgálatkészen meghajolt Ödön felé.

- Én igazán... nem akartam a terhére...

- Mi ez a jobbágytempó, hékám? - förmedt rám. - Ki nem állhatom, ha valaki úgy ejti előttem a szavakat, mintha tökfedőt gyűrögetne a kezében... Föl a fejfel, büszkén, mint a fenyők, hisz fiatal vagy még, a rézangyalát! Persze, ez tisztára biznisz, megértetted-e? Ödön bácsi üzletember, de jó szíve van. Ma megsegít téged, holnap te segíted meg őt, s ha ez konvenial neked, igyunk rá még egy pohárral, ha meg nem, hát kotródj innét, viszont megjegyezd, hogy akkorát rúghatok utánad, csak úgy porzik tőle az a sovány üleped!

Hangja megélesedett, akár a frissen fent kés, valósággal a lelkembe metszett. Minek néz engem, netán koldusnak? Potyázó piaci trógernek? Annyit én is leszűrtem magamnak, hogy a legokosabb dolog szép csöndesen behúzni a farkam, s megtelepedni az ő védőszárnyai alatt. Nincs mit gatyáznom sokat, itt a kezem, nem disznóláb, igyunk rá egyet, s aztán elválík, ki nyert többet ezen a bulin. Erősen úgy látszott, hogy én már semmit sem veszíthetek... Akár a proletárok: csakis a láncukat.

Koccintottunk.

Boldog ünnepeket kívántunk egymásnak, aztán becsületesen lebúékelünk még egy pohárral. Mehettek haza búcsúzkodni a vénasszonyomhoz; újév után új életet kezdek, új lakásban.

Minden csupa új lesz!

Vége lesz annak, ami eddig volt. Hogy mi jön utána, még nem tudhattam.

De azért bedobtam Karola néninek a hírt, hogy még egypár napig lesz olyan szíves türelemmel elviselni engem, mert úgy néz ki, hamarosan megválnék egymástól, még hozzá

örökre... Hogy így az üzlet, úgy a számításom, próbáltam én is valahogy elviselhetőbbé tenni ezt a kényszerű válást, mert bárhogyan is utáltam, az évek során valahogy a szívemhez nőtt a rusnya boszorkánya.

Tulajdonképpen ugyanolyan vénasszony volt, akár a többi, csak hogy az élet nem egy ízben s kegyetlenül faron billentette: férjét még a németek nyírták ki valamelyik haláltáborban a sok közül, egyetlen lánya meg, az áhítattal emlegetett Matild, aki az operában áriázott, egy külföldi körútja nyomán elfelejtett hazajönni, s már csak a házassági értesítő érkezett meg Kanadából, miszerint boldog frigyre lépett egy ottani prémkereskedővel, akivel boldogan élnek, míg meg nem halnak, három szép gyermekük körében...

- Pedig... olyan jól meglettünk volna - hüppögött Karola néni, mikor elértam a nagy helyzetet, s utána nyomban kitört belőle a zokogás. - Reméltem, majd csak marad valaki mellettem, ha közelít a vég... Hát nem tudod megbecsülni, hogy magamhoz fogadtalak, s menedéket nyújtottam neked az ezerfejű városi veszedelmek elől? Olyan csipás, rémült fiúcska voltál, amikor először megláttalak a nagypiac sarkán, istenem, milyen régen volt az, pedig mintha csak tegnap történt volna, ott ácsingóztál a városi hirdetőtábla előtt, az üveg alá kirajszögelt papírcédulákat böngészted. Fejeden kicsike, kopott kucsma volt, fekete báránybőrből, késő őszi felé járt, az állad alig érte föl a tábla ráámáját, posztógúnyádból csak úgy áradt a juhok szaga, rossz volt rád nézni, gyűrött voltál és elhanyagolt, mint akinek senkije sincs ezen a földön saját magán és a sorsán kívül, s az a kevés is bőven elfér egy szőttes tarisznyában... Összehúzott szemmel silabizáltad a hirdetéseket, ki tudja, mióta állhattál az októberi hidegben, az orrod jócskán piroslott a korai fagytól, időnként odatorlítottál a kezed fejével, én meg hozzád léptem akkor, megfogtam a válladat, mire összerázkódtál, mintha valaki hirtelen hátba támadott volna, rám meredtél ijesztő tekintettel... Jó lett volna pedig, ha megértjük egymást, de te vadóc voltál és megközelíthetetlen, én meg nem mertem még inkább elvadítani... S aztán csak tengődtünk a közös udvaron...

Minél többet hallgattam a házicsaj se füle, se farka esti meséjét, annál jobban nyiladozott a bicska a zsebemben: miért van az, hogy az emberek örökké csak utólag cselekednék a jót, nem pedig akkor, amikor szükség lenne rá? Valahogy így éreztem magamat a vénasszonnyal szemben, s a búcsú napjaiban világosodott meg előttem is, hogy mi mindent mulasztottam az évek során. Mert nekem is könnyű volt utólag megsajnálnom őt, amikor már úgymint bizonyossá vált, hogy semmi közünk egymáshoz. Az egyik jobbra, a másik balra, s gud báj, kisangyalom!

Kiegyenlítettem hát az utolsó házbérszámlám, legalább ennyivel enyhítsem az elválás feszültségét. És vártam az új évet. Időről időre fel-felsajgott a Veronka emléke. Szerencsére az ünnepre szabadságot kapott, s hazapályázott Akácligetre. Így tisztára csak a gondolataim-mal maradtam, és sikerült valahogy egyenesbe kerülnöm mindennel s mindenkivel.

Egy biztos: ki nem állhatom a mások terhét cipelni. Pedig hát mindenki cipel valamit, mindannyiunkat lehúznak a gondok. Lehet, hogy nem mindenki bírja őket egyformán: egyik beleroskad, a másik jobban állja, van, aki nyög belé, a másik sziszeg, esetleg füttyörészik, hogy pánikot ne keltsen. Kinek kisebb, kinek nagyobb a batyuja. És vinni kell... Hát akkor vigyék! De engem hagyjanak ki a játékból! Én is viszem a magamét.

Aki pedig segít nekem, annak busásan megfizetek.

Passz!

Ez az én szabadságom, az én életem törvénye.

A szilvesztert egyedül töltöttem. Vettem egy üveg piát, magamra zártam a konyhát, s a hintaszéket az ablak alá vonszolva, mert hülye lettem volna visszaadni, amíg használhatom, belerévedtem a kert havas csendjébe. Nem gyújtottam villanyt. Szemközt, a roskatag ház

tornácán vaksin villogott Karola néni csipkedíszes ablaka. Talán már lefeküdt, de az is lehet, hogy ő is ugyanúgy nézett farkasszemet saját egyszemélyes magányával. Se ő nem láthatott engem, se én nem láthattam őt. Ott lélegeztünk néhány méterre egymástól, és...

A fene ebbe az életbe!

Szorgalmasan ürrült az üveg, s a szüntelen ringatózás elzsibbasztott. A kettő együtt meg valósággal szárnyakat adott.

Még éjfél felé se járt, de már úgy éreztem, hogy tökéletesen kiegészíthetek a sorsommal; mindenféle lelkiismeret-furdalásom egy csapásra semmivé foszlott. Aztán, mint akit letaglóztak, hirtelen beleájultam a piálásba. Elaludtam.

Fehér hajnal virradt rám. Szemrevételeztem a kihűlt konyhát: olyan idegen volt benne minden, mintha soha nem laktam volna ott. A konyhaablakhoz lapítottam az orrom: a havazás elállt. Estéről maradt, ritkás lábnyomaim félig betemetve, magányosan sorjázta a konyha küszöbéig.

Ha jobban odanézem, látszott a friss hóban ide-oda kanyargó, apró kutyanym, mely több ízben is keresztezte az enyéimet.

Akkor tévedhetett arrafelé a kuvasz, amíg szunnyadoztam.

Mit hoz ez az esztendő? - találgattam másnaposan, s okosságom kimerült abban, hogy immel-ámmal nekiálltam összerámolni a cigánybattyut. Jó lesz, ha indulásra készen talál a holnap, mert Ödön nemegyszer bebizonyította, hogy amit kimond, arra mérget lehet venni.

Sorra szemléltem minden holmit: mi jön velem és mi marad. Először is a felszerelést. Az a legértékesebb az egészben, pótolhatatlan. Kitesz jó pár battyut. Aztán a ruháimat. Néhány könyvet. Az üvegek maradhatnak. A borotvát, a szappant a dobozával együtt. És a pamacsot is, bár vedlett már az istenadta. No és a vegyszereket. Meg a pokrócot.

A többi az öreglánnyé: legyen velük boldog! Tetejébe még ráhagyom a több éve beléjük ivódott parasztszagot.

Csak a hintaszéket sajnáltam igazán az egészből. De ha egyenesbe jövök, vigasztaltam magam, föltétlenül faszolok egyet. És akkor előkerült valahonnan a sofőrsrác névjegye is, aki a cuccot idehordta annak idején. Rögtön eszembe jutott az a hülye ajánlata, de hát köszönöm, a pornóképeket másnak találták ki, én már kóstoltam egyet s mást zsaruéknál, többre egyelőre nincsen kedvem. Akinek megéri, csinálja, én nem szólok bele...

No és mi lenne, ha felhívnám? - morfondíroztam. - Csak úgy, próba-szerencse alapon. Talán le se bukkant, és én rémképeket láttam... Az időmből éppen kitelt egy telefonhívás. És mit veszíthettem rajta? Legfeljebb megkérdem, mit csinál, hogy van, él-e még a drágalátos mamukája, ilyesmik... És talán mégis nyélbe üthető valami, ha már keresni lehet az ilyesmivel. Nem muszáj nekem éppen azt csinálni, hiszen a srác se csinálta direktbe. Csak besegített. Segíteni még nem bűn. Nélkülem is éppen úgy csinálják. Ha már egyszer kereslet van rá... És ha én nem csinálnám, akkor is lenne. Ez holtbiztos!

Január másodikán se szó, se beszéd, felhívtam.

Egy női hang szerint melóban volt:

- Ha sürgős, keresse az állomáson. Arrafelé furikázik mostanában.

Aznap órákon át lötyögtem az állomás tájékán. Vitt el a szél, de én vacogva is kitartottam, s lestem, ki ül a ritkán befutó taxik volánja mögött. Félóra se telhetett bele, s máris gyanússá váltam, gondolom én... Ezért egy kicsit odébb költöztettem a tábort, a legközelebbi kapualjig. De messziről is fölismertem Rostást, méghozzá a marha nagy fékjéről. Meg ahogy az

abroncsokat felcsikorgatta. Akárcsak a Karola néni háza előtt. Meg himbálózott a lestrapált szekér, amikor fürgén befurakodtam a jobb oldali ülésre.

- Szia - löktem oda, ő meg azonnal lecsapta az órát, és indított.

- Hová lesz?

- Memóriából elégtelen - hajoltam az arcába. És kuncogtam. - Alig pár hónapja, hogy...

Hanyagul vállat vont, és a műszerfalra bökött. Gőzöm se volt, mire véljem.

- Nem emlékszel, mikor a szajrét?... A címedet is ideadtad...

Hej de csúnyán begorombult, egészen eltorzult az arca, s ismét a műszerfalra mutatott, majd a kezével jelezte: nekem valószínűleg elmentek otthonról.

Pontosan úgy viselkedett, mint egy mániákus; vagy még annál is úgyabbul.

- 9 iksz 83! 9 iksz 83! Mi a keresztanyádat csinálsz, hogy még nem jutottál el a megadott címre?

A ronda kísértethang a műszerfal alatt fészkel.

Megértettem: a rádiótelefon!

Micsoda marha voltam!

- Helyben vagyunk - kacsintottam oda a srácnak.

- Oké - mondta -, nyolc ötven...

És kiszállt, velem együtt.

- Te örült - támadt rám azonnal, mihelyst úgy vélte, hogy hallótávolságon kívül kerültünk. Jobb híján egy hirdetőoszlopnak támaszkodtunk.

- Ne haragudj - kezdtem -, a múltkor még...

- De hát hiába mutogat neked az ember?!... Jó, hogy nem köptél többet... A modern technika, ugye, s ráadásul szimatol utánam a főnökség... Mi baj?

- Tudni akartam, hány az óra.

- Igen?... Szóval, a tiéd megállt?

- Megy még a buli?

- Érdekel, apus? De komolyan érdekel?

- Ha eljöttem... Megkérdeztem, nem?

- Nahát, ide figyelj... Fura egy tag vagy, de én se leszek szőrösszívű. Megadom a tippet, a többit intézd, ahogy tudod. Szóval, létezik egy fej, a városi sörözőben tanyázik. Neki erősen jól jár az órája. Különben ismered, ha jól csalódom. A cuccot is tőle...

- Seres?!

- Te mondtad... Hiszen miatta faggattalak a múltkor. Azt hittem, új pajti vagy a körben. Az is megjárta az eszemet: de jól játszod a konspirációt! Jeleztem is a fejnek, ő tudatában van...

Szóval, ez is Ödön?

- Mondd, tényleg ártatlan vagy? Nem jön, hogy elhiggyem. Apus, hogy mik vannak!

És röhögött, hogy vetette fel a jókedv.

- Akkor én megyek!

És ment.

Tehát Seres Ödön!...

Akkor minden egyszerű.

A lehető legegyszerűbb.

Új év harmadnapján elmentem a találkára, a sörözőbe. Nem reszketett a szívem, hiszen szilveszter előtt már beadtam Lajoskának egy borítékot, benne minden vagyonomat, a tehénke árával együtt. Jó helyre kerülhetett, mert Ödön azonnal előhúzott egy nevemre szóló betétkönyvet. A summát nem mertem megnézni hazáig. Különben kerek összeg volt: harmincezer. Egy papírfecsin meg kacifántos cím; azt mondta, ott lesz az új kéglím. Lakótelepi garzon. Megvolt rá a kiutalás is, de személyesen kellett kiváltanom, néhány nappal később...

Úgy bújtak elő szájából az utasítások, mint tavaszi földből a giliszták.

- Miután lefizetted a büntetést, elintézed a lakást, és kiváltod az iparendélyt. Rendes firma alatt fut majd a melő. Többé ne halljak amatőrködésről, pontosan fizeted az adót, és betartod a játékszabályokat. Ha még egyszer lebuksz, végképp leveszem rólad a kezem. És senki se fog megismerni, értettük?

Mindent megértettünk, hiszen nem volt visszaút; a kör bezárult.

Lejártam a lejárnivalókat, beköltöztem egy kilencemeletes tömbház hetedik emeletére, egy csupasz garzonba, egy maszek bádogossal cégtáblát csináltattam, azt feltettem a bejárat mellé, apróhirdetést nyújtottam be a helyi laphoz, meg is jelent két álló héten keresztül; persze, vastag laskát gomboltak le érte. Így szólt: „Foto Tunyogi, Pojána utca, 14. szám, 3/B bejárat, VII. emelet, 127-es lakás, Kárpáti negyed. Előnyös árak, bármely rendeltetést vállalom.”

Gondoltam, csak tódulnának a jelentkezők, a kliensek.

És tódultak is...

Ha akkor tartották volna azt az osztályfőnöki órát, amiről annak idején szépen lemaradtam, hát bizony lett volna mivel befognom a hallgatóság kíváncsi száját. Például, miért kötném valakinek az orrára a tegnapi nyomoromat, amikor egyből dobbanthatnék onnan is, hogy van egy szoba-konyhás öröklakásom, amelynek kisded hátralékait nyögöm ugyan, de a kereset miatt amúgy nem panaszkodhatom; az a kégli az én műtermem is, aki oda belép az előbb el kell hogy olvassa az ajtón pompázó feliratot: FOTO TUNYOGI.

Hát erről van szó! És még arról, hogy akit a régi fényképezőgépem sorsa érdekelne, amivel egykor nekivágtam ennek a beláthatatlan kalandnak, megtekintheti a díszhelyen, a bejárattól rögtön balra, a fogas mellett, egy állványra csavarozva. Az olyan ott nekem, mint másnak a reklám-hamutartó.

Amióta Seres Ödön megtámogatott, szakmai szempontból mintha újjászülettem volna. Először is, a laboratóriumot úgy felszereltem, ahogy az a nagykönyvben elő van írva. Mindenféle munkához mindenféle felszerelés került, meg anyag is dögivel - csak rendelés kellett, s akkor nem is főtt a fejem!

Persze, a lakótelepen egy kicsit egész más az élet.

Ha nem lettek volna a kliensek, voltak napjaim, amiket teljesen elzárva, magányosan gürölgtem végig a laboratóriumban, az előhívótálak és a szárítósarok között.

Ha töményen falja az ember, én mondom, ezt a kenyeret is meg lehet ám unni; no persze, nálam erre nem volt lehetőség; ha untam is olykor a banánt, okosan kussoltam.

Örültem, hogy a takarékszámamlám egyáltalán hízásnak indult. Mert mondanom se kell, hogy folyószámlát nyitottam.

Amit nehéz megszokni, hát az a lakótelep.

Nekem semmi kifogásom ellene, építsék, szépítsék, ha már nincsen más megoldás annyi embert olcsón és gyorsan lakáshoz juttatni, de úgy lett volna igazán szívem szerint, ha engem teljesen kihagynak ebből a játékból.

Jó, hát most már elviselem valahogy, hiszen mások se pusztultak bele, de az elején voltak éjszakáim, amikor úgy éreztem, hogy menten megnyuvadok abban az alacsony skatulyában, amibe zártak. És elgondoltam, hogy ha netán - isten ments! - tűz ütne ki valamelyik alsóbb emeleten, akkor mindünket úgy kellene leszedegetni onnan létrával, egyenként, mint fáról a cseresznyét - de hát a tűzoltóknak is csak két kezük van, nem?... Szóval, volt egy csomó rossz érzésem az egészszel kapcsolatban, amit csak akkor tudtam elaltatni, ha rátöltöttem néhány deci töménnyel. Egy idő után aztán ezen is kezdtem egy kicsit spekulálni, hiszen annyi üres üveg összegyűlt pár hónap alatt, hogy az erkélyen is alig fértek, ahová kezdettől fogva száműztem őket. Mert, hogy szavamat ne felejtsem, volt egy jókora balkonom is, hosszú, akár a szobám, és délre nézett. Ezt onnan tudom, hogy örökké odatűzött a nap. Már ha látszott a másik háztól, mert annyira a közelünkbe rittyentették a szomszédos skatulyákat, hogy az egyik árnyékban tartja a másikat, s ha jól kimereszttem a szemem, talán a szemközi paslag újságjának a címeit is elolvashatnám ha egyáltalán érdekelne az ilyesmi.

Szerencsére nem érdekel, de azért zavaró egy helyzet, nem?

Szóval ilyen furcsaságok fogadtak ott, de ez még csak a kóstoló volt. Mert vehetjük például a liftet is, ahogy a felvonót nevezik másképpen; anélkül el se lehetett képzelni azt az életet, állandóan le s fel az emeletek között, én megpróbáltam néhányszor gyalog, mert nem

győztem kívánni, amíg üreset jelez a lámpája, összevissza utazgattak vele mindenféle lakók meg a látogatóik, hogy a kölykökről most ne beszéljünk, mert akkor ki tudja, milyen hosszúra nyúlna ez a sztori; elég az hozzá, hogy nekilendültem a lépcsőknek nagy bőszen, de néhány emelet után mindjárt meg is bántam a buzgóságot; úgy elfogyott a szuflám, mintha sorba álltunk volna érte a sarki kajaboltban. Mert az is volt arrafelé: bolt is, meg sor is, főként reggelente, mikor a tej meg a kenyér érkezett, de sokszor bármiért, még a gyufáért is tülekedtünk, úgy össze voltunk ott gyűjtve s annyian, hogy ha gyűszűnyi adagokban mérik is ki az ételt vagy akármit, mindig akadt volna, akinek semmi sem jut.

No, de nem vagyok én kuvik, hogy egyre a rosszat rikoltsam. Egyszerűen másként ment a sorsom, mint addig, s ebbe, ha akart az ember, ha nem, bele kellett törni.

Az Ödön számítása mindenesetre szépen bevált: az új lakótelepen, akárcsak a régi fertályban, egyáltalán nem akadt fényképészeti szövetkezet, magányos munkálkodásom tehát még nagyobb ürt töltött be, mint odaát; mert egy lakótelepi házban többen élnek, mint amott egy egész utcában. S aztán hány meg hány tömbház van egy ilyen lakótelepen!

Igazolványkép, útleveél, esküvők, keresztelők, tablók, - főként ebből állt a nagy felhozatal, de aztán egyszer-egyszer olyan mennyiségben, hogy pár órát aludtam, de úgy is csak kapkodva tudtam leszállítani a rendelést.

Viszont, mivel összeszorítottam a fogam, hát gyűlt a lóvé.

Csak az apám helyzete romlott napról napra. Fogyott, fogyott, legalábbis az arca, mert a teste pöfeteg lett, mintha telipumpálták volna levegővel; fájdalomcsillapítókon élt, az operáció időpontját meg egyre-másra halogatták. Hol hiányzott még egy vizsgálat, hol az időjárást nem tartották megfelelőnek (hogy mit ki nem találnak a nagyfejek: azt mondják, viharos időben könnyebben pusztul a beteg, ezért olyankor kímélni kell!), máskor apámnak szökött fel a láza, de az is előfordult, hogy kifogyott a kötszer, s ilyen körülmények között a műtősök nem vállalkoztak a kaszabolásra...

A legszomorúbb az egészben, hogy a 17-es szalon legényzete, az öreget leszámítva, ezalatt teljesen kicserélődött. Hárman a hullaházba kerültek, a többiek a saját két lábukon csoszogtak haza. Az öregem lett ott a totum faktum, a háziszellem, akinek minden kijár. Bölcsködött, az újoncokat beavatta a kórházi rendbe, kiszolgáltatta magát, igényt tartott a legjobb falatokra, szóval egyre inkább aranyélete lett.

Úgy elbizta magát, hogy mángás bottal alig lehetett felérni az orrát.

Anyám pedig tíznaponta megeresztett egy-egy kétségbeesett, rimázkodó levelet. Néhány sorból állt csupán, a megszokott szavakkal, de mindeniket azzal zárta, hogy személyesen imádkozik a Fennvalóhoz, küldje neki haza az ő Mátyását épségben, egészségben, mert hiányzik a férfi a házból, és már alig győzi magában a sok tennivalót...

Nahát, amilyen sokat apám mozdított volna abban az állapotában! Ha fel is vágják egyszer, dobtam vissza a labdát anyámnak válaszképpen, szinte olyan lesz, mintha a derekát hasítanák ketté egy kaszával, aztán amíg az megint összeforr, s újra ember lesz az öreg, tehát meg tudja fogni a dolog végét, addig ugyan sokat kell még kímélni... De mintha a falaknak magyaráznék, anyám rendületlenül írogatta tovább a magáét, néha be-bevittem az öregnek egy egész paksamétát, felolvastam őket egymás után többször is, hát úgy elbögte ott magát, ahogy én világeletemben még nem láttam őt sírni. Az igazat megvallva, örökké verte a fejemet, míg kissrác voltam, hogy a férfiember semmilyen körülmények között nem sír és nem óbégat; valahányszor bajom esett, nevetve hagyta rá, hogy férfidolog, katonadolog, s ha a méces is el-el kívánt törni nálam, csak jutott eszembe az ő mord tekintete, s már nyeltem is befelé a sós levelet, nehogy valaki észrevegye.

Most, hogy a kórházi ágyon sírni láttam, úgy éreztem, egy kicsit vége van már. Még élt, beszélt, szuszogott, forgolódott, de már nem volt ura magának. Később aztán tökéletesen igazolódott a sejtésem - pedig hol vagyok én a jóslástól!

Mert amikor már semmiféle akadály nem állt az operáció útjában, és apám is sugárzó arccal újságolta, hogy másnapra megnyitják a kőbányát, s valóban, be is következett a várva várt esemény, a professzor visszaadta nagy szomorúan az egyik ezrest, mondván, hogy azt nem érdemelték ki, mert éppen csak felnyitották az öreget, s rögtön vissza is varrták. „Nincs ott mit csinálnia az orvosnak” - legyintett, és figyelmembe ajánlotta, jó lesz felkészülni a legrosszabbra, már csak hetek kérdése, hogy bekövetkezik-e a...

Úgy emlékszem, március derekán jártunk. Már eltakarodott a hó, de még hideg volt, mindenestre hóvirágot és ibolyát kínálgattak az utcán, méghozzá dögivel. És egy ilyen újjászülető világtól búcsúzzék valaki, hát nem szörnyűség ez?

Mindenesetre, a prof szavait egy kicsit zokon vettem, s mondtam neki, vegye már vissza a steksz másik felét, viszont csináljon valamit az öreggel, mert abba, hogy kertelés nélkül kimondjuk a halálát, nem vagyok hajlandó belenyugodni. Goromba lett ám ettől a karvalyorrú fődokki, s amilyen finoman és elegánsan lökte addig a szót, annyira pokrócul viselkedett, bekiáltotta az irodájába a segédangyalát, vagyis egy nagy csecsű, de amúgy jó kiállású tenyészcsajt, vitatkozzon el ő velem, neki sietnie kell, de azért végül a másik ezres szintén nála maradt, mert a nővér előtt mégis restellte visszaadni, inkább begyűrte a köpenye zsebébe. Én viszont levegőnek néztem a csajt, s úgy vágtam a képibe a profnak: ha már annyit mind vizsgálták az öregemet, hogyhogy nem fedezték föl annak előtte a daganatot, és ami a legfelháborítóbb, miért kellett potyára fölszabdalni?

Erre már vállat vont a karvalyorrú, de nem volt annyira ellenséges, mint korábban, s elmagyarázta, hogy ezt a dolgot sose lehet eléggé biztosan tudni, nem áll még ott az orvostudomány, hogy százszázalékosan... Szóval, nyomta nekem a szokásos sódert, amivel ilyenkor a hézagokat szokás behinteni.

Mocsok egy pasas volt, esküszöm; el is döntöttem magamban, ha már apámnak így is, úgy is kampec, legalább adjam meg az árát. Fogom magam, fölmegek Vargához, s a doktort istenesen bemártom a slamasztikába, hogy a jóisten se mosdatja fehérre!

Úgy meg voltam indulva, hogy a kórház után egyenesen az ügyészségen kötöttem ki, annak ellenére, hogy odahaza még tengernyi meló várt rám. Lecsípem majd az éjszakából, vigasztalódtam, ez a látogatás már úgyis esedékes volt, hiszen mondtam, milyen barátságosan invitált az egykori osztálytárs azon a kínos, milícián töltött reggelen, tegyem egyszer tiszteletemet nála. No persze, ha rajtam múlik, én most is széles ívben elkerültem volna, annyira nem állhattam a szimatos jankókat, akik a mások életében és sorsában leskelődnek, vájkálgatnak... Viszont a doktor bűnös könnyelműségét már nem lehetett annyiban hagyni, szóval azért, ami a kórházban történt, hadd tanulja meg az a rohadt bagázs, hogy a világon mindenkit utolérhet a tüzes istennyila...

Marha nagy szerencsém volt: Varga Laji az irodájában tartózkodott, és azonnal fogadott.

De hát én csak akkor vettem neszét, milyen marha fontos ember ott, ahol dolgozik, amikor beültettem a habtestemet egy tespedő bőrfotelbe, amibe kétszer is belefértem volna. Kikezdte ugyan már az idő és az egérsereg, de kényelmes fészket kínált föl, mint egy áldott, jó kéz. Ilyen úri díszlete nem sok hivatalos embernek lehet, gondoltam én, de még meg se kérdezhettem tőlem, mi járatban nála, már csörömpöltek is a telefonok a széles íróasztalán, szám szerint három darab, és mindegyikbe kellett valamit szólania, mégpedig nem akármilyen hülyeségeket, ami csak úgy eszibe jut néha az embernek, ellenkezőleg: okos, megfontolt dolgokat. Közben felém-felém vágott a szemével, türelemre intett, várjak egy csöppet, míg

elcsitulnak azok az átkozott készülékek, és úgy is lett, mert az utána következő félórában már nyugodtan dumálhattunk, szemtől szembe, szivarral a szánkban, mint két régi jó barát egy luxusszálló halljában. Ráadásul, hogy még jobb kedvünk kerekedjék az eszmecserehez, Laji megzurbolt ott valami italfélét a háttérben, mondván, hogy az ilyesmit különlegesen ritka alkalmakra tartogatja, mint ez is például, hát oda s vissza el voltam tőle ájulva, ez az igazság.

Azt se tudtam, hogy a francba essek neki a dolognak, mivel kezdjem előbb; szóval, alapos dadogást vágtam le, de szerencsére nem hagyott elsüllyedni a bajban, és kisegített a kérdéseivel. A faggatáshoz pedig, ezt meg kell adni, kitűnőleg értett.

Előbb természetesen magamról állítottam ki az időszerűvé vált erkölcsi bizonyítványt, s pontról pontra beszámoltam neki sorsom alakulásáról úgy, ahogy azt itt elmondtam, s olyan fényekkel világítottam be az egészet, hogy a kedvibe járnak, ezért aztán mélyen hallgattam például Seres Ödiről, mert azt már megértettem a döntő tárgyalásból, amikor anyagilag és úgy általában megtámogatott, hogy ezzel senkinek se dicsekedjek, s különösképpen hivatalos helyeken ne emlegessem se a nevét, se a létezését. Saját érdekemben tehát embargót rendelttem el a szájamra, de így is éppen eleget mondhattam, mert Laji rém elégedetten bólogatott egy-egy közlésemre, egész holdvilágképén ragyogott a mosolygás, mintha egyenesen a teliholdnál lettem volna kihallgatáson. Mikor elfogyott a szuflám, s vele együtt a mondani-valóm, nagyot csapott a térdemre, s azt mondta, ez már döfi, éppen ezt várta tőlem, pontosan ekként képzelte a dolgok alakulását, mert így szép és becsületes az élet, nem pedig bujkálva és a törvényekkel szembeszegülve, ahogy némelyek teszik... És ömlött a sóder, akár a bő patak; azt hitte, ha ezt nekem akkor föltálalja, egyszer s mindenkorra beolt a félrelépések ellen. Nem is tudom, engem óvott-e a belátható következményektől, vagy csak a tudását fitogtatta, de egy kicsit mindenképpen elvetette a sulykot, erre ő maga is rájött, mert a mondat közepénél váratlanul függőben hagyta a hegyibeszédet, s az íróasztalához lépett.

Gondoltam, ez a legalkalmasabb pillanat feltálatni neki a fődoktorral történt afféromat, és ezt minden további nélkül meg is tettem. Miután végighallgatta, lelkesen vállon veregetett, amiért ilyen nem várt ajándékkal leptem meg, mert lám, a törvényesség szelleme csak akkor képes győzedelmeskedni, ha kivétel nélkül mindenki, a legutolsó becsületes ember is vállvetve küzd érte a törvény hivatásos védelmezői oldalán. Bizalmasan hozzám hajolt, és megsúgta, nem egy ilyen esetről van tudomásuk, de hát sokszor az ő keze is meg van kötve; hogy nem akad tanú, aki ország-világ előtt igazolja, hogy így meg úgy, vagy az idő nem érett még meg a cselekvésre, mint például a mi esetünkben is... Tőle tudtam meg, hogy az én fődoktorom, nevezett Hegyi Benjámin-Iván nemcsak a város, de az ország egyik legjobb veseszakembere, mind az ő keze alá szeretne kerülni, aki csak teheti, s egyelőre olyan hírneve van, hogy egy ilyen váddal, amivel én bekopogtattam, nehéz lesre futtatni. Viszonylag elég kevés rá a panasz, pedig hát az már nem titok, hogy nagy barátja a piának, s kemény lóvékért operál; még csodálkozott is, hogy milyen szerény összeget számított meg nekünk, általában az ötösöknél tartja a szintet, de direktben még csak én tettem panaszt, úgyhogy egyebet nincs mit tenni, mint gyűjteni a terhelő adatokat, hátha akad minimum egy másik honpolgár, aki vállalja az ezzel járó kockázatot, s amikor egyszer túlcsordult a pohár, akkor...

Hát, ilyen is lehet egy híres ember, és én még azt hittem, hogy né, ez egy faja fődoki, hallani se akar a pénzről, pedig hát...

Pontosabban, elaltatott egy nagy, hülye maszlaggal; de mit tehettem volna, hallgattam rá, annál is inkább, mert megígérte, még a mai napon személyesen telefonál, hogy az öregemért tegyenek meg mindent, ami emberileg lehetséges...

Szóval, Varga mindent elmagyarázott, s ráadásul fogadkozott is, tehát egy szavam se lehetett.

Miután mindezeket elmondta, gondolt egyet, s fel is vette az egyik kagylót, talán éppen egy piros telefonról, már nem emlékszem pontosan, beleszólt, majd a kórházat kérte, személyesen a fődokit, s még ott előttem bedarált az egész szöveget, nehogy egy pillanatig is kételkedjek benne, ami a segíteni akarását illeti.

Faja gyerek volt, meg kell adni.

Azzal váltunk el, hogy csak így tovább, fel a fejjel, s ha valami közös témánk adódik, húzódozás nélkül megkeressük egyik a másikat.

Vagy ő engem, vagy én őt.

Erre különben ittunk még egy pohárral.

- És mihamarabbi gyógyulást édesapádnak! - szólt még utánam az ajtóból.

No, hát ez csak annyi volt, mintha azt mondta volna: nyugodjék békében...

Mert, hogy senkinek se legyenek kétségei, az öreg három nap múlva végérvényesen égnek rúgta a lábát. Hiába próbálták holmi speciális masinákkal s műszerekkel életben tartani; kora este volt, amikor végleg elszakadt a cérna.

A röhej az, hogy akkor már egyágyas különszobában feküdt, és állítólag három ápolónővér leste a kívánságait...

Most is azt mondom: nyugodjék békében!

Ámde a sors úgy akarta, hogy egyáltalán ne legyen temetés. A testet ugyanis bent tartották a klinikán tanulmányozás végett, s amikor már kellőképpen kistudírozták rajta magukat, azaz istenesen összekaszabolták, egy kórházi kemence kéményén át, hamuvá váltan elillant az égbe vagy hova a jóistenbe... És mikor ezzel is méltóztattak végezni, átadtak nekem egy csomagocskában valami porféleséget azzal, hogy az az apám maradéka, s most már akár el is temethetem. Hát... én meg nem néztem, ki nem bontottam, akkor engem már nem érdekelt semmi, csak azt szerettem volna, ha vége szakad ennek az egész bolhacirkusznak.

Ma is ott van az egész mindenség a városi krematóriumban, meg lehet tekinteni. Egyszer én is vittem oda valami virágot, talán halottak napján...

No, de most látom, újra mesélnem kell egyet, ha már ennyire jutottunk...

Anyám örökre megátkozott ugyan mindazért, ami az öregem körül történt, s tán akadt is valami igazsága benne, de azért túlzás volt részéről, amit művelt...

Nem akarom döngetni a mellem, különösebben nincs is miért, de azért úgy gondolom, s az eddigiekből is kiviláglott, hogy tettem egyet s mást az apámért.

És akkor már említsem meg azt is, hogy az öreg halála után személyesen a kórház igazgatója hivatott magához, nevezett Minulescu Marcel, maga is orvosember, derék, szép szál férfi, vékony, gyér bajuszkával az ajka fölött, ha jól emlékszem, nőgyógyászat volt az ő szakmája, úgy olvastam az ajtajára kiírva, no de ez most mellékes, tőlem fogorvos is lehetett volna, egykutyá; szóval az ő nevében izentek, hogy jelenjek meg ekkor és ekkor, de föltétlenül, s hát elmentem, mert az apám dolgát csak le kellett hogy tárgyaljam valakivel. Éppen hogy meghalt, azt se tudtam, hol áll a fejem, mi lesz, hogy lesz az intézkedésekkel, anyámnak se üzentem még, de valamit mégis kellett határozni, s főleg tenni.

Ezért jött kapóra a találkozás.

Csinos baba őrizte az előszobában a telefont, lehet, hogy festette szép fekete haját, mindenestre primául kiadta a formáját; helyben ki is vallatott, kiért s miért zavargok, és mikor meghallotta, mi a nevem, akkorát mosolygott, hogy féltem, felreped az ajka a füléig, s már szökött is be a szomszédos irodába, a főnökéhez. Nosza, leparolázott velem a diri, egyik kezével a másikat tördelte, mintha egyvégtében mosakodna, pedig olyan tiszta és finom volt a keze bőre, mintha rendelésre csináltatta volna valamelyik szövetkezetnél. Ezzel csak azt szerettem volna hangsúlyozni, hogy itt is nagy volt ám a tisztelet, akárcsak a Varga Laji esetében, megadták a módját annak, ahogy az emberrel tárgyaltak. Persze, a lényeg mégiscsak abban áll, hogy mi az, amit ilyen szépen mondanak. És amit az igazgatótól hallottam, hát az nem a legszívderítőbb tényállás volt, mindenesetre meg kellett hallgatnom, elvégre emberek lennénk...

Azzal kezdte, hogy engemet rendkívül komoly embernek tart (életében akkor látott először, én is őt), akivel főbenjáró orvosi problémákat is bátran meg lehet tárgyalni (honnan az isten lovából szedhette?!), ami pedig az én nagyrabecsült édesapámmal kapcsolatos, hát az épp egy ilyen ügy (nocsak!), ugyanis az operáció során kiderült, hogy egy olyan látványos, didaktikai célokra kitűnően alkalmas összenövés-együttese van a veséjén és annak tájékán (a szép szerelmét neki, micsoda kifejezések!), hogy azt bűn lenne elherdálni anélkül, hogy a tudomány hasznát ne vegye (még akkor se szagoltam, hová akar kilyukadni), tulajdonképpen csak egy aláírásomba kerül, ami egyben kifejezésre juttatja messzemenő jóindulatomat, hogy segítek az ügyön, miszerint a hullát a klinika korlátlan rendelkezésére bocsájtom, tudományos

célokra... Ők megértik minden ember érzeményeit (ó, micsoda hárfajáték!), hogy egy ilyen javaslatot rendszerint nehéz szívvel fogadnak, de ő bízik a fiatalságban, amely mindenkor bebizonyította, hogy képes az új idők szavát meghallani és befogadni...

Nagyjából eddig tartott a bő szöveg; természetesen rövidítve adtam vissza, mert még így, mesélve is hosszúcárnás, hát még élőben hallani!

Mindenesetre, egyik ámulatból a másikba estem, vagyis jócskán meg voltam döbbenve.

Igaz, hogy a prof idejekorán megmondta, készüljek fel a legrosszabbra, de úgy látszik, az az idő nekem távolról sem volt elég, és őszintén mondom, még a diri szobájában is volt néha olyan érzésem, hogy mindjárt felüvöltök: nem halhatott meg, átkozottak, ez szemenszedett hazugság!

Pedig megnézhettem, mi maradt belőle, ott volt a hullaházban; levittek oda, felemelték a lepedőt, senki nem dugdosta előlem. És mégis...

Azt hiszem, bár váltig erősködtek, nem lesz egy gusztusos látvány, az volt a szándékuk, hogy megutáljam az apám tetemét, s így csalják ki a beleegyezésemet. Hát... mit mondjak, igazuk volt, nagyon visszataszítóan nézett ki szegény, bocsássa meg nekem a fennvaló...

Bezzeg az anyám hajthatatlan: nem is akar azóta hallani rólam.

Csak azt nem tudom, mit tehettem volna abban a helyzetben.

Mondtam a dirinek, hogy szerintem itt egy komoly mulasztás van napirenden...

Mélységesen tévedek, ültetett nyugiba a nőgyógyász, ha azt hiszem, hogy a rákot olyan könnyű kétvállra fektetni... És magyarázni kezdte, meddig jutott el az orvosok kutatása ebben a kérdésben, de nekem ugyan jöhetett a fűróval, mert 1.) sokat amúgy sem értettem, 2.) apámat immár semmi föl nem támaszthatta.

No, hát épp azért, hengerelt le nagy hangon a diri, a tudománynak tényekre, bizonyítékokra van szüksége, nélkülük tehetetlen, és csak a hullák számát szaporítja...

- Jó-jó - bólogattam, hogy én is csináljak már valamit -, de mi az, amit pontosan éntőlem várnak?

- Hát... a beleegyezését - jött a válasz.

- Mihez? - játszottam meg, végső menedékként, az ostobát.

- A boncoláshoz...

Nem tudom, mennyi ideig hallgattam. Sajnálom, hogy nem kezdtem el számolni magamban, mert akkor most tudnám. Különbösen édesmindegy, szerintem sokáig feszült az a csend.

- Természetesen nem ingyen akarjuk - hangzott a diri pótmagyarázata; talán ezzel kívánta áthidalni a terméketlen némaságot...

- Mennyiről van szó? - szaladt ki a számon, pedig isten bizony nem volt szándékomban, de ha bántam volna is, már késő volt visszaszívni.

Erre mondott egy számot.

Nem ismétlem meg, mert most fenemódra röstellem; akkoriban valahogy úgy tűnt, hogy akceptálható...

Azt a pénzt aztán fel is téptem aznap, és ennek köszönhetően az öregem halála után még maradt egy viszonylag nyugodt hetem, ami alatt csakis magammal törődhettem.

Amikor például megmondták, hogy kampec, nincs többé, örült pánikba estem: azt se tudtam, mi a teendő ilyen esetben. Hová fussak, kitől is kérjek tanácsot? Szóljak-e az anyámnak? Olyan voltam egészen, mint egy kerge bolond...

Aztán ez a vásár nyújtott végül haladékat, s azalatt összeszedhettem magam...

Mert hát vásárról volt szó, nem tagadom, és én úgy sejtettem, szegény öregemnek teljességgel nyolc, mi történik vele, ha egyszer már megkrepált. Anyámat viszont más fából faragták, eléggé ragaszkodott azokhoz a túlvilági sztorikhoz, hogy a lélek meg minden; úgy látszik, én az apámra ütöttem, ami ezt illeti, s kértem én most tisztelettel: ha neki meg volt engedve, hogy pusztán kíváncsiságból kirámoljon egy rozoga koporsót, akkor az én tettem, amit, mint mondtam, főként a tudomány érdekében követtem el, vajon nem egy végtelenül nemes és elfogadható gesztus? Mellesleg, hozott is valamit a konyhára.

Azt mondom, nem szabad örökké hasra esni a nagy számok előtt, mintha rajtuk kívül szart se érne a világmindenség. Szerencsés fickó az, aki a kicsit úgy becsüli, mint a sokat, s ezzel tisztára ki is érdemli a holnapi szerencsáját.

Lényegében ennyi a történet apámmal, s azt hiszem, nem hagytam ki semmi lényegeset.

De anyám egyszerűen meg se akart hallgatni! Mikor már kezemhez vettem az urnát, hazatelefonáltam a mohostanyai postára, üzenjék meg finoman az öregasszonynak, hogy apám feladta a játszmát, minek okán a jövetelét várom... Úgy számítottam, szemtől szembe mindent könnyebb elmagyarázni, talán még a dirit is segítségül hívhatom a kórházból, s ahogy engem sikerült levennie a lábamról, valahogy zöld ágra vergődik egy falusi aszonnyal is.

Azután eszembe jutott: anyám életében nem járt ebben a városban, hát hogy a túróba igazodjék el? Na, ezzel aztán jól bevettem a kefét, próbáltam kispekulálni, mikor is indulhat el a Katlanból, s melyik vonattal érne leghamarabb a nagyállomásra.

No, ez történt reggel, és én már tizenkét óra tizenhárom perctől - elvileg - remélhettem, hogy bármely, Sóvárról érkező vonattal begördül az én anyám. Arra nagyon ügyeltem, hogy sötét ruhám meg mindenem legyen, az alkalomhoz illően, hisz én se vagyok az az érzéketlen bunkó, ahogy anyám azóta szeretné elhitetni, ország-világgal; annyit én is tudok, mikor mi dukál, de ha meg nem sértek senkit, az sem egy teljesen normális állapot, hogy valaki vakon ragaszkodik bizonyos elavult dolgokhoz...

Ám folytatom, ahol abbahagytam...

Az első vonattal, persze, nem jött az anyám, két órám volt a következőig, azalatt behúzódtam a restibe, holmi sörök voltak műsoron, friss csapolás, azért is be kellett állni a libasorba, de esküszöm, olyan rendes társaságot, mint a vendéglőkben meg általában a csehókban, nemigen találni másutt; igaz, a torkod eltikkad, míg a söntés elé érsz, és végre neked is beeresztik azt a bőven habzó, keserédes nedűt, amitől az ember egész belseje megtelik pezsgő önbizalommal, de olyan, hogy valaki tülekedjék vagy jogtalanul az embertársa elé álljon pofátlan módon, az egyszerűen elképzelhetetlen... Vagy háromszor sikerült fordulnom, s már helyben is voltam: jött a gőzös, megállás előtt nagyot sipított, ontotta magából az embereket, a legtöbben gyári munkára jártak be, jól megtömték a vonatot, s ahogy ott vonultak előttem, úgy elszédültem a tömeg látványától, neki kellett támaszkodnom egy vasoszlopnak, ami a peron tetejét tartotta, az eső ellen. Nagyon reménykedtem, hogy nem éppen én leszek az, aki kidöntöm egy ilyen alkalommal, mert biza jó sok népet agyonlapítana...

Anyám csak akkor került elő, mikor már majd mindenki eltakarodott a vonat közeléből. Talpig feketében, kisápadva, fonott kosárral a karján, a vagon lépcsőjébe fogózva állt, mint a kisgyerek, aki még járnai tanul. A lába is reszketett belé, amit különben csizmába bújtatott;

mintha egyenesen a Misi toráról ugrott volna fel ide, a városra, akkor is ebben a viseletben volt, de kapcsoltam közben, hogy persze, hát ez egy teljesen más helyzet, itt mi vagyunk a főszereplők és a szenvedő felek; odarohantam anyámhoz, s éppen jókor, mert megrázkódott a kiürült szerelvény, hogy valamelyik mellékvágányra tolasson, ő meg majdnem elvágódott a hirtelen rángástól, és közben sikerült valahogy felnyalábolnom, és csak szidtam hangosan rikácsolva, rázúdítottam az utóbbi hetek alatt felgyült minden idegességemet... Hogyisne, még a végén itt maradtam volna kézen-közön teljesen árván!

Hát ez egy akkora adag volt anyámnak a meglepetésből, hogy máig se értem, mi ártott meg neki jobban: a halálhír, a városra utazás ismeretlen rettegése, az utolsó pillanatban valahogy elhárított baleset, vagy az, amikor végül megmondtam neki az igazságot a holttestet illetően.

Ezt az utolsót, megjegyzem, mindeniknél erősebben viselte el. Előtte még sírt, szipáskolt, jajveszékelt, mikor mi volt műsoron. De mihelyst közöltem vele, mi maradt az apámból, és tulajdonképpen már egy hete, hogy elköltözött az élők közül, váratlanul megmerevedett, maga elé bámulva motyorászott valamit, majd tisztán hallhatóan, nem túl hangosan, de azért jó keményen ejtve a szavakat, ennyivel fizetett ki:

- Légy átkozott!

Mármint én...

Bármit szoltam azután, valósággal esedezve, értsen meg engem is, legyen tekintettel a helyzetre, szóval mindenfélét megkíséréltem, csak hogy kimozdítsam dermedtségéből, ő meg csak rendületlenül hajtogatta a két szót: „Légy átkozott!”

Éppen olyan volt, mint akinek sajnálatosan elmentek otthonról, ergo nem lehet vele két értelmes mondatot váltani.

Jó, én tudatában vagyok annak, hogy az ilyen átkozódás olyanféle, mint a babona; ha hiszünk benne, nem szabadulunk tőle, de ha hidegen hagy, hát leperreg, mint kutyáról az eső. Igyekeztem is angolosan viselkedni, mert csak zagyvált összevissza az öregasszony, hogy mondjon ő is valamit, elvégre neki se lehet könnyű. De hát a vihar is jön, később meg elmegy; ez se tarthat, míg a világ...

Azért mégis jó lett volna, ha szépen belenyugszik a változtathatatlanba. Elvégre az volt a fontos, hogy ő még itt maradt nekem, meg aztán az ő Mátyását már a jóég se tudná föléleszteni...

Tiszta sor, most már jól látom, egy kicsit a sarkamra kellett volna hogy álljak, amikor a diri a gyomromat gyömszölte, mert ő is menten alábbhagyott volna a tudományával; minden biztonnal megérezte akkor bennem, hogy vékonyan áll nálam a cérna, és félig-meddig hidegen hagynak ezek a szokások meg tradíciók, vagyis az előítéletek; jó emberismerő lehetett, s persze hogy képtelen voltam kiállni, ha egyszer magam se voltam tökéletesen meggyőződve, melyik számomra a testhezállobb igazság. Így is mindegy volt, s úgy is.

De hogy ezért még meg is átkozzanak, erre igazán nem számítottam. Ha előre láthattam volna a fejleményeket, mindent másként csinállok, elvégre úgy kellett nekem ez a cirkusz, mint egy púp a hátamra.

Anyám még arra kért, tegyem őt fel a vonatra, és attól kezdve nem akart ismerni.

- Nem vagy többé a fiam!

Így mondta.

Lehet, hogy a történetek hatására kissé meg is hibbant, de a szándéka komoly volt.

Elszakadt benne valami az irányomban.

Mondhatom, pokoli szőrös pillanatok voltak azok.

Jött, hogy sírjak ott a sínek között, miközben az utolsó vagon zsúfoltan távolodott, fűtőkben lógtak róla az utasok, valaki éppen hugyozott a végében, s a bűzös sugár pofátlanul lemocskolta a nadrágszáramat, de ki törődött akkor az ilyesmivel; csak álltam és éreztem, hogy immár valami helyrehozhatatlan történt.

Bele kell törődni, és kész - puhítottam magam, mert a talpon maradóknak tovább kell élniük, bármi körülmények között. Igyekeztem hát gyors ütemben elszokni anyámtól, megfedkezni az apám haláláról, Mohostanyáról, temetni egész gyermekkoromat, mert mihelyst beesett egy-egy tantusz, legyen az bármilyen földszintes élmény vagy emlék, akármilyen marhaság, holmi ócskaság, szóval bármi, máris mintha vasmarkú, kegyetlen kéz cirógatná a torkom, behomályosodik a szemem, és szabályosan elhagy minden erőm.

Az ember, ugye, nem lohol hülyén egy vonat után, kivált ha a piros lámpája már semmivé vált a messzi távolban. Tetszett, nem tetszett, ehhez kellett igazodnom: a múltba, a szüleimhez és a Katlanhoz vezető út számomra immár végérvényesen le volt tiltva. Hacsak... valami csoda folytán anyám meg nem enyhül irányomban, amit a lelkem mélyén valahol titokban mégiscsak remélek. Mohostanyai helyzetemen azonban mindez semmit se változtatna, ugyanis senki és semmi nem mosná le rólam azt a gyalázatos vádat, hogy miként Júdás az Úr fiát, pár garasért elkótyavetyéltem az apámat.

Egy szó, mint száz, pokolian magamra maradtam ezen a földön.

Egyetlen lény ragaszkodott hozzám továbbra is, és az... Veronka volt. Igen, nincs miért csodálkozni rajta... De bár ne tette volna, mert akkor ma könnyebb lenne elviselni mindazt, ami még hátramaradt az életből. De hát sem ő, sem én nem tehattünk arról, hogy szép csendesen egymásba habarodtunk. Igazi szerelem volt ez, higygenek nekem.

Még úgy is, hogy jó ideig keményen tartottam a távolságot. Az a visszataszító emlék a temetőről még sokáig betalpalt nekem. De azért viszonylag könnyen megfedkeztem róla.

És miután elvesztettem az anyámat, az egyik este Veronka váratlanul feljött hozzám a műterembe, és egész éjszakára ott maradt.

A szeretőm lett.

Hogy őszinte legyek, engem is szörnyen meglepett a dolog. Igaz, kellemesen, de akkor is.

Valamiért az volt addig az érzésem, hogy a rossz emlékek miatt Veron ilyen szempontból megközelíthetetlen lesz. Azt hittem, nehéz lesz megtartanom a Pirinek tett ígéretemet, de úgy sikerült, hogy végül is beletörődtem a barátkozásba.

Mert már az is nagy szó egy ekkora városban, ha van kivel szót váltani, s az a valaki nem egy közönséges egyén, hanem egy érző szívű, szemrevaló leányzó.

Amikor Karola nénitől elköltöztem, s első heteim a belerázódással teltek, már-már úgy nézett ki, hogy hosszabb távon kénytelen vagyok ejteni Veronkát, annyi lett a gondom és az elfoglaltságom. Mondtam már, estem pofára a rendelések miatt, alig győztem... Kétszer vagy háromszor oda se szagoltam a találkához a kellő időben, egyszerűen kiment a fejből, hogy randevű is van még a világon, s esetleg nekem is lehet belőle részem.

Nem tudom, neheztelt-e Veron emiatt, de soha nem mutatta. Valahányszor újra láttuk egymást, ott folytattuk, ahol az előbbi találkozás idején abbamaradt. Egy rossz, ideges szó sose esett közöttünk, én legalábbis nem volt, hogy miért nehezteljek rá, de ahogy visszaemlékszem, Veron különben is csöndes volt és komoly, hát nem szívtam mellre a késéseimet, legfeljebb bogot kötök majd a zsebkendőmre vagy valami másra, hogy megemlegetsem, kértem, ne búsuljon nagyon, valahányszor felugrottam miatta a családhoz, amelynél szolgált.

Azért mondom, hogy felugrottam, mert bár földszintes házban laktak, de egy olyan utcácskának a közepén, amelyik a citadella folytatásaként ismert hegyre kanyargott, s míg felkaptatott oda az ember, bizony, elakadt a lélegzete.

Szerencsére nem volt probléma, hogy öt-tíz percre bármikor felugorhassak a nap folyamán. Úgy kezdődött a dolog, hogy paradicsomot kellett befőznie Veronnak, az testvérek között is jelentett vagy egy mázsát, annyian voltak abban a családban. S azt a sok zöldséget valakinek haza is kellett cipelnie. Jó, hogy amúgy is taxit kellett fogadni, de kitenni meg betenni csak putyerát igényelt, s ahogy elmondta nekem csöndeskén, hogy milyen gondba került, gondoltam egyet, ugyan mibe jön az nekem, ha odateszem a vállam, legfőbb szólok Rostásnak, bonyolítsa le zökkenő nélkül ezt a fuvart, ha van benne egy csöpp jóérzés; hát volt is, minden úgy zajlott, ahogy elterveztem, aztán Veronka szépen üvegekbe pancsolta az egész szajrét...

Szinte el is felejtettem mondani, hogy egy egyetemi tanárnál tengette napjait, seregnyi taknyos kölyök ügyesbajos dolgait intézte, főzött-mosott-vasalt rájuk, a lakást kitakarította, a bevásárlást ő rendezte; szóval nem volt éppen egy hű de kényelmes munkakör, viszont egy pillanatra se piszkálta őt senki. A professzor egész nap jóformán házon kívül volt, a felesége ágyban fekvő beteg, kilencven százalékban le volt bénulva, úgy kellett őt kiszolgálni mindenféleképpen, ha éhes volt, ha dolgára kíváncszott...

Kész nyomor, ami abban a házban előfordult. Ha nem látom a két szememmel, és csak mondja valaki, el se hiszem, hogy létezhet egyáltalán professzor, aki agyonstoppolt zokniban jár, és nem azért, mert olyan feledékeny s véletlenségből a kopottas gönc kerül a keze ügyébe, egyszerűen nem futja rá a lóvéja. Az is sokszor megesett már, hogy hónap vége felé, fizetés előtt néhány nappal az én Veronkámtól kért kölcsön, és nemcsak egy árva százast, mert az meg se kottyant volna, hiszen nem volt amivel kenyeret, tejet és más zabálnivalót vásárolni. Viszont senki se szidta a házban Veronkát, mindent ráhagytak, csinálja, ahogy jónak látja, ő meg intézkedett; szinte azt mondhatni, maga volt a háziasszony, és hát tényleg, a szegény nagysága csak az árnyéka volt önmagának, azt hiszem, inkább jóérzésből tartották, s ahogy

elgondoltam, ha engem áld meg az ég ilyen nyomorral, nem lettem volna képes ekkora áldozatra, egykettőre bedobom a törülközőt, bármennyire vérzene a szívem a fájdalomtól.

Nem arról van szó, mintha nem sajnálnám vagy nem szeretném eléggé az embereket; ha valaki ezzel vádolna, kikérem magamnak az aljas rágalmat. De más dolog sajnálni valakit, és megint más emiatt nyakig elmerülni a szarban, tiszta potyára, minden haszon nélkül. Jó, a pasit megértettem, mégiscsak az asszonyáról volt szó, nem szabadulhatott tőle olyan könnyen, bár valamilyen intézetfélét azért találhatott volna a számára, ahol szakszerűen elkezelik.

Igaz, ez pénz kérdése is, úgyhogy inkább nem szólok bele.

Ám, hogy Veronkát mi tartotta azon a helyen, máig sem értem. Talán nincs is rá értelmes magyarázat. Hiába kérdeztem tőle, mert ahányszor csak szóba hoztam, furcsán rám bámolt, mintha sose látott volna, és csak annyit szólt, hogy aki ilyen dolgokban nem találja meg önmagától a választ, annak kár magyarázni. Ezzel a témát le is vette a napirendről, hiába forsziroztam, tette magát, hogy nem hallott semmit.

No, de nem ártottam bele magam a dolgába; a munkát ugye nem rám szabták ki, hála az égnek, a purdék nem tőlem kértek enni, márpedig ahol hatra rüg az ifjú nemzedék, még a patkószeget is felfalnák, s úgyse lenne elég... Viszont láttam őt sürgölődni közöttük, hát mondhatom, olyankor mintha egy egész más Veronka lett volna! A fehér arca tüzes rózsáktól piroslott, egészen a füléig, a homlokán néhány hajcsomó kacskaringózott előre, a szeméből pedig csak úgy mosolygott ki a szeretet, mintha az egész világot magához akarná ölelni.

Ha nem egyéb, kedvelte a srácokat. Jó anya lett volna belőle.

Hogy úgy mondjam, ilyenkor még én is pokolian biztosnak éreztem magamat a közelében, kiteltem életkedvvel, talán még arra is kapható lettem volna, hogy teljesen az ő szemével lássam a világot, s gyerekes tartózkodásomat a füstre akasztva, megkérem szépen, maradjon mellettem örökre... Sajnos, az ilyen pillanatok eléggé ritkák voltak ahhoz, hogy legyen is valami a dologból.

No, de folytatom...

Egy kicsit úgy jártam ahhoz a házhoz, mintha hazamennék. Egyik nap a tudós muksóval is összefutottam: kicsi volt és kopasz, ezüstkeretes szemüveg ült az orrán, okosan vizslatott mögüle, ahogy rám nézett az érdeklődő pislancsával, miközben Veron bejelentett neki, miként egy frissen kinevezett nagykövetet szokás. Szerintem túlzás volt akkora feneket keríteni az ügynek, de hát az illem, a szokások... Kezet ráztunk, ő aztán ment is a dolgára, nem volt ideje azon spekulálni, mit keresek a házában. Akkor hallottam először szövegelni is. Mély, zengő hangja betöltötte a lakást, akár egy nagybögő, s ahogy a szavakat ejtette, valami furcsa nyugalom telepedett az ember lelkére, mintha hús zuhany alatt állna, s a szavak, a mondatok kellemesen körülölelik, védelmezik... Nem is tudom elmondani igazából, mit éreztem. Az biztos, hogy szíves-örömmel lettem volna a tanítványa, s ha kell, hosszú órákon át zokszó nélkül elviselem a hegyibeszédét. El se tudtam képzelni: egy ilyen ember kerülhet olyan helyzetbe, hogy meg se akarják hallgatni, vagy egyszerűen belefojtják a szót. Úgy gondoltam, az egész világ alig várja az alkalmat, hogy egy ilyen hangot okos érveléssel a szívéig és az értelméig eresszen... Persze, ha én megpróbáltam volna utánozni, fura móka kerekedik belőle, mert két mondat után mindig megemelem a hangerőt, mintha az, akihez szólok, legalább a szomszéd hegyről hallgatózna. Veronka ezt úgy fejezte ki, hogy bennem egy megbántott ember lakik, s mint kutya az ólból, örökösen kivicsorít onnan, olyankor pedig fusson, ki merre lát... Pedig hát nekem nincs más szándékom, mint az, hogy megértsenek az emberek. A zsaruk esetében is, ugye, csupán megértés után áhitoztam, mert mibe került volna nekik, ha végighallgatnak, de már a hangomtól bepörögtek... Na, mindegy, gondoltam, az egyikbe ilyen hangot rejtett az élet, a másikba olyat, a fontos az, hogy jó emberek legyünk.

Egyik napon a professzor leszólított, épp a kályhacsövet festegettem be a családi vacsora romjai fölött, Veron helyett, aki le volt foglalva a vasalással. Azt mondja, hallotta, hogy fényképész vagyok, s ha meg nem sért, rendelne nálam egy-két-három-valahány képet a gyerekekről, vagyis a családról, mert még sose került idő és alkalom felkerekedni s beülni egy műterembe...

Rögtön félbeszakítottam, ne üsse tovább fölöslegesen a vasat, el van boronálva, vegye úgy, mintha máris készen lennénk a képekkel, még csak azt tisztázzuk, belső avagy külső felvételekről lenne szó, hogy tudjam, mire fel készülődjek technikailag.

A pasas széttárta a kezét, hogy ő roppant sajnálja, és a szobájuk felé mutatott, hogy ugye, az asszony...

Mindent megértettem belőle!

Hát persze, én tökfilkó, azzal a bükkfafejemmel, a feleséget egyszerűen töröltem a családi nyilvántartásból, mert számomra csak a normális, két lábon járó emberek léteznek. Isten bocsássa meg nekem, én már ilyen vagyok, ezen nem sokat lehet adjusztálni, s nagyon reméltem, a tanár nem vette zokon ezt a magánkezdeményezést. Nyugalmas hangja térített magamhoz, és azt hittem, mindjárt kisül a két szemem. De egy mukk szemrehányás nem esett, ahogy elmagyarázta szegény, hogy a felesége ágya körül kellene megejteni az egészet, meg minden, de akkor az már mind csak ráadás volt, amolyan „gyengébbek kedvéért”, ahogy mondani szokás, a mi esetünkben pedig az a „gyengébb” sajnálatosan a Tunyogi István névre hallgatott...

De ami a jelenetben igazán hervasztó volt: mondókájához ráadásul szelíd bocsánatkéréssel mosolygott, mintha csak ő tenyerelt volna a lelkivilágomba. Hát ezt sehogy se vette be a gyomrom, életemben eddig ilyen muksóval nem találkoztam. Irigyeltem, meg bosszantott is, hogy én képtelen vagyok ennyire nagyvonalúskodni, és idegenkedtem tőle, szerintem átkozottul veszedelmes ez a fajta jámborság: ha valamiképpen trónra kerülne a világon, egyből lőttek a szép, személyre szóló álmoknak, ambícióknak, mert mindenki csak azon buzgólkodna, hogyan cipelhetné önzetlenül a mások keresztjét is, pedig hát nincs olyan ember, akinek az élet ne mérné ki jószívvel a maga porcióját.

Természetesen minden akkor és úgy történt, ahogy a professzor megkívánta. A krapekokkal egy kicsit terhes volt ugyan zöldágra vergődni, mert bár hatan nyüzsögtek ott, de minimum tizennyolc felé cincáltak, hol az egyiket, hol a másikat kellett kiráncigálni az anyjuk ágya alól; egy olyan behemót, magas családi alkotmány volt, óriási faragott támlákkal és karmos oroszlánlábakkal, alatta akár egy egész óvoda is elfért volna; nem is azzal gyűlt meg igazán a bajom, a képet volt szörnyű nehéz megkomponálni, hogy végül is mindenki benne legyen a keresőben. A legnagyobbik kölyök, olyan tizenkét éves forma, nyurga, cigányos tekergő, mindegyre a gép körül sündörgött, annyit kérdezősködött, hogy az mire való, és ez mire való, valósággal feltúrázott, negatív értelemben. Persze, őt is meg lehet érteni, hasonló helyzetben és olyan életkorban magam se viselkedtem volna különül, sőt, de ettől még nem volt muszáj szívélyesebbnek lennem. Különben is, nekem senki se mondta meg, hogy mi fán terem a fotó, úgy jöttem rá magamtól minden fortélyára; éppen, mint a majom, amikor arra ébredt, hogy ő tulajdonképpen ember...

Szinte el is felejtettem mondani, hogy magammal cipeltem a vakut is, egy hosszú kábellel és egy kisebb stúdiólámpával együtt, hogy ne csupán halotti fénnel okádjam tele az ábrázatokat, de mélységet is adhassak a képnek... Szóval, nem bonyolodom most szakmai titkokba, elég az hozzá, tüneményesen szájba vertem az egész istenséget, a beteg nagyságát úgy sikerült elrendezni az ágy közepén, meg se látszott, hogy mozdulatlan, mintha csak lustálkodna vagy efféle... Mondjuk, ez történt egy kedden, és már csütörtökön örömmel újságoltam Veronnak,

micsoda pompás felvételeket produkáltam pár nappal előtte. Mert tényleg jók lettek, és bátran a gazda tudtára adhatja, hogy néhány napon belül százszázalék a keziben lesz az áru.

Nem tudom, mi ütött akkor Veronba. A fotóról általában, mint mondtam volt, egy kukkot se beszéltünk addig, most meg hirtelen felébredt benne a kis kíváncsi, és én ezt nem tartottam éppen normálisnak, ezért eléggé mélyhűtve válaszoltam neki. Sejtelmem sem volt, mire megy ki a játék. Különben se vagyok az a fajta pasas, akinek akár két műszakban is örömmel jár a szája. A szentségit a boltba, mondtam, ha olyan kíváncsi vagy, gyere, lökd fel magadat hozzám, eléggé kitapasztaltál már ahhoz, hogy ne tarts semmitől... És ezt halálosan komolyan is gondoltam, nemcsak a számat koptattam. Mire ő se esett pánikba, bizony fel is jön, mondta, de nem ma... Mintha nem lett volna mindegy, mikor szánja el magát! Ha nem ma, hát majd máskor. Engem ugyan megtalál...

Azt hittem, inkább csak amolyan rabló-pandúr ez az egész.

De szombaton, mielőtt még bezárhattam volna a boltot, szólt a csengő, s hát a küszöbön Veronka. Azt játszottam, hogy csak azért sem lepődök meg, pedig majd pofára estem. Sarkig tártam az ajtót, hadd bújjon be, és ő rögtön becserkészte a kéglit, minden sarokba bekukkintott, igazított ezt-azt a renden, mert bevallom, volt ott ám felfordulás dölgivel.

Én viszont mindig kiigazodtam benne, és az volt a fontos. Nem tudom, miből gondolta, hogy én különvéleményen vagyok, de határozottan kijelentette, hogy egy műterem sosem tévesztendő össze a disznóóllal, ide emberek járnak, szögezte le, s a rendről, a tisztaságról ítélik meg az iparost. Mármint engem.

Hát ez bizony nem tűrt semmilyen cáfolatot, én viszont mégis úgy tettem, mintha túrne.

- Na és? - csodálkoztam. - Mintha lenne más választásuk! Akinek nincs ínyére, üljön otthon...

Nem szabad így beszélni, nevelgetett tovább Veronka végtelen türelemmel, és én, bár csön-deskén, kezdtem begurulni. A durvulástól viszont igyekeztem meredeken tartózkodni, elvégre ő volt a vendég, ami abban nyilvánult meg, hogy mit sem törődve velem, egy óra alatt kifozta nekem az egész kócerájt. Az az igazság, hogy a keze nyomán sokkal jobban nézett ki minden, mint azelőtt. Pedig hát azt se tudta jóformán, mi fán terem az a sok ramaty egymás hegyén-hátán, ahogy annak előtte voltak, de ennek ellenére ördögi gyorsasággal eligazodott közöttük.

Bevallom, semmilyen okot nem találtam ahhoz, hogy beleköthessek, pedig eléggé a begyemben volt ez a minden lében kanál csaj.

Csak azt nem értettem egészen, mitől lett körülöttem mégis minden egy csapásra olyan otthonos.

Kezdtem jól érezni magamat a saját lakásomban. Mindez külsőleg is kiülhetett a pofázmá nyomra, mert akkor se szó, se beszéd, Veronka azt mondta: - Szeretlek! - és mialatt magamhoz térhettem volna, szorosan magához ölelt.

Úgyhogy a szeretőm lett, mint már említést tettem róla. Ha óvakodva is, beadtam a derekamat. Nem történt semmi figyelemreméltó: egy kicsit remegett és szorongott az elején, de erősen iparkodtam, nehogy egy durvább mozdulattal elrontsam a végeznivalókat; az a temetői közbiztonság sehogyan se szívódott fel közöttünk, de a kocka is el volt már vetve, késő lett volna bármit visszacsinálni.

Egész éjjel helytelenkedtünk. Sok volt a bepótolnivaló, meg aztán ki tudott megálljt parancsolni? Azon az éjszakán jöttem rá, milyen hülye is az ember, amikor a bizonytalantól való félelméből seggbe rúgja a saját boldogságát. Drága hónapok mentek így kárba csak azért, mert valaki egyszer már belekóstolt a mézesbödönbe...

Szóval, totálisan eleresztettük a fékeket, és mire felvirradt odakint, teljesen kivoltunk, de még mindig egymást simogattuk, és sajnáltuk magunktól a szunyálást, hisz olyan ritkák a boldog pillanatok.

Mikor suttozva tudakozódni kezdtem, mégis, hogyan tudott éjszakára kimaradni, hozzám bújt, s ugyanolyan titokzatosan visszasúgta, hogy a professzor kivette a szabadságát, neki pedig kitette a szűrét, hogy nyomás pihenni, látogassa meg a szüleit a hét végén...

Fura egy szerzet volt az a tanár, senki nem kérte tőle a kegyet, ő mégis gyakorolta. Szép dolog, hogy egy cselédre is gondol, hogy hát az is megérdemel egy kis kikapcsolódást; no de ő, hát neki nem jár a pihenés? Nem gürcölt-e nap nap után azon a rohadt egyetemen, a sok idióta diákkal vesződve, hogy aztán odahaza is csak a bolondokháza fogadja?

Eh, a farizeusok, a szemforgató jótevők...

Veronka mindenesetre nem sokat kérte magát, s Akácliget helyett a Pojána utcában kötött ki.

Istenem, futott végig rajtam a borzongás, hát engem is lehetséges szeretni?

Teljesen ki voltam forgatva magamból. Szombaton is, de legfőképpen vasárnap.

Természetesen szunyálgattunk is olykor egy-egy órácskát, mert azt nem lehet kibírni némi pihenés híján. Ha valaki az ellenkezőjét állítaná, azt mindjárt szembe kell röhögni, mert sose csinálta, azért mondja.

Később alaposabban megnézegettük a Tunyogi-birodalmat, elejétől a végéig, Veron mindent tudni akart, még az előhívó receptjét is, amiben ugye vajmi kevés a romantika, s ráadásul azt mondta a végén, hogy bizony neki se lenne terhire, ha ilyen munkát végezhetne. Gondolom, erre kellett volna hogy mondjam ama sorsdöntő dolgot, hogy hát magam mellé veszem, vagy valami ilyesmi, de csak nem állt rá a gusztusom, egyszerűen lebénuultam a végső pillanatban. Szerettem Veront, az igaz, de elígérkezni... hát azt nem, kérem tisztelettel...

De ettől függetlenül, remek napot töltöttünk együtt, és ezt a kopasz tanárnak köszönhattuk. A lányt örülten megszépítette ez az élmény, és csak az piszkálta a csőröm, pianóban, hogy ez a belső csillogás olyan falusias, szerény csomagolásban jelentkezett. Pirikétől eltérően, Veronkát hidegen hagyta a divatozás. Meg nem vált volna például gyapjuszvetterétől, pedig messziről látszott rajta, hogy kézzel kötötték, vagyis sajnáltak sok pénzt kiadni érte. Így aztán, bármit vett fel hozzá, egyszerűen agyon lett csapva általa.

De bármennyire allergiás voltam a prosztószagot árasztó garasoskodásra, erősen fogtam a számat a csaj előtt. Mint ahogy az apámról se mertem elköpní előtte a teljes igazat. Látván, hogy anyám mennyire befuccsolt tőle, nyilván nem csinállok népmesét a törtétekből, hogy majd apáról fiúra, szájról szájra terjedjen. Beteg volt, meghalt, punktum - ennyi elég Veronak is.

Mint már jeleztem, nagy nehezen időt kerítettünk a képekre is, amikért Veron alaposan feldicsért; úgy érzi magát, amint a családra néz, mintha közöttük állna, ők meg kiemelkednének melléje a papírról - így mondta. Hát az igaz, kani egy képek voltak, 30x40-esre nagyítottam a filmet, ha már emlék, adjuk meg a módját, s valahogy olyan bizsergető volt beinkasszalni a dicséretet, mint egyszer régen, amikor még felnőttek simogatták végig az ember okosodó, gyermeki dióját.

Hát így rázódtunk mi össze lényegében.

A hétvégeken nagyjából együtt henteregtünk, de olyan éjszakára többé valahogy nem került sor, s ahányszor csak eszembe jut, van egy olyan érzésem, mintha álmodtam volna...

Nem is tudom...

Szörnyen csiklandozta a fantáziámat; mi történhetett a lánnyal, hogy műsoron kívül így a karomba dőlt? Ama vasárnap után elalvás előtt majd minden este feltettem magamnak a nagy kérdést, de azzal maradtam, s rendszerint beleájultam a bizonytalanba.

Ámde minek kínozzam magam fölöslegbe? Megkérdeztem tőle direktbe.

Különben ilyen volt Veron: nem érdemes vele cselezgetni. Ha nyíltan megtárgyaltuk a dolgokat, örökké egyenesbe kerültünk. Pedig egy férfi és egy nő között akadhatnak olyan ügyek, amikről... hát csinálni, azt csinálják, de nem beszélnek. Általában egyik sem tudja, mint kezdjen hozzá, hogy a másik zokon ne vegye. Például azzal kapcsolatban, ahogy az ágyban vannak egymással. Az egy nagyon is lényeges dolog, amit nemcsak én állítok, hát arról föltétlenül szólni kell. Áldom az eszemet érte, amiért legyűrtem a röstelkedést, és vállaltam a témát. Csak az elején döcögött a dumaparti, az is csak azért, mert be voltam gyulladva, hogy netán akadozni fog.

Miután alaposan megvallottuk egymásnak, mitől jó nekünk az ágyban, és ő külön kitért arra, miszerint nem remélte volna, hogy ami olyan rossz volt egykor, az most a mennyekbe röpi, folytatólagosan nekiszegeztem azt a kérdést is, amire addig nem találtam épeszű választ.

Először azt hittem, félrehallok, vagy mi...

Azt mondta ugyanis, azért kezdett bennem bízni, mert úgy látta, nem akarok tőle semmi olyasmit.

Gyorsan rákérdeztem, nem forog-e fenn valami tévedés, de azt mondta, kizárt dolog, mert már az első percben, mikor kezdtem neki szimpatikussá válni, attól remegett, hogy hamarosan én is épp oda lyukadok ki, ahová a legtöbben szoktak. Azért állt elő azzal a históriával, mielőtt még túlságosan jól érezte volna magát velem.

Akkor a szakítás még nem fájt volna olyan nagyon.

De én nem inszisztáltam se akkor, se később. És hátat se fordítottam neki.

Számtalanszor próbára tett: vajon nem hamarkodta-e el az ítéletét?

Például, mikor feldobta, hogy megnézné a műtermet, tulajdonképpen ő sem gondolta komolyan, csak azt leste, mi lesz rá a válaszem. És mert nem lelkesedtem túlságosan az ötletért, csupán elkönyveltem, mint a várható időjárást szokás, megnyugodhatott, hogy ejsze, mégsem én leszek az, aki átverem.

Akkor döntött úgy, hogy... Persze, ha nekem megfelelek...

Mit mondjak? Megfelelt.

Nem volt egy kényelmes élet: hajtanom kellett, a lóvé miatt.

Gondolom, Veronnak sem volt könnyű ott túl, még ha becsületből ki is tartott a tanárék mellett.

Így telt el valahogy az az év.

Eszembe jutott a búcsúm Karola néni konyhájától. Ugyan hol is voltam azon a szilveszteren, és hol állok egy esztendő múltán?

Adósságaim apadóban, köreimet senki sem zavarta, s ahogy mondani szokás, a magam ura voltam. Amiről különben mindig is álmodoztam.

A veszteségeket leszámítva, nem volt egy rossz év.

Veronka mondta: nem utazik haza szilveszterre.

Ha én is úgy akarom, tette hozzá.

Hát persze hogy!

Már harmincadikán lehúztam a rolót, kiírtam lent a kapunál meg az ajtómrá, hogy majd csak harmadikán reggel zavarogjanak.

El volt tervezve minden, hogy így meg úgy, összehordtam egy rakás kaját-piát, s kifőzdet ugyan nem nyithattam volna belőle, de akadt ott minden, ami két főnek bőségesen elégséges, beleszámítva azt is, hogy Veron nem volt az a kimondott piálós-kajálós fajta, szerencsére! Mert én ki nem állhattam az olyan csajokat. A férfi, az más, annak meglehetősen tartása van, de a csaj egykettőre összehuttyan, mint a bugyigó a mosásban... Na, mindegy, aki másképpen látja, annak legyen is olyan a szerencséje!

De kár volt fantáziálni, ráadásul olyan töményen, mert Veronka még nem volt sehol...

Pedig arra is gondoltam, meglepem magunkat holmi sztereópiköppel, az jött be akkoriban a divatba, meg a lemezek, azok nélkül egy kalap ízét se ért volna, vettem is jutányosan egy készüléket valami tíz korong muzsikával, vegyesen, amilyen éppen került, az egészet szépen felbarkácsoltam odahaza, hogy meglegyen a hatás...

Aztán jött az a süket közjáték.

Veront vártam, alkonyodott éppen, s egy szál este maradt még hátra az esztendőből, amikor a csengő olyan nemszeretem-forma ricsajozott egyet. Annyi tag becsilingelt hozzám naponta, már megszokhattam volna a bulit, de ez a csengetés minden addigin túltett. Veronka rendszerint egy félénk rövidet szokott megereszteni, szinte csak a gondolata hallatszik az előszobából, őt hát fel se vettem a listára. A nagyközönségnek aztán ott voltak a cédulák, akinek szeme s hozzá kevés sütnivalója volt, nem sok, csak egy annyi, hogy fel ne kopják az álla, az láthatta, mi az ábra nálam.

De ez nem, mert úgy repesztette odakint, hogy pusztult bele a csengő.

Különben Seres Ödi állt a küszöbön.

Hát... nem égtem éppen a vágytól, hogy találkozzunk, s kellemesebb vendéget is el tudtam képzelni magamnak. Jó, le voltam neki kötelezve, ez az eddigiekből is bőven kiderül, és szó se róla, ügyesen kirántott a slamasztikából, amiért is bérelt helyre javasolom a mennyországba, ha egyáltalán érdemes ilyesmiről beszélni, különben is, szinte egy évig nem szagosította körülöttem a levegőt, de még jobban tette volna, ha továbbra is megmarad láthatatlan, távoli szép emléknek.

Valahányszor ugyanis a közelébe kerültem, belém állt valami furcsa frász, amit megpróbáltam ugyan elnyomni, akár egy ásítást, de nem találtam rá értelmes magyarázatot.

Most is megborzongtam, hogy vacogott belé a fogam. De azért szélesre tártam az ajtót:

- Kit látnak szemeim?!

Eljátszottam az örömeiben mézet csurgató kispajtás szerepét, amitől annyira meghatódott, hogy se szó, se beszéd, elterpeszkedett a hintaszékemen. Mert, hogy szavamat ne felejtsem, faszoltam közben egyet az ószeren egészen röhejes áron, s kitűnőleg bevált díszletnek is,

sokan imádtak direkt beletehénkedni, majd a székkal együtt a gép lencsájén át beringatózni az örökkévalóságba.

Most meg Ödönnek támadt hirtelen gusztusa hozzá. Hogy hallótávolságban legyek, közelébe húztam a kicsi zsámolyt.

- Micsoda prosperitás! - jártatta a pislancsát a műterem-szobán, és úgy cikázott vele ide-oda, mintha módszeresen házkutatna. - Ez aztán a felfutás! Pajti, nem találok szavakat!

Normális, hogy ettől én is olvadozni kezdtem.

Különben, úgy láttam, meredeken kerülgeti a forró kását, és mérget is vettem volna rá: nem szépet tenni lihegett föl a hetedikre, még hozzá személyesen. A gyanúm onnan eredt, hogy bármi került szóba, valahogy olyan halálos érdektelenséggel dobta be a témát. Kérdezett például valamit, s válasz közben láttam, oda se bagózik a mekegésekre, és amíg lököm a szót, ő nincs is jelen, csak a folyton ringatózó, megereszkedett testével.

A nagyobb nyomaték kedvéért meglekeltem egy flaskót, az illem az illem, talán vodka lehetett, mert több üveg is állt künn a konyhában, annyi fix, jól megdöntögettük, hogy utána szinte robbant.

- Ide figyelj - harsogta, mikor már jócskán ködben úszott a csipája, és könnyecseppek gyülekeztek a szélén, bár szerintem nem sírás volt az, csak egyszerű levedzés -, kéréssel jöttem hozzád...

Újra töltöttem, alányúltunk. Krákogás, minden.

- Csupa jókat hallok felőled, a törlesztés kifogástalan, az üzlet kerekeken gördül... Figyelsz?

Figyeltem.

Jól körüludvarolt, annyi szent. Újévi meglepetésként meg egyenesen azt forgatta a fejében, hogy elereszti nekem a hátralékot, ha...

- Ha?...

Itt zátonyra futottunk. Kissé hezitált, nem tudta, hogyan fűzzön tovább.

Hagytam, hadd kínlódjon.

- Számítok a közreműködésedre...

Néztem rá tovább, eléggé bambán.

- Kölsönadhatnál valamennyit az archívumodból...

- Mire fel? - csodálkoztam.

- Nem jó mindent tudni. Elsősorban csajok kellene. Neked az semmibe se kerül; így is, úgy is lövöd őket, nem?

- Még mindig nem értem...

- Mondjuk, én most itt egy kliens vagyok - ugrott föl a hintaszékből, a vérnyomásával együtt.

- Rendelek nálad egy fölvételt becses személyemről, ahogy éppen jólesik. Te mit csinálsz ilyenkor?

- Fotót - bólogattam okosan, hogy bátorságra kapjon.

- Én megfizetem a fáradságot, kapom a képet, és kvittek vagyunk. A filmeket pedig az archívumból egyszerűen átpasszolod...

- És aztán?

- Egy-két héten belül visszakapod őket.

- Biztos, hogy ennyi az egész?

- Ne feledd, teljesen úszna a hátralék!

Ezt fölösleges volt még egyszer mondanía, de valahogy mégis messziről búzlótt az egész. Rohadtul éreztem magam, mert mihez kezd ugyan a negatívokkal? Mindegyre a Rostás célozgatásai jártak az eszemben, de normális ember sehogy se teremthetett kapcsolatot a két ügy között. Mondhatni, taccsra voltam téve.

- Túl sokat gondolkodol - így Seres -, a végén még becsavarodsz és úgy maradsz! Biznisszel jövök, ő meg...

Valahogy nem volt formában, és én sem.

Végül is egy nagy hülyeség volt az egész, a negatívok ugyanúgy meglesznek nála is, akárcsak nálam. És mit tudna belőlük kihozni? Egy vakszot...

Hát lefeküdtem neki. Különben is, szerettem volna, ha expressz-ajánlva szedi a sátorfáját, mielőtt még Veronka beállít. Végül a levesembe is képes beleköpni, pedig hogy vártam ezt a szilveszter estét!

Meg kell adni viszont, úriember volt Ödi bácsi: import-pezsgőt dobott fel az alkalomra való tekintettel, s kapásból a szoba közepére állította a cirádás üveget.

- Neked és a csajodnak, újévi ajándékul - fenyegetett meg cinkosan a mutatóujjával, csak úgy szikráztak rajta a gyűrűk, és nekem leesett az állam, hogy ennyire témában van a viselt dolgaimmel. - Ne kérdezd, honnan tudok mindent. Kémeim jelentették...

Gyanítottam, tán Rostásnak járt a pofája, s ha nem egyéb, Seres még rám is állította, de hát ne vádaskodjam látatlanban, mert az igazat megvallva, nem néztem utána a dolognak.

Veronka előtt később hallgattam a váratlan vizitről: minek lombozzam le a kedvünket; majd futólépésben és sikeresen kimostam az agyamat egy kis szíverősítővel, úgyhogy az új évet a legnagyobb egyetértésben, kéz a kézben köszönthettük.

Szóval, eltelt.

Újabb hétköznapiak jöttek, újabb gondokkal.

Búcsút intettem az adósságomnak, de még gyengén állt a bankom; olyan voltam, mint a lábadozó beteg: a veszély elmúlt, de a legkisebb szélfúvás is ágyba dönthet...

A modern technika, amivel állig fel voltam szerelkezve, nagyon jó dolog annak, aki ért hozzá. Nem akarok dicsekedni, de meglehetősen ráállt a kezem. És már könyveket is gyűjtöttem, jelent meg néhány a témában az idő tájt, egy példát is mondanék, a *Portréfényképezés*, ez volt a címe, hát abba minden tudnivaló bele volt véve, előre meg hátra, nekem az annyira jól jött, ki se tudom fejezni eléggé.

Azt hittem, gyerekjáték lesz eleget tenni az Ödi bátyám kérésének, de csak menet közben láttam, micsoda baromi meló átcenzúrázni az addig készített valamennyi tekercset, hiszen csak a műterem berendezése után kezdtem külön kockákra szétvagdosni az anyagot, ami egy sokkal nagyobb könnyebbség annak, aki keresgél benne. Össze is gyűlt egy jókora dobozra való, mire Seres Ödön a kezembe rakott egy cédulát, azt mondta, az áru helyett:

„Tralalala, tarararam... ezennel igazoljuk, hogy... pipirim, paparam... minden adósságát törlesztette... gilingalang, gluglulu...”

Szavatartó egy muksó volt: ami az övé, az az övé.

- Egy hét múlva újra itt! - így a könnyes búcsú.

Egy hét múlva vittem ugyanis a friss anyagot, s egyben kaptam a régit. Vittem a frisset, kaptam a régit. De mikor már csak egy heti termést tudtam egyszerre összesöpörni, valahogy olyan soványnak tűnt a felhozatal.

Mondta is Ödön:

- Mi van, irtózunk a nőktől?

Mármint hogy nem ártana több csajnak a szeme közé nézni. Istenkém, de hát ha csak ennyi a mozgás és ekkora...

- Ki tiltja meg, hogy elébe menj a holnapnak?!

Vagyis, több kezdeményezést vár tőlem ezen a téren. Most, hogy már az adósság nem szorongatott, azzal szédítgetett, darabszámra fogja elkönyvelni a termést. 1 lej minden negatív után! Kiszámoltam: ha igyekszem, hetente minimum egy lepedőt megkereshetek pluszba, száz portrét guggolva is összehoz az ember. Kétszáztól se ereszkedik le a mizéje, ha ráhajt kissé. De hát mi a fenének töltöttem annyi időt a cselédkorzón, ha nem azért, hogy kamatoztassam, ami akkor rám ragadt? A világ elvégre teli van lányokkal, s csak arra várnak, hogy valaki rájuk kattintsa a fényképezőgépet...

Ezúttal már nemcsak a cselédkorzón cirkáltam, hanem a sétatéren, a strandon, a meccseken, áruházakban, egyáltalán mindenütt előfordultam, ahol a tülekedés, a nyüzsgés garantáltnak nézett ki.

Még olyan stikákkal is kísérleteztem, hogy majd külön számítom fel a variánsokat: ha egy személyre például három kockát passzintok el, azt szintén háromnak adtam volna tovább. De Ödön egyből átlátott a szitán, s olyan zabos lett miatta, alig tudtam kiengesztelni.

Így dohoghatott Caesar is a fiára, hogy - „te is, Brutus?”

De ettől függetlenül, volt olyan hét, mikor 500 lej zsebpénz kilett. És mindez pluszba jött, mert a képekért a kliensektől már behajtottam egyszer a hivatalos tarifát.

Az élet egyre inkább nem lett egy gond: takarékszámlámmal együtt hízott az önbizalmam. Két ízben anyámnak is küldtem volt néhány lepedőt, netán megennyhül tőle, de a lóvé úgy jött vissza, ahogy a posta elvitte. Mint a bumeráng. S nyomában a makacs hallgatás. Egy kicsit lógattam az orrom emiatt, ámde újra sürgősen elhantoltam az emlékeket. Hülyeség örökké rajtuk csüggeni.

Azt lássuk inkább, mi van ma; esetleg, hogy mi lesz holnap. De ez utóbbi már nem a leg-muszájabb.

Egy idő után Ödön azzal is előállt, meg kellene tanulnom reoprózni, mert a csajok mellé kitalált nekem egy újabb kicsi mellékest. Állítólag egyszerű, tiszta melóról lenne szó, nem fogom megbánni. Egészen véletlenül szakmailag is haladni kívántam a korral, hát persze hogy a firkás technikák nem hagyták nyugodni a fantáziámat. Színészképekkel indítottam, majd jöttek az énekesek és a focisták, természetesen a világ minden tájáról.

Kaptam egy csomó képesmagazin-kivágást, azokat kellett reopróznom, de nem volt szabad látszania, hogy olcsó másolatról van szó. Aki akkoriban ért valamit a mozivásznon, a foci-pályán, vagy megszólalt a rádióban, hát az kivétel nélkül előfordult a műtermemben, természetesen képi formában - hogy is másként? Rengeteg anyag ment szarrá, amíg tűrhetően sokszorosítható negatívot varázsoltam egyikből-másikból, s már-már azt is hittem, az egész istenség nem éri meg a beléölt fáradtságot. No, hát ezért jó, ha az ember kitanulja a trükköket.

Mert ha létezik felszerelés, és a kezünk rá van állva a technikára, nehéz eltrafálni, csak ha tök hülye az illető, akkor nem...

És a türelemből sem árt egy jó adag.

A végén szinte behunyt szemmel csináltam meg, amit kellett, Ödön szerint primán ment a bolt, hát ő tudja, én elhittem neki, de őszintén szólva inkább az érdekelt, amikor havonta végelszámoltunk. A lóvé.

Röhögnöm kell, az elején mekkora jövedelmet köptem be a pénzügynek, míg az ipar-engedélyért kilincseltem. No persze, akkor még nem látszott igazán az ábra, de azt menet közben is korrigálni lehet. Csakhogy nem ettem meszet!

Igazán, bármit szívesen elvállaltam, csak inkább hozzám jöjjön az a kicsi gubácska, mint máshoz.

Elővigyázatosságból anyám nevére nyitottam egy számlát, de később már az se volt elég, mire a Veron nevére is bejegyeztettem egyet. Persze ők nem tudtak erről, és nem is volt megígérve.

De hagyjuk az adóbevallást, úgysem fogok itt fix összeget elködni. Legyen elég annyi, hogy szépen ragyogott a szerencsecsillagom, egyenletes fénye bevilágította napjaimat.

Hétvégéken egy rakás esküvő tette mozgalmassá az életet, s nekem az volt a benyomásom, mintha mindenki egyszerre akarta volna elpackázni az életét, s ráadásul erről még dokumentumot is hajlandó volt rendelni, fénykép formájában. De nem hiányoztak a temetések, a keresztelők sem. A legkiadósabb pedig mégiscsak az volt, ha egy-egy lakodalomba hívták az embert a város környéki falvak valamelyikébe, a műsor ilyenkor minimum három nap eszemiszom volt, s násznagy uramék nagylelkűen markoltak az összetányérozott lóvéba, viszont azonnal jó volt megpattanni onnan, hiszen a belevalóság és a lezúdított pia mennyisége között egyenes volt az arány.

Ezen felül valahogy örökké úgy alakultak a dolgok, hogy annyi bomba nővel életemben nem hozott össze a jó sors, mint akkor. Gyanítom, hogy az Ödön titokzatos szeszélye a ludas ebben, hiszen már-már szabályszerűen vadásztam a csajokra, hogy lencse elé állíthassam őket. Ámde elég gyorsan kiokosodtam, hogy nemcsak úgy születhetnek negatívok, ha sikerül megfőzni valakit, álljon modellt; teleobjektívvel egyszerűen be kellett állni a leshelyre, állítgatni a keresőt, s valahányszor gyanútlanul beugrik valaki a képbe, löni.

Tiszta munka!

Az illető közben oly messze volt tőlem, meg se neszelhette, miben sántikálok. Ugyanaz történt, mint ahogy a műholdak lefényképezik városok és falvak légi rajzát, sőt a föld alatt található kincseket, ahogy egy újságban olvastam nemrégiben.

Ha olykor nehezemre esett, ki se kellett mennem az utcára, csak áthajoltam az ablakon s az objektív úgy behordott mindenkit a hetedik emeletig, lift és bármely hókuszpókusz nélkül, hogy jobb se kellett.

Éppen csak mindig az arcra kellett összpontosítanom. Az volt a legfontosabb. Ödön azért fizetett elsősorban.

Azt mondta: portré, hát akkor legyen portré.

Nem is volt talán nő a városban, aki ne ment volna végig ekként a kezemen, nem számítva a vénasszonyokat és a karon ülő kisdedeket. Őket egyelőre mellőztem, de talán egyszer rájuk is sor kerülhet.

Még Piri és Veron se hiányzott a hosszú sorból, hiszen ők is isten teremtményei voltak - nemde?

Rend, az volt így is: minden filmkocka a maga helyén állt. Külön szekrényt rendeltem e célra, hiszen egy fotós, aki ad magára valamit, megőrzi a nyersanyagot az utókor számára. Sohase lehessen tudni...

Egészen csinos kis kollekcióm volt már. Veronka azt mondta, aki eligazodik benne, az jó lesz hadvezérnek; merthogy azok dolgoznak annyi emberrel a kezük alatt...

Szóval, egy panaszom nem lehetett. Csak hát egyszer eljött a sűrű utazgatások ideje is. Ödön a fejébe vette, hogy mindenáron falura küld, s mert Mohostanyára nem mehettem többé, egy májusi hajnalban felkapaszkodtam a Dongóvárra induló autóbuszra.

Éppen vörösre voltam beakkomodálva, valami eléggé nyavalyás és pretenciós munkával bíbelődtem, ami az odafigyelést illeti, fix időre, percre kimérve ment az ipar, buzgón ketyegett az orrom előtt a fotósvekker, hogy össze ne torlódjanak a tennivalók a fejemben, és egyáltalán - amikor csengettek.

Ha nem egyéb, a vekker váltott hangot, mint a kamaszok, véltem, de nem arról volt szó, mert a ketyegést továbbra is jól lehetett hallani. Akkor aztán megint felcsörgött odakint, hogy biztos legyen a dolgában.

Erre viszont káromkodtam egyet: na, ezt is jókor ette ide a fene!

Ritka nyomorúság előbújni ilyenkor a bünbarlangból, és negyedórán át tök ártatlanul pislogni a ránk zúduló fényben. Ki lehet ám próbálni, de senkinek nem kívánom!

Mindent összevéve, kicsoszogtam.

Sereshez volt szerencsém. Illett volna hozzászoknom, hogy valahányszor a csengő lesen talál, rendszerint ő dobja be magát.

- Tíz percem van!

Különben mindig így indította a lemezt, akkor is, ha egy félóránál többet rontotta nálam a levegőt.

Most éppen lihegett, és búzlott a verejtéktől.

- A fene a liftbe...

Ez fölöttébb jólesett... Tehát gyalog szuszogott föl a mennyországba!

Mondtam is: csupa fül vagyok.

De még percekig zihált a megszorult lélegzete miatt. Tisztára emberségből hoztam neki egy pohár falmellékit. Az ilyenkor nagyon jó szokott lenni.

Gőzerővel kapcsolt aztán rá a mondanivalóra, mert állítólag félő volt, hogy megelőz minket némi konkurencia. Vagyis hát egy teljesen új, addig ismeretlen bizniszről lett volna szó, nem is értettem rögtön, mettől és meddig, ám Ödön szerint már messziről lerítt, hogy a miénk a jövő, ha...

- Mondd, van neked öregapád? - káderezett le visszakézből, mert látta, hogy lelkenézése falra hányt borsóként pereg le rólam.

És mikor megmondtam, hogy esetemben már csak a múlt idő aktuális, s az is egy-két évtizedre rúg, örömmel roppintgatta végig az ujjait, amit egy kicsit zokon vettem, mert hát mégiscsak a tátimról volt szó...

- Stimmel - mondta -, no, és maradt-e utána egy fénykép, akármi?

Mintha felrémllett volna egy lepusztult, sárgásbarna kis fotó, mely a kanapé mélyén, anyám csipkés keszkenői között hányódott. Bozontos bajszerű és szemöldökű ember nézett róla farkasszemű, homlokába húzott csúcsos kucsmája, ha lehet, még torzborzabb vala, s ha korábban valaki azt mondja nekem, hogy no, te fiú, ilyenek voltak hát az egykori zsiványok, habozás nélkül lenyelem a galuskát...

- Azt mondd, egy szar kép? Tudd meg hát, hogy Ödi bátyád abból olyan életnagyságú nagyapát varázsol elő, méghozzá kalapban, bokrétával és ünneplő ruhában, s legalább húsz évvel fiatalabban, hogy bárki büszke lehetne rá...

- Mihez kezdenék vele? - álmélkodtam.

- Hát, neked is lenne egy becsületes ősöd... Vagy ha nem neked, hát annak, aki a hiányát érzi... De lehet, hogy egy esküvői ócskaságról kell újat s úgy fölé akaszthatót fabrikálni, aztán előfordulhat, hogy valaki színesben akarja csodálni azt, amit addig fekete-fehérben szartak le a legyek...

Ez mind igaz lehetett, de még mindig nem láttam elég tisztán a kérdésben.

- Mi bepótolhatnánk minden mulasztást - hangsúlyozta, és a nagyobb nyomaték kedvéért hadonászni kezdett. - Bármilyen apró vagy gyenge képről olyan csinos, nagyított montázst készíthetünk, hogy mindenkinek kétfelé áll a füle. Szervezés kérdése az egész, azt pedig vállalom...

Úgy masírozott előre-hátra az orrom előtt, már-már azt hittem, egyszer csak keresztüllépik a közfalon, s felszívódik a mélységben, mintha ott se lett volna soha. Talán nem is vette észre a piát, pedig direkt az orra elé tettem, mindenesetre szellemileg erősen be volt zsongva, az biztos!

Nem mondom, érvényes dolgokkal hozakodott elő, de hát amíg az ember nem tapasztalja meg, az csak olyan, mintha a dzsungelről mesélnének neki; hiszi, hiszi, de azért inkább megnézné magának.

Például, hozzá se tudtam szagolni, hogy majd a magamfajta iparos annyi firkás trükköt - kivágást, fedést, kiszűrést, retust, színezést, montázst, reprodukciót - fog elvégezni. És ki az a szívós ökör, aki felhajtja neki a rendeléseket?

Ödi bátyám kezdett odáig lenni és vissza, amiért lassan letettem arról, hogy kapcáskodjak vele, sőt, ahogy mondani szokták, hagytam magamat bepalizni.

Megtudtam, hogy az egész istenség kollektív vállalkozásnak indul, s máris sikerült megnyerni az ügynek néhány fiatal festőt, szövetkezeti retusőrt s magamfajta árva gyerekeket. Mindenkinek jól meghatározott szerepe lesz, nekem például...

Megértettem mindent: piktör nem voltam, jókezü mesterembernek még nem számíthattam, utazó ügynöknek viszont...

És nem is akárhol, hanem mindjárt vidéken!

Hát ezért kellett nekem csomagolni Dongóvárra. Merthogy, falusi gyerek lévén, állítólag könnyen odaférközők a paraszti lelkivilághoz.

Ami a lóvét illeti, Seres Ödön még a csillagokat is leígérte az égről, ha becsületesen kikóstolom a piacot, ahogy az illik, szóval úgy bemuzsikálta magát nálam, hogy elvileg egy szavam se lehetett. Ennek ellenére meglehetősen kételkedtem, hogy így fejezzem ki magamat. Örült lebölgést sejtettem az ügyben, márpedig a parasztembert nem lehet büntetlenül átverni, legfeljebb egyszer, de aztán élete végéig szarik rád és a bizalomra mint olyanra.

Ha nem egyéb, Ödön egyszerűen elgaloppírozta magát, és nincsen ezért semmi szégyen, nem ő lenne az első vagy az utolsó, valaki a fülébe ültette a bogarat, s most azt hiszi, megütötte a főnyereményt! Ellenvetésről hallani sem akart, sőt egy-egy szerényebb kifogásomra is úgy felhúzta az orrát, mintha egyenesen gyémánttojást tojt volna!

De ha már ez volt az ukáz, fejet hajtottam én is. Újra és újra tudomásul vettem, hogy Ödön a bossz, és végső eligazítást egy hét múltán tart a sörözőben. Megjelenés: diszkrétén, egyedül és a megszabott időben. Késés nincs, mert a fogadás minden perce ki van kalkulálva.

Az embernek, ugye, mindenféle személyes gondolata támadt a fejében, de végül is úgy maradt minden, ahogy Seres elgondolta. Éppen csak nagyon kezdett már az idegeimre menni, hogy alig rázódtam be egy kerékvágásba, máris újabb szeszély tűnt föl a láthatáron. Tisztára olyan volt az egész, mint egy bábszínház: dróton rángattak, és én szorgosan táncoltam.

Tíz perccel hamarabb már ott farkalódtam a félhomályos sörözőben, az illemhelyek elé feszített bársonyfüggönyök tájékán. Odabentről meglehetősen húgy- és fertőtlenítőszag lengedezett, de nem volt hová pucolnom, különben túl közel kerülök az Ödön asztalához, ami azért nem volt indokolt, merthogy éppen egy másik muksóval eszmecserélt, aki háttal ült nekem. Menő szerelésben feszített, filmekben láttam hozzá hasonlót, városi nagyvagány lehetett, csupa farmerben meg flanellrongyban, és csizma is feszült a lábán - na, hát abból én nem kértem, nekem elegendő volt belőle egy életre.

Mikor aztán lejárt a sörivásban töltött ideje, és felcihelődve felém fordította magát, istenesen elgyapált, anyaszomorító pofa tekintett rám egy pillanatra mélabúsan. Persze az, hogy „tekintett”, túlságosan enyhe és finomkodó kifejezés, s csak azért használom, mert pillanatnyilag nem jött egyéb a számra. Ha felidézem alaposan kipotyolt flekkenre emlékeztető ábrázatát, kiderül, hogy semmije nem ült a helyén: formátlan orra az egyik szemére csúszott, szája az állára görbült, egy szeme majd a füléig szaladt, s a másik füle négy-öt centivel feljebb költözött, a halántéka tájékára. Ráadásul az egész fej olyan volt, mint a kelt tészta közvetlenül dagasztás után. Vesszek meg, ha nem egy leszázalékolt bokszoló kinézését keltette, s szerencsémre átnézett rajtam. Mikor a végénél közvetlenül mellém ért, kicsit elfogott a félsz, de aztán, hogy betájolta magát a függöny mögé, mindjárt besuttyantam az általa előmelegített ülőhelyre, Ödövel átellenben.

A következő pillanatban máris úgy éreztem, mintha réges-régóta seggelnék azon a széken, alkalmasint fel se álltam róla, hiszen a legapróbb díszletek is a helyükön voltak, sehol semmi változás, a csapos is ugyanazzal a lustán cirkáló mozdulattal matatott a kármentő vidékén, Ödi érdes, ellentmondást nem tűrő hangon szövegelt, ám ennek ellenére mintha lebegni kezdtem volna a levegőben, az asztalok és a mennyezet között, a fejünk fölött lustán füstöt dagasztó, böhmönmagy ventilátor surrogva kelepelő ütemére, hallottam is, értettem is a mondokát, oké volt minden, de egy percig is kár volt azt remélni, hogy élénk dumapartira adom a fejem. Megértettem például, hogy a reklámanyagot, mivel a közönséget leszek hivatott elszédíteni, postán kapom meg, a feltűnés elkerülése végett, továbbá azt is, hogy az akció során nem árt óvatosnak lenni, főként a hatóságokkal ne akasszam össze a szekerem rúdját, bár az ügylet teljesen legális, ahogy hallatszik, a szövetkezetek is fontolgatják, vessék-e bele magukat a harcba vagy sem, ezért nem szabad nekünk sokat gatyázni. Világos volt, hogy fő a korrektség, minden rendelést pontos adatfelvétel és a nyersanyag lelkiismeretes összegyűjtése révén kell összeállítanom, s ahol tudom, inkasszáljam be az előlegeket is, mert aki bizalommal tejel, gyorsabb ügyintézésnek örvend.

Hát ezért utaztam Dongóvárra.

Végül is bármelyik koszos falut kiszúrhattam volna a térképről, a meló csak meló marad, de elnézést azért, ha már úgy adódik, hogy az egyikben történetesen van néhány biztos emberem, s gyógyíthatatlan vízfejűség miatt föbe kellene engem löni, ha nem ott dobnám be először a horgot.

Veron, ennek ellenére, távolról sem ujjongott a tervemnek. Azt mondta: oda nekünk kettesben kellene elutaznunk. Mit keressek én egyedül Dongóváron, esetleg Akácligeten, ami, mint már mondtam, szinte ugyanaz?

Próbáltam észhez téríteni, hogy hát ilyenszerű egyezséget, hála istennek, még nem kötöttünk, de ő csak mosolygott rajtam, és leszögezte, semmi kedve, hogy úgy ismerjenek meg engem a falujában, mint egy hitvány vándorcigányt.

Biztosan volt egy apró kis difi a fejével, ami direkt ebben nyilvánult meg, és elismerem, hogy aki félszeg, azt nem kell olyan komolyan beszámítani, de már elnézést, nem tudtam éppen mindent szó nélkül lenyelni.

Mondtam is neki:

- Zsémbes boszorka vagy, ha nem tudnád!

Erre hátat fordított nekem, s persze felhúzta az orrát.

Így járja meg az ember a rádióval is, mikor egy hullámhosszra állítja, pedig az állomás, amit fogni akar, egy ujjnyival odébb van a skálán. Egy ujjnyi nem sok, de éppen elég ahhoz, hogy befuccsoljon a vétel.

Őt például nem az zavarta, ami engemet: én a kiszállástól fintorogtam egyáltalán, de ha már mindenáron menni kellett, hát Dongóvár mellett szavaztam, neki meg épp Dongóvárral gyűlt meg a baja.

Hogy felcihelődöm, az meg se kottyant Veronnak.

De azért megpróbálta Pirikét is bevetni ellenem, szerencsére nem vált be a számítása. Sőt, a másik csaj odáig volt a tervemért:

- Bizony megérdemlik a dongóváriak, hogy ne kerüld el őket. Lefogadom, szinte nem is akad majd ház, ahol ne állnának veled szóba. Csak meg kell kérnünk a bácsikámat, izenjen haza a rokonoknak, meg édesapám is sokat segíthet...

Mivel maga is küldött volna haza velem egy kis ezt-azt, abban egyeztünk meg, hogy Sándorékat direkt e célra találták ki, mármint hogy a cucc oda letétbe helyeződjék. Na és az ajánlásokért is be kellett ugranom, egyrészt szükség volt rá a községi hatóság felé, nehogy az első félórán rám szálljanak, másrészt a falu felé, ne teljen be mégis a Veronka jóslata, s udvarról udvarra, koldusként kelljen házalnom.

Szívből reméltem, hogy egy hét alatt mindenképpen szájba verem az egész községet, a hozzátartozó falvakkal együtt.

Mire felvirradt az indulás napja, nagyjából mindent tudtam már Dongóvárról, Sándorék jóvoltából pedig zsebemben lapult egy vázlatos, de igen hasznos térkép a falu utcáiról, nem beszélve az ajánló sorokról, amelyek éppen oda szóltak, ahol szükség volt rájuk. Az egyik borítékra azt írták: Szíjgyártó Albert néptanácsi alelnöknek. Ez éppenséggel a Sándor második unokatestvére volt. A másikon viszont az állt, hogy Sándor Pál, ez volt a Pirike apja, mármint a derék kapus édesbátyja. Ennél jobb támogatókat lámpással se találtam volna, így legalább minden a családban maradt.

Amíg az autóbuszon zötyögtem, szegény Veron járt az eszemben. Indulás előtti este ugyanis eltörött nála a mécses. Azzal zsarolgatott, hogy ha nem hallgatok rá, ő is velem jön, lesz, ami lesz... No, még csak az hiányzott volna, hogy kemény meló helyett háztűznézőbe járogassak! Különben is, allergiás voltam a legkisebb szándékra, ami házasságra vagy egyéb bilincsekre emlékeztetett...

Nagyon-nagyon kategorikus voltam ebben a dologban, mire hazaszaladt a professzorékhoz búcsú nélkül. Igazán sajnáltam...

Próbáltam magam mellé képzelni az ülésre, de csak egy asztmásan szuszogó, hízásnak indult vasutas lógatta a fejét a vállamra tehénkedve, s olyan vígan szunyált, attól féltem, még a nyála is előcsurran a kabátomra.

A kora reggeli, májusi határban gyöngye köd sodródott tova, a busz rohanásával ellentétes irányban, és egy pillanatra pokolian hazakíváncsoztam a Katlanba.

Aztán ez is elmúlt, fölkelt a nap, s mikor begurultunk Dongóvárra, kitartó csodálkozással meresztettem a szememet: az úttesten aszfalt, kétoldalt cementjárda, odébb cifrábbnál cifrább vaskerítések, s nem túlzok, de majd minden második ház felért egy kisebb fajta erődítménnyel.

Az egész faluban tán csak mutatóban ha akadt egy-két régi, nádfedeles viskó, de évek óta nem lakták őket, gerincük beroskadt, s a gaz egyre zöldebben gyűrte maga alá a málló falakat.

Ilyen községben életemben nem jártam. Ha nálunk a Katlanba egy idegen csak betette a lábát, félóra alatt híre szaladt.

Dongóváron még a kutya se törődött velünk, buszról leszállókkal. A főtértől balra, a párhuzamosan földbe ásott betonasztaloknál istentelen nyüzsgés, azt mondták, így néz ki arrafelé a hetivásár, a piacot szekerek és méléző állatok vették körül, direkt mintha nekem találtak volna ki az egészet, ráérősen elvegyültem a forgatagban, spektáltam a felhozatalt, hallgatóztam az emberek beszédjire, s elmondhatom, volt ott minden, zöldségtől, túrótól, kolbásztól, szalonnától kezdve a rézgyűrűig, a csergéig és a tollas papírtrombitáig, szóval az is, ami kell, s az is, ami nem, mégis minden elkelt és gazdát cserélt itt; azon töprenkedtem éppen, hogy az isten lovába nem vetődött arra épp egy szakmámbéli, egyheti biztos megélhetés úszott ott el, ahogy elnéztem, boldog-boldogtalan próbált szerencsét a piacon, bárányok, marhák, lovak cseréltek gazdát, tarka kendők, bő blúzok, szegelt zsebű pantallók himbálóztak a sátrak homlokára aggatva. Egy lacikonyhás egyre-másra kapdosta le a szénről a sercegeve kunkorodó kolbászdarabokat, de úgy se győzte az iramot, több volt az éhes körülötte, mint ahány kolbásszal egyszerre elkészült, majd el is vitatkoztak az emberek az elsőség fölött, végül akadtak, akik bölcsen engedtek a negyvennyolcból, legyen tettek a vastagabbik vége, mondták, itt-ott felröhögtek, s el volt intézve.

Hazudnék, ha azt állítanám, hogy nem viszketett a táskában lapuló fényképezőgépem. Már-már elő is rántottam volna, hiszen szabályosan fáj, hogy a valósággal tálcán kínálgató, rengeteg pofát elszalasztom anélkül, hogy a hasznomra fordítanám, de akkor a fejemben is megszólalt a vészharang: Semmit ne siess el, Tunyogi, még nem vagy otthon Dongóváron, s nehogy darázsfészekbe nyúlj!

De hiába trappoltam el a néptanácsig, Szíjgyártó Albert alelnök elvtárs, így mondták, beutazott a városba hivatalos ügyben, délfelé érkezik vissza, akkorra menjek újra... Hát belevettem magam a piaci csődületbe, ahol is kitűnőleg elszórakoztam, magam is burkoltam valamit, legurítottam 2-3 korsó seritált, eléggé meg volt keresztelve, ami azt illeti, de azért habzott, és ez volt a lényeg. Közben elnéztem, amint egy nagy bajuszú, földön ülő gábor egy kettéhasított régi ezüstpénzből a körülötte szorongók szeme láttára fehéren villogó gyűrűt kalapált, s mert senki sem mutatott hajlandóságot a portéka iránt, jobb kezének kisujjára húzta föl, a többi ujjai már rogyásig voltak mindenféle csillogó szarsággal. Elszívott egy cigarettát, majd elővette a megmaradt másik félpiculát, és kezdődött minden előről...

Mit mondjak? Valahogy eltelt az idő, s amikor már jó magasra tévedt a nap, újra bekopogtattam a néptanácsához. Most már nem tették ki a szűrömet, mert az előszobában tespedő, ősz

hajú és hájas némbor, aki szorgalmasan tömte a fejét, hogy repedt szét kétoldalt a pofája, azt mondta, az alelnök csakugyan megérkezett, de hazaszaladt ebédelni, minekutána két órát várakoztam még, no de a Sziígyártó érkezésével tényleg felgyorsult az iram: került szoba, ahol megszállhattam, a házineni napi három étkezést ígért, az alelnök pedig tüstént meg is hívott estére hozzájuk, hogy fehér asztal mellett alaposan elbeszélgessük a további teendőket. És különben is...

Egy ma is biztos: se az nem világos, hogy miről beszélgettünk azután, se az, hogy miként kerültem ágyba, viszont reggel szabályosan sikerült felébrednem, és nagy ámulatomra Lécfalvi Berta néni tisztaszobájában találtam magam, tudniillik így hívták a szállásadómat. Tiszta szerencse, hogy észben tartottam a nevet, különben most azt kellene hinnem, hogy az első dongóvári napom tulajdonképpen csak elázott képzeletemben létezett. Be akartam kérni a reggelimet, mert ahogy a padlóra ereszkedtem, azonnal forogni kezdett velem a ház, de nem sokra mentem, főként a nyelvem miatt, úgy agyon volt marva mindenféle piától, hogy makacsul odatapadt a szájpadrólomhoz. Kényszerítettem magam, hogy minél pontosabban felidézsem az elmúlt estét, az azelőtti napot, de nem futotta többre, mint amit már ismernek belőle.

Abból, ahogy Lécfalvi néni körüludvarolt, s a fejedelmi reggeli után - amiben épp csak turkálni volt erőm az iszonyatos macskajaj miatt - előhozott egy istentelenül megsárgult papírtasakot, majd elém szórt néhány tucat ócska fényképet, arra következtettem, hogy ha nem egyéb, a lényegét illetően eléggé eljárhatott a szám. Vagy Sziígyártó srófolta volna fel a híremet?

Ez most már az életem egyik örök rejtélye marad.

Elég az hozzá, hogy a házineni lett a legelső a listámon. Mindjárt három képet rendelt: az egyiket megboldogult Lécfalvi Dénesről, akiről volt ugyan egy posztóruhás, kikent-kifent régebbi fotója, de az eredeti szerelést sötétkék, fehér csikos városi öltönyre kívánta cseréltetni rajta, ha lehet; a másik az esküvői képük lett volna, de lehetőleg finomabb arcvonásokkal, mint ahogy a beszakadozott, aprócska kép mutatta annak idején, nem beszélve az elegáns szerelésről, fátyolról, koszorúról, erről-arról, ahogy az szokásban van egy mai menyasszony esetében, míg a harmadik kép az édesanyját ábrázolta volna, sajnos róla igazán alig maradt valami emlék egy fiatalkori lányképen kívül, de aztán közös erővel elképzeltük valahogy a mamát, s ezzel ez az óhaj is sikeresen rendeléssé változott. A méreteket illetően úgy szólt az óhaj, hogy - mentől nagyobb, annál jobb. Különben, ahány klienssel tárgyaltam, ez volt a vissza-visszatérő nótá: „Maguk azt jobban tudják, lelkem... Csinálják úgy, hogy megfeleljen...”

Lécfalvi néni több ízben is rám pirított, milyen keveset fogyasztok, itókával is kapacitált, hát azt éppen csak megnyalintottam, s már fejre is voltam állva. Szóval, a betegség megszűnt ugyan tőle, de már újra köd szállongott a szemem előtt.

A vénasszony legalább kétféle méternyi magas piszkafa volt, örökké meg kellett hajolnia, ahogy ki-be járkált a házajtón, kuncogva és izgatottan lestem, mikor keni meg a homlokával az ajtógerendát, de a reflexei még kitűnő állapotban voltak, mert az utolsó pillanatokban valahogy mindig sikerült elkerülnie a fenyegető karambolt.

Mire magam is feltápáskodtam, vendég érkezett a házba egy tuskólábú asszonyság személyében, Tar Sárának hívták, ezt még megjegyeztem, a harmadik szomszédban lakott, és hallott valamit arról az úrról, aki egy kicsi képből nagyot tud varázsolni; mondtam, én lennék az, de szó sincs varázslatról; nem baj, válaszolta, ő azért eljött, legalább meghallja tőlem, hogy és mint; hát én vázoltam neki a témát, amennyire tudtam, erre előjött a kisunokájával, aki két éves korában sajnálatosan kifingott tüdőgyulladásban, és képzeljem csak el azt a tragédiát,

éppen nála volt letétben az a szőke ártatlanság, a szülei elhozták oda jószívvel, és Dongóváron hagyták, mert mind a ketten munkába jártak, nem is volt semmi baj, de a gyermek meghűlt, s mire doktorhoz jutott vele, már megvolt a baj... Ha azt mondom, hogy lehet róla szó, keres egy fényképet, akad talán a háznál, az unoka most lenne tízesztendős, a nagytással a szülők kedvébe szeretne járni, azóta se lett gyerekük...

Itt abba is hagyom a dongóvári lista ismertetését, mert úgyse mennénk sokra vele. Ahány kliens, annyiféle volt a kérés, három napon át ki se kellett mozdulnom Berta néni lakásából, egymásnak adták a kilincset a közelebbi és távolabbi szomszédok. Életemben nem firkáltam annyit, leszámítva az iskolai éveket, mint akkor Dongóváron. A magammal hozott térkép-vázlaton, amit Sziígyártóval közösen még kiegészítettünk a helyszínen, sorra pipálódtak ki a házak, s mire a negyedik napra virradtunk, maga a falu központja mondhatni kivétel nélkül felkeresett a maga különbejáratú nyomorával.

Szóról szóra, ahogy Pirike mondta volt indulás előtt.

Legalább öt kiló hájat szedtem magamra jódolgomban, ráadásul egy percre sem voltam valami józan, hiszen nem az volt a baj, hogy inni kellett, annak álltam volna elébe, inkább az, hogy már-már megállás nélkül rá kellett tölteni, s ráadásul a második este megint csak Sziígyártóék vendége voltam, összeszaladt náluk az egész rokonság, kicsikutyástul s macskástul, mindenki leparolázhattam, így aztán a Pirike szüleit, azaz Sándor Pálékat is megismerhettem, az én kapus barátom ákombákombai náluk is megtették a hatásukat... És nem is tudom, miket meséljek, mi érdekli a jónépet egyáltalán, de kaja-pia volt rogyásig, mindentől jó lett volna burkolni, ám olyankor bezzeg alig fér valami az ember bendőjébe.

Néha megszólalt bennem a kicsiördög: mi lenne, ha utána érdeklődnék annak a régi históriának Veronkával? Lécfalvi néni biztosan elmondott volna egyet és mást... De az utolsó pillanatban mégis megfutamodtam: jobb lesz Veronkának hinni. Félttem, hogy csalódnom kell benne...

Egyáltalán, Veronkával kapcsolatban szigorúan kussoltam, mert kedves volt a szabad életem.

Naphosszat hallgattam hát a különféle süket meséket, körmöltem a megrendeléseket, borítékoltam a fotókat, s mikor bealkonyult, nyugodt szívvel jöhetett a kikapcsolódás.

Akkor, vagyis a második estén, amikor már egészen faja volt a hangulat mindenféle szempontból, beállított lakoma közben Sziígyártóékhoz egy félig kopasz, jóvágású, kozákbaírt tag, csizmában és buggyos bőrnadrágban, de úgy általában bőrből volt az egész szerelése, még a sapkája is, amit nem nagyon vett le a házban sem, a kopaszsága folytán, s valahogy nem illett abba a társaságba, amiben akkor én szórakoztam.

Érkezését ujjongva fogadták, maga a házigazda tápázkodott fel személyesen az asztallap alá folyó nagy hasával a fogadás végett, egymást átölelve jöttek az asztalig, s addigra már elő is került egy tiszta teríték, a vendéget erőnek erejével lemarasztalták a székre, mese nincs... Kecskés Pál volt a neve, máskülönben a dongóvári állami farm főmérnöke, ami agronómust jelent.

Első pillantásra szimpatikus lett előttem a naptól leburnult nevetős arca, a belülről jövő, őszinte jókedve, amivel a multságba, a dalolásba bekapcsolódott... Ott, az asztal mellett ugyanaz történt, mint napközben, éppen csak vidámabban telt az idő, ámde ugyanolyan süket meséket kellett benyelni, mint a kliensektől általában. Leginkább mégis a mezei munka és az időjárás kerültek szóba, ez mégiscsak olyan dolog, hogy kell a falusit érdekelje, de azon kívül vékonyka cérnával varrtak, ahogy az lenni szokott: nők, egykori lakomák, ugratások, vadász-történetek stb. kerültek mindegyre terítékre.

Ezzel a Kecskés Pállal aztán egy idő után egymás mellé húzódtunk, az asztal mellett ugyanis mi voltunk a legfiatalabbak, s össze is barátkoztunk nemsokára, már a szimpátia révén is, úgyhogy a harmadik estén már a Pali vendége voltam, és azután minden további estén, amíg csak haza nem vergődtem a városba. Ugye, legényemberként élt egy oltári kúriában, ami állt vagy három szobából, konyhából, fürdőből, óriási pincéből, padlásból, és még ott volt az istálló, a jégverem, szóval teljes komfort a javából. Mohostanyán tudtommal csak a papilak volt ennyire frankó, és senki oda az orrát be nem dugta, hogy dirigáljon, miszerint így kellene vagy úgy kellene élni. Még akkor is állatian nagy szó ez, ha a ház nem volt éppen az övé, ahogy a miénk egy cipő vagy egy karóra. Elmagyarázta nekem, és én mindent megértettem, hogy hivatali lakásnak nevezik, mert mindig csak az költözött belé, aki az állami farm ügyeit hivatalból éppen szakértőként intézte. Aki tehát meg akarta őrizni magának minél hosszabb időn át, egyebet se kellett csinálnia, mint arra ügyelnie, hogy le ne huppanjon, esetleg ki ne billentsék a magas nyeregből.

Pali, ahogy elnéztem, értett az egyensúlyozáshoz. Úgy körülvették ott a pajtikák, mindegyik valami jó, fejes vidéki állásban, hogy még sokáig nem volt félhivatalos senkitől és semmitől. Nem sokat káderezett, ki lennék, mi vagyok, honnan jöttem. Egyik napról a másikra maga mellé vett mulatótársnak, s a felejtethetetlen, nagyszabású kanmurikon, amikben akkor részem volt, végre kinyílt a csipám, feldobta magát előttem az igazi aranyélet. Amit a heccelődés terén a mi bandánk annak idején a Katlanban művelt, kisgyermekeknek való vallásos szertartás volt ahhoz képest, ami Dongóváron napról napra kitöltötte az estéinket. A társaság egyenesen kitűnőnek mondható: Palin kívül egy rádiótechnikus, egy doktor, egy zenetanár, egy fiatal pap, egy állatorvos alkotta a kompániát, mindannyian nőtlen srácok, könnyen talált velük a szó, s annyi piát - úgymint bort és pálinkát - be tudtak nyakalni, nem is értettem, hogy az istenbe nem folyik ki fülükön-orrukon: akárhogy számoltam, nem volt már hová tárolják magukban, de akkor is, még mindig fért egy-két pohárral, s ez így ment a végtelenségig, mert prima nedűi voltak Palinak, nemhiába melegedett az állami tűznél, egy főmérnök mégiscsak főmérnök, s nem szikkadhat el a torka. Amikor megláttam a pincéjét, valóságos borászatban képzeltem magamat, meg is kérdeztem, hogy ez is a farmhoz tartozik-e, mire örült röhögésbe kezdett, alig tudta abbahagyni, majd dicsért, hogy van ám humorom, s még azon az estén fűnek-fának elmesélte, milyen frankó dolgot szegeztem neki a pincében, mire az egész társaság a hasát fogta, úgy fetrengett jókedvében. Érdekes, ezek a srácok, vagyis a haverok ritka könnyen melegedtek, nem kérdezték, ki vagyok, mi vagyok, mintha együtt őriztük volna a juhokat az erdő alatt, pedig hol voltunk mi attól!

Bezzeg, ha ilyen tagokra bukkanok még a suliban, ki tudja, talán egészen másként alakul az életem...

A pia még csak pia, az végül is bárkinek kijut, a nagy szám inkább az volt, amikor a doktor csajokat is felhajtott egy estén. Nem sokat teketóriázott, s ahány fehérnép csak dolgozott az egészségügyi körzetében, annak is a kebelében, és történetesen kapható volt egy kis koktélpártival egybekötött fetrengésre, lelkesen begyömöszölte magát a doktor kocsijába, mert azt meg kell ám adni, hogy gavallérosan utánuk hajtott, nehogy a kis pipik időnap előtt elveszítsék az energiájukat, s már úgy gurultak be a Pali éjfékete, gyöpös és tágas udvarára, nagy csiricsáréval, hejehujázva, felcsiklandozott kedélyekkel, hogy utána már gyerekjáték volt egyenesen a tárgyra térni.

Micsoda számok voltak ott napirenden!

Közben eszébe jutott valakinek a mesterségem, s jó szeszes lévén, bedobta csak úgy, blattra: mi lenne, ha filmre vennénk a társaságot, nehéz testi munka és helytűlés közben, mindenféle szögből, az lenne ám a valódi szuvenir... Amilyen merészen hülye volt az ötlet, olyan óriási sikert aratott, odavoltak érte mind a csajok, mind a nagylegények, hiszen akkor már bármihez

megvolt a kellő atmoszféra, legalábbis én így láttam; ha például nem az a tétel, ami, hanem valami más, hogy menjünk ki, teszem azt, szénát forgatni az izénkkel a domboldalba, hogy csak ennyit említsek, hát nincs semmi vész, annak esik neki a banda, elvégre az élményen volt a hangsúly, a többi suvick...

Szó ami szó, amíg izgatottan összerámoltam a szajrét, és próbaképpen többször is elvillantottam a vakut, a társaság se lustálkodott. Tömték a fejüket és öblögettek becsülettel, majd rendre lerúgták minden göncüket, mert csak fölöslegesen izzadt benne az emberfia, s a piköp muzsikájára olyan istenes seggbájt lejtettek a szoba közepén, hogy csak eltátottam a szám, s azt hittem, még napokig nem fogom tudni becsukni. De hát sanyarú sors a fotósé: minthacsak filmet látnék, a játszadozásból kizárva, tikkadó torokkal sürgölődtem a többiek körül, ők meg zavartalanul éltek világukat. Mintha csak üvegből lettem volna. Csöppet se számított, hogy két csajjal többre állt a létszám, nem volt miatta se zokogás, se hajtépés, sőt ahogy láttam, alig titkolt örömmel fogóztak egymásba, s heves ugrabugrálásuk közben nem is igen leplezték, hogy pasasok nélkül is vígan elvannak egymással. Én eddig életemben nem pipáltam ilyesmit, csak hallomásom volt róla, hogy léteznek mindenféle tévelygések, s hát a gondolata eléggé hányingeresnek tűnt, de hogy láttam is a saját szememmel, volt benne valami egzotikus. Ettől függetlenül, mardosó féltékenység ütött ki rajtam, mert úgy éreztem, engem rövidítettek meg ezzel a két csajjal. A többiek mind megkapták a maguk párját, és ezek se látszottak lelombozott, árva gyerekeknek, ahogy már említettem volt, csak én maradtam a körön kívül, fityegő masinával a nyakamban, felpiszkált kedélyekkel.

Szóval, a hangulat...

Talán az alkalom, a pillanat maga hozta úgy, hogy ne adjunk fenn a legvadabb képtelenségen sem. Minden jó volt, frankó volt, s megérezhettem valamit abból, milyen is az igazán szabad, örömmel teli élet.

Ez a banda valami olyasmire volt képes, amit azóta sem tudok megmagyarázni magamnak: minden örülsége, tombolása pokolian természetesnek s mindenekelőtt rém mulatságosnak tűnt.

Felcsiklandozott atmoszférában keccintgettem, mire valaki nagyokos elspórolta a villanyt, s a buli sajnálatomra a sötétségben sem állt le, sőt, és eléggé vastag homály lett odabent, hogy a zsvajról ne is szóljak, s amikor a vakum villámfényként bele-belehasított, a láthatatlanul kavargó lármában vonagló, szikrázóan fehér, egymásba fonódott testek fellobbanó, majd kihunyó látványa csak még inkább kiélezte a harci helyzetet.

Elérkezett az a pillanat is, amikor ügyet se vetve a gátlástalanul nyivákoló piköp lihegő ritmusára, szétilálódott a táncoló testgomolyag, s nagyjából páronként szállták meg a házban szanaszét heverő állatbőröket, amelyek a Pali sikeres vadászszenvedélyéről árulkodtak.

Szörnyen kíváncsi voltam, mihez kezd ezek után a két csaj magára, de aggodalmam fölösleges volt, mert változatlanul nem jöttek zavarba, s úgy egymásba gabalyodtak, hogy nem lehetett tudni, melyik van alul és melyik felül. Mikor már harmadszor töltöttem újra a gépet, részemről több mint kielégítőnek találtam az örömtelen, szárazpipás túlórázást, s némely piával illendően felbátorítva magam, nagy pimaszul megpróbáltam helyet könyökölni a két csaj társasjátékában, amit egyáltalán nem vettek zokon, sőt... És legalább megkóstoltam, milyen sorsa lehetett szegény Bálint Misinek a két katlani csaj mellett... Hát, gondolom, nem panaszkodhatott! Azóta se volt részem ilyen papásmamásban. De nem folytatom a témát, mert az ilyesmit úgysem lehet tökéletesen elmondani, hogy mindenki azt és éppen ugyanazt érezze. Különben így is eleget mondtam ahhoz, hogy kitessék, milyen időket éltem akkoriban, és mi minden került a nagykanálba. Multság, jókedv, lebegés, zsibongás - erre ma is határozottan emlékszem, no meg a hányingeres reggeli ébredésekre, amikor százszor elátkoztam mindent

és mindenkit, aki csak becsalogatott e nonstop vigalomba. Sajnos, hiába volt a délelőtti szánombánom, mialatt illedelmesen végighallgattam mindenféle válogatott nyomorúságot, s közben egyre vastagodó halomba gyűjtöttem a nagyítani való képeket; szürkület táján már türelmetlenül ágaskodott bennem a tettvágy, s amit Paliék produkáltak e téren, hát annak nem akadt párja kerek e világon.

Fogalmam sincs, mit látott Dongóvár a szóban forgó akciókból és azokból, amiket itt el se mondtam, ámde nem is igen érdekelt, az üzletnek nem árthatott, mert mondom, alig győztem a kliensekkel, a többi meg... A gépszíj forgott, csattogott, nem hagyott időt a vacakolásra. Ha jól megnézzük, kárt senki fiának nem okoztam, rosszat nem cselekedtem, a lelkiismeretem úgyszólván hófehér volt. Kinek lehet kifogása az ellen, hogy az ember a kiérdemelt szabad idejét, az estjét úgy töltsse, ahogy az neki jólesik? Mert meg lehet ám nézni a füzetemet, amikbe a rendelést beróttam s a nagyítanivalókat borítékoltam. Direkt megőriztem őket, hogy ha bárkiben a legkisebb kétely is felébredne... Gondolom, az munkába került, nem? Ha valakinek más lenne a véleménye... Mert később akadtak olyan hangok is, sajnos, miszerint... De hagyjuk a rossz szájakat, mindenütt van belőlük elég.

Annyi azért megfelel a valóságnak, hogy reggelente egy kicsit szörnyen nyomorúságosnak láttam a szituációt. Mire estére teljesen kijózanodtam, újra eleresztettük a gyeplőt, reggel meg... A doktor mindenféle firkákra oktatott, hogy elkerüljem a betegséget, de azt hiszem, inkább csak órá lehettek érvénnyel. Én kipróbáltam őket becsülettel, ahogy egy jó tanítványhoz illik, de továbbra is pocsékul megszenvedtem a másnaposságot. Akkor meg az volt a konklúzió, hogy nekem nem érdemes innom... Ez ellen aztán élénken tiltakoztam...

Ahogy visszarévedek azokra a felejthetetlen görbe éjjelekre, a könnyed vitákra, a kártyapartikra s mindenekelőtt a lebegő mámor végtelen perceire, a srácok kifinomult vonású, szivarfüstbe burkolt, enyhén verejtékes arcára, elszorul a szívem. Akkor, igen, a pillanatnak abban az adakozó hangulatában kellett volna valahogy felszívódni örökre, távol minden nyomortól és küszködéstől, a szelíd lámpafényben... Se előtte, se utána nem sikerült oly boldognak lennem, ami azért mond valamit - vagy nem?

Ezért a fájdalmas érzésért hagyom abba tulajdonképpen ezt a sztorit. Ráadásul ott-tartózkodásom is teljesen váratlanul ért véget.

Paliékkal jól beszivornyáztunk éppen, a szokásos körülmények között, amikor valakinek eszébe ötlött, kocsikázzunk egyet az éjszakában.

Nosza, a doktor, ez a „mindenre kapható bandita”, ahogy nevetve tituláltuk, meg se kérdezte, merre vegyük az irányt, mint egy gép, szófogadóan bevágta magát a volán mögé, s addig koncertezett szerencsétlen tragacsának a túlkével, amíg be nem tuskoltuk magunkat mind egy szálíg vaskos vállalai mögé. Volt egy kicsike szájtepés és köznyomor, amíg valahogy magunkra csaptuk az ajtókat, de a dokinak sehogy se tetszett, mármint ahogy a konzervesdobozával bántunk, hol túl szelídnek találta a mozdulatot, hol meg lélektelenül durvának, s élénk tiltakozásunk ellenére kikászálódott a vezetőhelyről, végigpróbálta a kocsiajtókat, személyesen mutatott példát, körülbelül hogyan is kellene az ő masinájával bánni. Nohát, sokat nem tanultunk belőle, mert olyan égzengést vert le dühében, amiért nem tudta eléggé utánunk passzintani a bádogajtókat, hogy már-már rajtunk lett a sor a kiszállásban! Pali közben egyvégtében figurázott, és becsúszott a kormánykerék mellé, s amikor a doki a koci mögött nyögve lehajolt, hogy a csúnyán leereszkedett hátsórész alá kukkintson, nagy burrogással beindította a motort, az autó megugrott, és sivítva kanyarodott ki a kavicsos útra. Óriási röhögésbe fulladt az egész, mert a doki egy csukafejessel a kocsira vetette magát, s mint egy elterült béka feküdt a bádogtetőn, tenyerével dühében kiverte fejünk fölött a Rákóczi-induló taktusát. Muszáj volt megállni, különben még pár perc, és garantáltan megsüketülünk...

Az ördög tudja, miként jutottunk fel a városba, ott mit műveltünk és milyen helyeken fordultunk meg, egy viszont tény: reggel már a műteremben tértem magamhoz.

Elképzelhető, milyen állapotban.

Hazakerültem tehát...

Senkitől el nem búcsúztam Dongóváron, s valami gondos szellem a cókókjaimat is összerámolta. Ám meglehet, hogy tulajdonképpen én voltam az a démon, és hogy az utazás célja már akkor is nagyon világos volt előttünk. Semmi nem cáfolja a lehetőséget, hogy már eleve engem akartak hazaszállítani, elvégre befejeztem a dongóvári küldetést, s közben búcsúzások is eshettek, a háziasszonyomnak elvégre ki kellett fizetnem a tartozásomat. Minden jel arra mutat, hogy inkább a memóriámmal voltak a bajok, s most utólag képtelen vagyok elszámolni egy sor tettemmel.

Aludni, aludni és még egyszer aludni, legkevesebb három napig - ennyi kívánságom volt akkoriban az élettől, hogy újra embernek érezhessem magamat...

És ez még csak a kezdet volt, annak viszont utánozhatatlan!

Utána más községek, más vidékek jöttek, a nagyítás ügyét mindenütt lelkesen felkarolták, mind a helyi vezetők, mind a népség-katonaság, csak úgy özönlött a rendelés, alig győztünk valamennyinek eleget tenni.

Közben én is dörzsöltebb lettem, s ha nem akartam belerokkanni a menetbe, valamiféle rendet kellett bevezetnem a munkámba. Hozzászoktattam magam a módszeres mulatozáshoz, egyszerre csakis egy meghívásba ugrottam bele, s bármi történt is, a nyolc órai alvást igyekeztem kiszorítani magamnak.

Nem is gondoltam, hogy olyan gyorsan utolér a mélységes undorral egybekötött csömör. A kiszállások mind jobban kimerítettek, ha csak lehetett, vonakodtam tőlük, pedig egyre több rendeltést szippantottam föl, Ödön pedig keményen rám szállt, mintha én lettem volna az egyetlen négere, s nem rendelkezett volna egy egész sisera-haddal! De hát ő is csak ahhoz értett, mint a legtöbb főnök: azt nyomorgatta, aki zokszó nélkül, példamutatón húzta az igát.

Olykor, ha elvértve egy-egy tükörbe révedtem, rémülten fordultam el a szürkésen puffadt, tésztaszerű arctól, amely sajnálatosan hozzám tartozott. Ám ha nem kellett látnom, és nem kellett róla tudomást vennem, könnyebb szívvel viseltem el a testi nyomorúságot. Mert a gyomrom is kezdett kicsinálódni, néha úgy mart a torkomtól lefelé az egész gigám, mintha lúgot nyeltem volna, és ettől örökké morcos, rosszkedvű voltam, s alig tudtam lenyelni egy-két falatot.

Bezzeg, ha néhány slukk már bennem volt, akkor minden baj elfelejtődött, de hát ez volt a nagy átejtés az egészben.

Szóval, nem volt jól úgy, ahogy volt, na...

Egyedül a lóvé érte meg az egészet. Valóban jól tejelt az üzlet.

Szerencsére a laboros fiúk nem bírták tartani velünk az iramot, s úgy felgyűltek a nagyítások, félő volt, hogy a késések miatt kipattan holmi botrány... Annál is inkább, mert mind többen és többen pengették le az előleget. Azt hitték a szegény csórók, attól hamarabb megkapják, ami jár nekik!... Ödi erre mindjárt takarodót fűjt, leállította a kényutazásokat, én meg nagy örömmel számúztam magamat a csendes műhelybe. Veronnal is sűrűbben láthattuk egymást. Sajnos, hogy a találkozásaink egyre többször veszekedésbe fűltek: aggódott az egészségemért, s emiatt állandó prédikációkra került sor az ő részéről. De hogy értett hozzájuk! Néha elég volt pár perc fejmosás, s már jött, hogy fussak ki a világból.

Mintha magamtól nem tudtam volna mindazt, amit a fejemre rakott!

Arra kért: szakítsak Seres Ödönnel. Nem ismeri, hajtogatta, de ha továbbra is neki dolgozom, biztosan kinyírom magam!

Lehet, hogy igaza volt. Akkor nem tudtam eldönteni.

Azzal csitítottam, hogy még gondolkozom a dolgon.

Már-már fátyol borult a dongóvári kiruccanásra, annyi sok hónap eljárt fölöttünk, szép volt, talán igaz se volt, s közben rengeteg helyen megfordultam, az egész egyetlen zavaros valamivé olvadt össze, azt se tudtam már, melyik az eleje, melyik a vége, s hogy mindaz megtörtént-e velem valójában, avagy csak a képzeletem űz belőlem csúfot.

Kecskés Pali viszont nem feledkezett meg rólam: úgy eszébe véste a műteremhez vezető utat, hogy egyszer csak ott állt az előszobában, vidáman, hegyesre nyomorgatott bajszát simogatva, és időnként nagyokat kuncogott.

- Foto Tunyogi? Tunyogi úrhoz van szerencsém?

Amíg a cégtáblát idézve hülyült, lassacskán helyrebillent a memóriám, s ami megmoccant benne, az egyből és libegve az agyvíz tetejére emelkedett.

- Hivatalos ügyben keresem Tunyogi mestert - tördelte a kezét vásári illedelmességet mímelve. Meg kellett veszni, olyan jól adta a megjátszott kliens zavarát, csuda tehetsége volt a figurázáshoz, csak néztem és csudáltam. Ugyanis nem tudtam eldönteni, hogy most már igazából csinálja, vagy mégis inkább hecc az egész.

Mikor aztán nevetve minden oldalról meglapogatott, világossá vált minden: a legénybarátság jogán jött el hozzám. Egyúttal, anélkül hogy tudta volna, magával hozta a dongóvári esték titokzatos hangulatát.

Annyira örvendtünk egymásnak, mint két surmó gyerek, akik hosszú nyári vakáció után szaladtak össze. Csak meresztettük a gukkerünket, én reá, ő meg reám, s fülig szaladt a szánk az örömtől. És mintha egy kicsit nem is hittünk volna a saját szemünknek.

- Mondj már valamit! - nógattam egyre, majd csörömpölve leesett bennem a tantusz, hogy hát ejsze házigazda is lennék...

Koccintottunk, erről-arról véleményeztünk, vagyis dumálgattunk, majd sort kerítettünk a lényegre: tulajdonképpen úgy jött hozzám mint fotográfushoz, mert hivatalos szívességre szeretne kérni. Smafu az egész, végzős találkozóról van szó, tíz éve végzett agronómusok gyűlnek össze emlékezni, cirka két hét múlva...

- Emléket szeretnénk a találkozóról... Fotózni kéne, Tunyogi úr... Maga aztán igazán érti a módját...

Nevetett, nevetett, hamisan vágott felém a szemével, és én nem értettem, mi akar ez lenni. Le is lomboztam a suta értetlenségemmel, de esküszöm, még akkor sem kapsoltam...

- Hát nem tudod? Mikor a táncot... Odalent, nálunk... Minek űzöd az eszedet?

Láttam, hogy nem hisz nekem, pedig tényleg úgy volt: ahogy hazajöttem, a három tekercset valahova letettem, magam se tudom hova, s a feledés spongyája azóta csak törölt, törölt...

Kicsit égett is miatta a pofám, mert az volt a látszat, mintha elárultam volna a haverságunkat. Pali meg igazán feltétel nélkül emelt magához, úgy is mint csórót, ő egy szóval se említette, én viszont adósna éreztem magamat.

Biztosítottam: holmi felgyúlt melók miatt szenvedett halasztást... szóval, a szokásos sóderrel álltam elő.

És hogy mégse tartson hóhányónak, a tenyerébe csaptam: állok a találkozójuk elébe!

- Tudod - közölte bizalmasan Pali -, a fiúk nem bíznak akárkiben. Mégiscsak bankett lesz, az ember elereszti magát, kell a megbízható pajtás a fotósban is. Nem mindegy, hogyan mulat az ember...

Hát ez roppantul igaz volt, és egyben hízelgő rám nézve, mármint ez a bizalom, bár az ábra szerint nem szolgáltam rá száz százalékban, ezért elhatároztam, hogy igyekszem most majd mindenben megfelelni a reményeknek. És a táncos fotókat is előkaparom valahonnan.

Egészen feldobott a látogatása. Mintha máris egy újabb dongóvári bulira nyílna kilátás. Emlékezetemben sok volt a kihagyás, mint rostán a lik, inkább csak éreztem a félmúltba veszett hangulatot, a zsibbadást, s amíg a filmek után kutattam, felidéződött bennem ama éjszaka néhány sarkalatos pontja.

Pali különben is még sose csapott be; az ő ajánlatai, a társasága garancia volt arra, hogy a magamfajta ágrólszakadt se unatkozzék. Ráadásul, egy rakás agronómus mint társaság, egytől egyig tapasztalt, értelmes emberek, nem megvetendő esély az érvényesülésre!

Úgy mentem az egyetemre, mintha egy titokzatos, ismeretlen lánnyal randevúznék. Odáig voltam s vissza az örömtől. Igazság szerint én életemben nem jártam még az egyetem épületében, s Pali kedvesen várt rám a kapuban, nehogy elkeveredjek nagy boldogtalanságomban. Ki volt díszítve a pajti, szó se róla, méghozzá a legújabb divat szerint, fehér ingben, nyak-kendőben, hát ilyenképpen tisztára egy menő fej volt, s még én is büszkének éreztem magam amiatt, hogy ismerem. Mindjárt azzal kezdtük, hogy végigvezetett a hűvös, süketül kongó folyosón, amelynek a végén sarkig nyitott ajtó várakozott ránk, azon beléptünk, mire fékeztem, mert a padok balkézt lépcsőzetesen felfelé tartottak, s amíg csak elláttam, teli voltak kiöltözött paslagokkal, csajokkal vegyesen, jobbkézt meg, az asztalnál néhány koros muksó szunyókált rakáson az odacsődített székeken. Amikor megláttak engemet Pali oldalán, egy kis élet látszott pislákolni bennük, a terem többsége meg egyenesen kíváncsian nyújtogatta felénk a nyakát.

Erre aztán Pali bemutatott a kompániának, majd szabadon bocsájtott, hadd végezzem a dolgom, s ők is nekifeküdtek a teendőiknek, mert már jócskán elmúlt kilenc óra, ahogy kifejezték magukat, a találkozót pedig kilencre hirdették. Ezek szerint én voltam az, aki megakasztottam az agronómusok szekerét. De semmi vész, mert szemtanúja lehettem, milyen hamar belelendültek...

Minden roppant érdekes és tanulságos volt, szívesen végigültem volna mint néző, ámde ugyanakkor a szereléssel is eléggé el voltam foglalva, s ha lehorgonyoztam az egyiknél, elhanyagoltam a másikat, ha meg két lovat kívántam megülni egyszerre, félő volt, hogy mindketten levetnek a hátukról.

Ahogy végigleheltem szememmel a termet, arra gondoltam, ráérek még Buzgó Mócsingnak lenni, előbb ismerjem ki magam közöttük, ehhez pedig szívből át kellett élnem az eseményt, úgyhogy tátottam én is a szám diszkrétén, hátulról, a lépcsőzetesen magasba törő padok mögül, ahol nem szúrhattam szemet az asztaltársaságnak, még rám foghatták volna, szimatnak álltam oda, s épp elég valakire rásütni a bélyeget, hogy soha többé le ne mossza aztán magáról...

Ámde ígéretesen rajtolt a ceremóniamester, hogy így nevezzem, egy cirka százkilós keljfeljancsi, akire azt mondták, „dékán elvtárs”, és elnyekergett valami menő szöveget, egyik lábáról a másikra szökdösve, de ezt talán hanyagolom is, mert csak azt érte el vele, hogy az atmoszférát langyosította fel, ami szörnyű nehezen ment neki, nem tudom miért. Szóval, amolyan bevezetésféle akart lenni, amilyenből tizenkettő tesz ki egy tucatot; a hallgatóságot figyeltem, a terem mélye nyújtotta békálátás folytán cikis egy életkép tárult elém, és a döbbenet az volt, hogy az enyhén fagyos levegő ellenére a jelenlevők tágra nyílt szemmel

nyelték a galuskát, lélegzetet is alig mertek venni, nehogy pánikot keltsenek vele. Majd következtek sorra a delikvensek, és reszketeg, betojós hangon eldarálták, mily életutat tévelyegtek be agronómusi pályafutásuk első tíz esztendejében. Te jó ég, füleltem őket szorgalmasan, ezek már annyi ideje túrják a földet? Hogy nem unják még?... Egyesek rövidre fogták, s alig löktek oda néhány mondatot, mások még arról sem feledkeztek meg, miként sikerült befizetniük immár a harmadik kocsira, és milyen nehézségeket kellett elhárítaniuk az útból, amíg... Ejnye, de tenyérbemászó volt egy-egy duma! Ahogy megállíthatatlanul haladtunk előre az időben, szép csendesen kapcsolgattam ki az antennáimat, mert helyenként nyakig ért már a linkség, de nagyon, és én ehhez nem voltam annyira hozzáédződve, mint ők, hiányzott hozzá a főiskolai gyakorlatom, úgyhogy gyorsabban az agyamra ment, mint sejtettem volna.

Mikor ezt ilyen szépen nyugtáztam magamban, éppen ideje volt működésbe lépnem, amit a társaság el is várt tőlem, remélem... Részemről elég fény hullt az asztalra és vidékére, de a hátsó padsorokig már nehezen jutott el az ablakon át bezúduló napsugár kéréje. Szerencsére a plafonon egy sereg fénycső feszengett, igaz, hogy valamennyit jócskán leszarták a legyek, de ha az ember felkattintotta a három kapcsolót, bő világosság hullt rájuk, akár egy színpadon. A vaku tők fölösleges lett ebben a helyzetben, különben is a váratlan villanások rendszerint megijesztették a klienseket, pláne az ilyen csoportképeknél, s ebből jött aztán, hogy karót nyelnek egy-egy képen...

Előbb az asztalnál ülőket centiztem be, több ízben is, de akármilyen tekintélyes, tapasztalt emberek voltak azok ott, le nem vették volna a fél szemüket rólam. Pedig hát, túró a fülükbe, egyetlen mozdulattal se csináltam egyebet, mint amit ilyenkor szokás.

Fényképeztem...

Aztán a padokra is rátértem, s végigpásztáztam a termet, vagyis négy illeszthető felvételt készítettem, mert a padok félkör alakban helyezkedtek el, s nem fértek rá egyetlen filmkockára, ezért csakis montálással oldhattam meg később a feladatot, de ez most nem tartozik ide.

Még javában dúlt a szófosás, de én már letudtam a magamét, s töprengtem, mihez is kezdjek a továbbiakban. Összepakoltam volna, de mert nem tisztáztuk az elején, nem akartam pófátlanul belenyicorgatni az ajtót épp a duma kellős közepibe. Beroskadtam hát az egyik oldalsó padba, az első sorban, ott úgyse ült senki, mind hátrébb húzódtak meg az ipsék, s mert volt hozzá elég hely, tehettek. Lehet, hogy nagy hülyeség volt ottmaradnom, senki se nyilatkozott ilyen értelemben róla, de személyesen jólesett az elvégzett meló után beleolvadni a jelenlévők tömegébe. Minthacsak közéjük tartoztam volna még arra a félórára, amennyi a találkozóból hátravolt.

Kecskés Pali, emlékszem, jól megnevettette a bandát. Olyan röhejesen taglalta az életét, mintha ő találta volna ki a saját eszével, ami örökké bohócságokra állt, de kellett is az a kis tréfaság abba a terembe, mert a zöm szörnyen komoly volt, akár a kifakadt vakbélgyulladás.

Hát... valami ilyesmiről maradhattam én le évekkal ezelőtt. No persze, középiskolai kiadásban...

Mikor vége lett a bulinak, és a jelenlévők rendre kiszivárogtak az ajtón, aminek mind a két szárnyát kitárták, hogy ne legyen akkora fennakadás, de még úgy is nehezen akart kiürülni a terem, én a padban maradtam. Eligazításra volt szükségem: hogyan tovább? Egy idő után odajött Pali, hálát adva az égnek, amiért nem húztam el közben a csíkot, s innen tudtam meg, hogy tulajdonképpen simán leléphettem volna, már teljesen csak magánszorgalomból melegítettem a helyet a padban, de mindegy, jó, hogy maradtam, mert este lesz a bankett, azt hitte, ez annyira természetes, hogy nem is kell külön említenie, a Rózsa Sándor borpincébe hivatalosak, s oda is el kellene jönnöm, mert a tagság határozottan igényli...

És ismét finoman emlékeztetett a dongóvári képekre, amik azóta már lenagyítva, egy borítékban leragasztva lapultak. Reménykedtem, hátha nem kerül senki kezébe, mert ami sikerült belőlük, az egytől egyig olyan, hogy... Na, de minek részletezzem? Úgyis kitalálják! Én viszont továbbra se akartam ilyesmibe ártani magamat. Pillanatnyi, múló örület volt, ami e tekercseket elkészítette velem, szerencsére túlvoltam rajta, s csak a szégyenkezéssel vegyes rettegés maradt bennem, mert ki tudja, mikor húzhatják rám érte a vizes lepedőt. Nem adom ki őket a kezemből, döntöttem el, s Palinak azt mondtam, fény érte a filmeket, és nagyon-nagyon sajnálom...

Viszont a rendelés az rendelés volt, tehát közkívánatra ott kellett lennem este...

A borpince egyike volt a város legelőkelőbb mulatóhelyeinek. Persze, ha közelebbről megnéztük, csupa ócska deszka meg hordó meg kovácsolt vas volt benne minden, viszont a számlák egyenesen világszínvonalon mozogtak, merthogy az úgynevezett kategóriája lux volt. Valójában a város legdrágább restije volt, ez a szemenszedett igazság. Előszeretettel rendezték arrafelé a banketteket, esküvőket a nagyérdemű vendégseregek. Gyanítom, azért, hogy még nagyobb legyen a felhajtás. Nemegyszer megfordultam már odalent, megörökítettem jó pár asztaltársaságot, úgyhogy a fényviszonyok, a villanyhálózat, az asztalok elrendezése abszolút nem volt téma nekem, úgy léptem be az alacsony pincelejáraton, mintha hazamennék. Távolról sem volt ott akkor még mindenki, délelőtt cirka nyolcvan tagot számláltam, s amíg rendre begyűltek - ráadásul egyesek férjükkel, illetve feleségükkel állítottak be, ami pluszba jön! -, jócskán beesteledett. Pedig már hat órakor elkezdett nyüzsgögni a személyzet, hogy mi legyen az előétellel, aztán hét óra felé már szó nélkül hordták is ki, miközben a türelmetlenebbje hevesen koccintgatni kezdett. Szóval, lassanként, de elszabadult a szokásos pokol. Pali engemet is lenyomott egy helyre, maga mellé, azon a tájékon nagyjából komplett volt a társaság, majd beajánlott jobbra-balra, egyre vígabban éreztem magam közöttük, mind kevesebbszer járta meg az eszemet, hogy ha nem egyéb, én dolgozni jöttem a pincébe, nem pedig gondtalanul emlékeket üzni...

Meglehetősen kelletlenül láttam munkához. De nem sokáig fotózhattam a saját fejem után: egyre-másra akaszkodott rám egy-egy tag, és a fülembé súgta, mint egy cáfolhatatlan tény, hogy a társaság mely részéről kellene éppen külön szuvenírt keccinteni. Alig végeztem az egyikkel, már a következő rendelés is úton volt, s tisztára úgy jártam, akár egy primás, akinek megállás nélkül ragasztgatják a homlokára a lepedőket. A végén sürgősségi sorrendet kellett felállítanom, mert kapkodni kezdtem... Eléggé terhes és főleg unalmas volt az egész, lényegében kajáltak meg piáltak, ez fix, elvégre ezért gyűltek össze, később holmi táncnak nevezett vonaglás is előfordult egy sarokban, ahonnan különben a borpince raktára nyílt, s három lakat is fityegett az ajtaját védő vasrácsos kapun. Persze, ha valaki lopni óhajtott volna onnan, a három lakat nemigen állja útját, legfeljebb valamivel több idejébe kerül a hókuszpókuszs.

A szellőzés nélküli pincében jócskán megült a szivarfüst, a fejek erős homályban imbolyogtak, az ing csatakosan tapadt a hátunkra, friss levegő szinte nulla, pedig az összes ventilátorok szorgalmas surrogással kavarták a zshivajt, szóval a szokásos fülledtség volt napirenden, no meg a terméskövekkel bélelt falakon csillogott elszántan a szivárgó talajvíz s zöldellt a salétrom...

Éjfél tájban pimaszul oltogatni kezdték a villanyokat, a pincérek ezzel jeleztek be, hogy lejárt az útlevelünk, szálljunk át más hajóra. Erre, minthacsak összebeszéltek volna a személyzettel, a raktárajtó felől előbújtak a patkányok is. Nagy, hízott példányok masíroztak el a falak mentén, s talán még a díszlépést is kiverik, ha megfelelő kiképzésben részesültek volna. A csajok, amikor szembetalálkoztak a nyavalyásokkal, fültépő sikoltozásba kezdtek, mások jókora lerágott csontokkal bombázták a pimasz dögöket, de azok sokat látott és tapasztalt, bölcs egyedek lehettek, mert csupán egy-egy lusta oldalugrással reagáltak az unalomig ismert

támadásra, és mintha ott se lettünk volna, emelt fővel követték ösztönük hívó szavát, majd gögösen elvonultak a pince kanyargós folyosóin. Mikor ez a masírozás rövid időn belül háromszor-négyszer megismétlődött, sokan fel is kerekedtek, s jobbnak látták beletörödni a zárórába. De csak az elején tűnt ilyen egyszerűnek a dolog, mert a búcsúzkodó agronómusok csoportokra szakadva meg-megálltak a katakombákban, hadonászva vitatkoztak egymással, mintha újra és újra elfelejtkeztek volna a borpince fölött lebegő végzetes záróráról, s az ásító-zó, türelmetlen vendéglői fiúk sorfala átlátszó üvegből lett volna. Na mindegy, végre mindenki felbotorkált a lépcsőn, pedig istenemre mondom, fiatal volt még az idő. Paliék vagy két tucatnyian lehorgonyoztak a közeli utcasarkon, tanakodásba kezdtek, majd néhányan kiváltak a csoportból, köztük Pali is, s visszamentek a gyatrán megvilágított bejáráthoz. Mi a túró lesz itt, vakartam a fejem, és repesztettem Pali után, netán ha támogatásra lenne szüksége... A főnökkel tárgyaltak nagy hevesen, a ruhatár pultjának támaszkodva, Pali kártyaként, legyezőszerűen elrendezett százasokat libegtetett a pasas orra alatt, aki zavarában ide-oda kapkodta a fejét a bankók előtt.

Pali odaintett magához.

- Szólj már te is a főúrnak, rendes fiúk vagyunk, nincs miért citerázzon... Behunyhatja a szemét, és vendégül láthat bennünket néhány további óracsakára...

Mint egykori céhbeli, megpróbáltam a lelkire beszélni, ámde mindegyre a szabályzatba, a rendeletekbe kapaszkodva próbált lerázni magáról, mire Pali látványosan megduplázta a bankot; a pasas felnyögött a kintől, és óriási lelki vívódásoktól gyötörve, kapkodva zsebre gyűrte a lepedőket. Valaki elszaladt a társaságért, s nemsokára újra helyet foglaltunk a félig már lehordott asztaloknál. Mondom, lehettünk vagy húszan-huszonöten, és azért nem tudok pontos számadattal szolgálni, mert mire megállapodtunk a huszonegyes létszámnál, velemmel együtt, de a főnököt kivéve, aki időközben szélnek eresztette pincéreit, maga meg behúzódott az irodájába, hogy majd bezárja-bereteszelje utánunk az ajtókat, felrakja a rozsdás vasrácsokat, szóval ezalatt elpárologtak még néhányan, enyhe rosszullétükre hivatkozva, és inkább a csajok közül.

Csak később világosodott meg előttem az asztal melletti dumákból, hogy a kompánia az egykori agronómiai intézet magyar színjátszó csoportjának tagjaiból áll. Szóval, ők nemcsak hogy együtt tanultak, de mikor tehették, közösen bohóckodtak, s ezt nem felejtí el olyan könnyen az ember.

Került ott elég szajré a nagy bankett után, úgyhogy legalább három napig mulathattunk volna belőle, s a pincérek még akkor is haszonban lettek volna.

Azzal kezdtük, hogy közkívánatra odaállítottak engem egy csoportkép erejéig, majd egyönte-tűen kijelentették, méghozzá nagy ovációk, koccintgatások és Pali ajánló szavai közepette, hogy elfogadnak a csoport tiszteletbeli tagjául, s ha netán újra sor kerül egy rég áhított előadásra, amiből ki tudja mikor lesz valami, mert ahogy elnéztem, egyikük sem adta fel ezt a reményt, szóval, ha visszatérnek a régi szép idők, menten ki is neveznek reklámfőnöküknek... Egyelőre az ígéretre ittunk, de a hangulat már akkor oltári volt, egy fikarcnyit se kellett előmelegíteni, mint általában, nem kellett mesterkedni, minden tréfa, kiszólás, vidám sztori remekül ült a helyén, mindenki röptében vette a lapot, és úgy nézett ki, teljesen megáll felettünk az idő. Felébredt bennem az egykori pincér, és úgy felszervíroztam mindenkinek a maradékból egy újabb vacsora erejéig, hogy a végén vastapssal jutalmazták az igyekezetemet. Aztán felváltva szavalni kezdtek, csodaszépen mondtak holmi verseket, s mindenik szavalat után beiktattunk egy áldomást, néha kettőt is, ha azt a siker és a művészi színvonal is megkövetelte.

Ugye, én nem sokat értek a versekhez, amennyit a suliban tanultam, az édeskevés, ráadásul rengeteget felejt az ember, ha se szó, se beszéd abbahagyja a kulturalizálást, úgyhogy gőzöm se volt, miféle szavaltatok hangzottak el ott, de ahogy az emberhez szóltak, a hangok színéből, a kezek lejtéséből valahogy ki lehetett érezni, hogy az ember szívéhez simulnak, és nem a szavak értelme volt a fontos, hanem a hangulat, amit kiváltottak.

Na, és akkor az egyik, talán egy Zöldi Iván nevezetű földész, felugrott az asztalra, amely már meglehetősen koszlott volt a szétömlött bortól, s nagy ujjongásoktól kísérve rágyújtott arra a Petőfi-versre, amit a forradalomban, mármint 1848-ban még a kicsikutya is fűjt, és amit én is ismertem:

„...Rabok leszünk, vagy szabadok,
Ez a kérdés, választatok!...”

Vele együtt bömböltük, ahogy a torkunkon kifért.

Istenem, de tudott szavalni az a Zöldi, még a könny is majdhogy kibuggyant a szemekből; hallgattuk, és én elképzeltem, amint anyám gyermekkoromban felolvasta nekem többször is, s a hazajáró gondolatától hirtelen elszorult a szívem, na de már erre alaposan meg kellett döntenünk a poharakat... Egy idő után meggyérültek a szavaltatok, s a nótázás került műsorra. Ahogy a hangulat magasabbra és magasabbra hágott, úgy dagadt a repertoár is egy-egy dallal... Nem is tudom már, miket daloltak ott el, mindenesetre nem éppen keveset, és mikor valaki csak úgy né, belekezdett egy olyan szívszaggató, ősök jussát sirató micsodába, amiről én addig hallottam ugyan, de mondhatni egyáltalán nem ismertem, és az iskolában is csak azt mondogatták nekünk, hogy óvakodjunk tőle, mint a járványos betegségtől, mert azt a förmedvényt sebzett szívű, elvakult elődök szerezték végső elkeseredésükben, de nagyon nem helyes, amit beleírtak a szövegébe... Hiába kérdeztük titokban egymástól, mi az, ami helytelen benne, mert hozzá se tudtunk szagolni. Sem annak idején, sem később. Ha egyszer annyira le volt rádiózva a színről...

Mikor felharsant a nóta, kérdeztem Palitól, mi ez, amibe belekezdtek, s hát ő mondta, hogy éppen az...

Kíváncsian hallgatóztam tovább. Hömpölygött fölöttem az ének, azt hiszem, akkor bármilyen nóta tetszett volna abban az állapotban, különben is valami olyan klassz bort sikerült kifognunk, pokolian feldobta az embert, és ha valaki utána rágyújt, mondjuk, egy szent énekre vagy egy májusi indulóra, épp olyan sikere lett volna, mint így, hogy nem arra gyújtott rá...

Szóval, azt mondtuk, persze ki-ki magában, hogy utánunk az özönvíz, csak a pillanat volt a fontos, már a patkányokkal sem törődtünk, pedig ott cikáztak az asztalok között, megszokhatták már, hogy ebben az órában övék a világ, és eszük ágában sem volt háttérbe vonulni, a félig lehordott terítékeket ráncigálták, a maradékokkal teli tányérokban turkáltak, s az abroszvégekbe kapaszkodva le-fel masíroztak az asztalon. Időnként dühösen lesepertünk egyet-egyét, de csak azért, mert túlságosan is közel merészkedett a poharunkhoz, márpedig az ember zabos, ha a piáját mocskolgatja valaki, ha patkány, ha más.

Ámbár, ki tudja, azt mondják, hogy aki delíriumos, szóval a piálásnak már a végső határait is átlépte, nem létező patkányokat lát, amelyek fájdalmasan marcangolják és valóságos kínokat okoznak neki, s előfordulhat, hogy ilyen alapon én is túlszárnyaltam kissé a mértéket, a derék rágcsálók pedig csak az én képzeletemet népesítették be... De akkor, kérdem tisztelettel, miért nem marcangolták a végtagjaimat? És miért hadakoztak velük mások is rajtam kívül? Talán mindannyiunkat látomások gyötörték volna?

No, de nem ez volt az egyetlen nyitott kérdés, ami másnap felmerült bennem, és nem is volt a legfontosabb, úgyhogy a patkányok tulajdonképpen le vannak ejtve, az volt inkább az

idegesítő, hogy az éjszakának szörnyű nehezen akart vége szakadni. Ha jól emlékszem, a pincérfőnök minimum egy kerek órán át rimánkodott, tegyük pontot az egész istenségre, szép volt, jó volt, talán igaz se volt, de most már tényleg ráfázik, ha nem értünk a jó szóból... De mondhatta, mert nem volt kinek, s tudja az ördög, hogyan történt, de egyszer csak ő is ott ült közöttünk, egy svungból magába döntött egy félliternyit, elvégre óriási hátrányban volt velünk szemben, majd olyan ropogóst járt az asztal tetején, amihez mi szolgáltattuk a kórusmuzsikát s vertük a tenyerünkkel a ritmust, hogy a poharak veszett csilingelése mesés téli hangulatot idézett, s én személy szerint mindjárt egy lovas szánon éreztem magamat...

Utolsó emlékem az volt, hogy egy pasas, valami Muzsnai nevezetű, talán Imre, talán más, de a Muzsnaira se vennék mérget, nyögdécselve a vállamra borult, hogy neki olyan, de olyan hányingere van. Megnyugtattam: nekem is, és akkor előhozott valahonnan két fiaskót, még alig apadt bennük valamit a vízszint, és akkor ő ajkára tette az ujját, hogy csitt, s amilyen hangosan csak bírta, titokzatosan elárulta: ő az utolsó élő császári kamarások egyike, ne törődjek sokat a nevével, mert anyai ágon van ez a kis tapadása a címeres, úri történelemhez, és ha jól viselkedem, talán nekem adományozza a birtokai felét, juhostul, marhástul, és én ott helyben mindent el is hittem neki, sőt a dupláját is; szóval be voltunk kávézva istenesen, az adományozásra még ittunk valamit, aztán nem volt mit tenni, ő is, én is öklendeztünk egyet-egyet, majd boldogan lehánytuk egymást, még csodálkoztam is, milyen könnyű az egész, az ember azt hinné, ott pusztul el a rosszullétől, aztán mégsem...

Egyéb emlékekkel valahogy nemigen tudok azóta se elszámolni...

Éreztem én, hogy valami nincsen rendjén, de vesszek meg, ha tudtam akkor pontosan, miről van szó.

Amikor a muri után kinnal-bajjal feltámogattam magam vízszintes helyzetemből, amibe otthon kerültem, azt mondtam, hogy egy ideig nem ugrom ekkora fejest a mulatásba. Elmegyek, ha hívnak, elvégre a fotókból élek, de amint letudtam a szükséges kockákat, egyszerűen kámforrá válok...

Eléggé meredek dolgok estek meg ott az elmúlt éjszakán - ébredtem hangyásan zsongó fejjel, és bizony nagyon nem bántam volna, ha visszatekerhetem az időt, mint egy filmet, s azt a napot egyszerűen kiollóznám az életemből...

Vasárnap lévén, beteg lényként lötyögtem le-fel a lakásban, semmihez se volt húzásom, még a kaját se kívántam, s mind jobban ketyegve vallattam az órát: miért vánszorog oly csigásan az idő?

Legalább Veronka rám nyithatná az ajtót, ahogy máskor annyiszor megtette. Tán csak az ő közelsége, néma ragaszkodása volt az egyetlen, ami képes lett volna jobb kedvre deríteni e lebunkózott, gennyes hangulatban, ám a bejárat fölötti csengő ezúttal makacsul hallgatott.

Egyre dühösebben rúgtam bele egy-egy földön heverő vacakba, legyen az papírkosár vagy vegyszeres doboz, s akkora ívben repültek a sarokba, hogy azt hittem, sose érnek földet. Szerencsére egy korty pia sem akadt otthon, különben ismét beszívtam volna, és csak megbánom.

Sötétedéskor már nem bírtam tovább, és leviharzottam az utcára.

Tudják, olykor milyen pocsek tud lenni a magány? Egyszer az biztos, hogy akár a múltammal, úgy voltam vele: futottam előle, mint a veszett kutyától.

A proféknál bevertem egy istenes féket, különben ki tudja, hol állok meg, s úgy rontottam a házba, mintha én lennék a házigazda, s a bentlávókat kívánnám tetten érni. Tudom, mindez pofátlanság volt részemről, mea culpa, de akkor igazán képtelen voltam uralkodni magamon. A kölykök persze elkerekedő szemmel meredtek rám, eléggé lelombozó látványt nyújthattam, látszott a pislancsuk sűrű rebbenésén, biztosan várták, hogy majd kapnak tőlem egy-két haveri szót, ahogy szokás volt, de abból valahogy nem lett semmi, aztán előszédelt a kiskopasz is, a feleségét etette éppen, még a kezében volt a tányér és a kanál, mindjárt át is passzolta az egyik kölyöknek, vinné ki a konyhába, engem meg leültetett ott helyben a gyerekszobában az egyik ágy szélére, s melegen érdeklődött, mi a hézag, hogy ilyen hevesen, itt... Hiába, a morcoság csak kiült rám még akkor is, amikor kérdeztem, mi van Veronnal, mert ma nem jelentkezett... A kiskopasz felvonta a busa szemöldökét: hát nem tudom, hogy hazautazott? Azt hitte, mi ezt már megdumáltuk egymás között, de ha nem, hát ő nem rejti véka alá... No, erre le is fújódttam, mint egy rossz léggömb, nem volt mit mondanom, ezer bocsánat a zavargásért, s kioldalogtam a feneketlen estébe. Ámde míg hazafelé separtem, újra begorombultam: micsoda eljárás az, hogy hazapattan, én meg semmiről nem tudok semmit?

Büzlött nekem ez a hazalátogatás. Ki tudja, miket hall odahaza rólam, mert milyen a falu, minden bolhából elefántot csinálna... Na és? - vontam vállat a következő pillanatban. Egyáltalán, tartozom-e neki számadással, hogy ennyire betojtam a jó hírem végett?

Az, hogy szeretjük egymást? Hogy egy-egy éjszakára nálam maradt?

Se ő nem feleség, se én nem férj, se vőlegény-menyasszony nem vagyunk egymásnak, úgyhogy... És különben is...

Egyáltalán, miért prüszkölök amiatt, hogy a tudtom nélkül utazott haza?

Azért, mert... és kezdtem a hülye vitát magammal újra, előlről.

Ilyesmivel töltöttem az időt hazafelé.

Mielőtt felröpítettem volna magam az átkozott lifttel, benéztem a postaládámba.

Volt ott egy sokrét hajtott levél Veronkától.

Amelyben tudatta, hogy járt nálam szombat este, de nem talált otthon, haza kell utaznia, mert édesapja leesett a hijuból...

Az üzenet végén a kérés: vigyázzak magamra!

Ezzel fizetett ki, és még csak nem is szólhattam semmit. De azért fújtam, prüszköltem. Miért ne? Úgyse hallotta senki...

A következő héten apránként belenyugodtam a változtathatatlanba. Tovaszállt vasárnapi nyugtalanságom, Veronka hiányát is viszonylag könnyen kihevertem. Mondhatni, visszatért a régi kedvem, újra jobban ízlett a meló, gyúlt a rendelés, és közben Ödönről se illett megfeledkezni.

Ha előre tudhattam volna, mi készül ellenem! Pedig borzasztó hamar megindult a lavina, és ki gondolta, hogy az ilyesmit lehetlenség megállítani?

Azzal kezdődött, hogy egyik éjszaka álmomból vertek föl; a professzor volt. De olyan idegesnek, magából kivetkőzöttnek, mint akkor, én még nem láttam.

- Mi történt? - rángattam be az ajtóból, de szerintem nem tudta pontosan, melyik világon van, tán még azt sem, a városnak mely részén lófrál...

- A taxi - hebegte -, a gyerekek egyedül...

Akkor nem fogtam fel igazán szavai valódi értelmét.

Valósággal vonszolt magával, és tátogva kapkodott levegő után.

De hát öltözzek föl, jóember, mutattam az egy szál gatyámra, és erre szelíden tovább remegett a lépcsőházban, a félig nyitott ajtó előtt, mint kihajított kocsonya a flaszteren.

Nos, hát elrobogtunk őhozzájuk, mialatt sikerült valahogy felébrednem.

Az volt a tippem, a nagyságával történt valami súlyos bonyodalom, talán segítségre van szüksége... Ami, ugye, szörnyen megtisztelő...

De nem a nagyságával volt a hézag, se nem valamelyik gyerkőccel.

Az történt, hogy még reggeliben megérkezett Veronka...

Mindazt, ami ezután következik, a tanár úrtól tudtam meg, akivel beültünk az elárvult konyhába, ahol Veron szokott hálni, az ágy úgy maradt rendetlenül, ahogy feküdtek benne.

És nyugtalanítóan üres volt.

- Mi lett Veronnal? Hová lett? - szorítottam sarokba a kisöreget, aki még mindig csak hápogott, s úgy begazolt tőlem, főleg az izgága nekilendülésemtől, hogy felszökött a hokedliről, ahová nem olyan rég én is, ő is leroskadtunk.

Mihelyst szövegelnie kellett, s rá volt szorítva, hogy begyűjtse a gondolatait, fokozatosan visszatért belé az élet, s zengő baritonja egyre nyugalmasabban repdesett körülöttünk...

Szóval: megjött Veronka, éppen csak köszöntötték egymást; neki, a profnak sietnie kellett, órája volt a fakultáson, váltottak néhány semmitmondó szót („Hogy van a nagysága?” - „Köszöni, jobban, sokat emlegette... És az édesapja?” - „Azt mondta az orvos, megél...”), miközben volt egy futó benyomása, mintha a lány nem olyan lenne, mint máskor, de nem maradt ideje sokat törődni ezzel, késő este meg, mire végleg hazavetődött, már ő maga is olyan fáradt volt, hogy a lány kitartó és feltűnő kedvetlenségét a családi baj és a fáradtság számlájára írta. Most, hogy utólag visszagondol, gyanút foghatott volna amiatt is, hogy a gyerekszobában nem harsogott a máskor utcára is kikacsaringózó vidámság, aminek a kovásza rendszerint éppen Veronka volt. Olyan... olyan pihentető és hihetetlen csönd ült mindenütt, még el is tűnődött magában: vajon mióta nem volt része ily tökéletes nyugalomban? Az asszony se panaszkodott aznap különösebben, bár részéről megszokták, ha olykor zsémbel, kiabál vagy az embert rekcumozza, ez a betegség természetével jár, azzal, hogy ő is szeretné kivenni a részét a családi gondokból-bajokból. Még nem fordult el az élettől, ha egyebet nem tehet, hát szájal, és ez a jó, ezúttal viszont az asszony is jóval nyugalmasabb volt a szokottnál, végighallgatta ura beszámolóját a fárasztó egyetemi hétköznapi unós-untalan ismétlődő eseményeiről, majd a prof kilépett a konyhába, hogy vacsora után nézzen, a gyerekek már ettek volt, s Veron szótlanul, komoran fürdette őket, sorban, a kisebbekkel kezdte, mert a két nagyobbat már nem kellett fürösztölni, viszont muszáj volt ellenőriznie, mosnak-e fület és fejet, nem hagyják-e magukon a rájuk kent szappanhabot.

...Úgy látszik, a kisöreg mindent el akart mondani, hogy maga előtt is tisztázza, mi történt tulajdonképpen. Szívesen leintettem volna, ne még cifrázgassa jobbra meg balra, de aztán csak ráharaptam a nyelvemre, és megjátszott türelemmel hegyeztem a fületem...

A prof és a felesége is megvacsoráztak már, a férfi beadta a beteg asszonynak a szokásos gyógyszereket, felkattintotta az íróasztalon álló lámpát, s a szoba többi részét elsötétítette. Egy szakkönyvbe temetkezett. Egy óra lett, mire annyira elfásult, hogy úgy döntött, elteszi magát másnapra. A biztonság kedvéért végigdöcögött a lakáson, betakarta az alvó gyerekeket, ellenőrizte a bezárt ajtókat, majd a konyhába is bekukkantott. Nemigen volt ez szokása, nehogy az legyen, hogy a lány után leskelődik, most mégis megtette. A küszöbön megtorpant: odabent bántóan szikrázott a lámpa, bár az ilyesmi eddig még sose fordult elő, mármint hogy Veronka égő villanynál aludjon el. Istenem, a fáradtság, mentegette magában a prof, és belépett, hogy lekattintsa a kapcsolót, amikor orvosságos dobozra figyelt föl a lány kezében. Úgy szorongatta, hogy később alig lehetett kifejtetni görcsösen merev ujjai közül. A doboz fedele a földön hevert, a doboz maga pedig üres volt. A címkéjén nagybetűs figyelmeztetés állt: altatószer, túladagolása életveszélyes! A prof azonnal ráismert a dobozra, a gyógyszeres szekrénykéjükben állt félretéve: ha majd az asszonyának rosszabbra fordulna a helyzete, ne szenvedjen hiába. Kéz alól szerezte, külföldet járt kolléga révén, most meg egy csapásra lába kelt az egésznek. Te jó ég, ötven gombot benyelt ez a lány, ijedt meg a következő pillanatban, nézte az alvó pulzusát, s nyomás a telefonhoz, kihívta a mentőket, vijjogva érkezett az autójuk az éjszakában, szerencsére a gyerekek nem ébredtek fel, az asszony is inkább csak nyöszörgött-féle, mert rosszat álmodott, ő meg ott maradt egyedül a rendetlen konyhában, és nem volt egy ép gondolata. Mi történt itt, mi történt itt? - majd később: miért? miért?!... Szinte gépiesen kutatott a Veron táskájában, mely a konyhaszekrényre tájkolt fogason csüngött, a piros gyapjúszövetter alatt. Remélte, talán egy mindent megmagyarázó nyomra bukkan, bármire, de nem talált semmi rendkívülit, végül előkerült egy pakli fénykép, bugyigumival átszorítva, volt ott vagy egy tucat, s ahogy, sietve átnézte őket, kezébe került ez a szörnyűség...

És elem tett egy jócskán gyűrött, kopottas képet (fél levelezőlap nagyságban).

A képen dívány volt látható, a díványon homályosan, hanyatt dőlve egy totál pucér csaj, szétvetett combokkal, ijesztően nagyméretű barlangnyílással, két kezével zacskós mellét

szorította fel, mintha pumpálni akarná a testét, szóval rusnya egy kép volt, ráadásul rém ócskán kivitelezve, viszont a háttérben lévő arc átkozottul ismerősnek tűnt.

- Hiszen ez Veron! - szaladt ki a számon, s a prof is úgy vélekedett, bár először sehogy se akart hinni a szemének.

Minél többször nézegettük, annál biztosabb volt: a kép a lányt ábrázolja.

Tisztára mintha egy nagy kalapáccsal föbe kólintottak volna. Csak ültem, bámultam, és a maradék eszemmel próbáltam okosabb lenni.

Mi ez? Valaki tréfát űz velem? Mi történt Veronkával? Mit akar tőlem a professzor?...

A kisöreg próbált tovább okoskodni: Veron valószínűleg bünszövetkezetbe keveredett, s amiatt nyelte be a nyavalyás pirulákat... Legalábbis, ez a fénykép szerint fölöttebb gyanús, és egész más megvilágításba helyezi a lány alakját, amit ő személyesen szörnyen sajnál, hiszen óriási segítséget jelentett a családjának, ez enyhén szólva pótolhatatlan, s szeretne mindent megtenni Veronért, mert bármibe bonyolódott is, ő tudja, érzi róla, hogy nem ezt a sorsot érdemelte... Mindenesetre, akikre tartozik az ilyesmi, biztosan megteszik a magukét, hogy kiderítsék...

- Csak nem gondolja, hogy nyomozás indul? - nyöszörögtem, mert többre nem futotta az erőmből, és ahogy teltek a percek, éreztem, mint csúszik ki a lábam alól a talaj.

- Én nem tudom - vont vállat a prof -, de hát azt mégis ki kell deríteni, mi van egy ilyen képpel... Esetleg maga tudna egy magyarázatot, mivel fényképész, s akkor nem kellene... Ugye, hogy nem a maga műve? Mondja már!

Na, ettől kampec voltam, de menthetetlenül. Hát kinek néz engem, jóuram? De minél hevesebben tiltakoztam, annál kevésbé sikerült meggyőzőnek lenni.

Persze, a kisöreg is inkább csak kínjában vallatott meg engem, láttam rajta, ő sem hitt igazán abban, ami kénytelen-kelletlen átcikázott a fején.

Csak hogy ez engem már egyáltalán nem melegített. Félttem. Azokra a filmekre gondoltam, amiket hétről hétre Ödönhöz passzoltam. És amiket rendre ő is visszapasszolt nekem. Most is nálam vannak, bárki megtekintheti őket. Sehol egy szemernyi ledérség. Jó, hogy akadnak köztük strandfelvételek is, de csak fürdőjelmezben, és az csak nem tilos... Röhögnöm kellett, hogy milyen gyorsan begazoltam a prof kérdésétől, pedig most már tudom, hogy kötelessége volt feltennie azt.

De a kérdésnél még jobban fáj a gyanú, hogy Veronka egyszerűen áthimbált mindannyiunkat: nemcsak a gyógyszeres figurával, hanem azzal, hogy a hátunk megett beállt a kurválkodók csöppet sem kisserű seregébe. Mert aki egyszer már megkóstolta azt a bizonyos fütyküst, akár hogy is szánja-bánja, csak az lesz a végzete... És mintha hidegrázás tört volna rám, egy csapásra igazolva láttam korai óvakodásomat a lánytól. Amikor azzal a temető-históriával etetett, tulajdonképpen szűzen szerzett ringyóságát tukmálta rám. Kétkedve bár, de tövig bevettem, most meg itt volt az eredmény... Az üres ágy tátongása olyannak tűnt azon a kusza reggelen, akár egy cinkos röhej.

De kérdem én, vajon mit vétettem én neki, hogy ily gyalázatosan bánt el velem?

Eszembe jutott, milyen lehet neki ott bent a kórházban. Istenem, él-e még egyáltalán? Szívesen segitettem volna rajta, sajnáltam is tiszta szívemből meg minden, viszont képtelen voltam egy lépést is tenni érte.

Duzzogtam, és úgy éreztem, nincs nálam szerencsétlenebb flótás a világon. Ültünk a kisöreggel a hajnalodó reggelben, görnyedten, egymással szemben, ki tudja, ő is mire gondolhatott,

néztünk magunk elé, és nem láttunk semmit; az asztalon, közöttünk, a tenyérszíni fénykép kunkorodott, fénylő lapjával villanó csóvét szórt a falra.

Végül is a profnak jutott eszébe, hogy egyikünknek el kellene mennie a kórházba körülszimatolni.

Jött, hogy szembeköpjem magamat, amiért másnak kell figyelmeztetnie: emberség is van még a világon!

Hát persze, derült ki a fejemben, tudnunk kell, mit segíthetünk szegény Veronkán, s ki segítsen rajta, ha nem mi?...

Olyan természetesnek vettem a kisöreg buzgalmát, mintha én csak véletlenül csöppentem volna e históriába.

Szerencsére, ő ebből mit sem számlázott, úgyhogy csak magammal kellett rendeznem a dolgokat. Igazság szerint, keserűen csalódtam Veronban, s most kivoltam az egész világra.

Az öreg viszont annyira meg volt buggyanva, úgy felsrófolta magát az éjszaka folyamán, hogy ha netán a feleségével történik valami hasonló, biztosan nem gyűri fel jobban hozzá az inge ujját.

Egy pillanatra se tiltakozott, amikor arra kértem, húzza fel a topogóit, s irány a kórház, addig én boldogan ellátom a házi népséget.

Ha kettéhasítanak, se tudtam volna akkor ránézni a lányra. Inkább elvégeztem azt a munkát, ami elől ő végül is meglépett.

A prof szuszogva beleprézelte magát kopottas gúnyájába, sebtében elsorolta a családi végeznivalókat, s mikor már azt hittem, kész, vége a listának, kiderült, hogy elszámítottam magam, mert annyira szeretett fontoskodni s mindent széltiliben-hosszában elmagyarázni, hogy ha az egészet végighallgatom, lejár a személyazonossági igazolványom.

Alig tudtam kituszkolni az ajtón. Én, a bunkó fényképész a házigazdát a saját ajtaján! Hát normálisak voltunk mi akkor ezek szerint?

Nagyon is sikerült mindennek a végére járnom, csak az volt a nyomor, hogy az agyamat nem tudtam közben kikapcsolni. Újra és újra lepergettem magamnak az esemény képzeletbeli filmjét, és ha el kellett volna mondanom, mit végzett ezalatt a kezem, nem tudtam volna számot adni róla.

Amikor a lakásban egyedül maradtam a gyanútlan nagyságával (csak a lány betegségéről ejtettünk előtte egy-két szót), s a legkisebbet is elcipeltek a testvérei az óvodába, a képet titokban elő-előhúztam zsebemből, ahová a gyermekek elől rejtettem, s hosszan bámultam azt a kifícamodott, rusnya fetrengést, a hívogatóan szétdobott lábakat. Mintha nem stimmelne valami - hunyorogtam, behunytam a szemem, majd újra kinyitottam, és a képet mustráltam.

Határozottan emlékszem, hogy amikor Veront először láttam meg az utcán, leghamarabb a lábát gusztáltam végig, már csak azért is, mert hátat fordítva távolodott tőlem, a barátnői oldalán, és senki nem szólt rám, hogy esik ki a szemem... Mintha ma is látnám a két, marokba illő bunkócskát, amelyek fehéren fénylettek a piros pántos szandálban... A bunkócskákat viszont... hiába kerestem a képen!

Optikai csalódás? Szokatlan szögben állt volna a fotós? Más lenne az állás és más a fekvés? Vagy én emlékszem rosszul?

Nem és nem, lefogadtam volna, hogy egészen más lábakat látok a képen. Vaskos, trampli, bokában duzzadt, meglehetősen szőrös lábak díszeltek a szemem előtt, míg a Veronkái

lábszárközépig enyhén karcsú és mondhatni szőrtelen volt. Elhihetik, mert számtalanszor simogattam végig...

És már megbocsásson a világ, de Veronka testének egyéb részei sem maradtak rejtve előttem, úgyhogy eskü alatt vallhatom: se a láb, se az istentelenül lakályos valag, se az elnyűtt dohányzacskók nem hozzá tartoztak.

De ha ez így van, akkor hogy került e rusnya testre a Veronka arca?

Rámontálták?... Egész biztosan rámontálták!

És szinte száz százalék, hogy én játszottam a kezükre a lányt. Negatív formájában...

Annak idején, még az első transzportokkal, amikor mindenáron fel akartam strófolni a darabszámot, eljuttattam Ödönhöz a Veron filmjeit is. Ez lehet az igazi magyarázat. Mit számított nekem; elvégre hiánytalanul visszakaptam őket... Annyival több volt a steksz...

Másképpen nem kerülhetett a lány feje a montálókhoz... Ha mégis, akkor kellett léteznie egy másik fényképésznek, aki tőlem függetlenül keccintgette Veronkát. És bármennyire szerettem volna, ha ez lenne a magyarázat, tudtam, éreztem, hogy az egész buli az én lelkemen szárad.

Eladtam egypár garasért...

Úgy zakatolt a fejem, mintha golyóbisok lennének benne, amelyek egyre sebesebb pörgéssel kergetik egymást, és bármelyik pillanatban nagy csattanással összeütközhetnek.

Legszívesebben azonnal a kórházba nyargaltam volna, hogy amit még lehet, helyrehozzak mulasztásaimból, balfékségemből. Ámde én tettem útra a profot személyesen, s úgy felszívódott a délelőttben, hogy órákon át csak a beteg asszony sípoló lélegzésében gyönyörködhettem a nyitott szobaajtón át. Ha egyszer megfogadtam, hogy vigyázok rá, nem hagyhattam cserben. Egy szerencsétlenség helyett kettőt vegyek a lelkemre?

Különben is, a magam ásta verembe estem bele...

Alig tudtam megállni, hogy ne üvöltsek a türelmetlenségtől és a tehetetlenségtől.

Aztán fáradtan, elgyötörten egyszer csak becsoszogott a kisöreg is, karján neccel, benne két hosszúkás fehérkenyér lógázott. Kerülte a tekintetemet, úgy sündörgött a konyha felé a kenyerekkel. Amikor mellém ért, ezt motyogta:

- Őszinte részvétem...

Tisztára mintha nekem jött volna egy úthenger.

Hát nem tudták megmenteni?! Mi az úristen történik ezen a világon? Ilyen könnyen itthagynak, akiket szeretek?

A prof leroskadott az egyik konyhaszékre, amelyen a reggel is gubbasztott, és kimakogta valahogy, mit tudott meg odabent Veronka utolsó óráiról.

Mert az kizárt dolog volt, hogy a közelébe eresszék.

Kómában szállították be, s a nyilvánvaló önmérgezés miatt különszobában helyezték el, a „renoválóban”, így nevezték az intenzív osztályt. A szolgálatos fődoktoron kívül ott gubbasztott a beteg mellett az ügyészség megbízottja, s mind a ketten ugrásra készen lesték, mikor tér magához Veron, hogy azon nyomban vallatóra fogják. Úgy úszott át odaátra, hogy egy pillanatra sem volt öntudatánál. Feltúráztatták valameddig a pulzusát, de az már csak olyan volt, hogy a masinéria működött ugyan, a lélek viszont beadta a lemondását. És ezzel magával vitte a titkát odaátra, ahonnan nincsen visszatérés...

Egyszerre éreztem a halál miatti gyászos sajnálatot és a pillanatnyi megkönnyebbülést, amiért a szimatoknak ezek szerint felkopott az álluk.

A kisőreget viszont, mihelyst kifújta magát, menten a fénykép sorsa érdekelte, ami viszont egyáltalán nem nyerte meg a tetszésemet. Neki igaza volt, hogy az egy fontos dokumentum - de ha egyszer már a törvény emberei bedobták a törülközőt a kórházban, minek fölöslegesen ugrálni, amikor nem kérdezik az embert?!

Úgy gondoltam, a fotó jó helyen lesz nálam, hiszen mihez kezdhetne vele éppen a prof? De nem volt miért kötőldöm, s mondtam, a gyerekek miatt süllyesztettem zsebre, erre aztán bólintott, vagyis egyetértett velem, de azért látni akarta a saját szemével is.

Az jött ki az egészből, mintha kézen-közön nem bízna bennem!

Viszont fennhangon nem mondott mást, csak azt, hogy szerinte a képre szükség van a további vizsgálatoknál.

Ismét rám került a sor, ami a csodálkozást illeti: hát nem azt mondta, hogy...? Aztán kiderült persze, hogy csak az én fantáziám lódult előre túlságosan.

Vizsgálat lesz, csakhogy a Veronka személyes segítsége nélkül! És a szálak előbb-utóbb hozzám vezetnek. Ismertem a lányt, dolgom volt vele. Így aztán joggal várhatnak tőlem is valamilyen magyarázatot.

Nem voltam jó semmire azokban az órákban.

Egyáltalán, nem olyan könnyű lenyelni azt, hogy valaki, akihez igazán húzott a szívünk, egyszerűen eldobja magától az életet, és nincs többé! Mi lesz velem ezután? Ki melengeti fel magányos napjaimat? Mihez kezd ez a szerencsétlen kisőreg a sátorlaja purdéval, az istencsapása asszonyával? Honnan a nyavalyából szerez még egy ilyen belevaló segítséget?

Mi az, ami a kezébe adta azt az átkozott skatulyát?

Valami oka mindegyiknek kell hogy legyen, aki ilyesmire vetemedik. Veronkának is meglehetett a maga lökése. Az már biztos, hogy a fénykép miatt ugyancsak nem perdülhetett táncra. Csak az nem volt tiszta, hogyan jutott hozzá. És hogy mit gondolt felőle a lány maga. Vajon engem gyanított-e miatta?

Az esetben az is furcsa volt, hogy épp aznap történt, amikor a lány megjött Akácligetről. Legalább annyit szolt volna, hogy né, te bolond, visszajöttem... De miért nem kívánt látni engem, ha ilyen hosszú útra szánta el magát?

Kérdéseimre nem kaptam választ se akkor, se azután. Csak spekulálgathattam felettük, ha nem is éppen abban a pillanatban, talán később, amikor Varga az ügyészségen a kezembe adta a nyomozás iratait. Megkért, olvassam át alaposan az egészet, s utána elbeszélgetünk.

Szörnyen kíváncsi lettem volna az Ödön véleményére is, de a történetek után arra gondoltam, hogy tulajdonképpen egy hernyó ő, akit el kellene valakinek taposni, amíg nem késő...

Pedig hát jó ideig nem zaklatott a kutya se. A profot meredeken elkerültem, már csak a nyomasztó emlékek miatt is. Már-már azt hittem, minden elsimul, s szerencsére kifelejtettek a partiból. Úgy tűnt, Veronka nem locsogott úton-útfélen a kapcsolatunkról, s nincs mitől tartanom. De azért valahányszor eszembe jutott a kisőreg s a nála maradt fénykép, biz'isten kirázott a hideg.

Pontosán három és fél hónap elteltével, tehát október 21-én reggel nyomtatott szöveget kotortam ki a postaládámból.

Az volt ráírva nagybetűkkel, hogy „idézés”.

Forgattam előre-hátra, kukkot se értettem belőle, azon kívül, hogy 25-én délelőtt tíz óra húszkor jelenjek meg az ügyészségen, a 49-es irodában, tanúi minőségben, és hogy meg nem jelenés esetén...

Hát persze, pénzbírsággal fenyegettek. Ehhez aztán értettek...

Szóval, nem értettem pontosan, mire megy ki a játék, de azért elhatároztam, résen leszek. Hiába böngésztem újra és újra az aláírást, olvashatatlan maradt, akár az elején. Azt mindenesetre biztosra vettem, hogy Veronka ügyéről lesz szó.

És titokban számítottam arra, hogy valaminek mégiscsak történnie kell...

Négy napon át elég időm volt végiggondolni mindent; azaz hogy vállalom-e a tanúskodást, vagy kifizetem a bírságot?

Ha nem megyek, okoskodtam, végül is megúszhatom, de örökké fejem fölött lóghat a kard. Ha meg odaállok, ki tudja, milyen csapdába terelnek.

Lesz, ami lesz, vetettem el a kockát, és elmentem az ügyészségre. Elvégre bármikor kopogtathatok Varga irodájának ajtaján... Abban a szellemben, ahogy a múltkorjában elváltunk egymástól...

De az ördög tudhatta, hogy egyenesen hozzá lesz szerencsém.

Az idézésen megjelölt szobaszám ugyanis teljesen ismeretlen ajtón fityegett. Az ajtó mögött egy ismeretlen pasas ült, íróasztalnál. Biccentett, odanyújtottam az idézést, átfutotta, az igazolványomat akarta, összehasonlítás, visszaadta, a papírt betette a fiókba, s egy oldalajtón át üres szobába terelt, ahol is a fal mellett körben sorakozó székeken és egy ugyanolyan kopott szőnyegen kívül az égvilágon semmi nem volt. Még ablak sem, csak valami szellőzőlyuk a festett csík fölött, majdnem a plafonnál; ennyi volt az egész kilátás a világra. Minimum fél órát tartott a várakozás, azt se mondták, bújj az izémbe, nem értettem, kinek volt haszna abból, hogy a csupasz falakat bámultam.

Amikor Varga feltűnt a küszöbön, először meg se láttam, úgy az agyamra ment a hülye, céltalan báméskodás.

- Én hívattalak - kocogtatta meg a vállam, mire úgy összereztem, mint akit a hideg ráz. - Itt nem zaklatnak a telefonok, odakünt is meghagytam, ne nyisson ránk senki...

Csak egy volt a bökkenő: nemigen ismertem a napirendet.

Akkor nyomta a kezembe azt az iratcsomót.

- Ha kell, inkább kétszer is olvasd el - mondta -, mert szeretném, ha mindent jól megértenél. Még visszajövök.

Ezzel magamra hagyott.

Gépiesen simogattam a fényes, sötétbarna kartonból hajtogatott irattartót: fedőlapját masnira kötött pertlik fogták össze. A fedelére valaki felírta tussal a Veronka teljes nevét, s a szabályos betűk hirtelen táncra perdültek a szemem előtt. Később valahogy magamhoz

tértem, s merev ujjakkal sikerült kioldanom a csomót. Átpörgettem a lapokat, mert volt ott elég sok, ha csak súlyra vesszük, akkor is. Pont oda nyílt ki, mintha be lett volna ütemezve, ahol fényképek sorakoztak felragasztva, csillogó celofán alatt. Rögtön azonosítottam azokat, amiket megismerkedésünk után Veronkáról készítettem, emlékebe. Persze, nála találták... Ott volt mind a hat darab, mert ennyiből állt a sorozat, s valamennyi a műteremben készült. Ezek negatívjait passzoltam oda Ödinek... Fordítottam egy lapot, s arról meg a Veronkánál talált ocsmányság hívta fel magára a figyelmet. A további lapokon ugyanaz a kép következett, különböző változatokban és kinagyított részletekben. Ahogy láttam, az ismeretlen szakik mindenekelőtt az arcra mentek rá; ahogy növelték a lány fejét, úgy tolódtak el, majd estek ki a képből a lényegtelen részletek, és az utolsó nagyításhoz érve bárki meggyőződhetett arról, hogy a csurdé lány feje tökéletesen azonos az általam készített képek egyikével, nevezetesen a 3. számú pozícióval, amin Veronka éppen szembenéz a lencsével. S hogy ne lehessen fölösleges vita, nézeteltérés, az iratcsomót összeállító ismeretlen kezek ügyesen egymás mellé ragasztották az én portrém másolatát, illetve a kinagyított fejrészletet.

Mit mondjak?

Perceken át meredtem rájuk reménykedve, hátha elnéztem egy apró részletet, s mégsem olyan sötét az éjszaka, amilyennek látszik. Ámde a bizonyítékok tökéletesek voltak. Olyannyira, hogy még senki se vádolt tulajdonképpen, de engem már megcsapott a büntudat felkavaró szele.

Eloolvastam a képek alá írt, gépelt szöveget is; szakértői vélemény volt, három aláírással ellátva - az egyik valami dr. volt, erre határozottan emlékszem -, nos, ők azt állítják, hogy az azonosságról nem is érdemes vitatkozni. A fényképpapírok importból származnak, ugyanolyan csehszlovák márkát használtak mind a kettőhöz, de ez még nem bizonyít semmit, főleg azt nem, hogy a kétféle kép egyazon laboratóriumból került volna ki...

Hát ez jól meg volt firkázva, viszont észrevettem, hogy a papír bal felső sarkában piros tintával ferdén odavetett szavak lángoltak:

„Tanúként kihallgatni, szükség esetén házkutatás elrendelve. - Varga.”

S mellette a dátum: október 18.

Azzal a pirostintás utasítással nekem tulajdonképpen befellegzett.

Ámde hátra volt még a nyomozati anyag tanulmányozása. Amíg azt át nem nyálazom, a sötétben tapogatózom.

Együltömben olvastam végig az egész paksamétát.

Az első jelentésből kiderült: a lány négy órát és harminchét percet szenvedett (ha egyáltalán szenvedett, mert végig kómában volt). A nyakatekert szöveg a sürgősségi kezelés, majd a kimúlás körülményeit írta körül, s lényegében a prof állításait igazolta.

Következett egy szakvélemény, amiben a klinikai aneszteziológus azt állítja, hogy ha az áldozat legkevesebb félórával hamarabb kerül hozzájuk, a gyógyszer tetemes részét kipucolhatták volna... A halálhoz mindenesetre feleannyi dózis is bőven elegendő lett volna. Mintegy konklúzióképpen szól a megállapítás: az öngyilkosság ténye kétségtelen.

Ezután következett a dosszié vaskosabb része, a nyomozás részletes jegyzőkönyve. Emlékszem, Veronka életrajzi adataiból semmi se került el az ügyészség figyelmét, még a mi kapcsolatunk se, hogy a temetőben megesettekről ne is beszéljek... Ezt követte a lány szüleinek kihallgatása tanúként, Akácligeten. Elmondták: lányukat ők hívták haza, mert az apa medence- és bordatöréssel ágyynak esett. Igen, otthon töltötte életének utolsó tizenkét napját. Jóformán ki se mozdult hazulról, néhány rokon jött el látogatóba, no és felkereste a

temető közelében lakó nagymamáját. Nem szívesen mozdult ki a faluba, az emberek szája miatt, s ezzel kapcsolatban elmesélték a temetői erőszak, majd az utána következő törvényszéki eljárás történetét, s különféle iratokkal támasztották alá állításaikat. Nincs tudomásuk róla, hogy a lány találkozott-e az idő tájt Barátosi Lászlóval, esetleg más valakivel, aki miatt feltehetően válságos lelkiállapotba kerülhetett. Fentnevezett, nőtlen fiatalember letöltötte a büntetését; odabent példásan dolgozott, amiért pár évet elnéztek neki. Szabadulása után másutt telepedett meg, Dongóváron csak az anyja él, az apját részeg állapotban elütötte egy tejszállító ciszterna, s belehalt sérüléseibe. Visszatérve Veronka akácligeti napjaira, otthon rendszerint főzött, mosott, ápolta a mozgásképtelen beteget, míg az anyja a beteg férjet helyettesítette a tehenészetben. A nyomozó következő kérdése rám vonatkozott: hogy ismernek-e engem? A megkérdezettek rövid tanakodás után nemleges választ adtak. A szimat akkor beköpte, hogy fényképész lennék, s erre aztán az asszonynak rögtön megjött a memóriája: arról a hóhánóról lesz szó, aki a nyár elején egy hetet töltött Dongóváron, nagyon jártak hozzá az emberek régi képekkel, pénzzel, mert azt ígérte, hogy művészien megigazítja őket. Ők ugyan nem találkoztak vele személy szerint, mert mire elszánták magukat, hogy ők is nagyíttatnak, az illető (vagyis én) már elutazott. A híre alapján viszont, amit a faluban hagyott, nem lehet komoly embernek tartani, beállt ugyanis az agrármérnök bandájába, egész Dongóvár beszélte, milyen szórakozásokat rendeztek annak a házában, még a felcsernőket is sorban kicserélték egymás között... A következő kérdés: tudják-e, hogy a lánynak városon kapcsolata volt velem, azaz hogy együtt éltünk? Nem, nem tudták, de ha így van, énrajtam kell számon kérni a halált, mert az ilyen embertől, mint én, minden kitelik...

Barátosi Lászlót is fölkereste az ügyészség munkatársa. Dongóvártól 125 kilométerre bukkant rá, s nagyjából az alábbi nyilatkozatot kapta: a lány ellen elkövetett erőszakos nemi közönség valóságosan megtörtént, mértéktelen alkoholfogyasztásból kifolyólag. Tettét megbánta, és szeretné véglegesen lezárni életének azt a szakaszát. A lányt azóta nem látta, Dongóvárt és környékét érthető okokból messze ívben elkerüli. Munkahelyén, egy ipari építőtelepen így véleményezték Barátosi magatartását: csendes, törekvő, feladatait maradéktalanul elvégzi, magánélete példás, újbóli beilleszkedése a társadalomba nem vet fel különösebb problémákat... Konklúzió: e nyomozati úton nem érdemes továbblépni.

Majd a prof meghallgatására került sor, a munkahelyén. A kisöreg elmondta, milyen körülmények között került hozzájuk Veronka, milyen élete és munkarendje volt náluk. Az egészből az derült ki, hogy ő is, felesége is nagyon elégedettek voltak a lánnyal, s személyes tudomása szerint semmilyen okot nem szolgáltatott arra, hogy bármilyen konfliktusba kerüljenek vele. Részletesen előadta, miként fedezte fel a már öntudatlan lányt, s hívta ki a mentőket, végül szoba került a táskában talált fénykép. A profnak nem volt határozott elképzelése arról, hogyan került a lányhoz a kép. Ahogy kifejezte magát, tulajdonképpen göze sincs az egésztől, de nagyon bízik benne, hogy nem a Veronkának udvarló fényképész keze van a dologban. E pontnál enyhén pirulnom kellett, mert a jegyzőkönyvező néhány dicsérő szóban foglalta össze a kisöreg véleményét rólam. A lányhoz fűződő kapcsolatokról annyit köpött el, hogy ő azt komolynak látta, őszintén rokonszenveztünk egymással, s ha nem üt be a szerencsétlenség, szép emberpár lehettünk volna... Nem, a lánynak általában nem voltak titkai előttük, keveset járt el otthonról, leszámítva a különféle bevásárlásokat, intézéseket. Kevéske szabad idejét az említett fényképezéssel (vagyis velem) töltötte. Úgy véli, hogy a fényképben való érdekeltségem végül is egyszerűen ellenőrizhető, s a jelek szerint félreértésről lehet szó... Most a szimat olyan húzással állt elő, hogy egyből leesett tőle az állam: kérte a profot, ne haragudjon, de föl kell tennie a kérdést, lévén, hogy a felesége évek óta - ugye, a legkisebb gyerek megszülése óta - ágyban fekvő beteg, szóval gondolja meg jól, ha ő maga valamilyen intim kapcsolatban állt a halott lánnyal. Hangsúlyozta, a helyzet roppant komoly, és föltétlenül őszinte választ vár...

Egy pillanatra lehunytam a szemem: te jó ég, hiszen ezek senkit sem kímélnek! Nekem például sok minden járt már az eszemben Veronkával kapcsolatban, de a kisöreggel egy percre se mertem volna gyanúsítani!

Maga a gondolat is képtelenségnek tűnt a szememben...

Tovább olvastam: a kisöreg számított a kérdésre, s hangsúlyozta, csöppet sem neheztel érte. Ám nagyon kéri a szímatot, bízson az őszinteségében, különben nincs mit mondania. Tudja, hogy a probléma komoly, folytatta, ő is úgy véli, ezért aztán nem elég igennel vagy nemmel válaszolni. Pedig nem volt kapcsolat közöttük, ez a valóság... De ha nagyon akarja, lehetett volna, mert nemegyszer kísértette meg a gondolat egy-egy álmatlanabb éjszakán: mi lenne, ha odalopózna a fiatal test mellé, senki meg nem tudná, és mégis úgy döntött valahány esetben, hogy vesztig marad, két okból is. Az egyik önző szempont volt: óvakodott minden fölösleges bonyodalomtól, s energiáját munkájába és a család iránti gondoskodásba ölte. A másik ok: végiggondolva a lány helyzetét, visszariadt attól, hogy bármely egyéni érdeknek engedve tönkretégye más ember életét. Ámde mert állításait nem tudja tanúkkal igazolni, a nyomozónak nincsen más választása, mint hinni neki.

Egészen megható volt e vallomás, s újra megállapíthattam magamban (ki tudja, hányadszor), hogy na, végre, íme egy talpig ember!

Tovább lapoztam...

A színhely szerint ismét Dongóváron voltunk, ezúttal Sziójgyártó Albert néptanácsi alelnök füstös szagú, poros irodájában. A „házigazdától” egyenesen énfelelem érdeklődött az ügyészség munkatársa: jártam-e a községben, tudtak-e itteni nagyítási működésemről, mi a véleményük az erkölcsi arcélelemről, hogyan viselkedtem a faluban stb. Sziójgyártó elvtárs mindent kitálalt jószívvel: ő igazán nem tehet semmiről, valóban személyesen jelentkeztem nála folyó év május 23-án, a délutáni órákban. Azért emlékszik ennyire pontosan, mert aznap délelőtt sürgős értekezleten járt a megyénél, ahol ő is, több más néptanácsi kollégával együtt, alapos fejmosásban részesült, az ember nem egykönnyen felejt el az ilyesmit... A szímat finoman értésére adta, térne már a tárgyra... Szóval, igaz, hogy beleegyeztek a nagyítási akcióba, de tüzetesen megnézték a működési engedélyemet is, ami ellen nem lehetett kifogást emelni, meg aztán egy Dongóváról elszármazott komoly elvtárs ugyancsak jóállt értem, úgyhogy neki nem volt miért gyanakodnia, és személyesen semmiről se tehet semmit... A jegyzőkönyvet felvevő emlékeztette a tanút: kérdésével senkit sem kívánt vádolni, pusztán érdeklődésről van szó... Az alelnök ettől függetlenül előhozakodott Sándor Jánossal, a városi botanikus kertnél dolgozó, dongóvári származású rokonával, akinek az unokahúga - szintén odavaló leány - a polgármester házában szolgált, és ez az ember az ő tudomása szerint jóval többet mondhat rólam, úgy is mint beajánló. Neki mint alelnöknek általában nem lehet kifogása a fellépésem s a munkám ellen. A szímat megemlítette, mit beszélnek faluszerthe a főmérnök „szórakozásairól”, s hogy ezekből állítólag az említett fényképész is derekasan kivette a részét... Az újabb kitérő válasz lényege: az emberek sok mindent beszélnek összevissza, ha kell, ha nem, s előfordul, hogy valaki néha szórakozás közben túllépi a mértéket, de azért a munkája az első. A farm fiatal főmérnöke példásan vezeti a gondjaira bízott egységet...

A következő kihallgatott tanú Kecskés Pál volt, a dongóvári farm főmérnöke. Elmondta, hogy nem ismerte az öngyilkos lányt, bár a név után ítélve emlékszik a szüleire, az apa náluk dolgozik az állattenyésztésben, mintha valami baleset is érte volna, leesett az istállóhijából vagy mi... Nem, nem volt szerencséje a lányukhoz, s bevallja, azt se tudta, hogy Tunyogi István, aki neki valóban jó pajtása, a lánnyal szoros kapcsolatban állt. A nyomozó felkérésére Pali részletesen elmondta kettőnk megismerkedésének történetét (nem hagyta ki a Sziójgyártó házában rendezett díszlakomát sem, amelyen legelőször összefutottunk), néhány szóval

jellemezte a dongóvári ténykedésemet („korrekt, munkabíró, szavatartó” stb.), majd elismerte, hogy több ízben szórakoztunk nála, legényemberek, de hogy nyilvános közbotrányt okoztunk volna, kikéri magának. Ami a felcsernöket illeti, azok is felnőtt, férjtelen elvtársnők, senki nem kívánhatja tőlük, hogy pókháló nője be ama bizonyos bünbarlangjukat... A nyomozó kérte a főmérnököt, ne terelje más vizekre a beszélgetést, és válassza meg a vele szemben használt hangnemet. Személy szerint őt nem érdekli a tanú magánélete és családi állapota, de mert mindez Tunyogi István erkölcsi profiljával áll kapcsolatban, hivatásának és kötelességének tekinti ilyen ügyekben is vájkálni. „Pontosan azt csináltuk, amit ön is szokott, amikor alkalma van rá” - vágta el Pali végleg a beszélgetés fonálát. A jegyzőkönyvező ebből azt a következtetést vonta le (kérdőjelesen, persze), hogy tanú nemigen hajlamos az együttműködésre, magatartásában szabados, anarchista beütések tapasztalhatók; javasolja tanú esetleges ismételt kihallgatását, lehetőleg az ügyészség épületében.

A Sándor família a botanikus kertben szeptemberben fogadta a váratlan vendéget. Férj és feleség együttes vallomásának lényege (az asszony ragaszkodott hozzá, hogy jelen legyen, amíg férjét tanúként kihallgatják): Veronkát csak felületesen ismerik, engemet viszont meglehetősen... A paslagot ezúttal is a jellemzésem érdekelte, mire Sándor János leakasztott egy körülményeskedő, simisumi rablómesét, miszerint ilyen rokonszenves meg olyan szakértő vagyok; még én is pirultam belé, amíg olvastam... Milyen alapon adott ajánlást rólam a dongóvári néptanácsnak? - hangzott az újabb kérdés, ami igen logikus volt, de Sándor János mégis begazolt tőle, és pontosított, hogy ő csupán egy levelet írt a rokonának, amelyben elmesélt egyet s más rólam, de szó se lehetett ajánlásról, ő ugyanis nem hivatalos szerv, nevetséges így feltenni a kérdést... E pontnál közbevágott a feleség: néhányszor elbeszélgetett velem, pusztán udvariaságból, s ennek alapján könnyelmű, léha, nőcsábász lelkületű alaknak ismert ki, aki megjátssza magát, s a mások életébe gázol, ha úgy hozza az érdeke... A szimat rászólt; érdekes, amit hall, de lenne konkrétabb, mire az asszony sírva fakadt, hogy ők életükben becsületes emberek voltak, és egy jöttment senki miatt ne hurcolják meg kettőjüket, csak azért, mert véletlenül egyszer-kétszer vendégül látták... Sándor János kérte, a látogató nézze el felesége kifakadását, egészségileg sosem volt kitűnő állapotban, most meg különösképpen gyengélkedik, az a hír is az öngyilkosságról végtelenül megviselte. Ha a törvény emberei újabb részletekre kíváncsiak, nagyon szívesen útbaigazítja az unokahúgához, aki a Veronka barátnője volt, s a polgármester elvtárs házában szolgál. „Pirikét hagyd ki a játékból!” - sikoltozott az asszony, és csak idegnyugtatóval lehetett elérni, hogy valamelyest megüljön a szoknyáján.

Sándor Piroskával szóba állni nem ment valami simán; csak miután töviről hegyire tájékoztatták a polgármestert, miben áll a céció, engedélyezett egy negyedórás négy szemközti társalgást a házvezetést intéző lánnyal, de kikötötte, hogy a beszélgetés jegyzőkönyvét véglegesítés előtt maga is látni szeretné. Ami e részbe került tehát, azon rajta volt a város nagyfőnökének fejbólintása, vagyis már nem csupán az ügyészség foglalkozott az ügygel, de a néptanács is, méghozzá a legmagasabb szinten (milyen könnyű híres embernek lenni!)... Pirike keveset beszélt, azt is szinte csak félszavakkal. Igen, ismerte Veronkát, és elmondta barátságuk történetét. Igenis, tudta, hogy mi ketten együtt futunk. Elvégre rajta keresztül ismerkedtünk össze, ő mutatott be egymásnak. Róla is készítettem egy fotósorozatot, amelyik nemigen nyerte meg a tetszését (megmutatta a jegyzőkönyvezőnek, aki erre külön is kitért a szövegben), később azonban nem találkozott velünk. Veronkát egyszer már érte egy csapás, ugye, tudnak róla, magyarázta, biztosan most is ballábbal lépett... Az eléje tett meztelen képet először felháborodva taszította el magától, később mégis hajlandónak mutatkozott megtekinteni, és tétován érdeklődött; hogy ez vajon a Tunyogi műve lenne? Ugyanezt szeretném én is tudni, kérdezett vissza a nyomozó, mire a lány felelet helyett vállat vont. A további kérdések: hazakísérte-e őt ezen és ezen az estén Tunyogi István? Igen; mi van ebben? A szimatnak az is fúrta az oldalát: mi volt közöttünk, hogy kíséretetésre került sor. A lány persze kikérte

magának. De hát csak nem véletlen volt a közös lődörgés, makacskodott az ipse; hiszen azon az éjszakán engemet a polgármester háza közelében kaszliztak be a járőrök... Ez az önök dolga, és biztosan ki is derítettek már mindent - szólt a lány, és ezzel betömte a kérdezősködő száját.

Lehet ugyan, hogy az engedélyezett tizenöt perc alatt még sokkal többről is eszmecsereéltek, emlékezetem szerint Pirike barátkozó természetű volt, bár jelen esetben éppen az ellenkezőjét tapasztaltam. Az ellenőrzés során a polgármester piros ceruzája biztosan kivágta a többit. A lelke rajta!

Azt viszont már a vizsgálatvezető fűzte az egészhez, hogy az ügy igen megrázta a városi főfőt, s kérte, hogy az ankét lefolytatása után őt is tájékoztassák az ügy kimeneteléről...

Nem folytatom.

A fényképekig, amikről már szóltam, még egy ív volt hátra, azon összegezte benyomásait a nyomozó; szerinte a szálak zömmel hozzám vezetnek, s bár nyilvánvaló bizonyítékokat nem sikerült felhajtani, javasolja, csevegjenek el velem alaposan, a helyzet komolyságának megfelelően, és igyekezzenek kiszedni belőlem minden olyan tudnivalót, ami hozzásegít a valóság megvilágításához.

Becsuktam az irattartót, és csak ültem ott roskatagon, mint egy kitömött nyúl a vadász-egyesület kirakatában. Minimum olyan ostobán és olyan hallgatagon. Még csak azt sem mondhatom, hogy be voltam tojva; a gatyarizgés akkorra már tovaszállt, csupán az elején forgott fenn, amíg nem tudtam, mire megy ki a játék. Ámde sokkal rosszabb volt, amit a helyében éreztem: totálnál is totálabb ürességet. Amikor már minden mindegy, és az ember védekezni is elfelejt, mert képtelen egyik gondolatot a másikhoz fűzni, pláne ha nem is igen van mit. Megállt a fejemben a csodálatos malom, nem örölt az már semmit, még levegőt sem üresjáratban.

Nem tudom, mennyi ideig tartott ez az állapot, de aztán nagy nehezen valahogy magamhoz tértem. Éreztem, hogy citerázik a fogam, s kezemben táncot járt a barna doszár. Letettem a székre, de a kezem úgy is tovább remegett, kénytelen voltam hát zsebre vágni, akárcsak az a hányadék tag odabent a lerben azon a fura, nyomorúságos hajnalon, amikor saját hülyeségemből kifolyólag csúfosan csőbe néztem...

Máris elképzeltem, hogy mindaz, amit életemben addig összekalapáltam, semmivé válik. Ha jól csalódom, most már az összes puskacsövek rám voltak szögezve, menedék pedig semerre. Körülcentiztek gyanakvással, s rajtam volt a sor, hogy valamiképpen kivágjam magam.

Higgyék el, ártatlan voltam!

Ha megtudom valaha, ki adta Veronka kezébe azt a fényképet, egészen biztosan szétverem a fejét a legelső járdaszélen! Addig csépelem vele a gránitkockát, amíg szikrát csiholok belőle...

De vagon tényleg a fényképek miatt nyelte be a maréknyi pirulát?

Ki tudhatja azt?

Varga talán segíteni próbál, s azért adta kezembe az egész irományt - csillant fel előttem a vékonyszálú remény.

Beléje kapaszkodtam minden erőmmel. Segítenie kell, ki kell udvarolnom, hogy megértő legyen, hiszen Veronka se így, se úgy föl nem támad, és apám se fordul vissza túlvilági útjáról, ahol biztosan ugyanolyan nekikeseredve biceg, ahogy életében tette... És Bálint Misi s általában a halottak odaát maradnak mind, bármit teszünk mi itten egymással.

Akkor meg inkább hagyjuk élni az élet...

Most sem tudom, mikor lépett be Varga; ugyanolyan surranva érkezett, akár az elején.

Egyszer csak felrezzentem: a hátam mögött állt és az állát simogatta.

- Elfogyott az olvasnivaló? - vigyorgott. Egy pillanatra azt hittem, az osztályban vagyunk, s a szokásos heccek egyike készül az én rovásomra.

Hiába, a hangja mit sem változott azóta...

Eléggé gyáva fickó vagyok, ez a való, s az eddigiekből is bőven kitetszett, gondolom. Félreértés azért ne essék, istent én nem akarok magamból csinálni, de ördögöt sem.

- Befejeztem - makogtam szégyenkezve egykori osztálytársam előtt, de ő csak tovább nevetett.

- Hogy betojtunk! Vajon miért?

Leült a közelemben az egyik székre. A hízott iratcsomó lustán hevert közöttünk. Varga úgy tette rá a tenyerét, mintha egy nő vagány combja lenne a papírok helyén.

Ha ez így bolondul az aktáiért, rémültem meg, és egyre jobban éreztem, hogy ezzel az emberrel nem lehet érdemben tárgyalni, hát az akták mellett én igen lazán jöhetek számításba. Mert miért higgyen inkább nekem, aki egyszer már leizéltem előtte a kalapács nyelét, amikor ott vannak neki a szabályosan megfogalmazott, legépelt, elrendezett, megszámozott, ellenőrzött, aláírt papírok? A kipróbált szövegek? Miért is kockáztatna velem?

- Mit akarsz tőlem? - nyöszörögtem, mert addigra már a hangom is teljesen elment otthonról.

- Beszélgetni, ahogy egykori osztálytársakhoz illik...

Figyelmeztettem: régóta nem vagyunk már osztálytársak, s ő a mindenható törvényével az esze tokjában nem állítható velem ugyanabba a csatarendbe, aki csak egy szerencsétlen tévelygőnek adok enni...

Felvont szemöldökkel panaszolta: nem érti, miért beszélek ilyen furcsán, amikor ő igaz barátsággal, jóindulattal közeledik felém, s szívből szeretné, ha a leghelyesebb megvilágításban látnánk a dolgokat.

Milyen barátságról lehet itt szó, gyulladt be nálam a kanóc, ha ő az én nyomoromat röhögi, s egy ócska jegyzőkönyvvvel akar a jobbik útra téríteni?

- Te nem vagy eszednél - kezdett el keringőzni a szoba közepén, s a foszlott szőnyegen ördögi ügyességgel kerülgette a lyukakat... Látszott rajta, könnyebben megy séta közben a szövegezés, aminek során igyekezett türelmesen elmagyarázni, hogy minden ügy vizsgálata kötelező szimatolással és helyenkénti csaholással jár. - Kinyíródott egy lány, és tudni akarjuk, miért, hogyan, mert kell lennie rá magyarázatnak. Alaptörvény, hogy az áldozat környezetében alaposan körül kell nézni... Normális, hogy gyanúba keveredtél...

Nekem mind mondhatta ezt, mert irtó süketen hangzott, hiszen ő egy fikarcnyit se volt benne a cécóban! Ő vizsgált, minősített, mérlegelt, feltételezett, kombinált, ítélkezett, de sohasem saját maga fölött. Most is csak lépdelt, akár egy tanító bácsi, a döngő, magabiztos lépteivel, a kezével egészen habosra verte a levegőt, annyit hadonászott, időnként magasba emelte mutatóujját, valahányszor szerette volna, ha ezt-azt becsületszóra elhiszek neki.

Szerencsétlen, verébeszű vidéki surmó lehettem a szemében, akinek gőze sincsen a törvényekhez, a rendhez, az élethez, akit mindenáron meg kell tanítani a viselkedésre és a morálra.

- Miért nem veretsz kurtavasra? - segítettem neki, hiszen maga se tudta már, hol az eleje s főleg a vége a hegyibeszédnek. - Semmivel se tudok védekezni... És te se állíthatod nyugodtan, hogy márpedig az a montázs vitán felül a Tunyogi-laboratóriumból került ki...

- Pontosan ezt tisztáznám veled, ha lenne kivel.

- Mondjam azt: „Így görbüljek meg, ha én csináltam!”?

- Esetleg tudnál néhány nevet sugallni, mondjuk... Akik közelebb vinnének bennünket az igazsághoz...

- No és, ha kiderül, hogy én csináltam, illetve nem én csináltam, miként állíthatod olyan biztosra, hogy csakis az az egy való kép tette be Veronkának az ajtót?

- A logika, pajtás, a mindenható logika alapján! De ha te jobb ötlettel jössz... Különb is, mi már rég nem a csajod miatt izgulunk, hanem az ocsmány pornóbandát akarjuk felgöngyölíteni. Ha vetted volna észre... A legjobb lenne mindent elmondani. Egyúttal a lelken is könnyítenél; így csak gyötröd magad, mint a farkába harapó kígyó...

Szóval, Veronka már nem is számított nála. Csak a fénykép...

S közben kerülgettük a forró kását, ahelyett, hogy egyből túllettünk volna rajta, mint szűzlány a nászéjszakán...

Féltem Vargától s a hivataltól, amit képviselt, mint macska a tűztől, de nem kevésbé tartottam Seres Ödi bosszújától. Néhány pillanatra megkísértett a gondolat, hogy végre most itt az alkalom, és alaposan eláztatom, de eszembe jutott, miként jártam a fődoktorral, s jobbnak láttam, ha ülök tovább is a számon.

Varga Laji már-már elveszítette a türelmét. Láttam, a feszes almaarca még inkább felfűvódott, s ettől olyan szokott lenni, mint a bulldog pofája, aminél rondább kutyát el se lehet képzelni. Ilyen volt Laji a suliban is, valahányszor bevágta a leckét, ám a tanár éppen őt hanyagolta feleltetéskor. Olyankor szinte robbant...

- Seres Ödön már mindent elmondott... Csak még nem volt időnk befűzni az irattartóba...

Mindezt valósággal kiáltotta, csak úgy fröcskölt szerte a nyála.

- Mit árult el, zsarukáim? - szökött föl az én vérnyomásom is a név hallatán, s ugyan már szívtam volna vissza mindent, de késő volt.

A lehető legócskább, legordenárébb csapdába szédelegtem, amit valaha is állítottak nekem. Menekülni próbáltam:

- Azt is elköpte, miket montált az én filmjeimről? A megkérdezésem nélkül?

- Elmesélte, hogy te mire vetemedtél, amikor a segítségével kitanultad a montázstrükköket... Hogy pusztultál el a pénz miatt, semmi nem volt neked drága, még a babádon is képes voltál átgázolni...

- Varga Laji, te bedölsz annak az aljas tetűnek?!

- Mit tegyek, egyelőre ő az, aki beszélt, méghozzá normálisan... Te eddig csak a szád verted s különben is, Seresnek van egy tanúja, aki történetesen látta, milyen képek készültek a sötétkamrában...

- Ilyen tanú nem létezik!

- Mondjam a nevét? Taxisofőr...

Hát nem eltemettek a bitangok?! Szagot fogtak, pedig csak utánam kajtatott a szimat, és ijedtükben, nehogy én köpjek, gyorsan leköröztek engem.

Varga látta rajtam, mintha túl erősre sikerült volna a lelki ütése, s így vigasztalt:

- Nem árt, ha te mondd el nekem az igazságot. A múltkorjában, amikor itt jártál, mintha már megegyeztünk volna...

Belevágtam hát a sűrűjébe, nem volt más választásom. Minden hallgatás hülyeség lett volna a köbön, ha egyáltalán van ilyen...

Varga furcsa ákombákomokkal firkálgatott valamiket egy keskeny, fekete noteszbe. Igyekeztem lehetőleg mindent elmondani Ödiékkal kapcsolatban, meg különben is, mert szörnyen igaz volt, amit arról mondott, hogy a lelken könnyítek, ha beszélek.

Befejeztem a dumát, és mintha egészen más ember lettem volna.

- Kár, nagy kár, hogy csak egy tanú van a Seres viselt dolgaira - sóhajtott fel panaszosan Varga, és rám mutatott. - Megint csak nem tudom víz alá nyomni az átkozottat! Ez már a tizedik eset, hogy kisiklik a kezeim közül! Hiába minden, egy tanú nem elég, legalább kettőre van szükségem, hogy eljárást indítsak, ennyit ír elő a törvény... De sokszor még az az egy tanú is milyen főfájást okoz! Nem baj, egyszer még eljön az én időm is...

Egészen el volt ájulva magától meg a gondolataitól, s úgy szavalt, mintha könyvből olvasná.

Gondoltam, elég sok időt elvesztegettem már vele, hát lassan szedelőzködni kezdtem.

- Akkor én most... lelépnek...

Vihogva felnevetett.

- Hová, pajtás? Csak most kezdjük jól érezni magunkat... Mert én hiszem ugyan, amit elem tártál, de...

- Tudom, csak egy tanú van, már mondtad.

- Nem érted? Kettőtök közül muszáj Seresnek hinnem, a taxisofőr miatt, aki pechedre megtámogatja a gazember vallomását... Rostás az illető: stimmel? Na látod...

- Miért hagytad, hogy koptassam a szám, amikor így is, úgy is én jövök ki fekete báránynak?

- Ezért mondom, hogy maradj még! Ha egyszer ilyenek a körülmények...

- Átvertél engem, Laji! Nagy nehezen megkaptad, amit akartál, s mégis figurázol velem?

Varga szó nélkül orrom alá tolta az ügycsomót, s mutatóujjával a piros tintával írt szövegre bökött.

„Tanúként kihallgatni, szükség esetén házkutatás elrendelve. - Varga.”

- Ha szóban megkapom, amit egy házkutatás során találnék... Vagy küldjem az embert, amíg itt vagy? Az engedélyt már kiállítottam...

Tényleg ott volt a zsebemben, megmutatta. Amennyire konyítottam hozzá, egészen szabályosnak tűnt.

Hurok szorult a nyakam köré, csak még az nem volt világos, hogy mennyire. Ha feltúrnák odahaza a kéglit, rátalálnának a csemegére is... El kellett volna égetnem a dongóvári muriról készült felvételeket, hogy megszűnjenek létezni; ahogy azt Kecskés Palinak lódítottam, de nem volt szívem a tűzijátékhoz.

Maradtam hát a szánom-bánommal meg az eltrafált irányzékkel.

Fejszámolást végeztem: ha a Veronkáról készült förmedvényt nem is én követtem el, a dongóvári tekercsek fölbukkanása után senki nem venné komolyan egyetlen szavamat se...

Van pornó? Van hát... Akkor minden magyarázkodás fölösleges!

Akik egy kicsit otthonosak a sakktáblán, az ilyen helyzetre mondják, hogy sakk-sekk. Hiába mentik a királyt, ha odalesz a vezér, ami a végeredmény szempontjából szinte ugyanaz...

Vereség.

Nem is értem, miért olyan kapcáskodó az ember, hogy csak úgy, két kézzel szórja a putyeráját, amiről később kiderül, hogy teljesen fölösleges, mert valahol már eldőlt a küzdelem, éppen csak nem szóltak az embernek, s robbantgatja tovább a vonatokat becsülettel, akár az erdőben felejtett partizán...

Mondtam is Vargának abban a helyben, hogy te balfék, miért nem suttoztad el az elején, ne ficáncoljak hiába, mert ez és ez a tényállás, kutyaszorítóba kerültem...

Eléggé feldöbbsent a szemrehányásomtól, hogy ő ezt nem érti, hiszen épp ezért küldte a behívót is, lám, a hivatalos jegyzőkönyveket, bár tilos, bizalommal letette a kezembe, okos ember mindjárt ért az ilyesmiből, igazán nem gondolhatta, hogy *ennyire* bikkfajéjú vagyok, még most se hiszi igazán, inkább hajlik arra, hogy csak megjátszom az ostobát...

Pedig igazán hittem az egérútban, s nem gondoltam, hogy ennyire kilátástalan a helyzet...

- Látod-e, Pista, most kezdődik a mi igazi beszélgetésünk, ahogy a tizenkettedik B-sekhez illik - ült le hirtelen mellém, és férfiasan megszorongatta a kezemet. - Próbálok segíteni rajtad...

És mindjárt meg is kérdezte: mit csináltam július 2-án egész nap? Hozzátette: életbevágóan fontos ezt tisztázni, hogy tovább léphessünk...

Nem értettem a dolgot, ám veszettül kínoztam a dinnyémet, mi az isten történhetett azon a napon, mert sokszor egyik olyan volt, mint a másik, sőt a harmadik is, meg a századik... Kínnal-bajjal kiszámoltam azért, hogy még a Veronka halála előtt történt, egy szombati napon...

Tiszta sor, az agronómiára voltam hivatalos, a találkozóra, majd a Rózsa Sándor borpincébe...

Le is adtam Vargának dióhéjban a programot, hogy szabályos rendelést kaptam és kinek a révén, ez-az...

- Ez a Kecskés ugyanaz, aki Dongóváron a hóna alá vett téged? Az agrármérnök? - szúrta közbe, és én bólintottam. - Mesélj csak, mesélj, hogy telt az az estéd...

Mit mondhattam volna? Nagyjából összeszedettem kihunyófélben lévő emlékeimet, merthogy az az éjszaka rettentően homályos volt, különösen a második fele; természetesen érintettem a különbuli históriáját is, a patkányokat, a főnököt, aki néhány százasért behunyta a szemét...

- És erre ti elénekeltetek ott holmi sírva-vigadó nótákat, meg mindenféle lázító verseket szavaltatok...

- Honnan tudod? - sápadtam el.

- Onnan, hogy a műsor végül is bántotta az asztaltársaság egyik tagjának jóérzését, és a tudomásunkra hozta. Tőled is szeretném hallani: így volt vagy sem?

Hiába húztam az időt, csak elismertem, hogy énekeltek, de külön hangsúlyoztam, hogy engem töröljön a nyilvántartásból, mert nem is ismerem se a nótákat, se a verseket, legtöbbjüket akkor hallottam először...

- Nem is úgy gondoltam én, hogy te vezényelted a kórust, különben ezzel kezdtem volna. De talán benned is él a jóérzés... Az a bizonyos tartás, hogy nincs miért döngöztünk a mellünket mások ellenében... Az ilyen nótákat gyorsan el kell felejteni, csak bajt hoznak ránk.

- Várj, Laji, hiszen úgy be volt mindenki tintázva, az anyját se ismerte volna fel...

- Ha akarom, azt mondom: szervezkedés, amely kiadós irredenta nótázásban és szövegelésben tetőzött. Már csak a célokat kell tisztáznom, és...

- Becsszóra, hogy a pián kívül semmi nem volt ott olyan... ki se tudom mondani, amit az imént említettél...

- Jó, akkor nem volt, de máskor ki tudja, és egész könnyen lehet még ezután, ha nem tartunk be a pajtikáknak, hogy észhez térjenek...

- Vihar a biliben, írta Varga Lajos!

- És a jelentés? Talán hazudott az ipse? Vagy álmodott? Vagy ő volt az egyedüli józan?

- Gondold el, azok az emberek tíz év után végre összeborultak, hisz valamikor együtt bohózkodtak a színpadon, a kelleténél jobban legagyásodtak, kibuggyantak belőlük a régi szép emlékek, jókedvükben rágyújtottak, danászás közben egy, lökött egy olyan izét is bedobott, senki nem tudta akkor azt mondani, hogy az egy óriási hülyeség, egészen pontosan emlékszem, hogy halálra így történt, istenem, hát elfűjták... Másnap azt se tudták, merre jártak, én is olyan fejlődéssel...

- Fölötte gyanús, vajon miért nem volt elég a hivatalos bankett, miért ültek le külön, elszigetelten a többiektől, ráadásul záróra után... Nem érted, ember, hogy bizonyos szempontból minden szükséges együtt van ahhoz, hogy nacionalista-soviniszta megnyilvánulásnak nevezzük azt, amit te oly könnyedén ivászatnak tartasz? Vajon én elnézhetek-e egy ilyen eseményt? Rögtön azt mondanák, igen, mert ez az övéit védi... Hát ezt nem! Inkább szigorúbb leszek, s legyen az a nagylelkű, aki teheti...

Őszintén bevallom, mindezekhez én meglehetősen mucsai voltam, nemigen értettem, hány az óra, meg nem is igen érdekelt a dolog. Énszerintem akik ilyesmivel foglalkoznak, ezeket osztják és szorozzák, viszonyítják, tárgyalják és ébren tartják, szóval az izét kavarják, nagyon nem normálisak egy kissé, s mások is bezsonganak miattuk...

Az is igaz viszont, hogy ott az asztalnál, még ha ivott az ember, akkor se kellett volna éppen az ilyesmivel előállni... Mondom, bonyolult ez az egész, de én nem fájdtom miatta az eszemet, ha más élvezi, csinálja, engem hagyjon élni...

Ezt meg is mondtam helyben Vargának.

Ő viszont újra magyarázós kedvében volt, s kifejtette, ha elnézzük az efféle danászást, és mindent csupán az ital számlájára írunk, akkor a ferdelelkű emberek nekibátorodnak, s holnap talán már kiáltványt fogalmaznak vagy összeszövetkeznek egy-egy sötétebb sarokban, ugyanilyen alapon... Sok mindent látott már ügyészi pályáján: hogyan buktak nagyot olyanok, akiket ha a megfelelő időben orrba kentek volna, még idejekorán, behúzzák a farkukat.

A maga nemében, nem mondom, talán volt ebben igazság, nekem legalábbis úgy tetszett, de túlságosan biztosnak tűnt a dolgában, akár egy jósnő, mindent tisztán látott előre, pedig lényegében még semmi sem történt...

- Ne is történjék, azért kell most példát statuálni - csapott le rám -, hogy még e pontnál megálljanak az emberek. Érezzék, hogy azon túl nem szabad lépniük, a mindannyiunk érdekei miatt. Aki pedig megteszi, kamatostul fizeti meg az árát...

Gondoltam, ha még sokáig így folytatja ez a Laji, nyújthatja is be a lemondását, olyan szakértőt farag belőlem. Szerencsémre, az ilyen nagy szavakkal, mint társadalom, közösség meg egyebek, nincs mihez kezdenem, nem nekem találták ki őket...

Miért gondoljak én egyáltalán másra, amikor rám a kutya se gondol? Csak azt lesik mindenütt, hogyan táncoltassanak a maguk oldalán... Itt az ideje, hogy minimális biztonságom érdekében én is behúzódjak egy kemence mellé...

Ödiék ördögi húzása után már csakis Varga maradt a legszebb nyúl a halpiacon. A törvény - gondoltam s reméltem egyben - mégiscsak több oltalmat ígér, mint a törvénytelenység...

- Jó - mondtam Lajinak -, gyorsan abba kell hagyni a danászást meg mindent, egyetértek; és akkor mi van?

- Fejezd ki írásbeli rosszallásodat a borpincében történtek fölött, s akkor becsszóra, süllyed a másik iratcsomó, az összes komplikációkkal. Úgyis besétál egyszer ez a Seres a mi utcánkba...

- Mit csinálsz a polgármesterrel? Jelentést kér...

- Bízd csak rám!

Jól van, az ő dolga; és átmentünk a valódi irodájába, ahol már ismertem a járást, és az egész nem volt annyira nyomasztó, sivár... Nyomtatványt tett elém, és diktálni kezdett, mert jártas volt az ilyen szövegekben - és én hogy lehettem volna okosabb nála?

„Alulírott Tunyogi István - indítottam -, érvényes működési engedéllyel rendelkező fényképész... - itt meg a címem kapott helyet - folyó év július 2-án este hivatalos meghívás alapján részt vettem a 10 évvel ezelőtt végzett agronómus hallgatók bankettjén, ahol a jelenlévők kívánságának megfelelően különféle csoportképeket készítettem. Záróra után, amikor a vendéglátóipari egység személyzete kiűritette a pincehelyiséget, a vendégek közül mintegy 20-25 ember - név szerint szerepeltek mindazok, akikre emlékeztem, plusz akiket Varga említett meg az előtte fekvő jelentésből -, az agronómián működő magyar nyelvű egyetemi színjátszócsoporthoz egykori tagjai visszatértek a lokálba. Velük tartottam. A felelős megvesztegetése után a szóban forgó csoport a bankett maradékaiból nagy mulatozást csapott, s jelentős mennyiségű alkohol (főként bor) elfogyasztása után szavalatokra, majd hangos énekelgetésre került sor, amely azon kívül, hogy ellenkezik a nyilvános helyek törvényes csendrendeletével, ráadásul életelveinktől idegen, hellyel-közzel irredenta tartalmú darabokat is magába foglalt; ez a megnyilvánulás, amelynek mindvégig fül- és szemtanúja voltam, már a kezdet kezdetétől felkeltette ellenérzésemet és kiváltotta felháborodásomat, amit csak azért nem mertem akkor, helyben kifejezésre juttatni, mert tartottam az ittas emberek esetleges tettelegességétől. Adtam ezt a nyilatkozatot saját jószántamból, és saját kezűleg 3 példányban aláírom azt.”

Írás közben többször is berzenkedtem a csűrös-csavarás miatt, meg szégyelltem is, hogy jobbnak tűntettem föl magam a többiekénél, a legjobban viszont az fájt, hogy Kecskés Palit is bele kellett kevernem a buliba...

Eszembe jutott, hogy miért hívott éppen engem fotózni magukhoz: „Kell a megbízható pajtás a fotósban is...”

Hát ők mit csináltak? A legjobb barátok, s befűjták egymást. Igazán nem szaladtam Vargához a hírrel, de ha megkérdezett, nem tagadhattam le...

A másik jegyzőkönyv szerint Palit még egyszer ki akarták hallgatni az ügyészségen. Csak nem ő lett volna, aki...?!

A legjobb nem foglalkozni tovább a dologgal.

Különben is, ahogy hallottam - mert szerencsére nem kellett velük szemtől szembe kerülnöm -, az egész banda megúszt; úgy döntöttek, hogy mégse emelnek vádat ellenük, viszont kinek-kinek a munkahelyén meg kell tárgyalni az illető magatartását, s alaposan megmosni a fejét, hogy elmenjen a kedve a nótázástól.

Talán jó lecke volt nekik a jövőre nézve...

Azóta, kopogjam le, semmilyen problémám nincsen. Varga Laji beleválónak bizonyult, pár hét múlva hívatott, s tudomásomra hozta, hogy attól a perctől kezdve az az iratcsomó végleg megszűnt létezni. Feltéve, ha továbbra is okos maradok. Ellenkező esetben újra előkerülhet. Nem mondta, melyik, talán attól tartott, másoknak is a fülibe jut, de nekem illett tudnom, miről van szó.

- A polgármester már nem is emlékszik az ügyre - nevetett Varga Laji -, az a Piroska lány ugyanis közben hazarepült... Időnként még cserélik őket...

Fene tudja, hogy van ez, de már nem borsókázik a hátam, valahányszor belépek az ügyészség kapuján. Gondolom, szokás dolga az egész, és egyesek túlságosan is képzelődnek, akik kész borzalmakat kanyarítanak köréje, de ez is egy munkahely, ugyanolyan emberekkel, mint én vagy a másik.

Akikkel a folyosón összefutok, nagyjából ismernek már, tudják, hogy a Varga haverja vagyok, és megadják a tiszteletet.

Varga olykor csúsztat nekem egy-egy doboz speciális fotópapírt, amit a bűnügyisek használnak, isteni tónusú képek jönnek ki rajta... Általában jól vagyunk egymással, még segítem én is ezzel-azzal, olykor egy helyszíni fotóval, helyzetjelentéssel, hiszen úgylis sokfelé megfordulok, a masinám révén persze...

Ha ezt is tudnák a Varga kollégái, talán még nyájasabbak lennének hozzám, de hát le van ejtve, nem kell mindent a világ orrára kötni...

A helyzet az, hogy Laji állta a szavát, nem engedett a víz alá merülni, és megbízik bennem, mert én nem torzítok. Ez van, ezt láttam, ezt hallottam, ezt tálalom. Nincsen bü, se jobbra, se balra. Csak a tényállás. Ahogy a lencse papírra veti a képet.

Nincs is semmi hézag, édegelek csöndeskén. Alszom is rendesen, csak egy idő óta makacsul visszatér egy álmom...

Pedig általában, nem is olyan régen, még jókat tudtam durmolni, ha volt mikor és min, s ahogy letettem a fejemet, úgy is ébredtem. No persze, akadtak azért kivételek, de csak ritkán.

Az viszont egyáltalán nem volt esetem, hogy egy álom éjszakáról éjszakára megismétlődjék. Valahogy furcsának találom, hogy már heteken át...

És nem Veronkáról, nem az apámról, se nem az anyámról álmodom, még a barátaimról, az egykori pajtásokról sem, pedig mindannyiukat sajnálatosan elvesztettem; nem is tudom, miért ilyen szerencsétlen némely ember... Mondjuk, ha ők jelennének meg éjszaka, érteném, hiszen néha szívből hiányolom őket, rajtuk kívül senkim nem volt a világon...

És mégis, egy régi élményem éled újra, még bérelszámoló koromból; nem sokkal az érettségi után, de még a katonaság előtt történt...

Szóval, egy építőanyagraktárban üztem a tintafosást, marhára nagy telepen tanyáztunk, a várostól a harmadik falu határában, több mint száz ember, nagyjából középkorúak. Reggel kiutaztam oda, délután visszacöögtem a vonattal, egész nap csak számokat láttam, huzatos barakkban görnyedtem egy karbidlámpa fényénél, ráadásul mindenféle hókuszpókuszt elvártak tőlem a mesterek, hogy követném el a javukra hóvégen, és semmit nem csinálhattam ellenük...

A raktár kerítésén két kapu is volt, egy elől s egy hátul. Az első kapu mindjárt az állomásra nyílt, azon jártunk ki s be, ott nézték az igazolványunkat, már ha nézték, de ez most mellékes... Szóval, alighogy lefűjták a melót, még beletelt vagy hat-hét perc, s már jött is a vonat az állomásra, vitt bennünket a város felé, ez volt a jó benne, hogy nem kellett sokat várni. De gatyázni se lehetett ám, mert aki elbámult, már csak az esti vonattal juthatott haza, esetleg gyalog vagy alkalmival, de az örökké bizonytalan...

A hátsó kapunál jártak ki-be a teherautók és a vagonok, építőanyaggal megrakottan, mert kanyarítottak arrafelé is egy pár sint, azon tolatták a szerelvényeket, amik hozzánk érkeztek. A hátsó kaput különben csak azok használták, akik olykor elhúztak egy-egy pofa sörre, pálinkára a falusi bodegáig, de hát ahhoz a melóhoz, ami ottan előfordult, a cipekedéshez, nem volt muszáj olyan haláli józannak lenni...

Egyik napon, mielőtt lefűjták volna, bedobta valaki, hogy az első kapu vesztegzárba esik, merthogy lelakatolták, s két barnaruhás is posztol előtte; mi a túró kíván ez lenni? Összeszaladt hát a jónép, s valóban, ott állt a két őrangyal, meg a lakatok is, a barnaruhások csak vonogatták a válluk, hogy ez az ukáz, mutatták a hátsó kaput, azon kerüljünk... Az embernek valósággal marta a lelkét, hogy összevitatkozzék, és nem volt kivel, meg idő se nagyon volt, mert elhangzott a duda: ha nem igyekszünk, a hátsó kapun át hosszú az út az állomásig, s lekéssük a vonatot...

Több mint két kilométert loholtunk egy bolyban a latyakos, göröngyös mezőn által, a talpfák mellett, még feleúton jártunk, amikor befutott a vonat, mi fiatalabbak rákapcsoltunk akkor, pokoli sprintet akasztottunk ott le az egész világ szeme láttára, s mire indulásra fűttengett a mozdony, három magamfajta gyereknek sikerült felpattannia a lépcsőre, egyikük meghúzta a vészféket, nagy csikorgás, zökkenés, jegyzőkönyv, viszont a banda ezalatt felszívódott a vonatra, s mindenki időben hazaért.

Utazás közben járt a szánk erre-arra, hogy másnap gyűlésre visszük a dolgot, lássuk, ki merészel ilyen gyalázatos tréfát űzni velünk, különbnél különb terveket eszeltünk ki, miként vesszük el örökre a kedvét attól, hogy a szegény emberrel játszadozzék...

Aztán másnap megtudtuk, hogy azzal a kis nyargalással tulajdonképpen túl is estünk egy mezei futóversenyen, amit a szakszervezetnek kellett volna szerveznie, s ráadásul az elsők közé verekedtük fel magunkat, merthogy egyrészt százszázalékban részt vettünk, másrészt a célba - értsd: a peronra - elsőként befutók pazar eredményt izzadtak ki; és ez nem hanta, a szakosztály edzője az állomásfőnök irodájában stoppolta az időt, szabályos versenyórával...

A gyűlésen végül is hallgattunk, mint kutyaszar a homokban; én megpróbáltam ugyan makogni valamit, hogy az ilyesmi csúfságolás a dolgozó emberrel, de senki se állt mellém, még kacagtak is: milyen jó hecc volt, sőt tapsoltak, amikor felolvasták a nyertesek nevét.

Gyűlés után nem telt le a hét, és sikerült kiutálniuk maguk közül. De még mielőtt rúghattak volna rajtam, szóltam az irodán: ne aggódjanak, leteszem a lantot.

Hát az a délutáni nyargalás tér vissza álmomban...

Furcsa nekem, hogy miért épp ez a jelenet, hiszen annyira ócska és banális...

Futunk...

Egész egyszerűen szaladunk és lihegünk. Lábaim kőből vagy sóból vannak, alig tudom emelgetni őket. A vonat szagát érzem ilyenkor, a mozdony indulásra kész, visít a sípja, a csapat messze még, tán el se éri soha, hátamba gőzölög a többiek lihegése, valakinek hosszan kilóg a nyelve, mint a kutyának, én is belefűjtatok az előttem vágózók nyakába, ömlik rólam a verejték, alul-felül merő csatakat vagyok, ijedten nézünk egymásra, tudjuk, hogy minden

hiába, de azért nekifekszünk, próbálkozunk, lábunk meg-megbicsaklik, a vonat egyre távolodik, de mégis - sokan vagyunk egy bolyban és összetartozunk, még egy utolsó, kétségbeesett nekifutás... s ilyenkor kiáltozva felébredek.

Perceken át szívem ijedt kalatolását hallgatom, bámulom a sötét mennyezetet, lassan tisztul a fejem is, s rájövök: magam vagyok, fekszem az ágyon, s csak álom volt az egész.

1979-1981, Bukarest - Csíkszentkirály - Szentimrei Büdös.

Tízéves érettségi találkozómon történt:

F. L. egykori osztálytársunkról egyikünk sem tudott semmit mondani — él-e, hal-e?

Szülfalujában, ahol a szülei éltek, azt a választ kaptuk, hogy évek óta mit sem hallottak felőle.

Hová tűnhet el manapság úgy egy ember, akár a felszívódó, reggeli pára?

Éveken át nyugtalanítottak e kérdések, de akkor már régóta nem az egykori osztálytársamról volt szó.

Megpróbáltam aztán belülről felrajzolni egy lehetséges eltűnés társadalmi-erkölcsi ívét.

Ez a regény lett belőle.

Cseke Gábor